

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2020

Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS)

- Y Taliad Gwyrddu
- Y Taliad Ailddosbarthu
- Y Taliad i Ffermwyr Ifanc
- Hawliau'r Gronfa Genedlaethol

Contractau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020

- Glastir Uwch (GU)
- Glastir Organig (GO)
- Y Premiwm Tir wedi'i Wella (ILP)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)
- Taliad Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP)

Neges Bwysig:

Mae'n bwysig iawn eich bod yn darllen ac yn deall y Llyfryn hwn os ydych yn bwriadu ceisio am unrhyw rai o'r cynlluniau hyn yn 2020.

Chwefror 2020

Ymwadiad

Mae'r llyfryn hwn yn esbonio rheolau Cais Sengl (sy'n ymgorffori Cynllun y Taliad Sylfaenol) a System Integredig Gweinyddu a Rheoli (IACS) ar gyfer 2020 yn ogystal â chynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020: Glastir Organig, Glastir Sylfaenol a Glastir Uwch, Premiwm Creu Coetir Glastir, Taliad Rheoli Coetir Glastir, y Premiwm Tir wedi'i Wella a Thaliad Cynnal Creu Coetir Glastir.

Mae rheolau'r Cais Sengl ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol yn seiliedig ar Ddeddf Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Parhad Deddfwriaethol) 2020 (c.2). Rheoliadau Rheolau ar gyfer Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Diwygio) 2020 rhif 91. Rheoliadau Cyllido, Rheoli a Monitro Taliadau Uniongyrchol (Diwygio) 2020 rhif 90 a Rheoliadau'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (Taliadau Uniongyrchol) (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) 2020 rhif 104 (w.17).

Mae rheolau Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yn seiliedig ar Reoliad 1698/2005 (fel y'i diwygiwyd) y Cyngor, Rheoliadau 1974/2006 a 65/2011 (fel y'u diwygiwyd) y Comisiwn ar gyfer y Premiwm Tir wedi'i Wella, a Rheoliad 1305/2013 y Cyngor, Rheoliad Dirprwyedig 807/2014 a Rheoliad Gweithredu 808/2014, Rheoliad (UE) Rhif 1306/2013, Rheoliad Dirprwyedig y Comisiwn (UE) Rhif 640/2014, 907/2014, Rheoliad Gweithredu y Comisiwn (UE) Rhif 809/2014, 908/2014 (pob un fel y'i diwygiwyd o dro i dro) ar gyfer yr holl gynlluniau Glastir.

Gan fod y rheolau'n newid o dro i dro, ni all Llywodraeth Cymru warantu bod y llyfryn hwn yn rhoi datganiad cwbl gywir o'r gyfraith ac ni all y llyfryn hwn gymryd lle cyngor penodol ar broblemau cyfreithiol unigol.

Cynhyrchwyd gan Lywodraeth Cymru.

CYNNWYS

Prif Newidiadau	1
 Adran A: Pwyntiau Pwysig	
Diffiniad o Ffermwr	2
Cynnal Caeau a Throsglwyddo Tir	2
Ffurflen Cais Sengl (SAF)	2
Ymadael â'r Undeb Ewropeaidd	3
Archwiliadau cychwynnol	3
Cosbau am orddatgan	4
Cosbau gweinyddol y taliad gwyrddu	4
Datgan dim ond y tir sydd ar gael i chi ar y SAF	4
Creu amodau artiffisial	5
Cymryd Hawliau BPS yn ôl	5
Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020	5
Ymddygiad Annerbyniol	5
 Adran B: Cynllun Y Taliad Sylfaenol (BPS)	
Cyflwyniad i'r BPS	6
BPS	6
Ffermwyr a Gweithgarwch Amaethyddol	7
Beth yw'r diffiniad o ffermwr (yng nghyd-destun rheoliadau'r PAC y DU a'r UE)?	7
Beth yw gofynion Ffermwr Actif?	8
Tir sydd ar gael i chi / o dan eich rheolaeth	8
Beth mae 'ar gael i'w ddefnyddio / o dan reolaeth ffermwr' yn ei olygu?	9
Tir Comin	11
Cyd-ddefnyddio tir	12
Ffermwyr cyfran	12
Dau yn defnyddio'r un tir – tir sy'n cael ei hawlio gan ddau ffermwr neu fwy o dan gynlluniau gwahanol yr UE neu DU	13
Anghydfodau ynghylch pwy sy'n berchen ac yn meddiannu'r tir tir	13
Tir sy'n gymwys am y BPS	13
Mathau O Dir Sy'n Gymwys Am Y BPS	14
Tir Sydd Ddim Yn Gymwys Am Y BPS	19
Rheolau Arbennig Ar Gyfer Cywarch	21
Y Gronfa Genedlaethol	23

CYNNWYS

Pwy sy'n gymwys am hawliau'r Gronfa Genedlaethol – Categori'r Newydd-ddyfodiaid	24
Pwy sy'n gymwys am hawliau'r Gronfa Genedlaethol – Categori Ffermwr Ifanc	25
Rhoi hawliau yn ôl os ydynt wedi'u rhoi ar gam	28
Ildio hawliau	28
Trosglwyddo hawliau	28
Rheolau defnyddio hawliau BPS	28
Yr Elfen Wyrddu	29
Porfa Barhaol	33
Tyfu Amrywiaeth O Gnydau	34
Ardal Â Ffocws Ecolegol (AFfE)	37
Taliad Ffermwyr Ifanc	40
Taliad Ailddosbarthu	42
Taliadau BPS	42
Tir mewn mwy nag un wlad	43
Taliadau BPS o fwy na €150,000	47

Adran C: Cynlluniau Datblygu Gwledig O Fewn Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020

Cyflwyniad	48
Cynlluniau Glastir i'w hawlio bob blwyddyn ar y SAF	48
Glastir a'r Elfen Wyrddu a Thalu Ddwywaith	49
Hysbysu am amgylchiadau sy'n effeithio ar eich ymrwymadau Glastir	50
Y gofynion ar gyfer hawlio taliad arwynebedd blynyddol ar y SAF	50
Taliad	51
Gwaith Cyfalaf	53
Tystiolaeth ddogfennol ategol	53
Cynlluniau nad ydych yn eu hawlio ar y SAF	53

Adran D: Gofynion Ffermwr Actif

Cyflwyniad	54
Diffiniad o Ffermwr	54
Prawf y Ffermwr Actif	54
Pa weithgareddau anamaethyddol sy'n rhan o'r prawf ffermwr actif?	54
Beth yw ystyr 'cynnal'?	56

CYNNWYS

Os ydw i'n cynnal un o'r gweithgareddau anamaethyddol hyn, a ga' i dal ceisio a hawlio'r BPS a/neu daliadau Glastir Organig?	56
--	----

Beth yw'r gofynion ar gyfer tir sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr sy'n addas ar gyfer ei drin neu ei bori?	57
---	----

Adran E: Trawsgydymffurfio

Cyflwyniad	58
Effaith Trawsgydymffurfio	58
Cosbau am dorri amodau Trawsgydymffurfio	59
Gwybodaeth am Drawsgydymffurfio	59
Tabl yn dangos yr SMR a'r GAEC	60

Adran F: Newidiadau I'r Busnes A'r Tir

Manylion y busnes	61
Diweddaru'ch Cofnodion	61
Defnyddio Rhifau Yswiriant Gwladol	62
Taliadau	62
Newidiadau i'r tir	62
Newid tir sydd ag angen rhif cae newydd	63
Tir sydd heb ei gofrestru	63
Trosglwyddo tir	64
Lleoliad Tir	64
Diweddaru mapiau tir amaethyddol yng Nghymru	64
Brasfapiau	64

Adran G: Gostyngiadau, Gwaharddiadau A Chywiro Camgymeriadau

Cyflwyniad	66
Ceisiadau hwyr am daliad	66
Ceisiadau hwyr am hawliau BPS o'r Gronfa Genedlaethol	66
Dogfennau ategol hwyr	66
Peidio â datgan yr holl tir amaethyddol sydd ar y daliad	67
Anghysonderau o ran y tir sydd wedi'i ddatgan ar gyfer BPS a chynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020	67
Anghysonderau O Fewn Grwpiau Cnydau	68

CYNNWYS

Yr Elfen Wyrddu	70
Taliad Ffermwr Ifanc: Torri'r amodau cymhwysedd	73
Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020: Torri amodau cynlluniau	74
Gostyngiadau am dorri rheolau Trawsgydymffurfio	74
Bwriad	75
Angydymffurfio bwriadol	76
Asesu cosbau	76
Crynhoi gostyngiadau	77
Amgylchiadau pan na chaiff taliadau eu lleihau na'u hatal	78
Camgymeriadau amlwg	79
Newid ac ychwanegu	80
Rhoi gwybod am gamgymeriad	80
Tynnu'r SAF yn ôl	80
 Adran H: Archwiliadau	
Archwiliadau	81
Beth yw'r archwiliadau?	81
Pam mae angen ymweld â chi?	82
Beth byddwn yn ei wneud?	82
Sut gallwch baratoi ar gyfer archwiliad?	82
Sut gallwch chi ein helpu ni?	83
Sut gallwn ni eich helpu chi?	83
Cynlluniau Tir	83
Archwiliadau Adnabod Gwartheg	85
Archwiliadau Adnabod Defaid a Geifr	85
Archwiliadau Trawsgydymffurfio	86
Cadw cofnodion	87
Beth sy'n digwydd ar ôl archwiliad?	88
Y camgymeriadau mwyaf cyffredin – sy'n arwain at gosbau ariannol	88
Rhestr i ffermwyr o bethau i'w gwneud cyn archwiliad	90

CYNNWYS

Adran I: Y Drefn Apelio A Chwyno

Y drefn apelio	92
Y drefn gwyno	93

Adran J: Datgelu Data

Deddf Diogelu Data 1998: Hysbysiad Preifatrwydd	94
Rhesymau dros rannu data personol	95
Cyhoeddi a Datgelu Gwybodaeth	96
Hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)	96

Adran K: Ffurflen Y Cais Sengl

Cyfarwyddyd a help i lenwi'ch SAF	98
Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF	98
Pwy sy'n cael cyflwyno'ch SAF?	99
Hawlio taliadau ar y SAF	99
Datgan tir ar y SAF	99
Datgan Tir Comin ar y SAF	100
Gwybodaeth sydd wedi'i llenwi ar eich rhan ar eich SAF	100
Dogfennau ategol	1022
Cyflwyno'ch SAF	106
Ymateb i ymholiadau	107

Atodiad 1: Datgan A Thynnu Nodweddion Anghymwys	108
Atodiad 2: Manylebau Gwyrddu A'r AFfe	123
Atodiad 3: Codau Datgan A Defnyddio Tir	138
Atodiad 4: Opsiynau Rheoli A Chodau Cnydau A Defnyddio Tir Glastir	149
Atodiad 5: Dyddiadau Pwysig	174
Atodiad 6: Rhestr Termau	175
Atodiad 7: Rhestr O Ddogfennau Cyfeirio	180
Atodiad 8: Manylion Cysylltu	181

PRIF NEWIDIADAU

Mae mân newidiadau wedi'i gwneud i'r Taflenni Ffeithiau am Drawsgydymffurfio a'r Safonau Dilysadwy ar gyfer 2020. Gallwch weld rhagor o fanylion a'r dogfennau wedi'u diweddarau ar wefan Llywodraeth Cymru.

<https://llyw.cymru/trawsgydymffurfio-2020>

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

A1 Diffiniad o Ffermwr

A1.1 Er mwyn cael hawlio BPS a Glastir Organig, rhaid ichi fod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgareddau amaethyddol bob blwyddyn y byddwch yn hawlio taliad o dan y cynlluniau hyn. Bydd gofyn ichi gyflwyno Dogfennau Ategol i brofi'ch bod wedi cynnal gweithgareddau amaethyddol os nad ydych yn datgan da byw neu gnydau â neu barhaol ar eich SAF. Bydd gofyn ichi eu cyflwyno erbyn 15 Mai, oni bai'ch bod yn cynnal y gweithgareddau'n ddiweddarach yn y flwyddyn. Os felly, rhaid rhoi gwybod i'r RPW yn ysgrifenedig (llythyr, e-bost neu neges RPW) eich bod yn cyflwyno Dogfennau Ategol yn ddiweddarach yn y flwyddyn. Rhaid cyflwyno'r dystiolaeth honno cyn pen 30 niwrnod ar ôl cynnal y gweithgaredd.

A2 Cynnal Caeau a Throsglwyddo Tir

A2.1 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am newidiadau i barseli tir ac unrhyw drosglwyddiadau tir o fewn 30 niwrnod ar ôl i'r newidiadau ddigwydd. Llenwch gais '**Rheoli fy Nhir**' gan ddefnyddio'ch cyfrif RPW Ar-lein i roi gwybod inni os yw perchennog neu denant y tir yn newid. Rhaid defnyddio '**Rheoli fy Nhir**' hefyd i gofrestru tir newydd ac i roi gwybod inni am newidiadau i nodweddion parhaol ac i ffiniau caeau.

A3 Ffurflen Cais Sengl (SAF)

A3.1 Dylech ddarllen y llyfryn hwn '*Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2020*' a'r '*Canllaw Sut i Lenwi Ffurflen Cais Sengl 2020 (SAF) Ar-lein*' cyn llenwi'ch SAF 2020. Mae'r Llyfryn hwn yn drech nag unrhyw wybodaeth sydd wedi'i chyhoeddi.

A3.2 Cais ar-lein yw SAF 2020 fydd ar gael ichi ei lenwi trwy'ch cyfrif RPW ar-lein. Gallwch fynd i'ch cyfrif RPW Ar-lein trwy'r ddolen ar [wefan Llywodraeth Cymru](#). Os nad ydych wedi cofrestru eto gydag RPW Ar-lein neu os oes angen helpu arnoch i lenwi'ch cais ar-lein, cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid (fe welwch fwy o fanylion yn Atodiad 8 y llyfryn hwn).

A3.3 Rhaid llenwi SAF 2020 gan ddefnyddio RPW Ar-lein i hawlio taliad o dan y cynlluniau a restrir isod:

- Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) gan gynnwys y Taliad Aiddosbarthu, y Taliad Gwyrddu a'r Taliad Ffermwyr Ifanc.
- Glastir Uwch (GU)
- Glastir Organig (GO)
- Premiwm Tir wedi'i Wella (ILP)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)
- Taliad Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP)

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

A3.4 Rhaid ichi lenwi SAF 2020 os ydych am wneud cais am Hawliau o'r Gronfa Genedlaethol fel 'Newydd-ddyfodiad' neu fel 'Ffermwyr Ifanc'.

A3.5 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'ch SAF 2020 yw canol nos, dydd Gwener 15 Mai 2020.

A3.6 Yr un yw'r dyddiad cau hefyd ar gyfer dogfennau ategol.

A4 Ymadael â'r Undeb Ewropeaidd

A.4.1 Gwnaeth y DU ymadael â'r Undeb Ewropeaidd ar 31 Ionawr 2020. Mae Deddf yr UE (Cytundeb Ymadael) yn ei gwneud hi'n ofynnol i Gynllun y Taliad Sylfaenol 2020 ddod yn gynllun y DU a bydd cynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig 2014 – 2020 yn parhau'n amodol ar reolau'r UE.

Nid oes unrhyw newidiadau i'r rheolau y mae'n rhaid i chi eu dilyn er mwyn bod yn gymwys am daliad.

A.4.2 Mae'r ddeddfwriaeth ganlynol wedi'i chyflwyno ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol 2020:

- Deddf Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Parhad Deddfwriaethol) 2020 (c.2)
- Rheoliadau Rheolau ar gyfer Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Diwygio) 2020 rhif 91
- Rheoliadau Cyllido, Rheoli a Monitro Taliadau Uniongyrchol (Diwygio) 2020 rhif 90
- Rheoliadau'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (Taliadau Uniongyrchol) (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) 2020 rhif 104 (w.17).

A.4.3 Gan fod BPS 2020 yn gweithio o dan reolau'r DU, caiff yr holl daliadau eu gwneud mewn punnoedd. Chewch chi ddim dewis cael eich talu mewn ewros mwyach ac mae'r opsiwn hwn wedi'i dynnu o'r SAF ar-lein.

A.4.4 Y gyfradd gyfnewid fydd yn cael ei defnyddio ar gyfer taliadau BPS 2020 fydd cyfartaledd y gyfradd gyfnewid o fis Medi 2019. Y gyfradd gyfnewid rhwng yr Ewro (€) a'r Bunt (£) yw 0.890920.

A.4.5 Mae gwerth hawliau BPS 2020 ar y SAF wedi'u newid o'r Ewro i bunnoedd gan ddefnyddio cyfartaledd y gyfradd gyfnewid o fis Medi 2019 (0.890920) ac rydym wedi'u dangos yn adran Hawliadau a Hawliau'r SAF sydd wedi'i llenwi'n barod ar eich cyfer.

Ond cofiwch, bydd gwerth yr hawliau BPS yn aros mewn Ewros ar RPW Ar-lein tan ar ôl dyddiad cau Cyfnod Trosglwyddo a Lesio 2020 ar 30 Ebrill 2020.

A5 Archwiliadau cychwynnol

A5.1 Bydd RPW yn cynnal archwiliadau cychwynnol o'r SAF y byddwch wedi'i chyflwyno i weld a oes gwahaniaethau rhwng eich datganiad a'r wybodaeth sydd

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

gennym am y caeau sydd wedi'u mapio. Bydd RPW yn edrych hefyd i weld a oes unrhyw dir rydych wedi'i gynnwys yn eich SAF wedi'i ddatgan gan hawlydd arall. Hefyd, os ydych yn cynnal Opsiwn Rheoli neu Waith Cyfalaf o dan Contract Datblygu Gwledig mewn parcel tir, bydd RPW yn edrych i weld a ydych wedi datgan cnwd yn y cae i gefnogi'r opsiwn. Os gwelwn unrhyw broblemau, rhown wybod ichi, gan roi manylion y tir perthnasol. Cewch wedyn gyfle i ofyn am gael newid eich datganiad ar y SAF yn unol â hynny.

A5.2 Byddwn yn anfon llythyrau o dan 'Archwiliadau Cychwynnol', ar RPW Ar-lein yn unig, cyn gynted ag y medrwn ar ôl 15 Mai 2020. Os cewch lythyr o dan 'Archwiliadau Cychwynnol' a'ch bod am newid eich datganiad SAF ynghylch y caeau a nodir yn y llythyr, bydd gennych tan 19 Mehefin 2020 i ymateb. Os bydd ateb yn cyrraedd RPW ar ôl 19 Mehefin 2020, caiff ei wrthod a gallech gael eich cosbi am orddatgan (Gweler Adran G y llyfryn hwn am fwy o fanylion).

A5.3 Y cyfan y mae llythyr 'Archwiliad Cychwynnol' yn ei wneud yw rhoi cyfle ichi osgoi tramgwyddo neu dorri rheol. Ni chewch ddefnyddio'r dyddiad cau, 19 Mehefin 2020, i gynyddu'ch hawliad. Bydd dyddiadau cau arferol y SAF, sef 1 Mehefin 2020 heb gosb, yn parhau i fod yn gymwys ar gyfer gwneud pob math arall o newid i'ch SAF Rhoddir cosb am bob diwrnod gwaith y bydd yn hwyr wedi hynny tan a chan gynnwys 9 Mehefin 2020. Gwrthodir pob newid arall sy'n cyrraedd ar ôl 9 Mehefin 2020.

A6 Cosbau am orddatgan

A6.1 Os ydych chi'n hawlio ar dir nad yw ar gael ichi ei ddefnyddio neu nad yw'n gymwys am daliad, mae'n bosib y cewch eich cosbi am orddatgan. Mae Adran G yn esbonio sut y bydd cosbau am orddatgan yn cael eu cyfrif.

A7 Cosbau gweinyddol y taliad gwyrddu

A7.1 O beidio â chadw at y Rheolau Gwyrddu, efallai y caiff eich taliad ei leihau ac ers BPS 2017, efallai y cewch gosb weinyddol ychwanegol. Mae Adran G yn esbonio sut y mae cosbau gweinyddol yn cael eu cyfrif.

A8 Datgan dim ond y tir sydd ar gael i chi ar y SAF

A8.1 Dim ond y tir sydd ar gael i chi ei ddefnyddio ar 15 Mai 2020 y dylech ei ddatgan. Ni ddylech ddatgan tir rydych yn berchen arno ond yn ei rentu i ffermwr arall (gan nad yw'r tir hwn ar gael i chi a dim ond y ffermwr sy'n ei rentu ddylai ei ddatgan). Mae'n bwysig eich bod yn darllen y data am gaeau sydd wedi'u llenwi ymlaen llaw ar eich rhan ar y SAF yn ofalus iawn oherwydd efallai y bydd angen eu newid. Darllenwch baragraff B6 y llyfryn hwn.

A8.2 Peidiwch â datgan tir rydych yn ei feddiannu os ydy'ch tenantiaeth wedi dod i ben neu os ydy'ch hysbysiad ymadael yn golygu daw'ch tenantiaeth i ben cyn 15 Mai 2020. Os ydych yn hawlio ar dir nad oes hawl cyfreithiol gennych i'w feddiannu, gallai'ch hawliadau 2020 gael ei gosbi.

A8.3 Chi sy'n gyfrifol am sicrhau bod y tir yn parhau i gydymffurfio â gofynion y cynllun am y flwyddyn galendr honno. Felly os ildiwch eich reolaeth ar y tir ar ôl 15 Mai 2020 a'n bod yn dod i wybod nad yw'r tir bellach yn cydymffurfio â rheolau'r cynllun, efallai y cewch eich cosbi am orddatgan os nad yw'r tir bellach yn gymwys.

ADRAN A: PWYNTIAU PWYSIG

Os ydych yn torri'r safonau Trawsgydymffurfio ar y tir hwn, cewch eich cosbi am hynny hefyd, oni bai bod rhywun arall sy'n hawlio BPS 2020 wedi cymryd y tir hwnnw.

A8.4 Dylech gadw tystiolaeth fod neu y bu tir ar gael ichi ei ddefnyddio ar 15 Mai 2020. Os gofynnwn am dystiolaeth ac nad ydych yn gallu dangos tystiolaeth foddhaol, caiff eich hawliad BPS 2020 ei wrthod ac ni chewch daliad. Hefyd, rhaid ichi adael i archwilwyr RPW fynd i'r holl dir a hawlir. Os na chaiff archwilwyr fynd i'r tir hwnnw, gallai'ch hawliad gael ei gosbi a gallwn ystyried gofyn ichi ad-dalu'r taliadau a wnaed ichi mewn blynyddoedd cynt.

A9 Creu amodau artiffisial

A9.1 Os gwelwn eich bod wedi creu amgylchiadau artiffisial i gael mantais o'r rheolau sy'n ymwneud â thalu'r BPS, gan gynnwys osgoi cael eich capio, neu osgoi'r amodau gwyrddu trwy ddatgan/peidio â datgan tir sydd ar gael ichi ei ddefnyddio, byddwn yn ymchwilio i'r mater ac mae'n bosibl y cadwn daliadau'n ôl, gofyn am ad-daliad neu wrthod eich talu. Mae hyn yn cynnwys y Taliad Ffermwyr Ifanc, y Taliad Aiddosbarthu, y taliad Gwyrddu a hawliau o'r Gronfa Genedlaethol.

A10 Cymryd Hawliau BPS yn ôl

A10.1 Os na wnewch chi ddefnyddio'ch holl Hawliau BPS o leiaf unwaith bob dwy flynedd, fe gollwch chi rai yn yr ail flwyddyn.

A10.2 Os bydd gennych hawliau fydd heb eu defnyddio am ddwy flynedd o'r bron, fe gollwch nifer yr hawliau sydd heb eu defnyddio. Mae hynny'n golygu na fydd ffermwr yn gallu cadw ei afael ar hawliau trwy 'gylchdroi' (cyfnewid) y rhai mae'n eu defnyddio o flwyddyn i flwyddyn.

A10.3 Bydd RPW yn eu cymryd yn ôl, yn nhrefn eu gwerth, gan ddechrau â'r hawliau isaf eu gwerth gyntaf. Os ydych yn berchen neu'n lesio hawliau o'r un gwerth, caiff yr hawliau sy'n eiddo ichi eu cymryd yn ôl gyntaf. Felly, fe ddylech feddwl yn ofalus beth yw effaith lesio'ch hawliau i fusnes arall.

A11 Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020

A11.1 Dylech ddatgan y codau defnyddio tir priodol i gynnal yr opsiynau rheolau a ddisgrifir yn eich contract. Fe welwch restr lawn o'r codau yn Atodiad 4.

A11.2 Gofalwch fod yr holl waith cyfalaf Glastir Uwch a nodir yn eich contract yn cael ei gwblhau cyn diwedd y flwyddyn a nodir yn eich contract. Rhaid ichi gwblhau'r holl waith cyfalaf y bydd gofyn ichi ei gynnal yn 2020 erbyn 31 Rhagfyr 2020 a rhaid hawlio'r taliad erbyn 28 Ionawr 2021. Gweler paragraff C9 y llyfryn hwn.

A12 Ymddygiad Annerbyniol

A.12.1 Ni ddylai swyddogion Taliadau Gwledig Cymru dderbyn iaith nac ymddygiad ymosodol neu sarhaus. Mae dogfen [Rheoli Ymddygiad Annerbyniol Cwsmeriaid Llywodraeth Cymru](#) ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru sy'n egluro yr hyn yr ydym yn ei ystyried sy'n ymddygiad annerbyniol.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B1 Cyflwyniad i'r BPS

B1.1 I allu cael taliad BPS, rhaid:

- bod gennych o leiaf 5 hectar o dir amaethyddol cymwys ar gael ichi ei ddefnyddio ar 15 Mai 2020 a'ch
- bod yn berchen neu'n lesio i mewn o leiaf 5 o hawliau BPS.

B1.2 Rhaid eich bod hefyd yn:

- **Ffermwr** sy'n cynnal gweithgareddau amaethyddol ac yn
- **Ffermwr Actif** nad yw'n cynnal unrhyw rai o'r gweithgareddau a restrir ym mharagraff D5 y llyfryn hwn.

B2 BPS

B2.1 Y Taliadau Uniongyrchol yw'r taliad BPS, y taliad Ailddosbarthu, y taliad Gwyrddu a'r taliad i Ffermwyr Ifanc.

B2.2 Bydd blwyddyn cynllun y BPS yn rhedeg o 1 Ionawr i 31 Rhagfyr. Os ydych yn hawlio taliad ar dir, rhaid ichi fod yn gymwys am flwyddyn gyfan y cynllun. Chi sy'n gyfrifol am gadw at y safonau Trawsgydymffurfio am flwyddyn gyfan y cynllun ac am drefnu bod archwilywyr RPW yn gallu mynd ar y tir gydol y flwyddyn. O beidio â chyflawni'r naill ymrwymiad, gallai'ch hawliad gael ei gosbi neu gallech gael eich gwahardd o'r Cynllun.

B2.3 Mae'r BPS yn cael ei reoli o dan y System Integredig Gweinyddu a Rheoli (IACS), sy'n pennu amodau ar gyfer:

- adnabod ffermwyr a thir
- cynnal archwiliadau gweinyddol, ar y fferm a synhwyro o bell i gadarnhau bod arwynebedd a defnydd y tir yn bodloni Rheoliadau DU.

B2.4 Er mwyn cael hawlio BPS, rhaid ichi ddatgan ar eich SAF bob blwyddyn yr holl dir sydd ar gael ichi ei ddefnyddio/o dan eich rheolaeth (yn eiddo ichi neu wedi'i rentu) ar 15 Mai, pa un a ydych am hawlio taliad ar y tir neu beidio. Mae hyn yn cynnwys pob coetir/coedwigaeth, trac, buarth ac arwyneb caled ac ati a'r holl dir ddaw o dan ymrwymiad cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020. Mae'n bwysig nad ydych yn datgan tir rydych wedi'i osod ar rent ac nad yw felly ar gael ichi ei ddefnyddio. Rhaid ichi ddatgan hefyd yr holl dir sydd ar gael ichi ei ddefnyddio yng ngwledydd eraill y DU ar gais y wlad honno. Gweler paragraff B6 y llyfryn hwn am esboniad o ystyr 'tir sydd ar gael ichi ei ddefnyddio'.

B2.5 Caiff pob busnes ffermio hawlio BPS pa un a yw'n unig fasnachwr, yn bartneriaeth neu'n endid cyfreithiol (ond nid Cymdeithasau Tir Comin). Fodd bynnag, os gwelwn eich bod wedi creu amodau artiffisial i gael mantais o'r rheolau sy'n ymwneud â thalu'r BPS, gan gynnwys osgoi cael eich capio, neu osgoi'r amodau gwyrddu neu drwy ddatgan/peidio â datgan tir sydd ar gael ichi ei ddefnyddio,

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

byddwn yn ymchwilio i'r mater ac mae'n bosibl y gallwn gadw taliadau'n ôl, gofyn am ad-daliad neu wrthod eich talu. Mae hyn yn cynnwys y Taliad Ffermwyr Ifanc, y Taliad Ailddosbarthu, y taliad Gwyrddu a hawliau o'r Gronfa Genedlaethol.

B2.6 Os ydych yn ffermio mewn mwy nag un wlad, bydd angen ichi fodloni rheolau'r BPS ym mhob un o'r gwledydd lle rydych yn ffermio. Am y trefniadau penodol ar gyfer ffermwyr sy'n ffermio mewn mwy nag un wlad, gweler paragraffau B81 – B92 y llyfryn hwn am fwy o fanylion.

B3 Ffermwyr a Gweithgarwch Amaethyddol

B3.1 Er mwyn cael hawliau BPS a thaliadau BPS, rhaid eich bod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol. Rhaid ichi fod yn ffermwr sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol bob blwyddyn rydych yn hawlio BPS.

B4 Beth yw'r diffiniad o ffermwr (yng nghyd-destun rheoliadau'r PAC y DU a'r UE)?

B4.1 Mae **ffermwr** yn berson naturiol neu gyfreithiol neu'n grŵp o bersonau naturiol neu gyfreithiol, pa bynnag statws cyfreithiol sydd wedi'i roi i bersonau neu grwpiau o'r fath dan gyfraith genedlaethol, sydd â daliad yn y DU ac sy'n cynnal **gweithgarwch amaethyddol**.

B4.2 Ystyr **daliad** yw'r holl unedau yn y DU sy'n cael eu defnyddio ar gyfer gweithgareddau amaethyddol a'u rheoli (hynny yw, sydd ar gael i'w defnyddio) gan ffermwr.

B4.3 Ystyr **gweithgarwch amaethyddol** yw:

- cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion amaethyddol. Mae hynny'n cynnwys cynaeafu cnydau neu cadw anifeiliaid ar gyfer eu godro, eu bridio neu at bwrpas amaethyddol arall
- cadw tir amaethyddol mewn cyflwr sy'n ei wneud yn addas ar gyfer ei bori neu ei drin ond heb ei baratoi yn fwy na thrwy ddulliau neu â pheiriannau amaethyddol arferol. Yng Nghymru, mae hyn yn golygu rheoli chwynnau estron goresgynnol a phrysgwydd.
- cynnal gweithgarwch sy'n bodloni gofynion sylfaenol ar dir amaethyddol sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori neu ei drin. Yng Nghymru, morfeydd heli a thwyni tywod yw'r rheini. Rhaid ichi o leiaf bori'r tir hwn gyda 0.01 i 0.05 uned da byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd, neu reoli chwynnau estron goresgynnol a phrysgwydd.

B4.4 Os nad ydych yn datgan da byw ac os nad ydych yn datgan cnydau â'r neu gnydau parhaol ar eich SAF, rhaid ichi gyflwyno dogfennau ategol (E.e. cofnodion symud anifeiliaid, anfonebau torri, plygu a chynnal perthi neu gontractau silwair) erbyn 15 Mai 2020 i brofi'ch bod yn bodloni'r gofynion uchod ac yn cynnal gweithgarwch ffermio yn 2020.

B4.5 Os cafodd y gweithgarwch amaethyddol sy'n cefnogi'ch hawliad ei gynnal cyn 15 Mai 2020, yna rhaid cyflwyno'r dystiolaeth ddogfennol erbyn 15 Mai 2020. Ond os bydd y gweithgarwch yn cael ei gynnal ar ôl 15 Mai 2020, rhaid ichi roi llythyr, e-bost

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

neu neges trwy RPW Ar-lein fel dogfen ategol sy'n cadarnhau y byddwch yn cyflwyno tystiolaeth o fewn 30 niwrnod ar ôl cynnal y gweithgarwch. Ni chewch eich talu tan y bydd y dystiolaeth o'ch gweithgarwch amaethyddol yn 2020 wedi'n cyrraedd. Os na cheir tystiolaeth, caiff eich hawliad ei wrthod.

FFERMWR ACTIF

B5 Beth yw gofynion Ffermwr Actif?

B5.1 Rhaid ichi fod yn Ffermwr Actif er mwyn inni allu neilltuo hawliau'r BPS i chi ac ichi dderbyn taliadau'r BPS. Rhaid ichi fod yn Ffermwr Actif ym mhob blwyddyn rydych yn hawlio taliadau'r BPS. Mae'n bwysig eich bod yn darllen Adran D y llyfryn hwn i sicrhau'ch bod yn bodloni'r gofynion Ffermwr Actif.

B5.2 Rhaid cynnal y prawf Ffermwr Actif ar ffermwyr yn 2020 os cawsant fwy na €5,000 (£4,454.60) o BPS 2019, cyn tynnu unrhyw gosbau gweinyddu neu drawsgydymffurfio. Lle na chawsant daliad oherwydd gostyngiadau a chosbau, caiff y €5,000 ei asesu ar sail gwerth potensial eu hawliau pe na bai cosbau wedi'u gosod. Os nad oedd ganddynt hawliau BPS yn 2019 neu cyn hynny, caiff statws Ffermwr Actif y ffermwyr hyn ei asesu ar sail eu hatebion ar SAF 2020.

TIR SYDD AR GAEL ICHI EI DEFNYDDIO

B6 Tir sydd ar gael i chi / o dan eich rheolaeth

B6.1 Er mwyn cael Hawliau BPS o'r Gronfa Genedlaethol a hawlio taliadau'r BPS, rhaid ichi allu dangos bod y tir sy'n cael ei ddatgan i gefnogi'ch hawliad ar gael i chi/o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2020.

B6.2 Chi fydd yn gyfrifol am gwrdd â'r gofynion gwyrddu a Thrawsgydymffurfio sy'n ymwneud â'r tir drwy gydol y flwyddyn galendr (gweler Adran E y llyfryn hwn am ragor o fanylion am Drawsgydymffurfio), ac am sicrhau hefyd bod y tir yn parhau'n gymwys am y BPS. Er enghraifft: ni fydd cae sy'n cael ei droi at weithgaredd anamaethyddol e.e. maes parcio, bellach yn gymwys am y BPS.

B6.3 Oni bai bod tir yn dir comin/yn cael ei gyd-ddefnyddio (gweler paragraffau B8 – B9 y llyfryn hwn), dim ond unwaith mewn blwyddyn y cewch ddefnyddio parcel o dir i hawlio taliad BPS ac ni chaiff dau ffermwr ddefnyddio'r un cae yr un pryd i hawlio taliad BPS. Felly os bydd dau ffermwr gwahanol yn hawlio taliad BPS ar yr un darn o dir, ni chaiff y naill na'r llall daliad nes cadarnhau pwy sydd â'r hawl i ddefnyddio'r tir i gefnogi ei gais am BPS. Efallai y caiff y ffermwr nad oes ganddo'r hawl i hawlio taliad ar y tir ei gosbi am orddatgan. Mae'n bwysig felly fod ffermwyr yn gwybod i bwy y mae'r tir ar gael neu o dan ei reolaeth a phwy sy'n ei ddefnyddio i hawlio taliad ar Hawliau BPS. (Fel arfer ni fydd ffermwr â thrwydded bori yn cael hawlio am nad yw'r tir ar gael iddo.)

B6.4 Rhaid ichi allu profi bod gennych hawl cyfreithiol i feddiannu'r tir rydych yn hawlio arno e.e. yn achos tir nad ydych yn berchen arno, bod gennych denantiaeth gan y landlord sy'n eich galluogi i ffermio'r tir fel y gwelwch orau ac mai chi sy'n gyfrifol am ei gadw mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da. Bydd cytundebau ysgrifenedig yn gallu roi tystiolaeth ichi ac i RPW fod gennych gytundeb.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B6.5 Os bydd hectar sy'n gymwys o dan y cynllun yn cael ei ddatgan gan ddau neu ragor o ffermwyr, y ffermwr sy'n penderfynu ar y gweithgarwch amaethyddol ar y tir hwnnw, sy'n cael yr elw ac yn ysgwyddo'r risgiau ariannol o'r gweithgarwch hwnnw fydd y sawl sydd â rheolaeth ar y tir hwnnw.

B7 Beth mae 'ar gael i'w ddefnyddio / o dan reolaeth ffermwr' yn ei olygu?

B7.1 Wrth ddatgan eich tir ar SAF 2020 rhaid ichi ddatgan dim ond y tir sydd ar gael i chi ac o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2020. Mae'r tir 'ar gael i chi':

- os mai chi sy'n berchen arno ac nad ydych wedi'i roi ar rent
- os ydych yn denant â 'meddiannaeth egsgliwsif' o dan naill ai Denantiaeth Busnes Fferm o dan Ddeddf Tenantiaethau 1995 neu denantiaeth lawn o dan y Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986
- os ydych yn denant â thenantiaeth lafar â'r un lefel o reolaeth â'r uchod
- os ydych wedi caniatáu trwydded o dan drefniant trwyddedu penodol ar gyfer pori, tyfu cnwd neu ladd gwair/silwair dros gyfnod penodedig a chyfyngedig o amser o fewn y flwyddyn ond eich bod wedi cadw rheolaeth ar y tir.

B7.2 Pwy sydd â'r tir ar gael iddo ei ddefnyddio i hawlio Taliad Sylfaenol (BPS)?

Senario sy'n disgrifio natur y meddiant ar y tir	Pwy sy'n cael hawlio?	
	Tenant Codau statws A, B neu C	Perche- nnog Cod statws O
Rydych yn pori'ch defaid neu'n lladd gwair/silwair ar yr adegau a nodir yn y drwydded (lafar neu ysgrifenedig). Nid ydych yn cael cynnal gweithgarwch amaethyddol arall ar y tir heb ganiatâd y trwyddedwr. Dydych chi ddim yn cael hawlio.		✓
Chi sy'n ffermio'r tir a chi sy'n gyfrifol am gynnal a chadw'r tir mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da ond nid oes gennych denantiaeth. Mae'ch cytundeb â pherchennog (neu denant) y tir yn golygu nad oes angen ichi ofyn caniatâd i gynnal a ffermio'r tir fel y gwelwch yn dda neu fel y gwelwch ei angen. Nid yw'r trwyddedwr yn cynnal nac yn contractio unrhyw weithgarwch amaethyddol ar y tir. Chi ddylai hawlio, fel tenant.	✓	

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

Chi sy'n cynnal (neu'n talu contractwr i gynnal) y tir a chi sy'n gyfrifol am ei gyflwr, ond rydych yn gosod y tir sy'n eiddo ichi i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn nodi'r cyfnod penodol pan gaiff y trwyddedai ddefnyddio'r tir a'r cyfyngiadau/terfynau ar yr hyn y caiff ei wneud ar y tir. Chi sy'n hawlio, fel y perchennog.		✓
Chi sy'n cynnal (neu'n talu contractwr i gynnal) y tir a chi sy'n gyfrifol am ei gyflwr. Mae gennych denantiaeth ffurfiol ar y tir rydych yn ei is-osod i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn nodi cyfnod penodol pan gaiff y trwyddedai ddefnyddio'r tir a chyfyngiadau/terfynau ar yr hyn y caiff ei wneud ar y tir. Chi ddylai hawlio, fel tenant.	✓	
Nid ydych yn cynnal unrhyw weithgarwch amaethyddol ar y tir (ac eithrio fel contractwr). Chi sy'n berchen ar y tir ac rydych yn ei osod i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn caniatáu'r ffermwr arall i gynnal (neu dalu am) gynnal y tir a bod yn gyfrifol am ei gyflwr. Dydych chi ddim yn cael hawlio.	✓	
Nid ydych yn cynnal unrhyw weithgarwch amaethyddol ar y tir (ac eithrio fel contractwr). Mae gennych denantiaeth ffurfiol ar y tir ac rydych yn ei is-osod i ffermwr arall o dan drwydded. Mae'r drwydded yn caniatáu'r ffermwr arall i gynnal (neu dalu am) gynnal y tir a bod yn gyfrifol am ei gyflwr. Dydych chi ddim yn cael hawlio a dylai'ch trwyddedai hawlio fel tenant.	✓	
Nid ydych yn cynnal gweithgarwch amaethyddol ar eich tir ond mae'r tir ar gael ichi ar 15 Mai am gyfnod byr. Weddill y flwyddyn, rydych yn ei osod o dan drwydded neu denantiaeth a'r tenant/trwyddedai sy'n ei gynnal mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da yn ogystal â'i bori. Er bod gennych y tir ar 15 Mai, nid chi sy'n ffermio'r tir. Y tenant/trwyddedai sydd ar y tir ond nid yw'r tir ar gael iddynt ar 15 Mai. Chaiff neb felly hawlio BPS.		

B7.3 Y peth pwysig i'w gofio o'r tabl hwn yw os mai chi yw deiliad y drwydded ac mai chi sy'n ffermio'r tir ac yn ei gadw mewn cyflwr amaethyddol ac amgylcheddol da, chi sy'n cael hawlio arno a hynny fel tenant.

B7.4 Os yw tir wedi'i osod i denant o dan Ddeddf Taliadau Amaethyddol 1986 neu Denantiaeth Busnes Fferm (h.y. tenantiaeth ffurfiol), mae ar gael i'r tenant, nid y landlord. Felly rhaid peidio â chynnwys y tir hwn ar SAF y landlord.

B7.5 Os ydych yn caniatáu i rywun dan drwydded fynd ar eich tir yn benodol i bori neu ladd gwair/silwair dros gyfnod penodedig a chyfyngedig o amser; ac nad yw'r drwydded honno yn trosglwyddo rheolaeth am y tir yn ôl rheolau'r BPS i'r trwyddedai, mae'r tir hwnnw ar gael i chi fel y trwyddedwr. Os ydych yn ffermwr (perchennog/tenant) o dan gytundeb ffermio ar Gontract, mae'r tir ar gael ar eich cyfer chithau (y perchennog/tenant) hefyd.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B7.6 Os oes gennych drwydded i feddiannu tir yn benodol i bori neu ladd gwair / silwair dros gyfnod penodedig o amser, nid yw'r tir ar gael i chi ac ni chewch hawlio taliadau BPS ar y tir hwnnw ac ni ddylech ei ddatgan ar y SAF. Yr hyn sy'n digwydd ar y tir fydd yn pennu beth yw'r trefniant. Felly, os mai chi sy'n gwneud yr holl waith ffermio a gwaith cadw'r tir ac yn ei bori a lladd gwair/silwair dros gyfnod amhenodol neu ddi-dor, yna mae'n debygol, beth bynnag yw'r disgrifiad o'r trefniant gan y partïon cysylltiedig, mewn termau cyfreithiol, mai tenant ydych chi. Mewn sefyllfa o'r fath, rydych chi'n denant i bob pwrpas ac mae'r tir ar gael ichi ei ddefnyddio a chi ddylai hawlio fel y tenant.

B7.7 Dylai trwyddedwyr ofalu eu bod yn diffinio'r cyfnod penodol a'r gweithgareddau a ganiateir o dan y trefniant yn glir fel na fydd dryswch ynghylch i bwy y mae'r tir ar gael. Fel yr un sy'n hawlio taliad, mae hefyd yn bwysig eich bod yn gallu cynnig tystiolaeth o'ch gweithgarwch amaethyddol ar y tir dan sylw (e.e. cofnodion symud anifeiliaid, anfonebau am dorri perthi (gwrychoedd), ffensio neu gontractau silwair).

B7.8 Mae'r rheolau hyn yn gymwys i denantiaethau ysgrifenedig a llafar. Rydym yn sylweddoli bod trefniadau o bob math ar waith, ond bydd o fantais i chi fel hawlydd sicrhau'n fuan bod gennych ddigon o dystiolaeth i ateb unrhyw amheuan ynghylch pwy sy'n gymwys am y BPS, gan y gallai peidio â gwneud arwain at gosbau am orddatgan.

B8 Tir Comin

B8.1 Rydych yn cael defnyddio hawliau pori tir comin i gadarnhau a chefnogi'ch hawl i daliad BPS os oes gennych hawl gyfreithiol i roi anifeiliaid i bori ar y tir comin hwnnw. Byddwch yn ffermwr actif, yn cynnal gweithgarwch amaethyddol a rhaid ichi gwrdd â gofynion eraill y BPS os ydych am ddefnyddio tir comin i hawlio BPS. Rhaid cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio ar bob tir comin sy'n cael ei ddatgan ar gyfer y BPS.

B8.2 Os caiff y gofynion Trawsgydymffurfio eu torri unrhyw le ar y tir comin, mae'n bosibl y gallai'r ffermwr neu ffermwyr sy'n gyfrifol am eu torri golli ei daliad neu ran ohono. Nid yw'r BPS yn effeithio ar hawliau cyfreithiol y cominwyr.

B8.3 Bydd faint o dir comin y bydd Llywodraeth Cymru yn ei neilltuo ar gyfer BPS yn 2020 yn dibynnu ar faint o hawliau pori fydd wedi'u cofrestru i hawl wyr BPS ar y tir comin hwnnw a bydd yr hectarau gaiff eu neilltuo i ffermwyr unigol yn dibynnu ar yr hawliau pori y byddant wedi'u datgan ar eu SAF. Gallai'r arwynebedd porthiant sydd ar gael ar gyfer BPS gael ei leihau os bydd yr arwynebedd na ellir ei bori ar y tir comin yn cynyddu neu gallai gael ei leihau neu ei gynyddu yn ôl faint o dir comin sy'n cael ei ddatgan ar ffurflenni SAF bob blwyddyn.

B8.4 O dan Orchymyn Tiroedd Comin (Holli Hawliau) (Cymru) 2014, gellir rhoi hawliau i bori anifeiliaid ar dir comin ar les neu drwydded (holli hawliau fel y'i gelwir) am hyd at 5 mlynedd ac i hynny fod yn gyfreithlon, rhaid cadw at reolau llym. Mae'r rheolau hynny'n cynnwys hysbysu'r bobl neu'r sefydliadau canlynol am unrhyw gytundebau lesio neu drwyddedu newydd (gan gynnwys cael hawliau ar fenthylg) o fewn 28 niwrnod:

- yr Awdurdod Cofrestru Tir Comin sy'n gyfrifol am yr ardal lle mae'r tir
- perchennog y comin lle ceir defnyddio'r hawliau pori

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- ysgrifennydd unrhyw Gymdeithas Gominwyr, Cyngor Cominwyr (o'i sefydlu) neu unrhyw gorff lleol arall sy'n gyfrifol am reoli'r tir comin lle ceir defnyddio'r hawliau pori
- Cyfoeth Naturiol Cymru, os yw'r tir comin lle ceir defnyddio'r hawliau pori yn cynnwys Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) o dan Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981.

B8.5 Dylech wybod y bydd y tir porthiant fydd yn cael ei neilltuo ar gyfer yr hawliau pori fydd wedi'u datgan ar eich SAF yn amrywio o flwyddyn i flwyddyn. Ni fydd modd gwarantu y bydd y tir porthiant y gwnaeth Llywodraeth Cymru ei neilltuo yn y gorffennol ar gael ichi ddefnyddio Hawliau BPS.

B8.6 Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod gennych ddigon o dir i allu cefnogi'ch ceisiadau/hawliau BPS.

B9 Cyd-ddefnyddio tir

B9.1 Os bydd dau ffermwr neu fwy yn cyd-bori tir nad yw'n dir comin (a heb gytundeb ffermio cyfran), yna caiff y ddau nodi'r cae yn yr adran Data Caeau/Parseli Tir ar eu SAF a hawlio ar ran boradwy benodol o'r cae sydd ar gael iddynt (h.y. y mae ganddynt yr hawl i'w defnyddio). Mae'n bwysig bod y ddau gais yn datgan arwynebedd cyfan y cae rhyngddynt h.y. gan gynnwys tir cymwys ac anghymwys, ond rhaid gofalu nad yw cyfanswm yr arwynebedd sy'n cael ei ddatgan gan bob porwr yn fwy na chyfanswm arwynebedd y cae gan y byddai hynny'n arafu proses dilysu'r cais a gallai arwain at gosbau am orddatgan. Mae'n bwysig felly bod ffermwyr sy'n cyd-bori tir nad yw'n dir comin yn gofalu nad ydynt yn cyflwyno data anghywir na data sy'n croesddweud.

Enghraifft: mae cae 20 hectar o faint yn cael ei rannu rhwng dau ffermwr. Bydd y ddau ffermwr yn datgan 10 hectar ar un llinell o'i SAF (os nad oes tir anghymwys). Os oes tir anghymwys, rhaid i'r naill ffermwr neu'r llall ei ddatgan neu gallent ei ddatgan rhyngddynt.

B10 Ffermwyr cyfran

B10.1 Os oes gan ddau ffermwr neu fwy gytundeb ffermio cyfran, dim ond un fydd yn cael hawlio BPS. Rhaid cynnwys yr holl dir sydd o dan y cytundeb ar SAF y ffermwr sy'n hawlio'r BPS a rhaid i'r hawliau sy'n cael eu defnyddio fod yn eiddo iddo fe/hi. Dim ond y ffermwr sydd â hawliau'r cytundeb ar ddyddiad cau'r SAF (15 Mai) yn y flwyddyn dan sylw sy'n cael eu defnyddio i hawlio taliad.

B10.2 Y ffermwr sy'n hawlio taliad sy'n gyfrifol am rannu'r taliad (neu am ofyn am ad-daliad). Os oes gan aelodau eraill y cytundeb ffermio cyfran dir nad yw'n rhan o'r cytundeb, dylent gyflwyno'u SAF eu hunain ar gyfer y tir hwnnw.

B10.3 Dylai pob aelod o'r cytundeb ystyried yn ofalus sut mae'r busnes yn cael ei drefnu i wneud yn siŵr ei fod yn cydymffurfio â rheolau'r Cynllun. Efallai y dylech ofyn am gyngor arbenigwr ar hyn, yn enwedig os cafodd y cytundeb ei wneud sawl blwyddyn yn ôl.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B11 Dau yn defnyddio'r un tir – tir sy'n cael ei hawlio gan ddau ffermwr neu fwy o dan gynlluniau gwahanol yr UE neu DU

B11.1 I fodloni gofynion cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 (e.e. Glastir), rhaid i'r ffermwr allu rhoi tystiolaeth fod ganddo reolaeth lwyr ar y tir y mae'n ei roi yn y cynllun. Os bydd un ffermwr yn datgan y tir ar gyfer BPS, ni chaiff ffermwr arall ddatgan yr un tir o dan gytundeb Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020. Fel arall, byddai dau yn defnyddio'r un tir.

B11.2 Os oes anghydfod, gyda mwy nag un ffermwr yn hawlio bod ganddo reolaeth lwyr ar yr un darn o dir yr un pryd, ni chaiff y naill na'r llall daliad nes y cadarnheir pwy sy'n gymwys. Dyma fydd y drefn os bydd y naill ffermwr e.e yn hawlio Glastir Organig a'r llall yn hawlio'r BPS.

B11.3 Os gwelwn fod ffermwyr wedi hawlio ar yr un tir, bydd gofyn iddyn nhw gadarnhau sut mae trefniadau eu busnes yn caniatáu i ddau fodloni'r amodau ar gyfer ymuno â'r cynllun.

B11.4 Ac eithrio o dan amgylchiadau prin, bydd cosbau'n debygol o gael eu rhoi ar naill ai'ch taliadau BPS neu'ch taliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 os byddwch yn cyflwyno SAF 2020 ar gam gan ddatgan bod gennych dir ar gael ichi ei ddefnyddio ar 15 Mai 2020.

B12 Anghydfodau ynghylch pwy sy'n berchen ac yn meddiannu'r tir tir

B12.1 Nid yw Llywodraeth Cymru'n gallu dyfarnu ynghylch pwy sy'n berchen y tir a phwy sy'n ei feddiannu, yn enwedig os ydy'r ddau barti'n cyflwyno tystiolaeth i gefnogi eu hawliad. Mewn amgylchiadau o'r fath, ni fydd y naill barti na'r llall yn cael taliad, gan fod yn rhaid dangos bod SAF yn ddilys i gael gwneud taliad.

B13 Tir sy'n gymwys am y BPS

B13.1 Rhaid ichi hawlio ar 5 hectar o leiaf o dir cymwys - dyma'r arwynebedd lleiaf felly y gallwch hawlio a derbyn taliadau'r BPS arno yn 2020. Arwynebedd cymwys lleiaf parsel o dir yw 0.10 hectar.

B13.2 Ar gyfer y BPS, hectar cymwys yw unrhyw dir amaethyddol yn y daliad sy'n borfa barhaol, yn dir â'r neu'n dir o dan gnydau parhaol sy'n cael ei ddefnyddio i gynnal gweithgarwch amaethyddol neu cyn belled â bod y tir yn cael ei ddefnyddio'n bennaf i gynnal gweithgareddau amaethyddol arno ym mlwyddyn berthnasol y cynllun, gall peth ohono gael ei ddefnyddio hefyd i gynnal gweithgareddau anamaethyddol sydd wedi'u rhestru ym mharagraff B22 y llyfryn hwn. Mae hynny'n cynnwys hefyd, o dan rai amgylchiadau, beth tir y rhoddwyd y gorau i gynhyrchu arno neu sydd wedi'i goedwigo o dan gynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 neu gytundebau rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru (darllenwch baragraff B21 y llyfryn hwn).

B13.3 Bydd o leiaf 5 hectar o dir cymwys ar gael i chi ar 15 Mai 2020 os ydych am geisio am Hawliau BPS a hawlio taliad BPS.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B13.4 Os na fyddwch wedi defnyddio o leiaf 5 o hawliau BPS bob blwyddyn, ni fyddwch wedi defnyddio'ch hawliau, ni chewch daliad ac efallai y cymerwn eich Hawliau BPS oddi arnoch a throsglwyddo'u gwerth yn ôl i'r Gronfa Genedlaethol (gweler paragraff B36 yn y llyfryn hwn).

MATHAU O DIR SY'N GYMWYS AM Y BPS

B14 Tir pori parhaol

B14.1 Tir pori parhaol yw tir sy'n cael ei ddefnyddio i dyfu porfa neu borthiant glas, boed hwnnw'n dyfiant sydd wedi ailgyfyngu'n naturiol neu'n dyfiant sydd wedi'i hau. Ni fydd wedi bod yn rhan o gylchdro cynyddu'r daliad am bum mlynedd neu fwy; gall gynnwys rhywogaethau eraill fel llwyni a/neu goed y gellir eu pori cyn belled ag mai'r borfa neu'r porthiant glas arall yw'r brif dyfiant o hyd. Hefyd, os bydd yr Aelod-wladwriaeth yn penderfynu hynny, gall gynnwys tir y gellir ei bori lle mae'n hen arfer lleol nad porfa a phorthiant glas arall yn draddodiadol yw'r prif dyfiant mewn ardaloedd pori. Nid yw hyn yn cynnwys tir sydd wedi'i neilltuo'n segur o dan gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yn ystod y 5 mlynedd ddiwethaf.

B14.2 Mae porfa neu borthiant glas yn golygu pob planhigyn glas sydd yn draddodiadol yn tyfu ar dir pori naturiol neu sydd fel arfer yn cael ei gynnwys mewn cymysgedd hadau i'w hau ar dir pori neu ddôl, boed ar gyfer ei bori gan anifeiliaid pori neu beidio e.e. meillion neu ffawlys (sainfoin).

B14.3 Yng Nghymru, mae porfa barhaol yn cynnwys hefyd fannau sydd gan fwyaf o dan gorlwyni brodorol gan gynnwys y rheini o deulu'r Ericaceae (grug) a'r rhywogaeth *Ulex gallii* (eithin mân) a/neu rywogaethau brodorol y teulu Juncaceae (brwyn) a Cyperaceae (hesg) ac y gellir eu pori.

B14.4 Bydd tir sydd wedi bod o dan borfa ers 15 Mai 2014, heb fod yn rhan o gylchdro cynyddu, yn troi'n borfa barhaol ar 15 Mai 2020. Os ydy'r tir yn wyndwn AFfE, ni fydd yn troi'n borfa barhaol ar ôl pum mlynedd, ond bydd yn parhau'n dir âr. Bydd gwyndwn nad yw'n AFfE yn troi'n borfa barhaol ar ôl pum mlynedd.

B14.5 Bydd tir sydd wedi'i ail-hau â phorfa neu borthiant glas arall o fewn cyfnod o bum mlynedd yn dal i gyfrif fel tir pori parhaol. Fodd bynnag, bydd tir pori parhaol sydd wedi'i ail-hau'n borfa dros dro ar ôl cnwd 'rhwng cynyddu' fel sofr maip yn y pum mlynedd diwethaf, yn cael ei ystyried yn dir âr.

B14.6 Mae'r codau cynyddu canlynol yn cael eu hystyried yn borfa barhaol:

- BG1 – Llydanddail – opsiwn pori Glastir 176
- CG1 – Conwydd – pori
- GR2 – Porfa (porfa barhaol 5 oed neu fwy)
- GR8 – Porfa (parhaol – wedi'i ail – hau yn y 12 mis diwethaf)
- GT1 – Traciau pori
- HE7 – Gweundir (pori)

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- HE9 – Grug
- SD1 – Twyni Tywod
- SM2 – Morfa heli (pori).

B15 Tir âr

B15.1 Ystyr tir âr yw:

- tir sy'n cael ei drin i dyfu cnydau – gan gynnwys tir ar gyfer cnydau combein, cnydau sy'n cael eu tyfu am ffibr, gwreiddgnydau, cnydau porthi anifeiliaid fel indrawn porthiant neu rêp porthiant, llysiau maes, blodau wedi'u torri a bylbiau a ffrwythau meddal (ond nid cnydau parhaol*). Cynhwysir cnydau a dyfir mewn tai gwydr neu o dan orchudd ar bridd neu borfa
- tir sydd wedi'i hau â chodlysiau/porthiant glas pur (dim cymysgeddau o hadau ar gyfer tir pori neu ddôl) fel alffalfa neu feillion
- porfa dros dro (gan gynnwys porthiant glas), sef tir a fu'n rhan o gylchdro cnydau'r fferm ac a fu o dan borfa neu borthiant glas am lai na phum mlynedd. Porthiant glas yw'r planhigion traddodiadol a dyfir ar borfeydd naturiol neu a gynhwysir fel arfer mewn cymysgeddau hadau ar gyfer tir pori neu ddolydd, gan gynnwys planhigion fel liwsern, ffawlys, pupys porthiant a meillion
- tir sydd ar gael ar gyfer cynhyrchu cnydau arno, ond sydd yn awr yn wyndwn. Gwyndwn yw tir heb gnwd nad yw chwaith yn cael ei bori (hynny yw, nid oes cnwd parhaol na phorfa barhaol arno). Rhaid ei gadw mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori neu ei drin ac mae'n cynnwys tir âr sydd wedi'i neilltuo'n wyndwn o dan gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig 2014 – 2020.

*Nid yw cnydau parhaol yn cael eu hystyried yn dir âr, ond maen nhw'n gymwys am BPS.

B16. Cnydau Parhaol

B16.1 Cnydau parhaol yw cnydau, heblaw am borfa barhaol, nad ydynt yn rhan o gylchdro, sy'n tyfu am bum mlynedd neu fwy ac sy'n cael eu cynaeafu flwyddyn ar ôl blwyddyn. Maent yn cynnwys meithrinfeydd a Choedlannau Cylchdro Byr.

B16.2 Mae meithrinfeydd yn golygu tir lle mae'r planhigion prennaid ifanc canlynol yn cael eu tyfu yn yr awyr agored er mwyn eu trawsblannu'n ddiweddarach. Maent yn cynnwys:

- meithrinfeydd gwreiddgyff a chyffion gwinwydd
- meithrinfeydd coed ffrwythau ac aeron
- meithrinfeydd coed addurnol
- meithrinfeydd coed coedwig heb gynnwys y rheini sy'n cael eu tyfu o fewn coedlannau i'w plannu ar y daliad

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- meithrinfeidd coed a llwyni i'w plannu mewn gerddi, parciau, ar ymyl ffyrdd ac ar gloddiau (e.e. coed perthi, coed rhosod a llwyni addurnol eraill, coed conwydd addurnol) gan gynnwys gwreiddgyff a glasbrennau.

B16.3 Coedlan Cylchdro Byr yw coedlan sydd wedi'i phlannu â choed i gynhyrchu cnydau pren lluosflwydd lle mae'r gwreiddgyff a'r boncyffion yn cael eu gadael yn y pridd ar ôl cynaeafu'r pren iddynt gael ailegino yn y tymor canlynol a lle mae'r cylch cynaeafu hiraf yn 20 mlynedd:

- Gwernen (*Alnus spp*)
- Bedwen Arian (*Betula pendula*)
- Collen (*Corylus avellana*)
- Onnen (*Fraxinus excelsior*)
- Pisgwydden (*Tilia cordata*)
- Castanwydden Bêr (*Castanea sativa*)
- Masarnen (*Acer pseudoplatanus*)
- Helygen (*Salix spp*)
- Poplysen (*Populus spp*)

B16.4 Bydd angen ichi ddangos tystiolaeth yn yr archwiliad neu'r apêl eich bod yn bondocio'ch coed. Gallai prawf gwerthu brofi'ch bod yn gymwys.

B17 Tir â Choed neu Nodweddion Anghymwys eraill

B17.1 Ar gyfer pob parcel tir sy'n cynnwys coed neu nodweddion anghymwys eraill, rhaid tynnu'r arwynebeddau canlynol o'r arwynebedd cymwys:

- pethau a wnaed gan ddyn (e.e. adeiladau, wynebau caled, ffyrdd a thraciau nad ydynt yn cael eu pori) a phyllau dŵr, afonydd a nentydd anghymwys sy'n 100m² neu fwy
- darnau di-dor o graig a sgri sy'n 100m² neu fwy
- darnau di-dor o brysgwydd a rhedyn sy'n 100m² neu fwy
- clystyrau o goed sy'n 100m² neu fwy.

B17.2 Ar ôl tynnu'r arwynebeddau hyn, rhaid ichi hefyd nodi unrhyw nodweddion gwasgaredig anghymwys, h.y. sgri a chraig, prysgwydd a rhedyn, a thynnu arwynebedd sy'n eu cynrychioli.

B17.3 Ar ôl tynnu arwynebedd y nodweddion gwasgaredig anghymwys, bydd angen ichi asesu faint o goed gwasgaredig sydd yn y parcel sy'n weddill. Os oes mwy na 100 o goed yr hectar, bydd y parcel tir cyfan yn anghymwys. Os oes 100 neu lai o goed yr hectar, byddwch yn tynnu arwynebedd i gynrychioli boncyffion y coed.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B17.4 Mae coed mewn perllan a choed ffrwythau gwasgaredig yn cael eu hystyried yn gymwys am BPS gan eu bod wedi'u cynnwys yn y diffiniad o Gnwd Parhaol. Rhaid ichi roi tystiolaeth i archwylwyr RPW fod y coed yn cael eu defnyddio i gynhyrchu bwyd; gallai hynny gynnwys derbynebaw gwerthu. O beidio â bodloni'r RPW bod y coed yn cael eu defnyddio i gynhyrchu bwyd, gallai gosbi'ch hawliad neu'ch gwahardd o'r cynllun.

B17.5 I ddeall sut i asesu'r arwynebeddau hyn, darllenwch Atodiad 1 y llyfryn hwn.

B18 Nodweddion y Dirwedd sy'n cael eu diogelu o dan Drawsgydymffurfio

B18.1 Mae nodweddion canlynol y dirwedd yn cael eu diogelu o dan amod Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da 7 (GAEC 7) Trawsgydymffurfio ac felly maent yn gymwys am daliad BPS. Ni fydd angen tynnu arwynebedd y nodweddion hyn o'r arwynebedd cymwys mewn parseli tir:

- perthi (gwrychoedd) a rhimynnau o goed
- ffosydd
- waliau cerrig traddodiadol
- cloddiau cerrig
- ffensys llechi
- Henebion Rhestredig
- pyllau dŵr naturiol neu byllau sydd wedi'u creu o dan Gontract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 ag iddynt arwynebedd o hyd at 0.10 hectar.
- coed sydd wedi'u diogelu gan Orchymyn Cadw Coed
- parthau 1 metr nad ydynt yn cael eu trin
- lleiniau clustogi o 2 fetr.

B18.2 Os ydych chi'n hawlio taliad o dan y BPS ar gyfer Coed sy'n cael eu diogelu gan Orchymyn Cadw Coed, bydd gofyn ichi ddangos tystiolaeth ategol i gadarnhau bod y Gorchymyn Cadw Coed yn dal mewn grym. I'r perwyl hwn, bydd angen ichi gysylltu â'ch Awdurdod Cynllunio Lleol i gael naill ai copi o'r Gorchymyn Cadw Coed neu lythyr sy'n dangos bod gorchymyn yn bod i warchod y coed dan sylw. **Pwysig:** rhaid cyflwyno'r dystiolaeth ategol erbyn y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF, felly rhaid ei chyflwyno erbyn 15 Mai rhag ichi gael eich cosbi am ei chyflwyno'n hwyr. Gwrthodir tystiolaeth ategol sy'n cyrraedd ar ôl 9 Mehefin 2020.

B19 Cnydau amaethyddol nad ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpas amaethyddol

B19.1 Mae tir o dan gnydau amaethyddol nad ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpas amaethyddol, e.e. i'w rhoi mewn treulydd anaerobig, yn gymwys o hyd am y BPS.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B20 Amodau arbennig ar gyfer tir sy'n cael ei ddefnyddio i hyfforddi milwyr

B20.1 Mewn rhai achosion, bydd tir amaethyddol cymwys yn cael ei ddefnyddio gan y Weinyddiaeth Amddiffyn at bwrpas hyfforddiant milwrol. Ystyrir bod hyn yn fater er budd y wlad a bydd yn cael ei ganiatáu heb effeithio ar eich gallu i hawlio BPS. Bydd yn dal gofyn cadw at y gofynion Trawsgydymffurfio.

B21 Tir yng nghynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 neu o dan gytundebau rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru

B21.1 Os rhoddir y gorau i gynhyrchu ar dir amaethyddol cymwys o dan gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, caiff y ffermwr ddefnyddio'r tir o dan gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 i gefnogi Hawliau BPS yn 2020 os cafodd y tir hwnnw ei ddefnyddio i gefnogi hawliau talu SPS yn 2008 a bod opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir hwnnw.

B21.2 Os oes coed wedi'u plannu ar dir amaethyddol cymwys gyda chymorth Cynlluniau Coedwigaeth sy'n dod o dan Reoliadau Datblygu Gwledig Ewrop, caiff y ffermwr sydd yn y Cynllun Coedwigaeth ddefnyddio'r tir hwnnw i gefnogi ei Hawliau BPS yn 2020 os cafodd y tir hwnnw ei ddefnyddio i gefnogi Hawliau SPS yn 2008.

B21.3 Os oes amod o dan gytundeb rheoli sydd wedi'i wneud â Cyfoeth Naturiol Cymru er mwyn rhoi'r Gyfarwydddeb Cynefinoedd neu'r Gyfarwydddeb Adar ar waith, sy'n golygu bod tir amaethyddol cymwys bellach yn anghymwys, caiff y ffermwr ddefnyddio'r tir hwnnw i gefnogi ei Hawliau BPS yn 2020 os cafodd y tir hwnnw hwnnw ei ddefnyddio i gefnogi Hawliau SPS yn 2008.

B21.4 Os oedd tir wedi'i gynnwys yn un o'r cytundebau rheoli cymwys y cyfeirir ato uchod cyn 1 Ionawr 2015, gellir parhau i'w ddefnyddio i gefnogi Hawliau BPS o 2020, gan gynnwys tir sy'n cael ei roi'n syth, wrth i un cytundeb rheoli ddod i ben, mewn cytundeb datblygu gwledig newydd (heb doriad). Os daw tir o dan gytundeb rheoli ar neu ar ôl 1 Ionawr 2015 am y tro cyntaf, neu ar ôl toriad wedi i gytundeb rheoli blaenorol ddod i ben, rhaid bod opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir hwnnw iddo fodloni amodau'r BPS cyn ei ystyried o dan y darpariaethau hyn. Mae hyn yn cynnwys tir gafodd ei ddefnyddio i gefnogi hawliau SPS yn 2008

Enghraifft: os oedd gennych gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 oedd yn gofyn am gadw stoc allan o ddarn o dir hyd at 31 Rhagfyr 2014 a bod y coetir wedi'i ddefnyddio i gefnogi hawliau talu SPS yn 2008, cewch barhau i'w ddefnyddio i gefnogi Hawliau BPS tra bod y tir o dan Contract. Os bydd y tir ar unrhyw bwynt yn peidio â bod o dan gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 sy'n gofyn am gadw stoc allan, ni fydd y darn tir hwnnw bellach ar gael.

B21.5 Os bydd y cytundeb rheoli cymwys yn dod i ben, bydd yn rhaid i'r tir fodloni gofynion y BPS os ydych am ei ddefnyddio i gefnogi Hawliau BPS a rhaid ichi fynd yn ôl i ddefnyddio'r cod cnydau / defnyddio tir priodol. Gweler Atodiad 3 y Llyfryn hwn am restr o godau cnydau a defnyddio tir.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B21.6 Os nad yw'r tir yn bodloni gofynion y BPS, ond eich bod wedi'i ddatgan er mwyn cefnogi Hawliau BPS, cewch eich cosbi am orddatgan.

B21.7 Rhaid rheoli tir sy'n gymwys o dan y darpariaethau hyn yn unol â'r rheolau Trawsgydymffurfio perthnasol.

B21.8 Darllenwch Adran C y llyfryn hwn am fwy o wybodaeth am y cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

TIR SYDD DDIM YN GYMWYS AM Y BPS

B22 Tir anamaethyddol at bwrpas y BPS

B22.1 Os ydych yn ansicr a yw'ch tir yn gymwys, holwch y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

B22.2 Nid yw'r canlynol yn dir amaethyddol: gerddi, parciau hamdden, tir comin mewn trefi, gerddi swolegol, pyllau dŵr anghymwys, adeiladau, wynebau caled, peilonau wedi'u ffensio a thir â mwy na 100 o goed yr hectar, prysgwydd, rhedyn, clystyrau o goed (gweler Atodiad 1 y llyfryn hwn). Nid ydynt felly'n gymwys am y BPS. Er hynny, rhaid ichi ddatgan y tiroedd hyn ar eich SAF a bydd dal gofyn ichi gadw at y gofynion Trawsgydymffurfio ar y tiroedd hyn os ydynt yn cael eu defnyddio at bwrpasau amaethyddol.

B23 Tir y rhoddir gorau i gynhyrchu arno oherwydd gwaith cwmnïau trydan, dŵr a nwy

B23.1 Os ydych yn cael eich gorfodi gan gorff sydd â phwerau statudol i roi'r gorau i gynhyrchu ar dir, er enghraifft gan un o'r cyfleustodau i osod pibell, fe all fod yn anodd ichi gwrdd â'r amodau ar gyfer cael Hawliau BPS a hawlio taliad ar eich Hawliau BPS.

B23.2 Os ydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu am gyfnod ac felly'n methu â bodloni'r amodau ar gyfer cael Hawliau BPS neu daliad, efallai y gellid ystyried bod Force Majeure wedi effeithio arnoch. Cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid gan esbonio'ch sefyllfa er mwyn iddi allu ei hystyried.

B23.3 Os ydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu'n barhaol ac felly'n methu â bodloni'r amodau ar gyfer hawlio taliad BPS, gan gynnwys gorfod cadw'r tir yn unol â gofynion Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr ofynnol, dylech wneud cais i'r cwmni cyfleustodau neu'r asiantaeth statudol am iawndal.

B24 Gweithgareddau anamaethyddol ar dir BPS

B24.1 Os ydych yn hawlio BPS ac am gynnal gweithgareddau anamaethyddol, rydym yn eich cynghori i gysylltu â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Nid yw'r categorïau isod yn gyflawn ond maent yn rhoi syniad o'r math o weithgareddau sy'n perthyn i bob categori.

B24. 2 Categori 1 - Gweithgareddau a ganiateir heb gyfyngiadau:

- pysgota

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- cystadlaethau plygu perthi, cystadlaethau aredig lleol ac arddangosfeydd trin tir os ydynt yn gyson â rheolau GAEC cymwys (ond nid digwyddiadau lle byddai yno stondinau gwerthu - byddai'r rheini'n perthyn i Gategori 2)
- teithiau natur gan ysgolion a phrifysgolion ac ymweliadau fferm
- merlota ar hyd llwybrau ceffyl*
- beicio ar hyd llwybrau neu lwybrau ceffyl penodol*
- cerdded*
- gwyllo adar
- saethu (cig gwyllt)
- hela ceirw
- hela gydag abwyd
- paragleidio
- barcuta.

* Byddai llwybrau neu lwybrau ceffylau ag wyneb arnynt yn cael eu hystyried yn dir anghymwys p'run bynnag.

B24.3 Categori 2 - Gweithgareddau hyd at derfyn o 28 diwrnod:

- saethu (colomennod clai)
- arwerthiannau cist ceir
- gwyliau a digwyddiadau
- ffeiriau a sioeau gwledig
- ocsiynau ac arwerthiannau fferm
- gweithgareddau gyda cheffylau (heblaw'r rheini a ddisgrifir yng Nghategori 1)
- balwnio
- parcio ceir (p'un a yw'n gysylltiedig ag un o'r gweithgareddau a restrir neu beidio)
- gwersylloedd Sgowtiaid a Geidiaid a'u tebyg
- safleoedd carafanau a gwersylla (ar gyfer cyfnodau o 28 diwrnod neu fwy, ni ddylid defnyddio'r tir hwnnw i gefnogi cais. Nid oes raid iddo effeithio ar gae cyfan)
- lleoliadau teledu a ffilm
- chwaraeon moduro.

B24.4 Categori 3 - Gweithgareddau y byddai'n amhosibl eu hystyried yn weithgareddau amaethyddol ac sydd felly'n anghymwys. Lleoliadau felly sydd â'r prif bwrpas o gynnal gweithgareddau hamdden neu weithgareddau anamaethyddol eraill

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

arnynt, fel cyfleusterau chwaraeon parhaol, cyrsiau carlamu, paneli solar a meysydd awyr.

B25 Sut mae'r cyfyngiadau'n gweithio

B25.1 Ym mhob achos, bydd y cyfyngiadau'n para am y flwyddyn galendr.

B25.2 O ran y cyfyngiadau ar nifer y diwrnodau y gellir cynnal gweithgaredd anamaethyddol arnynt, bydd rhan o ddiwrnod yn cyfrif fel diwrnod llawn. Os ydych yn cynnal gweithgareddau anamaethyddol, dylech gyfrif hefyd y diwrnodau y mae'r tir yn cael ei gadw neu ei baratoi ar gyfer y gweithgaredd, nid y diwrnodau pan fydd y gweithgaredd yn cael ei gynnal yn unig. Os eir dros y terfyn, yr arwynebedd yr effeithir arno yn hytrach na'r daliad cyfan neu, fel ag sy'n briodol, y cae cyfan, fydd yn cael ei ystyried yn anghymwys. Cyngorion at bwrpas y BPS yn unig yw'r rhain. Gallai fod cyfyngiadau eraill e.e. cynllunio.

B25.3 Cofiwch y bydd gofyn ichi gadw at amodau Trawsgydymffurfio ar eich holl dir amaethyddol gydol y flwyddyn galendr.

B26 Tir â phaneli solar

B26.1 Ni fydd caeau â phaneli solar arnynt yn gymwys am y BPS. Mae hyn yn cynnwys y tir sydd rhwng, o dan ac o gwmpas y paneli, hyd yn oed os yw'n cael ei bori, neu os yw ar gael i'w bori. Mae hyn yn wahanol i'r rheolau o dan Gynllun y Taliad Sengl (SPS) gan nad yw'n bosibl yn ein barn ni barhau ystyried mai amaethyddol yw prif bwrpas y tir hwn o dan reolau'r BPS.

B26.2 Os ceir y paneli solar yn un rhan yn unig o'r cae (e.e. mewn cornel neu mewn un pen) a'ch bod am hawlio taliad ar weddill y tir, bydd yn rhaid ichi ffensio'r tir o gwmpas y paneli i greu 2 gae ar wahân.

RHEOLAU ARBENNIG AR GYFER CYWARCH

B27 Cyflwyniad

B27.1 Rhaid ichi ddatgan ar eich SAF unrhyw dir sydd gennych sy'n cael ei ddefnyddio i dyfu cywarch, ar gyfer gwneud ffeibr neu at bwrpas arall. Gellir defnyddio'r tir hwnnw i gefnogi'ch cais am BPS. Mae rhestr o'r mathau o gywarch y cewch eu tyfu o dan y BPS i'w chael oddi wrth y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

B28 Trwydded y Swyddfa Gartref

B28.1 Os ydych yn bwriadu tyfu cywarch, rhaid gofyn i'r Swyddfa Gartref am drwydded cyn hau'r cywarch. Mae'n drosedd tyfu cywarch ym Mhrydain at unrhyw bwrpas heb drwydded. Oni bai'ch bod wedi gwneud trefniadau gwahanol gyda'r Swyddfa Gartref, dylech wneud cais am drwydded i: www.gov.uk/hemp-growing-licence

Mae canllaw ymgeisio ar gael i'ch helpu i lenwi'r cais ar gael ar-lein yn: www.gov.uk/government/publications/industrial-hemp-licensing-guidance

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

I gael rhagor o wybodaeth, ewch i www.gov.uk/guidance/controlled-drugs-licences-fees-and-returns

neu cysylltwch â:

Drugs and Firearms Licensing Unit
Home Office
5th floor SE, Fry Building
2 Marsham Street
Llundain SW1P 4DF
Ffôn: 020 7035 8972
neu e-bostiwrch: DFLU.dom@homeoffice.gov.uk

B28.2 Dylech wneud cais am drwydded cyn gynted ag y medrwch ar ôl penderfynu'ch bod am dyfu cywarch. Nid yw'r Swyddfa Gartref yn rhoi trwyddedau i bawb yn ddiwahân. Wrth ystyried pob cais, bydd yn pwyso a mesur pethau fel cefndir yr ymgeisydd, pwrpas y cywarch a lleoliad y caeau gan gynnwys manylion yr Arolwg Ordians. Bydd yn rhaid cael tystiolaeth bod gennych Gontract i werthu'r cywarch i brosesydd sydd wedi'i gymeradwyo gan y Swyddfa Gartref.

B29 Labeli had cywarch

B29.1 Os ydych yn tyfu cywarch, rhaid defnyddio had ardystiedig un o'r mathau cymwys o gywarch. Rhaid anfon y labeli had swyddogol gwreiddiol, sy'n cadarnhau'r math o gywarch, at Lywodraeth Cymru gyda'r SAF. Bydd Llywodraeth Cymru'n cadarnhau ei bod wedi derbyn labeli'r had ac yn eu dychwelyd ichi. **Rhaid** ichi gyflwyno'r holl dystiolaeth ysgrifenedig ar gyfer hyn erbyn 15 Mai 2020 fan hwyr. Os byddwch yn cyflwyno dystiolaeth ysgrifenedig ar ôl 15 Mai 2020 ond erbyn 9 Mehefin, byddwch yn cael eich cosbi am gyflwyno'r hawliad yn hwyr. Ni fydd dystiolaeth ysgrifenedig sy'n cael ei chyflwyno ar ôl 9 Mehefin yn cael ei hystyried.

B29.2 Os byddwch yn hau ar ôl 15 Mai, rhaid datgan y cnwd ar y SAF yn yr adran Data Caeau/Parseli Tir yn y golofn Ail Gnwd. Rhaid cyflwyno labeli'r had cyn 30 Mehefin.

B29.3 Rydym yn eich cyngori i ddefnyddio post cofnodedig i anfon labeli'r had at Lywodraeth Cymru.

B29.4 Os na fydd y gwaith prosesu yn cael ei wneud neu os na fyddwch wedi cadw at y rheolau arbennig ar gyfer cywarch, gallech gael eich cosbi'n ariannol am beidio â chadw at yr amodau ar gyfer hawlio'r BPS.

B30 Samplu a phrofi cywarch

B30.1 Rhaid i'r Deyrnas Unedig samplu o leiaf 20% o gyfanswm yr arwynebedd o gywarch sy'n cael ei dyfu i sicrhau bod lefel tetrahydrocannabinol (THC) y cnwd o dan y lefel a bennwyd. Rhaid ichi felly, ar gyfer pob math o gywarch rydych yn ei hau, rannu pob cae yn eich cais yn dair a chadw o leiaf 4,000 o blanhigion ym mhob rhan, am o leiaf 10 niwrnod ar ôl i'r planhigion flodeuo, rhag ofn y bydd angen cymryd sampl.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B30.2 Rhaid ichi beidio â chynaeafu'r rhannau hyn tan y bydd y gwaith samplo wedi'i wneud neu tan y byddwch wedi cael llythyr i gadarnhau na fydd angen cynnal gwaith samplo.

Y GRONFA GENEDLAETHOL

B31 Y Gronfa Genedlaethol

B31.1 Y Gronfa Genedlaethol yw'r enw a roddir i gronfa o arian a gymerir o'r holl arian sydd wedi'i neilltuo ar gyfer BPS yng Nghymru.

B32 Yn gymwys am y Gronfa Genedlaethol

B32.1 Mae dau gategori o ffermwr yn gymwys am Hawliau BPS newydd:

- Newydd-ddyfodiaid
- Ffermwr Ifanc

B33. Pwy sy'n gymwys?

B33.1 Byddwch yn Ffermwr Actif sy'n cynnal 'gweithgarwch amaethyddol' a bydd gennych o leiaf 5 hectar o dir cymwys i gefnogi'ch cais am Hawliau BPS yn 2020 a'u defnyddio.

Categori o'r Gronfa Genedlaethol	Amodau i fod yn gymwys	Amodau i fod yn gymwys
Newydd-ddyfodiad	Heb gynnal gweithgarwch amaethyddol yn eich enw eich hun /ar eich menter eich hun yn y 5 mlynedd cyn dechrau'ch gweithgarwch ffermio presennol.	Byddwch wedi dechrau'ch gweithgarwch amaethyddol yn 2018 neu wedi hynny.
Ffermwr Ifanc	Yn 40 oed neu lai yn 2020.	Wedi sefydlu'ch hun am y tro cyntaf fel pennaeth daliad neu reolwr partneriaeth/Person Cyfreithiol (e.e. Cwmni Cyfyngedig) ar 1 Ionawr 2015 neu wedi hynny. Gall hynny olygu sefydlu busnes newydd neu gymryd busnes sy'n bod eisoes. Gallai Cyfarwyddwr cwmni cyfreithiol fod yn gymwys fel partneriaeth ond rhaid bod gan y 'Ffermwr Ifanc' gyfalaf yn y busnes ac ni chaiff aelod arall o'r bartneriaeth roi feto ar ei benderfyniadau.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B34 Sut i wneud cais am Hawliau BPS

B34.1 Rhaid llenwi SAF 2020 i ofyn am ddyraniad o Hawliau BPS ac i roi tystiolaeth eich bod yn gymwys am Hawliau BPS erbyn 15 Mai 2020.

B35 Daliadau mewn mwy nag un wlad

B35.1 Os ydych am gael Hawliau BPS o wlad arall yn y DU, llenwch ffurflen gais y wlad honno.

B36 O ble mae'r Gronfa Genedlaethol yn cael ei hawliau hithau?

B36.1 Bydd y Gronfa Genedlaethol yn cael ei hawliau o sawl ffynhonnell bob blwyddyn:

- unrhyw hawliau BPS sydd heb gael eu defnyddio mewn dwy flynedd o'r bron. Gallai hynny fod oherwydd: dim digon o dir i ddefnyddio'r holl hawliau; methu'r prawf Ffermwr Actif; heb ddatgan 5 hectar o dir cymwys; neu os gwelir bod ffermwr yn osgoi'r 'cap'
- unrhyw hawliau BPS sydd wedi'u dychwelyd o wirfodd
- Hawliau BPS sydd wedi'u neilltuo ar gam
- lleihau gwerth yr hawliau BPS sydd eisoes wedi'u neilltuo i sicrhau bod digon o gyllideb i gwrdd â'r galw gan Ffermwyr Ifanc neu newydd-ddyfodiaid sy'n gwneud cais i'r Gronfa Genedlaethol neu ddyfarniad gan Lys.

B37 Pwy sy'n gymwys am hawliau'r Gronfa Genedlaethol – Categori'r Newydd-ddyfodiaid

B37.1 Mae'r categori hwn ar gael i unig fasnachwyr, partneriaethau neu Bersonau Cyfreithiol, e.e. Cwmni Cyfyngedig, a **ddechreuodd ffermio yn 2018 neu wedi hynny**.

B37.2 Os ydych am hawliau fel unig fasnachwr, **ni fyddwch** wedi cynnal gweithgarwch amaethyddol yn eich enw eich hun nac ar eich menter eich hun yn y pum mlynedd cyn dechrau'ch gweithgarwch ffermio presennol.

B37.3 Os ydych am hawliau fel partneriaeth, **ni fydd yr un** partner wedi cynnal gweithgarwch amaethyddol yn ei enw ei hun nac ar ei fenter ei hun nac fel person sydd â rheolaeth ar e.e. Cwmni Cyfyngedig (h.y. Person Cyfreithiol) yn y pum mlynedd cyn i'r bartneriaeth ddechrau'r gweithgarwch amaethyddol presennol.

B37.4 Ar gyfer Personau Cyfreithiol, **ni fydd** yr aelod(au) sy'n rheoli wedi cynnal gweithgarwch amaethyddol yn eu henw nac ar eu menter eu hunain nac wedi rheoli Person Cyfreithiol sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol, yn y pum mlynedd cyn i'r Person Cyfreithiol ddechrau'r gweithgarwch amaethyddol.

B37.5 Nid yw gweithio ar fferm e.e. fel rheolwr fferm neu was fferm yn cael ei ystyried yn weithgarwch amaethyddol.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B37.6 Byddwch hefyd wedi cyflwyno'ch cais cyntaf am y BPS ddim mwy na 2 flynedd ar ôl y flwyddyn galendr pan ddechreuoch chi'r gweithgarwch amaethyddol presennol.

B37.7 Rhaid ichi gyflwyno tystiolaeth ddogfennol i gadarnhau pryd ddechreuoch chi'r gweithgarwch amaethyddol. Gallai fod yn un neu fwy o'r canlynol:

- papur i gadarnhau dyddiad cofrestru'r daliad
- cofrestru gyda Gwasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS)/System Trwyddedu Symudiadau Anifeiliaid (AMLS)
- cofnodion anifeiliaid
- cofnodion plaladdwyr.

B38 Faint o hawliau BPS ga' i o'r Gronfa Genedlaethol fel Newydd-ddyfodiad?

B38.1 Os bydd eich cais i'r Gronfa Genedlaethol yn llwyddiannus a'ch bod wedi cyflwyno SAF 2020 yn gofyn am hawliau, cewch yr un faint o hawliau BPS â nifer yr hectarau cymwys rydych yn eu datgan ar eich SAF 2020 ac a fydd 'ar gael' ichi eu defnyddio ar 15 Mai 2020.

B38.2 Pennir eu gwerth yn ôl y gyfradd gyfartalog a delir yn 2020.

B38.3 Ar gyfer y rheini sydd eisoes wedi cael hawliau BPS ac sy'n gymwys hefyd am hawliau o dan y Gronfa Genedlaethol, cynyddir gwerth yr hawliau hynny i'r gyfradd gyfartalog. Ni chewch hawliau ychwanegol os oes gennych hawliau eisoes o'r Gronfa Genedlaethol.

B39 Pwy sy'n gymwys am hawliau'r Gronfa Genedlaethol – Categori Ffermwr Ifanc

B39.1 Mae'r categori hwn ar gael i unig fasnachwyr ac aelodau partneriaethau neu gwmnïau cyfyngedig, sy'n 40 oed neu lai ym mlwyddyn eu cais am y BPS ac a sefydlodd eu hunain am y tro cyntaf fel pennaeth daliad neu reolwr partneriaeth / Person Cyfreithiol (e.e. Cwmni Cyfyngedig) yn y 5 mlynedd cyn cyflwyno'u cais cyntaf am BPS. Gallai hynny olygu sefydlu busnes newydd neu gymryd busnes drosodd.

B39.2 Yr ifancaf y caiff Ffermwr Ifanc ddod yn bennaeth daliad neu i reoli fel unig fasnachwr neu bartneriaeth yw 18 oed ar yr adeg pan ddaw'n bennaeth daliad neu i reoli partneriaeth.

B39.3 Yr ifancaf y caiff Ffermwr Ifanc ddod yn bennaeth daliad neu i reoli Person Cyfreithiol e.e. Cwmni Cyfyngedig yw 16 oed ar yr adeg pan ddaw'n bennaeth daliad neu i reoli Person Cyfreithiol.

B39.4 Os ydych am gael hawliau fel unig fasnachwr, yn ogystal â bod yn 40 oed neu lai ym mlwyddyn eich cais cyntaf am BPS, **rhaid** eich bod wedi sefydlu daliad newydd ac mai chi yw pennaeth y daliad hwnnw.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B39.5 Os ydych am gael hawliau o dan y categori Ffermwyr Ifanc a'ch bod yn bartneriaeth, rhaid bod y bartneriaeth yn cael ei rheoli gan Ffermw(y)r Ifanc sy'n 40 oed neu lai ym mlwyddyn cyflwyno'r cais cyntaf am BPS. Rhaid bod yr aelod hwnnw'n berchen ar gyfran o'r busnes a bydd ganddo reolaeth wirioneddol a thymor hir ar y bartneriaeth o safbwynt penderfyniadau sy'n ymwneud â'i rheoli, ei buddiannau a'i risgiau ariannol. Gallai'r rheolaeth honno fod yn nwylo un person neu ar y cyd ag aelod arall o'r bartneriaeth (nad oes gofyn i hwnnw fod yn 40 oed neu lai). Lle ceir rheolaeth ar y cyd, rhaid i'r Ffermwr Ifanc allu dangos mai ef/hi sy'n gwneud y penderfyniadau a ddisgrifir uchod. Ni chaiff pobl nad ydynt yn Ffermwyr Ifanc roi feto ar benderfyniad y Ffermwr Ifanc.

B39.6 Bydd angen i bartneriaethau ddangos tystiolaeth ddogfennol sy'n profi bod y person sy'n 40 oed neu lai yn berchen ar gyfran o'r busnes a bod ganddo reolaeth wirioneddol a thymor hir ar y bartneriaeth, gan gynnwys tystiolaeth na chaiff aelodau eraill y bartneriaeth roi feto ar ei benderfyniadau, yn unol â'r uchod. Os bydd Ffermwr Ifanc yn cymryd drosodd fel pennaeth daliad neu'n dod i reoli partneriaeth sy'n bodoli eisoes, rhaid darparu tystiolaeth ddogfennol sy'n dangos sut y mae'n rheoli'r bartneriaeth. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys dogfen sy'n dangos strwythur y perchenogion neu fod ganddo hawl i'r rhan fwyaf o'r elw. Yn yr achos hwnnw, bydd angen llythyr cyfreithiwr/cyfrifydd arnom i gadarnhau strwythur y bartneriaeth neu sut mae'r elw'n cael ei rannu ymhlith y partneriaid. Os na fydd y dogfennau hyn yn dangos bod y Ffermwr Ifanc yn berchen ar gyfran o'r busnes neu sut na chaiff aelodau eraill roi feto ar benderfyniadau'r Ffermwr Ifanc, caiff y cais ei wrthod.

B39.7 Ar gyfer Personau Cyfreithiol e.e. Cwmni Cyfyngedig, bydd gofyn fod gan aelod o'r cwmni sy'n 40 oed neu lai ym mlwyddyn cyflwyno'r cais cyntaf am BPS reolaeth wirioneddol ar y cwmni o safbwynt penderfyniadau sy'n ymwneud â'i reoli, ei fuddiannau a'i risgiau ariannol. Os bydd aelodau'r Cwmni Cyfyngedig yn amrywiol eu hoed, **rhaid** fod gan yr aelod sy'n 40 oed neu lai wir reolaeth ar y cwmni, e.e fel rheolwr gyfarwyddwr. Fel y disgrifir uchod, gallai'r rheolaeth honno fod yn nwylo un person neu ar y cyd ag aelod arall o'r cwmni (nad oes gofyn i hwnnw fod yn 40 oed neu lai).

B39.8 Bydd Tŷ'r Cwmnïau'n cynnal archwiliadau i weld pwy yw aelodau'r cwmni cyfyngedig. Lle na fydd yr archwiliadau hynny'n esgor ar atebion pendant, efallai y gofynnir am dystiolaeth ddogfennol i gefnogi'r cais.

B39.9 Rhaid darparu tystiolaeth ffotograffig bob tro i brofi dyddiad geni, trwy un o'r canlynol (bydd angen dogfennau gwreiddiol arnom, ni wnaiff copïau y tro):

- pasbort
- trwydded yrru
- trwydded dryll.

B39.10 Ym mhob achos, rhaid cyflwyno tystiolaeth ddogfennol i brofi bod y Ffermwr Ifanc yn berchen ar gyfrannau yn y bartneriaeth, yn bennaeth y daliad neu fod ganddo reolaeth ar bartneriaeth/Cwmni Cyfyngedig ac na chaiff aelodau eraill roi feto ar ei benderfyniadau. Gellid gwneud hynny trwy un o'r dulliau canlynol, er mai'ch cyfrifodeb chi yw sicrhau bod y dogfennau yr ydych yn eu darparu yn profi heb unrhyw amheuan eich bod yn gymwys:

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- Erthyglau Cwmni; llythyr gan gyfrifydd neu gyfreithiwr i gadarnhau cyfansoddiad y bartneriaeth
- cyfrifon banc neu lythyr gan gyfrifydd i gadarnhau sut y rhennir yr elw
- llythyr gan y cyfrifydd i ddangos pwy sy'n berchen ar ba gyfran o'r bartneriaeth
- llythyr gan y banc i gadarnhau pwy sydd â'r awdurdod i lofnodi sieciau
- neu unrhyw dystiolaeth ddogfennol arall allai fod yn briodol

Ar gyfer partneriaeth, byddant yn cynnwys:

- cytundeb partneriaeth sy'n dangos y partneriaid a chanran eu cyfrannau/pleidlaisiau ac os bu newid, y gwahaniaeth rhyngddo â'r ddogfen bartneriaeth flaenorol gan ddangos y newidiadau i'r ddogfen wreiddiol
- cytundeb sy'n rhwymo'n gyfreithiol sy'n dangos cyfrannau'r busnes
- cyfrifon y bartneriaeth os ydyn nhw'n dangos cyfrannau'r busnes
- cyfrifon blyneddol sy'n enwi'r ymgeiswyr a nifer eu cyfrannau/pleidleisiau.

B40 Faint o hawliau BPS ga' i o'r Gronfa Genedlaethol fel Ffermwr Ifanc?

B40.1 Os bydd eich cais i'r Gronfa Genedlaethol yn llwyddiannus a'ch bod wedi cyflwyno SAF 2020 sy'n bodloni gofynion y BPS ac yn gofyn am hawliau, cewch yr un faint o hawliau BPS â nifer yr hectarau cymwys rydych yn eu datgan ar eich SAF 2020 ac a fydd 'ar gael' ichi eu defnyddio ar 15 Mai 2020.

B40.2 Pennir eu gwerth yn ôl y gyfradd gyfartalog yn 2020.

B40.3 Ar gyfer y rheini sydd eisoes wedi cael hawliau BPS ac sy'n gymwys hefyd am hawliau o dan y Gronfa Genedlaethol, cynyddir gwerth yr hawliau sydd ganddynt eisoes i'r gyfradd gyfartalog. Ni chewch hawliau ychwanegol os oes gennych hawliau eisoes o'r Gronfa Genedlaethol.

B41 A fydd modd fy ystyried ar gyfer mwy nag un categori?

B41.1 Gallwch gael eich ystyried ar gyfer mwy nag un categori cyn belled â'ch bod yn cwblhau'r adrannau perthnasol ar y cais ac yn rhoi'r dystiolaeth ddogfennol angenrheidiol, ond dim ond o dan un categori y cewch chi hawliau.

B42 Hawliau o'r Gronfa Genedlaethol

B42.1 Os ydych am gael hawliau o'r Gronfa Genedlaethol fel newydd-ddyfodiad, rhaid llenwi'r adrannau 'Hawlio a Hawliau' a 'Chronfa Genedlaethol y BPS – Newydd-ddyfodiaid' SAF 2020.

B42.2 Os ydych am gael hawliau o'r Gronfa Genedlaethol fel Ffermwr Ifanc, rhaid llenwi'r adrannau 'Hawlio a Hawliau' a 'Chronfa Genedlaethol y BPS – Ffermwr Ifanc' SAF 2020.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B43 Rhoi hawliau yn ôl os ydynt wedi'u rhoi ar gam

B43.1 Os yw ffermwyr wedi cael hawliau ar gam am ba bynnag reswm, bydd yn rhaid iddynt eu rhoi yn ôl i'r Gronfa Genedlaethol.

B43.2 Os oes gormod o hawliau wedi'u rhoi, bydd yr hawliau dros ben yn cael eu rhoi yn ôl i'r Gronfa Genedlaethol. Os digwyddodd hyn o ganlyniad i gamgymeriad gweinyddol, neu os na allai'r ffermwr fod wedi sylwi ar y camgymeriad, bydd gwerth yr hawliau sy'n weddill yn cael ei addasu.

B43.3 Os bydd ffermwr yn gwerthu neu'n lesio hawliau y mae wedi'u cael ar gam, bydd disgwyl iddo roi yn ôl nifer yr hawliau a gafodd ar gam. Os na fydd ganddo ddigon o hawliau i'w rhoi yn ôl, y ffermwr fydd wedi prynu neu lesio'r hawliau fydd yn gorfod rhoi'r nifer gofynnol o hawliau yn ôl.

B43.4 Os byddwn yn gweld, ar ôl neilltuo hawliau BPS, fod gwerth yr hawliau SPS a oedd gennych ar 15 Mai 2014 yn anghywir neu fod gwerth yr hawliau ychwanegol a neilltuwyd o'r Gronfa Genedlaethol yn anghywir, bydd gwerth yr hawliau a oedd wedi'u seilio ar y ffigur uwch yn cael ei gyfrif eto. Byddwn hefyd yn ailgyfrif gwerth yr hawliau sydd wedi'u gwerthu neu eu lesio. Bydd y gwerth dros ben yn mynd yn ôl i'r Gronfa Genedlaethol.

B43.5 Bydd yn rhaid ad-dalu taliadau sydd wedi'u gwneud mewn blynyddoedd blaenorol ar hawliau sydd wedi cael eu rhoi ar gam.

B44 Ildio hawliau

B44.1 Ar ôl neilltuo hawliau i chi, cewch ildio'ch Hawliau BPS i'r Gronfa Genedlaethol ar unrhyw adeg.

B45 Trosglwyddo hawliau

B45.1 Gallwch drosglwyddo Hawliau BPS trwy eu gwerthu, eu rhoi fel rhodd neu eu lesio tan ganol nos 30 Ebrill 2020.

B45.2 Cewch fwy o wybodaeth trwy ddarllen y llyfryn '*Canllaw Masnachu Hawliau BPS*' sydd ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru.

B46 Rheolau defnyddio hawliau BPS

B46.1 Mae'ch holl Hawliau BPS gan gynnwys hawliau o'r Gronfa Genedlaethol yn dod o dan y rheol defnyddio 2 flynedd. Mae'r rheol hon yn wahanol i reol defnyddio 2 flynedd yr SPS.

B46.2 Dros unrhyw gyfnod o ddwy flynedd, rhaid ichi ddefnyddio'ch holl Hawliau BPS mewn o leiaf un flwyddyn, felly ni fyddwch yn cael cylchdroi hawliau trwy ddefnyddio rhai ym mlwyddyn 1 a'r gweddill ym mlwyddyn 2. Bydd ffermwr wedi peidio â defnyddio ei hawliau trwy:

- beidio â datgan digon o dir i allu defnyddio'r holl hawliau
- methu'r prawf ffermwr actif

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- heb ddatgan 5 hectar o dir cymwys; neu
- os gwelwn ei fod wedi creu amodau artiffisial er mwyn osgoi'r cap.

B46.3 Os byddwch yn lesio'ch hawliau BPS i ffermwr arall, byddwch yn dibynnu ar y ffermwr hwnnw i gwrdd â'r rheol defnyddio 2 flynedd. Os na fydd hawliau BPS sydd wedi'u lesio'n cael eu defnyddio yn ystod unrhyw gyfnod o ddwy flynedd, byddwch yn eu colli i'r Gronfa Genedlaethol.

Enghraifft: mae ffermwr wedi cael 50 o Hawliau BPS ac wedi defnyddio'r 50 yn 2017. Y mae wedyn yn defnyddio 30 ohonynt yn 2018 ac yna'n defnyddio'r 50 cyfan yn 2019. Mae'r ffermwr yn yr enghraifft hon wedi defnyddio'i holl hawliau o leiaf unwaith yn y cyfnod o ddwy flynedd. Ond os bydd yn defnyddio dim ond 40 o hawliau yn 2019, ni fydd wedi defnyddio pob un o'i 50 o hawliau o leiaf unwaith yn cyfnod o ddwy flynedd a chaiff y 10 hawl na fydd wedi'u defnyddio eu cymryd oddi arno a'u rhoi yn ôl i'r Gronfa Genedlaethol.

B46.4 Yr hawliau isaf eu gwerth (sy'n eiddo i chi neu wedi'u lesio gennych) fydd yn cael eu rhoi yn ôl i'r Gronfa Genedlaethol gyntaf.

B46.5 Efallai na fydd yn rhaid ichi gadw at y rheol defnyddio dwy flynedd os gallwch brofi ichi (neu'ch busnes) ddioddef oherwydd amgylchiadau eithriadol neu force majeure a'ch bod wedi'ch rhwystro rhag defnyddio'ch hawliau ym mlwyddyn berthnasol y BPS.

YR ELFEN WYRDDU

B47 Yr Elfen Wyrddu

B47.1 Fel rhan o'r BPS rhaid ichi gynnal arferion ffermio sy'n llesol i'r hinsawdd a'r amgylchedd: ein henw ar hyn yw'r Elfen Wyrddu. Nid opsiwn yw Gwyrddu ac ni chewch fynd heb y taliad Gwyrddu a hawlio gweddill y taliad BPS yr un pryd.

B47.2 Am gadw at reolau'r Elfen Wyrddu, byddwch yn cael taliad ychwanegol at eich prif daliad BPS. Mae 30% o gyllideb Taliadau Uniongyrchol (Colofn 1) Cymru wedi'i neilltuo ar gyfer y taliad Gwyrddu.

B47.3 Mae tair rhan i'r Elfen Wyrddu:

- Porfa Barhaol
- Tyfu Amrywiaeth o Gnydau
- Ardal â Ffocws Ecolegol (AFfE).

B47.4 Mae'r rheolau Gwyrddu yn gymwys i'r holl dir cymwys sydd ar gael i chi ar 15 Mai, hyd yn oed os nad ydych yn defnyddio'r hawliau BPS ar y tir hwnnw i gael taliad.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B48 Pa rannau o'r Elfen Wyrddu sy'n berthnasol i mi?

B48.1 Os oes gennych 10 hectar neu fwy o dir â'r cymwys, bydd gofyn ichi dyfu amrywiaeth o gnydau (gweler paragraffau B54 – B63 y llyfryn hwn) – oni bai'ch bod yn gymwys i gael eich eithrio (gweler paragraff B49 y llyfryn hwn).

B48.2 Os oes gennych fwy na 15 hectar o dir â'r cymwys, bydd gofyn ichi dyfu amrywiaeth o gnydau (gweler paragraffau B54 – B63 y llyfryn hwn) a chynnal AFfE (gweler paragraffau B64 – B70 y llyfryn hwn).

B48.3 A oes angen imi dyfu Amrywiaeth o Gnydau a/neu gynnal AFfE?

Arwynebedd y tir â'r cymwys fydd gennyf yn 2020 yw:	A fydd angen imi dyfu amrywiaeth o gnydau?	A fydd angen imi gynnal Ardaloedd â Ffocws Ecolegol ?
Dim tir â'r	Na fydd	Na fydd
Llai na 10 hectar	Na fydd	Na fydd
10 hectar i 15 hectar	Bydd, oni bai'ch bod yn gymwys i gael eich eithrio	Na fydd
Mwy na 15 hectar	Bydd, oni bai'ch bod yn gymwys i gael eich eithrio	Bydd, oni bai'ch bod yn gymwys i gael eich eithrio

B48.4 Os oes gennych dir organig, gallech fod yn gymwys yn awtomatig i gael y taliad Gwyrddu (gweler paragraff B51 y llyfryn hwn), ond mae'n bosibl y bydd rhai ffermwyr organig yn dewis gwrthod y taliad Gwyrddu awtomatig ar gyfer eu tir organig am eu bod am gynnal yr arferion Gwyrddu ar eu holl dir.

B48.5 At ddiben yr Elfen Wyrddu, mae tir â'r yn golygu:

- tir sy'n cael ei drin ar gyfer tyfu cnydau – yn cynnwys tir ar gyfer cnydau combein, cnydau sy'n cael eu tyfu am eu ffibr, gwreiddgnydau, cnydau porthi anifeiliaid fel indrawn porthiant neu rêp porthiant, llysiau maes, blodau wedi'u torri a bylbiau a ffrwythau meddal (ond nid cnydau parhaol*). Mae hyn yn cynnwys cnydau a dyfir mewn tai gwydr, neu o dan orchudd, ar bridd neu borfa
- tir sydd wedi'i hau â chodlysiau/porthiant glas pur (dim cymysgeddau o hadau ar gyfer tir pori neu ddôl) fel alffalffa neu feillion
- porfa dros dro (gan gynnwys porthiant glas), os bu'n rhan o gylchdro cnydau'r daliad ac y bu o dan borfa neu borthiant glas am lai na phum mlynedd. Porthiant glas yw'r planhigion traddodiadol a dyfir ar borfeydd naturiol neu a gynhwysir fel arfer mewn cymysgeddau hadau ar gyfer tir pori neu ddolydd; planhigion fel liwsern, ffawlys, pupys porthiant a meillion
- mae cnydau â'r sy'n cael eu defnyddio fel cnydau porthiant (e.e. maip, rêp porthiant, cêl) yn cael eu hystyried yn dir â'r
- tir sydd ar gael ar gyfer cynhyrchu cnydau arno, ond sydd yn awr yn wyndwn. Gwyndwn yw tir heb gnwd nad yw chwaith yn cael ei bori. Rhaid ei gadw mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori neu ei drin

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- tir âr sy'n cael ei neilltuo'n segur o dan Gontract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru (e.e. rhai opsiynau 'dim cynhyrchu' Glastir). Mae statws âr y tir wedi'i 'rewi' dros gyfnod yr ymrwymiad i'w neilltuo.

* Nid yw cnydau parhaol yn cael eu hystyried yn dir âr, ond maen nhw'n gymwys am y BPS.

B48.6 Mae tir âr sy'n cael ei neilltuo'n segur o dan Gontract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 e.e. Contract Glastir, yn cadw ei statws fel tir âr h.y.caiff y cylchdro âr 5 mlynedd ei rewi. Bydd cae y tyfwyd cnwd âr arno yn y flwyddyn cyn yr ymrwymiad o dan gynllun Glastir i'w droi'n segur yn para'n dir âr am bum mlynedd ar ôl i'ch Contract Glastir ddod i ben cyn troi'n borfa barhaol, oni bai'ch bod yn tyfu cnwd âr arall arno yn ystod y 5 mlynedd honno. Lle bu porfa dros dro am 2 flynedd ar gae cyn ymrwymiad Contract Glastir i'w droi'n segur, bydd yn aros yn dir âr am 3 blynedd ar ôl i'ch Contract Glastir ddod i ben cyn troi'n borfa barhaol, oni bai'ch bod yn tyfu cnwd âr arall arno yn ystod y 3 blynedd honno.

B49 Yr eithriadau ar gyfer Tyfu Amrywiaeth o Gnydau

B49.1 Ni fydd angen ichi dyfu amrywiaeth o gnydau:

1) os ydy mwy na 75% o'ch tir amaethyddol cymwys:

- yn dir pori parhaol
- yn cael ei ddefnyddio i gynhyrchu porfa (neu gymysgedd porthiant glas), gan gynnwys porfa dros dro
- yn cael ei ddefnyddio i dyfu cnydau o dan ddŵr (h.y. berwr dŵr)
- cyfuniad o'r uchod

Neu

2) os oes mwy na 75% o'ch tir âr:

- yn wyndwn
- yn cael ei ddefnyddio i gynhyrchu porfa (neu gymysgedd porthiant glas), gan gynnwys porfa dros dro
- yn cael ei ddefnyddio i dyfu codlysiau
- cyfuniad o'r uchod

Neu

3) Mae eithriad ychwanegol ar gyfer ffermwyr sydd wedi dechrau ffermio tir âr newydd. Mae dwy ran i'r eithriad hwn a rhaid bodloni'r ddwy:

- rhaid i fwy na 50% o'r tir âr cymwys rydych yn ei ddatgan ar eich SAF 2020 fod yn wahanol i'r tir y gwnaethoch ei ddatgan ar eich SAF 2019; a

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- rhaid defnyddio'r holl dir â'r cymwys rydych yn ei ddatgan ar eich cais SAF 2020 i dyfu cnwd gwahanol i'r hyn dyfych chi arno ym mlwyddyn galendr 2019.

B49.2 Os oes gennych dir newydd a chnydau gwahanol, bydd gofyn i chi ddangos bod yr holl gnydau y byddwch yn eu tyfu yn 2020 yn wahanol i'r rhai dyfych chi yn 2019. Bydd angen i chi allu profi pa gnydau oedd yn cael eu tyfu ar y tir yn 2019. Gallai'r prawf hwnnw gynnwys:

- cofnodion olrhain cnydau
- cofnodion monitro a chwistrellu plâu ac anfonebau
- labeli hadau
- nodiadau gwerthu a danfon yr hadau a heuwyd
- adroddiadau gan weithiwr proffesiynol annibynnol fel agronomegydd neu arolygydd gwarant fferm.

B49.3 Gan eich bod yn datgan tir newydd, bydd angen ichi gael y wybodaeth hon gan y ffermwr blaenorol os nad ydych eisoes wedi'i chael.

B49.4 Hyd yn oed os ydych wedi'ch eithrio rhag tyfu amrywiaeth o gnydau, rhaid cadw at y rheolau Gwyrddu eraill ar gyfer AFfEoedd a thir pori parhaol.

B49.5 Mae'n bwysig eich bod yn darllen yr eithriadau hyn yn ofalus i weld a ydyn nhw'n gymwys i chi. Fel arall mae perygl i chi golli rhan o'ch taliad Gwyrddu os gwelir wrth archwilio bod yr arwynebedd rydych yn ei ddatgan yn rhy fach.

B50 Eithriadau ar gyfer cynnal Ardaloedd â Ffocws Ecolegol

B50.1 Ni fydd angen ichi gynnal Ardal â Ffocws Ecolegol:

1) os ydy mwy na 75% o'ch **tir amaethyddol cymwys**:

- yn dir pori parhaol
- yn cael ei ddefnyddio i gynhyrchu porfa (neu borthiant glas), gan gynnwys porfa dros dro
- yn cael ei ddefnyddio i dyfu cnydau o dan ddŵr (e.e. berwr dŵr)
- yn gyfuniad o'r uchod

Neu

2) os oes mwy na 75% o'ch **tir â'r cymwys**:

- yn wyndwn
- yn cael ei ddefnyddio i gynhyrchu porfa (neu borthiant glas), gan gynnwys porfa dros dro
- yn cael ei ddefnyddio i dyfu codlysiau (cloi nitrogen) (gweler paragraff AN2.3 y llyfryn hwn)
- yn gyfuniad o'r uchod.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B50.2 Mae'n bwysig eich bod yn darllen yr eithriadau hyn yn ofalus i allu dweud a ydyn nhw'n gymwys i chi. Fel arall mae perygl i chi golli rhan o'ch taliad Gwyrddu os gwelir ar ôl cynnal archwiliadau, bod yr arwynebedd rydych wedi'i ddatgan yn llai.

B51 Eithriad ar gyfer tir organig

B51.1 Bydd tir organig ardystiedig, gan gynnwys tir sy'n troi'n organig, yn gymwys yn awtomatig am y taliad Gwyrddu heb orfod cynnal yr arferion gwyrddu arno, cyn belled â bod corff achredu wedi'i ardystio ar gyfer y flwyddyn galendr.

B51.2 Mae hyn yn golygu nad oes gofyn cynnal AFfE ar dir â'r organig na thyfu amrywiaeth o gnydau arno. Ond os oes unrhyw dir confensiynol ar gael ichi ar 15 Mai, bydd yn rhaid ichi gynnal yr arferion Gwyrddu ar y tir hwnnw. Os oes gennych dir organig, dim ond eich tir confensiynol y dylech ei gyfrif wrth gyfrif faint o dir â'r sydd gennych ac i weld faint o gnydau y mae angen ichi eu tyfu neu a oes angen AFfE arnoch. Rhaid cadw'r cnydau a'r AFfE ar dir confensiynol os ydych am gadw at y rheolau.

B51.3 Gallwch ddewis peidio â derbyn y taliad Gwyrddu awtomatig ar dir organig os byddai'n well gennych fod yn gymwys am daliadau Gwyrddu trwy gynnal yr arferion Gwyrddu ar eich holl dir. Os ydych yn dewis cynnal yr elfen Wyrddu ar eich tir organig, cynhwyswch arwynebedd eich tir â'r organig wrth gyfrif eich elfen Wyrddu. Gallwch felly gyfrif y cnydau a'r AFfE sydd ar eich tir organig ac sydd ar eich tir confensiynol. Atebwch y cwestiwn perthnasol ar y SAF.

PORFA BARHAOL

B52 Beth yw'r rheolau y mae'n rhaid imi eu bodloni mewn cysylltiad â phorfa barhaol?

B52.1 Yn ôl y rheolau, ni chaiff y ganran sydd o dan borfa barhaol o'i gymharu â'r arwynebedd amaethyddol yng Nghymru (gyfan) yn 2015 ostwng fwy na 5%. Os gwnaiff, efallai y bydd gofyn i ffermwyr ail-greu'r borfa barhaol y maent wedi'i aredig.

B52.2 Hefyd, os bydd yn gostwng 5% neu'n agos at ostwng 5%, mae'n bosibl y bydd cyfyngiadau'n cael eu gosod i rwystro unrhyw aredig pellach o'r borfa barhaol heb ei awdurdodi ymlaen llaw er mwyn cadw'r hyn sy'n weddill o'r borfa barhaol yng Nghymru.

B52.3 Byddwn yn monitro'r ganran sydd o dan borfa barhaol a'i gymharu â'r arwynebedd amaethyddol bob blwyddyn. Bydd Llywodraeth Cymru yn cysylltu â'r ffermwyr yn bersonol os bydd gofyn iddynt ail-greu porfa barhaol neu os bydd angen gosod y cyfyngiadau ychwanegol. Mae'r trefniant hwn yr un fath â rheolau'r gorffennol ar borfa barhaol, ond nawr mae'n un o'r amodau ar gyfer yr elfen Wyrddu.

B53 Beth yw'r rheolau ychwanegol ar gyfer porfa barhaol amgylcheddol sensitif?

B53.1 Mae porfa barhaol mewn Ardal Cadwraeth Arbennig neu Ardal Gwarchodaeth Arbennig neu Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) biolegol (nid un wedi'i ddynodi am ei nodweddion daearegol/gwyddorau daear) yn cael ei hystyried yn dir amgylcheddol sensitif. Mae hynny'n golygu na chewch droi porfa barhaol

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

amgylcheddol sensitif yn dir â'r na'i haredig (i'w ailhau) unrhyw bryd heb ganiatâd Cyfoeth Naturiol Cymru.

B53.2 Os gwelir eich bod wedi aredig porfa barhaol amgylcheddol sensitif, bydd gofyn ichi adfer y borfa barhaol gan golli'ch taliadau Gwyrddu neu ran ohonynt.

B53.3 Os bydd amodau'ch SoDdGA yn gofyn neu'n caniatáu ichi aredig neu newid rhannau o'ch SoDdGA, ni ystyrir bod y tir hwnnw'n borfa barhaol amgylcheddol sensitif. Os ydych yn bwriadu aredig, ailhau neu newid unrhyw dir sy'n SoDdGA, cysylltwch yn gyntaf â swyddog cadwraeth Cyfoeth Naturiol Cymru cyn dechrau i wneud yn siŵr na fyddwch yn niweidio'r nodwedd arbennig.

TYFU AMRYWIAETH O GNYDAU

B54 Pa reolau ar gyfer tyfu amrywiaeth o gnydau y mae'n rhaid imi eu bodloni?

B54.1 Bydd gofyn ichi fodloni'r rheolau ar gyfer tyfu amrywiaeth o gnydau:

- 1) os oes gennych rhwng 10 hectar a 30 hectar o dir â'r cymwys:
 - bydd gofyn ichi dyfu o leiaf 2 gnwd gwahanol. Gofalwch na fydd mwy na 75% o'ch tir â'r o dan unrhyw un o'r cnydau hyn.
- 2) os oes gennych fwy na 30 hectar o dir â'r cymwys:
 - bydd gofyn ichi dyfu o leiaf 3 chnwd gwahanol. Gofalwch na fydd mwy na 75% o'ch tir â'r o dan unrhyw un o'r cnydau hyn. Gofalwch hefyd na fydd y ddau gnwd mwyaf yn gorchuddio mwy na 95% o'ch tir â'r.

Enghraifft: mae gan ffermwr 150 hectar o dir â'r ac, o hwnnw, mae 112 hectar (75%) ohono o dan gnwd 1 (nad yw'n borfa dros dro, yn borthiant glas nac yn wyndwn). Ar y 38 hectar sy'n weddill, gall dyfu cnwd 2 ar hyd at 30.5 hectar ohono a rhaid tyfu cnwd 3 ar o leiaf 8.5 hectar ohono.

Neu

- 3) os yw mwy na 75% o'ch tir â'r yn borfa, porthiant glas neu'n wyndwn a bod gennych fwy na 30 hectar arall o dir â'r, gofalwch na fydd mwy na 75% o'r tir â'r sy'n weddill o dan y prif gnwd oni bai ei fod hefyd yn borfa, porthiant glas neu'n wyndwn.

Enghraifft: mae gan ffermwr 150 hectar o dir â'r ac, o hwnnw, mae 115 hectar (76%) ohono o dan gnwd 1 (sy'n borfa dros dro, yn borthiant glas neu'n wyndwn). Ar y 35 hectar sy'n weddill, gall dyfu cnwd 2 ar hyd at 26.25ha (75%) ohono a rhaid tyfu cnwd 3 ar o leiaf 8.75 hectar (25%) ohono.

B55 Pa gnydau sy'n cyfrif fel cnydau ar wahân at ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau?

B55.1 Yn unol â'r rheolau dosbarthu botanegol, mae gan bob planhigyn ei genws a'i rywogaeth wahanol (yn ogystal â theulu ac is-deulu ac ati). At ddiben y rheol tyfu amrywiaeth o gnydau, bydd cnwd yn cael ei ystyried yn gnwd gwahanol os yw'n

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

perthyn i genws gwahanol neu rywogaeth wahanol sy'n perthyn i deuluoedd botanegol y Brassicaceae, y Solenaceae a'r Cucurbitaceae. Mae yna eithriad. Bydd Triticwm spelta'n cael ei ystyried fel cnwd ar wahân.

B55.2 Mae'r tabl codau cnydau/defnyddio tir ar gyfer 2020 yn Atodiad 3 yn dangos y codau sydd i gael eu defnyddio yng Nghymru. Mae colofn sy'n dangos y genws neu rywogaeth wedi'i chynnwys os oes angen codau cnwd gwahanol i wahaniaethu rhwng cnydau cyffredin o'r un genws/rhywogaeth. Dylech wneud yn siŵr, os nad ydych wedi'ch eithrio rhag tyfu amrywiaeth o gnydau, eich bod yn tyfu o leiaf dau neu dri chnwd o genws a/neu rywogaeth wahanol a'ch bod yn cadw at y rheolau a ddisgrifir uchod ynghylch y gyfran ddylai fod yn gnydau â'r.

B55.3 Bydd cnydau sy'n cael eu hau yn y gwanwyn neu'r gaeaf yn cael eu hystyried yn gnydau gwahanol hyd yn oed os ydyn nhw'n perthyn i'r un genws. Rydym wedi cynnwys codau cnwd ar wahân i ddangos y rhain. Bydd p'un a ydynt yn gnydau gwanwyn neu aeaf yn dibynnu ar eu 'math', nid ar ddyddiad eu plannu. Fe welwch a yw cnwd o fath gwanwyn neu fath gaeaf o ddarllen y Rhestr Genedlaethol neu Restr Argymhellion Cymdeithasau Ymchwil Proseswyr a Thyfwyr (PGRO).

B55.4 Cyhoeddir y Rhestr Genedlaethol bob blwyddyn gan yr Asiantaeth Ymchwil Bwyd a'r Amgylchedd (FERA): www.gov.uk/guidance/national-lists-of-agricultural-and-vegetable-crops

B55.5 Mae Rhestr Argymhellion PGRO yn rhan o'r Rhestr Genedlaethol: www.pgro.org

B55.6 Mae porfa dros dro, cymysgedd porthiant glas a gwyndwn yn cyfrif fel cnydau ar wahân at ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau. Ond nid yw porfa barhaol gan gynnwys porfa barhaol amgylcheddol sensitif yn gnwd at ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau gan nad yw'n gnwd â'r.

B56 Cyfnod tyfu amrywiaeth o gnydau

B56.1 Yng Nghymru, y cyfnod tyfu a ddefnyddir i bennu cyfrannau cnydau gwahanol at ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau yw rhwng **1 Mai a 15 Gorffennaf**. Rhaid cadw at y rheolau ar dyfu amrywiaeth o gnydau drwy'r cyfnod hwn, a dim ond unwaith y cewch gyfrif un darn o dir wrth benderfynu ar arwynebedd a nifer y cnydau a dyfir.

B56.2 Dim ond y cnydau sy'n tyfu yn y cyfnod hwn fydd yn cyfrif ar gyfer cwrdd â'r gofynion am dyfu amrywiaeth o gnydau. Byddwn yn cynnal archwiliadau, gan gynnwys archwiliadau maes a lluniau lloeren neu luniau o'r awyr i sicrhau bod y datganiad ar y SAF yn cyfateb i arwynebedd a mathau'r cnydau a dyfir ar y tir. Yn ystod archwiliad maes, bydd gofyn inni weld naill ai'r cnydau cymwys sy'n cael eu defnyddio i dyfu amrywiaeth o gnydau neu weddillion cnwd (fel sofr) os ydych eisoes wedi cynaeafu'r cnwd. Ni fyddwn yn derbyn unrhyw dystiolaeth arall am y cnwd.

B57 Cnydau cymysg

B57.1 Mae'r enghreifftiau isod yn esbonio sut y dylech gyfrif cnydau o wahanol genws / rhywogaeth sy'n cael eu hau yn yr un cae o dan y rheolau ar dyfu amrywiaeth o gnydau.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B58 Rhannu cae yn rhannau penodol ar wahân

B58.1 Bydd y ddwy ran (os ydynt yn fwy na 0.01ha) yn cyfrif fel rhannau penodol ar wahân ac nid yn gnydau cymysg. Bydd gofyn ichi dynnu'r ffin rhwng y ddau gnwd gan ddefnyddio teclyn mapio RPW Ar-lein a fydd yn cael ei ddarparu yn y SAF neu drefnwch apwyntiad i gael cymorth digidol.

B59 Hau o dan brif gnwd

B59.1 Os ydych wedi hau ail gnwd o dan y prif gnwd, y prif gnwd y dylech ei ddatgan ar y SAF a dim ond y prif gnwd fydd yn cyfrif at ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau.

B60 Hau cymysgedd o hadau

B60.1 Os ydych yn hau darn o dir â chymysgedd o hadau, bydd hynny'n cyfri fel un cnwd, hyd yn oed os yw'r cymysgedd yn cynnwys gwahanol genera/rhywogaethau. Y cnwd y ceir y mwyaf ohono fydd y prif gnwd.

B60.2 Os ydych yn hau dau gymysgedd gwahanol o hadau mewn rhannau penodol o gae ar wahân (neu mewn caeau ar wahân), bydd y rhain yn cyfrif fel cnydau ar wahân:

- os gallwch brofi bod y rhywogaethau sydd wedi'u cynnwys yn un yn wahanol i'r rhywogaethau yn y llall, ac
- os nad ydynt yn cyfateb i'r diffiniad o borfa dros dro.

B61 Tyfu rhesi o fwy nag un cnwd yr un pryd

B61.1 Os ydych yn tyfu dau neu fwy o gnydau yr un pryd mewn rhesi ar wahân, gellir cyfrif cnwd yn gnwd ar wahân os ydy o leiaf 25% o'r tir dan sylw o dan y cnwd hwnnw.

B61.2 I gyfrif faint o dir sydd o dan gnwd penodol sy'n tyfu mewn rhesi, dylech rannu'r arwynebedd sydd o dan y cnydau cymysg â nifer y cnydau sy'n tyfu ar o leiaf 25% o'r arwynebedd hwnnw; nid oes gwahaniaeth beth yw union gyfran y tir sydd o dan y cnwd.

B62 Porfa dros dro/porthiant glas

B62.1 Os ydych yn hau had porfa yn gymysg â had eraill, e.e. porfa/meillion, rhaid ei ddatgan fel GR1 ac ni fydd yn cyfrif fel cnwd cymysg at ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau.

B63 Gwyndwn

B63.1 At ddiben tyfu amrywiaeth o gnydau, y diffiniad o wyndwn a ddefnyddir at ddiben cynnal AFfE sy'n cyfrif, ond bod rhaid peidio â chynhyrchu ar y tir rhwng 1 Mai a 15 Gorffennaf. Os ydych yn datgan yr un tir yn wyndwn AFfE hefyd, rhaid ichi beidio â chynhyrchu ar y tir rhwng 1 Chwefror a 31 Gorffennaf. Ni chaiff busnesau fferm gynnal gweithgareddau amaethyddol ar dir gwyndwn, hyd yn oed pan fydd cyfnod y gwyndwn wedi dod i ben. O ganlyniad, ni chaiff busnes y fferm ddefnyddio

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

unrhyw beth sy'n tyfu ar dir sy'n wyndwn. Felly:

- Peidiwch â gadael i anifeiliaid ei bori yn ystod ei gyfnod fel gwyndwn nac am weddill y flwyddyn galendr
- Os ydych yn torri tyfiant, gadewch y torion i bydru ar y tir. Peidiwch â'u casglu na'u llosgi na'u defnyddio.

ARDAL Â FFOCWS ECOLEGOL (AFfE)

B64 Pa reolau ar gyfer AFfE y mae'n rhaid imi eu bodloni?

B64.1 Os oes gennych fwy na 15 hectar o dir â'r cymwys, rhaid cynnal AFfE. Rhaid cynnal arwynebedd sy'n cyfateb i o leiaf 5% o'ch holl dir â'r cymwys. Ni chewch roi cynnyrch amddiffyn planhigion ar gnydau cloi nitrogen nac ar wyndwn.

B65 Pa fesurau ar gyfer AFfE sydd ar gael yng Nghymru?

B65.1 Y mesurau ar gyfer AFfE sydd ar gael yng Nghymru yw:

Ar dir â'r:

- gwyndwn
- cnydau cloi nitrogen.

Ar neu wrth dir â'r:

- perthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed
- waliau cerrig traddodiadol.

Ar unrhyw dir amaethyddol ar y daliad:

- coedlan cylchdro byr
- tir gafodd ei goedwigo o dan ymrwymiad cymwys Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 (dim ond os cafodd y tir ei ddefnyddio i gefnogi hawliau'r taliad SPS yn 2008).

B65.2 Mae'r diffiniadau a'r manylebau ar gyfer pob AFfE yn Atodiad 2 y llyfryn hwn.

B66 Sut mae cofrestru fy AFfE?

B66. 1 Rhaid cofrestru perthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed, waliau cerrig traddodiadol neu goedlannau cylchdro byr gan ddefnyddio'ch SAF.

B66.2 Mae arwynebedd y tir sydd o dan wyndwn neu gnydau cloi nitrogen yn cael ei ddatgan bob blwyddyn ar eich SAF flynyddol. Os caiff yr un tir ei ddatgan am 3 blynedd (neu fwy) bydd yn troi'n AFfE 'sefydlog dros amser' (h.y. y mae (neu y disgwylir iddo fod) ar gael ichi neu rywun arall am 3 blynedd neu fwy).

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B67 Pa ffactorau trosi a phwysoli fydd yn cael eu defnyddio ar gyfer yr AFfE?

B67.1 Mae'r tabl canlynol yn dangos y ffactor trosi a phwysoli ar gyfer pob AFfE. Mae'r ffactorau trosi'n troi perthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed a waliau cerrig traddodiadol yn arwynebedd. Mae'r ffactorau pwysoli'n cyfrif effaith ecolegol yr arwynebeddau hyn.

B67.2 Ar ôl pennu arwynebedd yr AFfE trwy ddefnyddio'r ffactorau trosi a phwysoli, byddwn yn asesu a ydych wedi datgan o leiaf 5% o'ch tir â'r yn AFfE.

B67.3 Bydd angen ichi gymhwyso fformwla trosi'r nodweddion rydych yn eu datgan i gael weld a ydych wedi ateb y gofyn i greu AFfE ar 5% (neu ei gyfatebol) o'ch tir â'r.

Nodweddion	Ffactor trosi (m yn m ²)	Ffactor pwysoli	Arwynebedd yr AFfE
Gwyndwn (fesul 1 m ²)	Dim angen	1	1 m ²
Perthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed (fesul 1 m)	5	2	10 m ²
Waliau cerrig traddodiadol (fesul 1 m)	1	1	1 m ²
Coedlan cylchdro byr (fesul 1 m ²)	Dim angen	0.5	1 m ²
Tir gafodd ei goedwigo o dan ymrwymiad cymwys Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 (y talwyd SPS arno yn 2008) (fesul m ²)	Dim angen	1	1 m ²
Cnydau cloi nitrogen (fesul 1 m ²)	Dim angen	1	1 m ²

B67.4 Ar gyfer perthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed a waliau cerrig traddodiadol, caiff **hyd** y nodwedd ei luosi â'r ffactor trosi a'r ffactor pwysoli i gyfrif arwynebedd AFfE. Ar gyfer y mathau eraill o AFfE, mae'r arwynebedd dan sylw'n cael ei luosi â'r ffactor pwysoli'n unig i gyfrif arwynebedd AFfE.

Pwysig: cyn belled â bod yr wybodaeth rydych yn ei nodi'n gywir, caiff y cyfrifiadau hyn eu gwneud yn awtomatig ar eich rhan os ydych yn llenwi'ch SAF.

Enghraifft

Rydych yn datgan 80 o hectarau o dir â'r cymwys yn 2020 gyda:

- 6,200 o fetrau o berthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed (rydych yn defnyddio dwy ochr eich perth neu'ch rhimyn cymwys)
- 1,500 o fetrau o waliau cerrig traddodiadol
- 1 hectar o gnydau cloi nitrogen.

Mae angen o leiaf 4 hectar o AFfE (5% o'r 80 hectar o dir â'r cymwys).

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

Rydych yn cyfrif arwynebedd AFfE eich perthi neu rimynnau o goed a waliau cerrig traddodiadol fel hyn:

Perthi/gwrychoedd neu rimynnau o goed neu linell o goed	6,200 x 5 x 2	= 62,000 o fetrau sgwâr
Waliau cerrig traddodiadol	1,500 x 1 x 1	= 1,500 o fetrau sgwâr
Cnydau cloi nitrogen	10,000 x 1	= 10,000 o fetrau sgwâr
Cyfanswm yr arwynebedd		= 73,500 o fetrau sgwâr

I drosi'ch metrau sgwâr yn hectarau, rhannwch â 10,000. Felly arwynebedd eich AFfE mewn hectarau yw: 73,500 wedi'i rannu â 10,000 = 7.35 hectar.

I weld pa ganran o arwynebedd eich tir â'r sy'n AFfE, rhannwch arwynebedd yr AFfE ag arwynebedd eich tir â'r. Yna lluoswch yr ateb hwn â 100. Yn yr enghraifft hon

$$\frac{7.35 \text{ hectar}}{80 \text{ hectar}} \times 100 = 9.19\%$$

Dyma ganran yr AFfE ar gyfer y tir rydych wedi'i ddatgan. Os yw'r ganran yn 5% neu fwy, rydych wedi cwrdd â'r rheolau ar gyfer AFfE.

B68 Sut ydw i'n cyfrif arwynebedd yr AFfE os ydw i'n defnyddio un ochr yn unig o berth / gwrych neu rimyn o goed neu linell o goed?

B68.1 I gyfrif arwynebedd yr AFfE os ydych yn defnyddio un ochr yn unig o'r berth / gwrych neu rimyn o goed neu linell o goed:

Ar gyfer perth 60 metr o hyd, lluoswch yr hyd â 10 (5 x 2) ac yna haneru'r arwynebedd:

$$60 \times 10 = 600 \times 0.5 = 300 \text{ o fetrau sgwâr.}$$

B69 Beth fydd yn digwydd os byddaf yn datgan AFfE sy'n fwy na'r gofyn?

B69.1 Ni fyddwch yn cael eich cosbi am ddatgan AFfE sy'n fwy na'r 5% sydd ei angen. Yn wir, rydym yn eich cynghori i ddatgan AFfE sy'n fwy na 5% er mwyn sicrhau na fydd effaith ar eich taliad Gwyrddu os bydd unrhyw dir yn cael ei dynnu o'r AFfE.

B69.2 Dim ond yr AFfEoedd rydych wedi'u hawlio ar y SAF fydd yn cael eu cyfrif i brofi'ch bod wedi cwrdd â'r gofyn ar gyfer AFfE. Ond yn ystod archwiliadau, bydd iawndal ar gael ar gyfer AFfE.

B70 Lle cewch roi'ch AFfE?

B70.1 Cewch roi coedlan cylchdro byr a thir wedi'i goedwigo ar unrhyw dir amaethyddol ar y daliad, h.y. nid oes raid eu rhoi ar dir â'r.

B70.2 Rhaid i dir gwyndwn a chnydau cloi nitrogen fod ar dir â'r.

B70.3 Gall perthi (gwrychoedd) neu rimynnau o goed neu linell o goed a waliau cerrig traddodiadol fod ar neu ffinio â thir â'r. Yng Nghymru, mae perthi neu rimynnau o

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

goed a waliau cerrig traddodiadol yn cael eu hamddiffyn gan safonau Trawsgydymffurfio, felly ystyrir eu bod ar dir â'r oni bai bod nodwedd anghymwys mwy na 5 metr o led rhwng y tir â'r AFE bosib.

B70.4 Bydd AFE yn ffinio â thir â'r os bydd yn cyffwrdd â pharsel amaethyddol o dir â'r ochr hiraf perth y'r AFE dan sylw.

B70.5 Fe welwch ddiagramau i ddangos hyn yn Atodiad 2 y llyfryn hwn.

B71 Sut caiff y taliad Gwyrddu ei gyfrif?

B71.1 Er bod cyllideb y Taliad Gwyrddu yn werth 30% o gyllideb gros Taliadau Uniongyrchol Cymru bob blwyddyn, nid yw hyn yn golygu y bydd elfen Wyrddu'ch taliad chi yn 30% o'ch taliad blyneddol. Hynny am fod y gyllideb Wyrddu wedi'i rhannu gan werth yr holl hawliau a ddefnyddiwyd gan bawb fodlonodd (neu gafodd eu heithrio rhag bodloni) y rheolau Gwyrddu. Defnyddir y ffigur hwn fel y ganran i gyfrif'r taliad Gwyrddu a delir i bawb.

TALIAD FFERMWYR IFANC

B72 Taliad Ffermwyr Ifanc

B72.1 Er mwyn cael y taliad, bydd gofyn ichi nodi'ch bod am hawlio'r taliad Ffermwyr Ifanc ar eich SAF.

B73 Beth yw'r oed ifancaf ar gyfer Taliad y Ffermwr Ifanc?

B73.1 Yr ifancaf y caiff ffermwr ifanc ddod yn bennaeth daliad neu i reoli fel unig fasnachwr neu bartneriaeth yw 18 oed ar yr adeg pan ddaw'n bennaeth daliad neu i reoli Partneriaeth.

B73.2 Yr ifancaf y caiff ffermwr ifanc ddod yn bennaeth daliad neu i reoli Person Cyfreithiol e.e. cwmni cyfyngedig yw 16 oed ar yr adeg pan ddaw'n bennaeth daliad neu i reoli Person Cyfreithiol.

B74 Pwy sy'n gymwys am Daliad y Ffermwr Ifanc?

B74.1 Unig fasnachwr: rhaid ichi fod yn 40 oed neu lai ym mlwyddyn eich hawliad cyntaf am BPS, a rhaid ichi fod wedi sefydlu daliad newydd fel pennaeth daliad neu wedi cymryd busnes drosodd fel pennaeth daliad.

B74.2 Partneriaeth: rhaid bod y bartneriaeth yn cael ei rheoli gan Ffermwr/wyr Ifanc 40 oed neu lai ym mlwyddyn cyflwyno'r cais cyntaf am y BPS. Bydd yr aelodau hynny o'r bartneriaeth yn berchen ar gyfran o'r busnes a bydd ganddynt reolaeth wirioneddol a thymor hir ar y bartneriaeth o safbwynt gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud â'i rheoli, ei buddiannau a'i risgiau ariannol. Gallai'r rheolaeth honno fod yn nwylo un person neu ar y cyd ag aelod arall o'r bartneriaeth (nad oes gofyn i hwnnw fod yn 40 oed neu lai). Lle ceir rheolaeth ar y cyd, rhaid i'r Ffermwr Ifanc allu dangos mai ef/hi sy'n gwneud y penderfyniadau a ddisgrifir uchod. Ni chaiff pobl nad ydynt yn Ffermwyr Ifanc roi feto ar benderfyniad y Ffermwr Ifanc. Ni ellir ystyried aelod nad yw'n bartner fod yn bennaeth daliad.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B74.3 Personau Cyfreithiol e.e. Cwmni Cyfyngedig: bydd gofyn fod gan gyfranddalwr neu gyfarwyddwr o'r cwmni sy'n 40 oed neu lai ym mlwyddyn cyflwyno'r cais cyntaf am BPS wir reolaeth ar y cwmni o safbwynt penderfyniadau sy'n ymwneud â'i reoli, ei fuddiannau a'i risgiau ariannol. Os bydd aelodau'r Cwmni Cyfyngedig yn amrywiol eu hoed, **rhaid** fod gan yr aelod sy'n 40 oed neu lai wir reolaeth ar y cwmni e.e. fel rheolwr gyfarwyddwr. Fel y disgrifir uchod, gallai'r rheolaeth honno fod yn nwylo un person neu ar y cyd ag aelod arall o'r cwmni (nad oes gofyn i hwnnw fod yn 40 oed neu lai). Ni ellir ystyried staff cyflog nad ydynt yn gyfarwyddwyr fel pennaeth daliad.

B74.4 Bydd Tŷ'r Cwmnïau'n cynnal archwiliadau i weld pwy yw aelodau'r cwmni cyfyngedig. Lle na fydd yr archwiliadau hynny'n esgor ar atebion pendant, efallai y gofynnir am dystiolaeth ddogfennol i gefnogi'r cais.

B75 Pa dystiolaeth ddogfennol y bydd gofyn imi ei darparu?

B75.1 Rhaid darparu tystiolaeth ffotograffig bob tro i brofi dyddiad geni, trwy un o'r canlynol: pasbort, trwydded yrru neu drwydded dryll (bydd angen dogfennau gwreiddiol arnom, ni wnaiff copïau y tro).

B75.2 Ym mhob achos, rhaid cyflwyno tystiolaeth ddogfennol hefyd i brofi mai'r Ffermwr/Ffermwyr Ifanc yw pennaeth y daliad neu fod ganddo reolaeth ar y bartneriaeth/person cyfreithiol a phryd y dechreuodd y rheolaeth honno, hynny drwy un neu ragor o'r dulliau canlynol: Erthyglau Cwmni; llythyr gan gyfrifydd neu gyfreithiwr i gadarnhau cyfansoddiad y bartneriaeth; cyfrifon banc neu lythyr gan gyfrifydd i gadarnhau sut y rhennir yr elw neu unrhyw dystiolaeth ddogfennol arall allai fod yn briodol neu y gall RPW ofyn yn rhesymol amdani wrth ystyried eich cais am daliad Ffermwyr Ifanc.

B75.3 Bydd angen i bartneriaethau ddangos tystiolaeth ddogfennol sy'n profi bod y person sy'n 40 oed neu lai yn berchen ar gyfran o'r busnes a bod ganddo reolaeth wirioneddol a thymor hir ar y busnes, gan gynnwys tystiolaeth na chaiff aelodau eraill y bartneriaeth roi feto ar ei benderfyniadau, yn unol â'r uchod. Os bydd Ffermwr Ifanc yn cymryd drosodd fel pennaeth daliad neu'n dod i reoli partneriaeth sy'n bodoli eisoes, rhaid darparu tystiolaeth ddogfennol sy'n dangos sut y mae'n rheoli'r bartneriaeth. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys dogfen sy'n dangos strwythur y perchenogion neu fod ganddo hawl i'r rhan fwyaf o'r elw. Yn yr achos hwnnw, bydd angen llythyr cyfreithiwr/cyfrifydd arnom i gadarnhau strwythur y bartneriaeth neu sut mae'r elw'n cael ei rannu ymhlith y partneriaid. Os na fydd y dogfennau hyn yn dangos bod y Ffermwr Ifanc yn berchen ar gyfran o'r busnes neu sut na chaiff aelodau eraill roi feto ar benderfyniadau'r Ffermwr Ifanc, caiff y cais ei wrthod.

B75.4 Rhaid cyflwyno'r dystiolaeth ddogfennol erbyn 15 Mai 2020 fan hwyraf. Cewch eich cosbi am gyflwyno tystiolaeth ddogfennol sy'n ein cyrraedd ar ôl 15 Mai 2020 ac erbyn 9 Mehefin. Ni fyddwn yn ystyried tystiolaeth ddogfennol sy'n ein cyrraedd ar neu ar ôl 10 Mehefin.

B76 Sut bydd y taliad Ffermwyr Ifanc yn cael ei gyfri?

B76.1 Bydd y taliad yn 25% o werth cyfartalog un o hawliau BPS Cymru yn 2020, wedi ei luosi â nifer yr hawliau BPS rydych wedi eu defnyddio yn 2020 hyd at 25 hectar.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B76.2 Gellir talu'r taliad Ffermwyr Ifanc am hyd at bum mlynedd ar ôl i'r busnes hawlio'r taliad Ffermwr Ifanc y tro cyntaf.

B76.3 Ar gyfer hawlwy'r newydd yn 2020, ni ddefnyddir mwyach y blynyddoedd rhwng dod yn bennaeth daliad a chyflwyno'r hawliad cyntaf yn 2020 i gyfrif faint o amser y byddwch yn cael taliad.

B77 Taliad Ailddosbarthu

B77.1 Mae Taliad Ailddosbarthu yn cael ei dalu i bob hawlydd sy'n gymwys am daliad BPS. Telir y Taliad Ailddosbarthu ar gyfradd fesul hectar, ar gyfer hyd at uchafswm o 54 hectar.

B77.2 Bydd gwerth cyfradd y Taliad Ailddosbarthu'n cynyddu bob blwyddyn. I dalu am y cynnydd hwn, bydd gwerth yr hawliau BPS yn cael eu gostwng bob blwyddyn.

TALIADAU BPS

B78 Taliadau BPS (yn cynnwys taliadau Gwyrddu a Ffermwyr Ifanc)

B78.1 Yn yr adran hon, mae taliadau BPS yn golygu taliadau sy'n cael eu gwneud o dan y BPS, y taliad Ailddosbarthu, y taliad Gwyrddu a'r taliad Ffermwyr Ifanc (os yw'n gymwys i chi). Rhwng 1 Rhagfyr 2020 a 30 Mehefin 2021 mae cyfnod talu'r BPS.

B78.2 Mae terfyn ariannol ar gyfanswm taliadau'r BPS. Mae'r terfyn wedi'i osod gan Drysorlys ei Mawrhydi ac ni cheir talu mwy na'r swm hwnnw mewn unrhyw flwyddyn gynllun (calendr). Os telir mwy na'r terfyn, bydd yr holl daliadau'n cael eu gostwng at lefel y terfyn ariannol.

B78.3 Peidiwch â chymryd yn ganiataol y cewch eich talu'n gynnar a pheidiwch â gwneud penderfyniadau a allai effeithio ar eich busnes ar sail hynny. Gallech gael eich talu unrhyw bryd yn y cyfnod talu, unwaith y bydd yr holl archwiliadau wedi'u gwneud. Ar gyfer y rheini sy'n hawlio ar dir mewn mwy nag un wlad, ni chewch eich talu nes bod yr RPW wedi derbyn y data gofynnol oddi wrth Asiantaethau Talu eraill y Deyrnas Unedig.

B78.4 Fydd taliadau o dan Gynllun y Taliad Sylfaenol 2020 ond yn cael eu gwneud mewn punnoedd sterling. Y gyfradd gyfnewid ar gyfer yr Ewro a fydd yn cael ei defnyddio ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol fydd y gyfradd gyfnewid gyfartalog yn ystod mis Medi 2019. Ni allwch bellach ddewis derbyn eich taliad ar gyfer Cynllun y Taliad Sylfaenol yn 2020 mewn Ewros.

B78.5 Mae'r trefniadau ar gyfer tynnu arian o'r taliadau yn cael eu disgrifio yn Adran G y llyfryn hwn. Bydd gwerth net pob taliad yn cael ei nodi yn y llythyr talu ar RPW Ar-lein pan fyddwch yn cael eich talu. Bydd y llythyrau hynny'n nodi'r holl ostyngiadau.

B78.6 Bydd Llywodraeth Cymru yn gwneud popeth yn ei gallu i ddarganfod ceisiadau twyllodrus ac i ddal y rheini sy'n gyfrifol amdanynt. Bydd yn awyddus hefyd i ddal y rheini sydd wedi creu amodau ffug ar gyfer cael taliad. Ni fydd yn talu ymgeisydd oni bai ei fod yn siwr y tu hwnt i bob amheuaeth resymol fod yr ymgeisydd yn gymwys amdano.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B79 Sut byddwn ni'n cyfri'r taliadau?

B79.1 Bydd nifer yr hectarau cymwys sydd wedi'u cadarnhau ar gyfer BPS yn cael eu lluosio â gwerth yr Hawliau BPS i gyfrif gwerth y taliad BPS bob blwyddyn.

B79.2 Byddwn yn cyfri'r taliad Gwyrddu, y taliad Ailddosbarthu a'r taliad Ffermwyr Ifanc yn ôl nifer yr hectarau sy'n cael eu defnyddio i gefnogi Hawliau BPS.

B80 Capio taliadau mwy

B80.1 Bydd taliadau BPS yng Nghymru – ond nid taliadau Gwyrddu na thaliadau Ffermwyr Ifanc – yn cael eu capio. Bydd yr arian a geir o gapio yn cael ei ddefnyddio i dalu am gynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

B80.2 Dyma fydd y cyfraddau capio:

Hyd at €150,000	0%
€150,000 i €200,000	15%
€200,000 i €250,000	30%
€250,000 i €300,000	55%
Dros €300,000	100%

B80.3 Ni fydd cap ar gyfer costau cyflogau.

B80.4 Bydd archwiliadau'n cael eu cynnal i wneud yn siŵr na fydd ffermwyr wedi creu amodau artiffisial er mwyn osgoi'r cap. Os gwelwn eich bod wedi rhannu'ch busnes yn artiffisial er mwyn cael mantais, gallech golli'ch taliad.

TIR MEWN MWY NAG UN WLAD

B81 Tir mewn mwy nag un wlad

B81.1 Yn ôl y Rheolau, un cais am BPS ddylai gael ei wneud ar gyfer yr holl dir rydych yn ei ffermio yn y DU. Os ydych yn ffermio mewn mwy nag un wlad yn y DU, bydd eich cais yn cynnwys dwy neu ragor o rannau ar wahân – un ar gyfer pob gwlad. Rhaid ichi gyflwyno'r cais perthnasol (e.e. y SAF yng Nghymru a'i gyfatebol yn Lloegr) ar gyfer pob un o'r gwledydd yn y DU y mae gennych dir ynddi, er mwyn i'ch cais fod yn gyflawn. Mae gwahaniaethau yn y ffordd o reoli BPS yng Nghymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Bydd angen ichi wybod am y gwahaniaethau hyn a deall sut byddant yn effeithio ar eich cais. Mae cyngor ar gael gan yr Asiantaeth Dalu berthnasol.

B81.2 Yr Asiantaeth Dalu yw'r sefydliad sy'n gweinyddu cynllun ac yn gwneud taliadau mewn un wlad. Yr asiantaeth dalu ar gyfer y gwahanol wledydd yw:

- Cymru – Taliadau Gwledig Cymru (RPW)
- Lloegr – Rural Payments Agency (RPA)
- Gogledd Iwerddon – Department of Agriculture, Environment and Rural Affairs (DAERA)

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

- Yr Alban – Llywodraeth yr Alban, Rural Payments and Inspections Division (SGRPID).

B81.3 Er mwyn gwneud cais ar gyfer tir mewn mwy nag un wlad, bydd gofyn i ffermwyr lenwi cais BPS ar gyfer pob gwlad lle mae tir ganddynt a'i gyflwyno wedyn i asiantaeth dalu y tir hwnnw. Enghraifft, os oes gennych dir yng Nghymru ac yn Lloegr, byddwch yn gwneud cais i:

- RPW am y tir sydd yng Nghymru ac i'r
- RPA am y tir sydd yn Lloegr.

B81.4 Rhaid ichi ddefnyddio SAF i hawlio'ch Hawliau BPS yng Nghymru ac i ddatgan y tir sydd gennych yng Nghymru'n unig. Bydd yn rhaid ichi ddefnyddio cais y rhan arall o'r DU ar gyfer y tir rydych yn ei ffermio a'r Hawliau BPS rydych yn eu dal y tu allan i Gymru.

B81.5 Pan fyddwch yn gwneud cais, gofynnir a oes gennych dir mewn gwledydd eraill yn y Deyrnas Unedig. Bydd hyn yn helpu'r Asiantaethau Talu, fydd yn cydweithio i ddelio â cheisiadau mewn mwy nag un wlad.

B81.6 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno pob hawliad BPS yn 2020 yw hanner nos ar 15 Mai.

B82 Taliadau i ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B82.1 Bydd 'Asiantaeth Dalu arweiniol' yn talu ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad. Fel arfer hon fydd yr Asiantaeth Dalu yn y wlad yn y Deyrnas Unedig lle mae'r rhan fwyaf o dir y ffermwr. Dewisir yr Asiantaeth Dalu ichi yn y flwyddyn gyntaf yr hawliwch chi BPS.

B82.2 Ar gyfer ffermwyr sydd â daliad mewn mwy nag un wlad sy'n gwneud cais am y tro cyntaf, yr Asiantaeth Dalu arweiniol fydd y wlad yn y Deyrnas Unedig lle mae'r rhan fwyaf o'u tir.

B83 Bodloni'r Rheolau BPS ar gyfer ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B83.1 Rhaid i ffermwyr sydd â daliad mewn mwy nag un wlad fodloni rheolau'r BPS ar:

- hawliau
- maint yr hawliad lleiaf
- bod yn ffermwr actif
- taliad ffermwyr ifanc (os yw'n berthnasol)
- rheolau ar gyfer tir cymwys
- Gwyrddu.

B83.2 Bydd gofyn hefyd iddynt fodloni'r rheolau trawsgydymffurfio yn y gwledydd perthnasol.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B84 Hawliau i ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B84.1 Ceir hawliau gwahanol ym mhob un o'r gwledydd, felly rhaid i ffermwyr sicrhau bod y math a'r nifer o hawliau'n gywir ar gyfer y tir maent yn gwneud cais ar ei gyfer.

B85 Maint yr hawliad lleiaf gan ffermwr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B85.1 Maint yr hawliad lleiaf ar gyfer BPS yw 5 hectar yng Nghymru a Lloegr, a 3 hectar yn yr Alban a Gogledd Iwerddon. Bydd gofyn i ffermwyr fodloni'r rheol ar yr hawliad lleiaf yng ngwlad yr asiantaeth dalu sy'n gwneud eu taliad (fel arfer, y wlad lle mae'r rhan fwyaf o'u tir).

Enghraifft: os yw'r rhan fwyaf o dir y ffermwr yn yr Alban, bydd angen bod ganddo o leiaf 3 hectar o dir cymwys ac o leiaf 3 hawl.

B86 Bodloni maint yr hawliad lleiaf gan ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B86.1 Bydd rhai ffermwyr yn gweld eu bod ar drothwy bodloni rheol yr hawliad lleiaf.

Enghraifft: os oes gan y ffermwr 3 hectar o dir yng Nghymru a 2 hectar yn Lloegr, bydd ei hawliad yn cael ei dderbyn, gan fod y daliad cyfan (5 hectar) yn croesi trothwy'r hawliad lleiaf ar gyfer yr Asiantaeth Dalu lle mae'r rhan fwyaf o'i dir (yng Nghymru, lle 5 hectar yw maint yr hawliad lleiaf).

B87 Ffermwyr actif sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B87.1 Mae dwy ran i brawf y ffermwr actif. Mae'r rhan gyntaf yn ymwneud â gweithgarwch busnes. Gweler Adran D y llyfryn hwn.

B87.2 Os oes gofyn i ffermwyr ddarparu tystiolaeth i brofi eu bod yn ffermwyr actif, bydd angen iddynt ei chyflwyno i'r asiantaeth dalu sy'n gwneud eu taliad (fel arfer, asiantaeth dalu'r wlad lle mae'r rhan fwyaf o'u tir). Bydd yr asiantaeth dalu honno'n penderfynu a yw'r ffermwr yn ffermwr actif yn ôl rheolau'r wlad honno.

B87.3 Mae ail ran prawf y ffermwr actif yn ymwneud â thir sy'n cael 'ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei drin a'i bori'. Mae rhai tiroedd yng Nghymru'n cael eu cadw'n naturiol (er enghraifft, morfeydd heli a thwyni tywod). Nid oes unrhyw dir sydd wedi'i ddynodi i'w gadw'n naturiol yn Lloegr na Gogledd Iwerddon. Os oes tir sy'n cael ei gadw'n naturiol gan ffermwyr yn yr Alban, rhaid iddynt fodloni unrhyw reolau ar y gweithgarwch lleiaf sy'n ofynnol yn yr Alban i wneud yn siŵr eu bod yn cwrdd â'r gofynion ffermwr actif. Mae'r asesiad 'cadw'n naturiol' yn gweithio ar draws ffiniau. Os oes mwy na 50% o'ch tir ar draws y DU yn cael ei gadw'n naturiol, rhaid ichi fodloni'r gofynion gweithgarwch lleiaf yng Nghymru.

B88 Taliad Ffermwyr Ifanc ar gyfer ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B88.1 Os yw'r ffermwr yn 40 oed neu lai ym mlwyddyn ei gais cyntaf am BPS, bydd yn gallu ceisio am daliad Ffermwyr Ifanc. Yng Nghymru, gall ffermwyr ifanc gael taliad ychwanegol ar hyd at 25 hectar. Yn Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon, gall ffermwyr ifanc gael taliad ychwanegol ar hyd at 90 hectar.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B88.2 Mae rhai gwledydd yn pennu oed isaf ar gyfer ceisio am daliad Ffermwyr Ifanc:

- Cymru – 16 oed ar gyfer Personau Cyfreithiol (e.e. Cwmni Cyfyngedig); 18 oed ar gyfer partneriaethau neu unig fasnachwyr
- Lloegr – 18 oed
- Yr Alban – 16 oed.

B88.3 Nid oes oed isaf yng Ngogledd Iwerddon. Bydd gofyn hefyd i ymgeiswyr am daliad Ffermwyr Ifanc yng Ngogledd Iwerddon feddu ar gymhwyster lefel 2 mewn amaethyddiaeth er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y taliad ar unrhyw dir yng Ngogledd Iwerddon.

B88.4 Bydd gofyn i Ffermwr Ifanc wneud cais ym mhob un o wledydd y DU y mae am dderbyn ei daliad ynddi a bydd pob Asiantaeth Dalu yn ystyried ei gais ar wahân.

B89 Yr Eifen Wyrddu ar gyfer ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B89.1 Bydd gofyn i fushesau sy'n ffermio yng Nghymru ac mewn gwlad arall yn y DU (Lloegr, yr Alban neu Ogledd Iwerddon) ystyried eu holl dir yn y DU fel un daliad a bodloni'r rheolau gwyrddu, AFfE a thyfu amrywiaeth o gnydau ar draws eu holl dir.

B89.2 Rhaid i ffermwyr gyfrif eu holl dir yn y DU yn un daliad hefyd pan fyddant yn ystyried a yw'r eithriadau ar gyfer gwyrddu yn gymwys iddynt.

B90 Beth mae hyn yn ei olygu o safbwynt y rheolau ar dyfu amrywiaeth o gnydau

B90.1 Mae'r rheolau ar dyfu amrywiaeth o gnydau yn gymwys i bob rhan o ddaliad y ffermwr, waeth ym mha un o wledydd y DU mae ei dir.

Enghraifft: os oes gan y ffermwr dir yng Nghymru a Lloegr, a'i fod yn plannu fel a ganlyn:

- y prif gnwd (65%) yng Nghymru
- yr ail gnwd (25%) yng Nghymru
- y trydydd cnwd (10%) yn Lloegr

bydd yn bodloni'r rheolau ar dyfu amrywiaeth o gnydau.

B91 Beth mae hyn yn ei olygu o safbwynt Ardaloedd â Ffocws Ecollegol

B91.1 Rhaid i ffermwr gyfrif bod ei holl dir yn y DU yn un daliad ar gyfer y rheolau ar Ardaloedd â Ffocws Ecollegol hefyd. Gall ddefnyddio nodweddion yn unrhyw ran o'i ddaliad i fodloni'r rheolau AFfE.

Enghraifft: os yw mwyafrif tir ffermwr yng Nghymru, ond bod ganddo dir yn Lloegr hefyd, gallai ddewis defnyddio dim ond tir neu nodweddion ar ei dir yn Lloegr ar gyfer ei AFfE i fodloni'r rheolau gwyrddu.

ADRAN B: CYNLLUN Y TALIAD SYLFAENOL (BPS)

B91.2 Bydd angen i ffermwyr sicrhau bod unrhyw nodweddion neu arwynebeddau sydd wedi'u cynnig ar gyfer eu AFfE yn gymwys yn y wlad lle maent. Mae rhai gwahaniaethau rhwng gwledydd y DU o ran pa arwynebeddau a nodweddion sy'n cyfri'n AFfE. Er enghraifft, yng Nghymru nid yw ffermwr yn cael defnyddio lleiniau clustogi wrth gysiau dŵr i fodloni'r rheol, ond mae'n cael gwneud hynny yn Lloegr.

B92 Cosbau Gwyrddu ar gyfer ffermwyr sy'n hawlio mewn mwy nag un wlad

B92.1 Bydd yr asiantaeth dalu arweiniol yn gostwng taliadau BPS os na fydd ffermwyr sydd â daliad mewn mwy nag un wlad yn bodloni'r rheolau gwyrddu.

B93 Taliadau BPS o fwy na €150,000

B93.1 Os yw taliad BPS (heb gynnwys y taliad gwyrddu ac unrhyw daliad ffermwyr ifanc) yn fwy na €150,000 mewn un flwyddyn, bydd unrhyw daliad dros y swm hwnnw'n cael ei leihau.

B93.2 Mae maint y gostyngiad yn amrywio o wlad i wlad:

Gwlad	Gostyngiad
Cymru	- Bydd symiau rhwng €150,000 a €200,000 yn cael eu lleihau 15% - Bydd symiau rhwng €200,000 a €250,000 yn cael eu lleihau 30% - Bydd symiau rhwng €250,000 a €300,000 yn cael eu lleihau 55% - Bydd symiau o fwy na €300,000 yn cael eu lleihau 100%.
Lloegr	Bydd symiau o fwy na €150,000 yn cael eu lleihau 5%.
Yr Alban	Bydd symiau o fwy na €150,000 yn cael eu lleihau 5%. Hefyd bydd cap o €500,000 ar daliadau sylfaenol ar ôl cynnwys costau llafur.
Gogledd Iwerddon	Bydd symiau o fwy na €150,000 yn cael eu lleihau 100%.

B93.3 Bydd gostyngiadau ar gyfer daliadau sydd mewn mwy nag un wlad yn cael eu cyfrif ar sail nifer yr hawliau sydd wedi'u defnyddio yn y ddwy wlad. Mae hyn yn golygu os yw cyfanswm y taliad yn fwy na €150,000, a bod hawliau wedi'u defnyddio mewn mwy nag un wlad, bydd yr asiantaeth dalu:

- yn cyfrif cyfran yr hawliau ym mhob gwlad
- yn rhannu'r swm sydd i'w ostwng yn ôl y cyfrannau hyn, ac
- yn gostwng y cyfrannau hyn yn ôl y rheolau ym mhob gwlad.

ADRAN C: CYNLLUNIAU DATBLYGU GWLEDIG O FEWN CYMUNEDAU GWLEDIG LLYWODRAETH CYMRU – RHAGLEN DATBLYGU GWLEDIG CYMRU 2014 – 2020

C1 Mae cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 ('y Rhaglen') sydd wedi'u rhestru yn yr adran hon yn cael eu rhan-ariannu gan Gronfa Amaethyddol Ewrop ar gyfer Datblygu Gwledig.

C2 Cyflwyniad

C2.1 O dan ddeddfwriaeth Datblygu Gwledig yr UE, mae Llywodraeth Cymru yn anelu at:

- ymladd yn erbyn y newid yn yr hinsawdd
- rheoli dŵr yn well
- cynnal a gwella bioamrywiaeth.

C2.2 Mae Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yn fframwaith ar gyfer gwireddu'r amcanion hyn trwy gynnal y Rhaglen. Dim ond tir yng Nghymru sy'n gymwys am gymorth.

C2.3 Glastir yw un o'r mecanweithiau ar gyfer cynnal y Rhaglen a chafodd ei chymeradwyo gan y Comisiwn Ewropeaidd ar 25 Mai 2015. Cyhoeddir unrhyw newidiadau wedi hynny yn [e-gylchlythyr Gwlad](#) ac, os bydd angen, byddwn yn cysylltu â ffermwyr yn uniongyrchol.

C2.4 Cewch ragor o wybodaeth am yr holl elfennau yng nghynllun Glastir ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

C3 Glastir

C3.1 Cynllun ar gyfer rheoli tir yn gynaliadwy yw Glastir, sydd ar gael i ffermwyr a rheolwyr tir ym mhob rhan o Gymru. Mae'r cynllun yn eu talu am ddarparu nwyddau a gwasanaethau amgylcheddol penodol a'i nod yw arafu'r newid yn yr hinsawdd, rheoli dŵr yn well a chynnal a chyfoethogi bioamrywiaeth. Mae wedi'i gynllunio i ddarparu canlyniadau mesuradwy ar lefel y fferm a'r dirwedd mewn ffordd gosteifeithiol. Unwaith y byddwch wedi arwyddo Contract Glastir, bydd eich ymrwymiad yn para am 5 mlynedd fel arfer.

C4 Cynlluniau Glastir i'w hawlio bob blwyddyn ar y SAF

C4.1 Rhaid hawlio cynlluniau Glastir bob blwyddyn ar y SAF a'r cynlluniau hynny yw:

- **Glastir Sylfaenol a Uwch** – cynllun rheoli tir fferm gyfan i wella'n sylweddol statws amgylcheddol amrywiaeth o gynefinoedd, rhywogaethau, priddoedd a dŵr. Gallai hynny ofyn am newid arferion ffermio. Er mwyn sicrhau'r gwelliannau a chanlyniadau hyn, bydd Llywodraeth Cymru'n targedu ei chymorth ariannol yn yr ardaloedd fydd yn rhoi'r canlyniadau gorau
- **Glastir Organig** – cynllun fferm gyfan neu ar ran o fferm sy'n helpu ffermwyr a chynhyrchwyr organig sydd am droi at ffermio organig a'r rheini sydd eisoes yn gynhyrchwyr organig ac yn bodloni amodau'r cynllun

ADRAN C: CYNLLUNIAU DATBLYGU GWLEDIG O FEWN CYMUNEDAU GWLEDIG LLYWODRAETH CYMRU – RHAGLEN DATBLYGU GWLEDIG CYMRU 2014 – 2020

- **Glastir – Creu Coetir** – yn cynnig arian i dalu am sefydlu coetiroedd newydd ledled Cymru, nid ar dir amaethyddol yn unig.

Gan ddibynn ble cafodd y coetir newydd ei greu, gallech hawlio taliadau arwynebedd blynyddol o dan:

- **Premiwm Tir wedi'i Wella (ILP)** – cynllun 10 mlynedd i ddigolledu hawlwr sy'n colli incwm am sefydlu coetir ers 2008.
- **Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)** – cynllun 15 mlynedd i ddigolledu hawlwr sy'n colli incwm am sefydlu coetir ers 2010.
- **Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP)** – cynllun 12 mlynedd i ddigolledu hawlwr sy'n colli incwm am sefydlu coetir ers 2015.
- **Taliad Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)** – cynllun 12 mlynedd i gynnal gwaith plannu newydd mewn coetiroedd a sefydlwyd ers 2015.

C4.2 Cewch fwy o fanylion ar [wefan Llywodraeth Cymru](#) a chaiff diweddariadau eu cyhoeddi yn y cylchgrawn Gwlad.

C4.3 Gallwch ofyn am gael ymuno â'r cynlluniau hyn trwy ddatgan diddordeb ar RPW Ar-lein. Oherwydd y galw, mae dechrau cynnod Datgan Diddordeb pob cynllun yn dechrau ar adegau gwahanol o'r flwyddyn. Cyhoeddir y manylion yn e-gylchlythyr Gwlad, RPW Ar-lein ac ar wefan Llywodraeth Cymru.

C5 Glastir a'r Elfen Wyrddu a Thalu Ddwywaith

C5.1 Os ydych yn hawlio'r BPS a bod gofyn ichi greu AFfE a'ch bod hefyd wedi arwyddo Contract Glastir Sylfaenol a Uwch sy'n cynnwys opsiynau ar gyfer tir â'r, dylech gofio y gallai cynnal rhai opsiynau rheoli tir â'r olygu'ch bod yn cael eich talu ddwywaith ar yr un tir os ydych yn eu datgan hefyd ar gyfer eich AFfE. Felly dylech ystyried sefydlu AFfE arall yn ei lle rhag colli taliad Glastir. Byddwn yn cymharu'r hawliadau am elfen Gwyrddu'r BPS a Glastir ac os byddwn wedi'ch talu ddwywaith, byddwn yn gostwng eich taliad Glastir. Mae'r tabl isod yn dangos opsiynau Glastir ar gyfer rheoli tir â'r fyddai'n golygu'ch bod wedi'ch talu ddwywaith os ydych wedi'u defnyddio hefyd fel AFfE.

Opsiwn Rheoli Glastir Sylfaenol		AFfE Gwyrddu
26	Creu ymyl sefydlog o borfa arw ar dir â'r	Gwyndwn
26B	Ymyl o borfa arw mewn cylchdro	Gwyndwn
Opsiwn Rheoli Glastir Uwch		AFfE Gwyrddu
170	Lleiniau gwyndwn er lles y gornchwiglen (nythu)	Gwyndwn
174	Llain glustogi o borfa arw	Gwyndwn

**ADRAN C: CYNLLUNIAU DATBLYGU GWLEDIG O FEWN CYMUNEDAU
GWLEDIG LLYWODRAETH CYMRU – RHAGLEN DATBLYGU GWLEDIG
CYMRU 2014 – 2020**

Opsiynau Rheoli Glastir Sylfaenol ac Uwch		AFfE Gwyrddu
27	Ymylon o wyndwn	Gwyndwn
33	Cnwd gorchudd i anifeiliaid gwyllt ar dir wedi'i wella	Gwyndwn
34	Talar o yd heb ei gynaeafu	Gwyndwn

C5.2 Gallwch ddewis Opsiynau Rheoli neu waith cyfalaf sy'n ymwneud â pherthi (gwrychoedd), coridorau bywyd gwyllt hyd at 3 metr o led neu waliau cerrig a'u defnyddio fel AFfE heb fod perygl ichi gael eich talu ddwywaith. Maen nhw'n daliadau am weithgareddau sy'n gofyn mwy nag Elfen Wyrddu'r BPS.

C5.3 Os ydych wedi arwyddo Contract Glastir Organig, gall y tir o dan y Contract fod yn gymwys yn awtomatig am daliad Gwyrddu heb orfod cwrdd ag unrhyw ofnyion Gwyrddu eraill. Darllenwch Atodiad 2 y llyfryn hwn am fwy o wybodaeth, gan gynnwys optio allan.

C6 Hysbysu am amgylchiadau sy'n effeithio ar eich ymrwymïadau Glastir

C6.1 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru cyn pen 30 diwrnod calendr am unrhyw newidiadau yn eich tir ac am unrhyw amgylchiadau allai effeithio ar eich ymrwymïad i'r cynllun ac am unrhyw newidiadau i ymrwymïadau'ch Contract. O beidio â gwneud, gallai'ch taliad gael ei leihau neu ei wrthod. Byddai peidio â chadw at y cyfnod amser yn gyfystyr â thorri un o reolau'r cynllun. Rhaid rhoi gwybod trwy 'Rheoli fy Nhir' ar eich cyfrif RPW Ar-lein.

C7 Y gofynion ar gyfer hawlio taliad arwynebedd blynyddol ar y SAF

C7.1 Mae'r llyfryn hwn yn ymdrin â hawlio taliad ar y SAF o dan y cynlluniau a restrir ym mharagraff C4 (ond nid gwaith cyfalaf).

C7.2 Mae gofyn ichi ddatgan eich holl dir amaethyddol yn yr adran Data Caeau ar eich SAF. Wrth ddatgan tir y mae Opsiwn Rheoli Glastir Sylfaenol a/neu Uwch yn cael ei gynnal arno, bydd angen ichi gyfeirio at un o'r codau defnyddio tir sydd yn y tabl yn Atodiad 4 y llyfryn hwn. Rhaid cofrestru tir newydd trwy ddefnyddio 'Rheoli fy Nhir' ar eich cyfrif RPW Ar-lein.

C7.3 Yn ôl Rheoliadau Ewropeaidd, rhaid cymharu'r holl ddata ar System Adnabod Parseli Tir Llywodraeth Cymru â'r wybodaeth sydd wedi'i datgan ar bob SAF. Gwneir hyn i sicrhau bod y taliadau'n cael eu gwneud ar y darnau tir cywir, na chaiff ffermwr ei dalu ddwywaith am yr un peth ac nad yw'r categori defnyddio tir yn groes i'r defnydd tir y gofynnir amdano fel rhan o'ch Contract. Rhaid ichi ddarllen eich Contract a mapiau Glastir i sicrhau'ch bod yn datgan yr arwynebeddau a'ch codau defnyddio tir/cnydau yn gywir ar eich SAF. O beidio â rhoi gwybodaeth ddigon manwl am barseli unigol ar eich SAF, gallai hynny arafu'ch taliad wrth inni gadarnhau cywirdeb yr hawliad. Gallai olygu lleihau'ch taliad (gweler Adran G) neu'ch cosbi.

ADRAN C: CYNLLUNIAU DATBLYGU GWLEDIG O FEWN CYMUNEDAU GWLEDIG LLYWODRAETH CYMRU – RHAGLEN DATBLYGU GWLEDIG CYMRU 2014 – 2020

C7.4 Os oes gennych Gontract Glastir, gofalwch eich bod yn defnyddio'r codau defnyddio tir cywir. Rhestrir y codau hynny yn Atodiad 4 y llyfryn hwn. Wrth lenwi'ch SAF 2020, byddwn yn gofyn ichi gadarnhau'ch bod wedi cynnal eich opsiynau rheoli Glastir ar dir y Contract. Mae codau 2020 wedi'u carfanu yn ôl Opsiynau Rheoli Glastir tebyg yn Atodiad 4.

C7.5 Os ydych yn cynnal Opsiwn Rheoli Glastir Uwch ar ben Opsiwn Rheoli Glastir Sylfaenol, dylech ddatgan cod cnwd/defnyddio tir priodol yr Opsiwn Rheoli Glastir Uwch. Gofalwch eich bod yn defnyddio fersiwn ddiweddaraf eich Contract Glastir i wneud yn siŵr eich bod yn cynnal y gwaith rheoli tir cywir ac i ddatgan y cod cnydau/defnyddio tir cywir yn yr adran Data Caeau ar eich SAF.

C7.6 Peidiwch â defnyddio codau defnyddio tir Glastir cyn sefydlu neu greu'r Opsiwn Rheoli. Os ydych am sefydlu neu greu'r Opsiwn ar ôl 15 Mai, rhaid rhoi'r cod yng ngholofn yr Ail Gnwd.

Engbreiffiau:

- Mae coridor glan afon yn cael ei greu cyn 15 Mai. Dylech ddefnyddio'r cod defnyddio tir GC1 ar gyfer y coridor glan afon.
- Mae coridor glan afon yn cael ei greu ar ôl 15 Mai. Defnyddiwch y cod sy'n disgrifio'r defnydd tir fel ag y mae ar 15 Mai (e.e. GR2 Porfa Barhaol) a datgan GC1 yng ngholofn yr Ail Gnwd ar gyfer arwynebedd y coridor glan afon. Os caiff y coridor glan afon ei sefydlu ar ran yn unig o'r GR2, bydd angen ichi rannu'r GR2 yn ddwy res ar wahân a dim ond datgan GC1 yng ngholofn yr Ail Gnwd wrth y rhes berthnasol.

C7.7 Os nad yw'r cod cnydau/defnyddio tir sydd wedi'i nodi ar eich SAF ar eich rhan yn cyfateb i god cnydau/defnyddio tir yr Opsiwn Rheoli, efallai y bydd angen ichi newid y cod cnydau/defnyddio tir sydd wedi'i nodi er mwyn iddo adlewyrchu'r defnydd tir cywir fel ag y mae ar 15 Mai.

C8 Taliad

C8.1 Rhaid ichi hawlio'ch taliad rheoli blynyddol ar gyfer y cynlluniau a restrir ym mharagraff C4.1 y llyfryn hwn yn yr adran Hawlio a'r adran Data Caeau ar eich SAF a chyflwyno'r ffurflen erbyn 15 Mai neu, er y bydd cosb am ei chyflwyno'n hwyr, erbyn 9 Mehefin er mwyn cael eich talu yn unol â'ch Contract Glastir. Mae gofyn ichi ddatgan holl dir eich daliad amaethyddol a'r codau cnydau/defnyddio tir perthnasol i'w cymharu â'ch Contract.

C8.2 I fod yn gymwys am daliad rheoli blynyddol, rhaid ichi:

- gyflwyno SAF bob blwyddyn gan ddatgan eich holl dir (gan gynnwys eich hawliau pori tir comin). Caiff eich Contract ei derfynu os na fyddwch wedi hawlio taliad mewn dwy flynedd o'r bron a bydd yn rhaid ichi ad-dalu'r holl daliadau ynghyd â llog, fydd wedi'u talu ichi
- hawlio taliad ar y SAF a'i chyflwyno erbyn 15 Mai (neu 9 Mehefin 2020 o dalu

ADRAN C: CYNLLUNIAU DATBLYGU GWLEDIG O FEWN CYMUNEDAU GWLEDIG LLYWODRAETH CYMRU – RHAGLEN DATBLYGU GWLEDIG CYMRU 2014 – 2020

- cosb am ei chyflwyno'n hwyr) er mwyn cael eich talu yn unol â'ch Contract
- bod yn gyfrifol am y tir sy'n rhan o'r cynllun a bod â reolaeth lwyr arno
- bodloni gofynion eich Contract.

C8.3 Byddwn yn cyfri'ch taliadau ar sail yr holl dir y byddwch yn hawlio tâl arno ar y SAF ac sy'n rhan o'ch Contract yn unol â'r manylion yn eich Contract, ac sy'n ddilys ar 15 Mai 2020 ac ar sail unrhyw hysbysiadau fydd wedi'u gwneud ynghylch y tir. Os byddwch yn hawlio ar dir nad yw'n gymwys am daliad, gallech gael eich cosbi am orddatgan. Darllenwch Atodiad G i weld sut ydym yn cyfri'r cosbau am orddatgan.

C8.4 Caiff taliadau'r cynlluniau Datblygu Gwledig eu talu mewn punnoedd.

C8.5 Ar ôl archwilio a chadarnhau'ch SAF a'ch Contract Glastir 2020, byddwn yn dechrau gwneud y taliadau blynyddol o fis Ionawr 2021.

C8.6 Caiff unrhyw symiau sydd i'w tynnu o'r taliadau a threfn tynnu'r symiau hynny eu rhestru yn Adran G y llyfryn hwn. Bydd gwerth net taliadau'n cael eu nodi mewn llythyr talu a anfonir atoch. Bydd y llythyr yn nodi manylion yr holl ostyngiadau.

C8.7 Bydd eich taliad Glastir Organig yn rhoi ystyriaeth hefyd i dystysgrif y Corff Rheoli Organig (OCB).

C8.8 I fod yn gymwys am eich taliad Organig, rhaid ichi:

- gynnal a phasio prawf y Ffermwr Actif bob blwyddyn am oes y Contract
- fod wedi cyflwyno Cynllun Busnes erbyn 31 Rhagfyr 2016, ar gyfer contractau Organig a ddechreuodd ar 1 Ionawr 2015 neu 1 Ionawr 2016 neu erbyn 31 Rhagfyr 2017 ar gyfer Contractau Organig a ddechreuodd ar 1 Ionawr 2017.
- sicrhau bod yr holl dir sydd o dan y Contract wedi'i ardystio gyda Chorff Rheoli Organig cydnabyddedig yn ddi-dor am oes y Contract. Rhaid cyflwyno Tystysgrif a Rhestr Tir ddiweddaraf y Corff Rheoli Organig ddim hwyrach na 30 Ebrill ym mlwyddyn gynta'r Contract ac wedi hynny o fewn 30 diwrnod cyn y daw'r dystysgrif i ben.

C8.9 Os na fyddwch yn hawlio bob blwyddyn ar y SAF ar barsel tir sy'n rhan o'ch Contract, bydd y cae hwnnw'n cael ei dynnu o'r Contract Glastir Organig ac ni roddir taliad arno. Efallai y bydd yn rhaid ichi ad-dalu taliadau blaenorol hefyd, gyda llog.

C8.10 Ni chewch hawlio Premiwm Cynnal Coetir neu Breimiwm Coetir Glastir tan ar ôl ichi hawlio grant plannu/ffensio Creu Coetir Glastir yn y flwyddyn galendr flaenorol. Bydd eich taliad Premiwm Coetir Glastir yn cael ei gyfrif bob blwyddyn ar sail y tir sydd wedi'i ddatgan ar eich SAF, y Contract a'r hysbysiadau sydd wedi'u gwneud.

C8.11 Os ydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu ar dir sydd o dan ymrwymiad creu coetir, caiff ffermwr / rheolwr tir GWCP ond ei ddefnyddio i hawlio BPS os cafodd y tir hwnnw ei ddefnyddio'n llwyddiannus i gefnogi hawliau talu SPS yn 2008. Cewch chi barhau i ddefnyddio'r tir hwnnw i gefnogi'ch hawliad am BPS tra'i fod o dan

ADRAN C: CYNLLUNIAU DATBLYGU GWLEDIG O FEWN CYMUNEDAU GWLEDIG LLYWODRAETH CYMRU – RHAGLEN DATBLYGU GWLEDIG CYMRU 2014 – 2020

ymrwymiad coedwigo cymwys. Gweler Adran B21 y llyfryn hwn am ragor o wybodaeth ynghylch bodloni gofynion y BPS ac Atodiad 3 Tabl 3.

C8.12 I gael parhau'n gymwys am y BPS, rhaid ichi ddefnyddio'r codau cnydau/defnyddio tir cywir. Er enghraifft, dylech ddewis BW1 ar gyfer llydanddail yn bennaf neu CW1 ar gyfer conwydd yn bennaf. Am ragor o wybodaeth ynghylch bodloni gofynion y BPS, ewch i Adran B y Llyfryn hwn.

C9 Gwaith Cyfalaf

C9.1 Ni fyddwch yn hawlio gwaith cyfalaf Glastir Uwch ar y SAF. I hawlio taliad ar gyfer gwaith cyfalaf rydych wedi'i orffen, rhaid ichi lenwi'r ffurflen hawlio gwaith cyfalaf sydd ar gael ar RPW Ar-lein.

C9.2 Rhaid ichi gwblhau'r holl waith cyfalaf y bydd gofyn ichi ei gynnal yn 2020 erbyn 31 Rhagfyr 2020 a rhaid hawlio'r taliad ddim hwyrach na 28 Ionawr 2021.

C10 Tystiolaeth ddogfennol ategol

C10.1 Os byddwch yn cyflwyno tystiolaeth ddogfennol ategol ar ôl 15 Mai 2020 ond cyn 9 Mehefin, cewch gosb am ei chyflwyno'n hwyr. Byddwn yn gwrthod tystiolaeth ddogfennol sy'n ein cyrraedd ar ôl 9 Mehefin, a gallai'ch taliadau gael eu lleihau o ganlyniad i hynny. Bydd angen ichi gyflwyno'r dogfennau ategol a restrir isod i gefnogi'ch Glastir Sylfaenol a/neu Uwch:

- os oedd eich Contract yn cynnwys Opsiwn 37 'Bridiau brodorol Prydain', rhaid ichi gyflwyno un ai'r tystysgrifau pedigri unigol neu lyfr y ddiadell neu lyfr buches y gymdeithas fridio. Os na fydd y dogfennau hyn ar gael ar gyfer diadelloedd, rhaid cyflwyno llythyr gan y Gymdeithas briodol yn cadarnhau faint o anifeiliaid cymwys sydd ar y daliad ym mlwyddyn 2020 y cynllun
- Os ydych yn hawlio Opsiynau Cylchdroi Glastir Sylfaenol 26B, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 32B, 33 a 34B, mae gofyn ichi ddychwelyd ffurflen Opsiynau Cylchdroi ar gyfer pob opsiwn sy'n cylchdroi a fydd yn cael ei gynnal mewn lle gwahanol i'r lle cafodd ei gynnal yn 2018 ac os bydd mapiau'ch contract yn dangos bod SoDdGA neu Nodwedd Hanesyddol yn y parcel.

C11 Cynlluniau nad ydych yn eu hawlio ar y SAF

C11.1 Nid ar y SAF y mae hawlio'r cynlluniau canlynol:

- Glastir - Tir Comin
- Y Cynllun Coetir Ffermydd a'r cynlluniau Premiwm Coetir Ffermydd

C11.2 Bydd eich Contract yn esbonio sut i hawlio'r cynlluniau hyn ar RPW Ar-lein.

D1 Cyflwyniad

D1.1 Er mwyn cael defnyddio Hawliau BPS a chael taliad, rhaid i hawlydd fodloni diffiniad y BPS o 'Ffermwr' a bod hefyd yn 'Ffermwr Actif'. Rhaid bodloni'r diffiniad o 'Ffermwr Actif' i gael Glastir Organig hefyd.

D2 Diffiniad o Ffermwr

D2.1 Mae 'Ffermwr' yn berson neu'n grŵp o bobl neu fusnes sy'n cynnal 'gweithgarwch amaethyddol'. Mae hynny'n golygu gwneud o leiaf un o'r canlynol ar eich daliad:

- cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion amaethyddol. Mae hynny'n cynnwys cynaeafu cnydau neu cadw anifeiliaid ar gyfer eu godro, eu bridio neu at bwrpas amaethyddol arall
- cadw tir amaethyddol mewn cyflwr sy'n ei wneud yn addas ar gyfer ei bori neu ei drin ond heb ei baratoi yn fwy na thrwy ddulliau neu beiriannau amaethyddol arferol. Yng Nghymru, mae hyn yn golygu rheoli chwyn a phrysgwydd estron goresgynnol
- cynnal gweithgarwch sy'n bodloni gofynion sylfaenol ar dir amaethyddol sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei pori neu ei drin. Yng Nghymru, morfeydd heli a thwyni tywod yw'r rheini. Rhaid ichi bori gydag o leiaf 0.01 i 0.05 uned da byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd ar y tir hwn, neu reoli chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd.

Nid oes eithriad i'r rheol hon a dim ond Ffermwr all fod yn gymwys am y BPS.

D3 Prawf y Ffermwr Actif

D3.1 Rhaid ichi fod yn ffermwr actif er mwyn cael ceisio a hawlio BPS neu Glastir Organig. Rydym yn egluro isod sut bydd y prawf ffermwr actif yn cael ei asesu yng Nghymru. Os ydych chi neu fusnes cysylltiedig yn cynnal un o'r gweithgareddau anamaethyddol neu'n datgan tir sy'n cael ei gadw'n naturiol, bydd angen tystiolaeth i brofi'ch bod yn ffermwr actif (gweler paragraffau B3.1 a D6.2 y llyfryn hwn).

D4 A fydd pob ffermwr yn cael prawf ffermwr actif?

D4.1 Na, ni fydd angen i ffermwr gael prawf Ffermwr Actif os cafodd daliad BPS o lai na €5,000 / £4,454.60 yn 2019, heb gynnwys cosbau gweinyddol neu Drawsgydymffurfio, a'i fod yn gallu dangos ar ei SAF fod ganddo dda byw neu gnydau âr / parhaol neu fod ganddo dystiolaeth ei fod yn cynnal gweithgaredd amaethyddol os nad oes ganddo dda byw neu gnydau âr/parhaol (gweler B4.4).

D5 Pa weithgareddau anamaethyddol sy'n rhan o'r prawf ffermwr actif?

D5.1 Os ydych chi neu'ch busnes neu fusnes cysylltiedig yn cynnal unrhyw un o'r gweithgareddau canlynol, bydd gofyn ichi roi gwybodaeth ychwanegol am eich busnes er mwyn cael eich cyfri'n ffermwr actif:

ADRAN D: GOFYNION FFERMWR ACTIF

- gwasanaethau rheilffyrdd, sy'n cynnwys cwmnïau trên trwyddedig, perchenogion a gweithredwyr seilwaith rheilffyrdd, cwmnïau lesio cerbydau rheilffyrdd a hefyd rheilffyrdd hanesyddol (e.e. stêm) sy'n cadw at amserlen
- meysydd awyr, gan gynnwys busnesau sydd wedi'u trwyddedu gan yr Awdurdod Hedfan Sifil (CAA) i gynnal gweithgareddau masnachol (teithwyr neu nwyddau) neu feysydd awyr milwrol
- gweithfeydd dŵr, sy'n cynnwys busnesau sydd wedi'u trwyddedu i roi dŵr i gyflenwi'r cyhoedd (boed ddŵr croyw neu garthion/dŵr gwastraff wedi'u glanhau)
- gwasanaethau gwerthu tir/tai, sy'n cynnwys datblygwyr eiddo proffesiynol, asiantaethau tai a Phersonau Cyfreithiol/naturiol sy'n rheoli eiddo am ffi neu o dan Contract
- tir parhaol ar gyfer cynnal chwaraeon neu weithgareddau hamdden arno. Mae hynny'n cynnwys gweithredwyr arbenigol ar dir ag arno gyfarpar parhaol a/neu adeiladweithiau artiffisial parhaol ar gyfer gwylwyr sy'n cael eu defnyddio i gynnal chwaraeon neu weithgareddau hamdden gan gynnwys ystafelloedd newid, cawodydd neu doiledau, caffi, seddi i wylwyr neu gabanau gwyllo. Gallai hynny gynnwys carafanau parhaol sy'n eiddo ichi neu'n cael ei rentu gennych, ond nid tir a ddefnyddir gennych i rentu lle i bobl sy'n dod â charafanau.

D5.2 Os ydych yn rhentu'r canlynol, **nid** yw hynny'n gyfystyr â rhedeg gwasanaeth gwerthu tir/tai:

- llefydd ar fferm
- apartmentau neu dai gwyliau ar dir preifat at ddiben preswyl
- rhan o'r adeiladau neu arwynebau sy'n rhan o'r daliad
- tir amaethyddol i drydydd parti.

D5.3 Ni fyddwn yn ystyried eich bod yn cynnal tir parhaol ar gyfer cynnal chwaraeon neu weithgareddau hamdden arno, oni bai fod pob un o'r canlynol yn gymwys:

- bod y tir yn cael ei neilltuo a'i gadw drwy gydol y flwyddyn at ddefnydd chwaraeon neu weithgareddau hamdden. Er enghraifft: cwrs golff, cae pêl-droed, neu manège (arena marchogaeth ag wyneb caled). Mae hyn yn gymwys hyd yn oed os yw'r tir yn cael ei ddefnyddio ar gyfer amaethyddiaeth hefyd, gan nad amaethyddiaeth yw'r prif ddefnydd.
- bod un neu ragor o adeiladweithiau parhaol ar y tir i bobl allu cymryd rhan mewn chwaraeon neu weithgareddau hamdden – neu adeiladweithiau parhaol i wylwyr i'w gwneud yn fwy cyfforddus (e.e. ystafelloedd newid, cawodydd neu doiledau, caffi, seddau i wylwyr neu gaban gwyllo). Nid yw hyn yn cynnwys meysydd parcio. Os yw manège yn agos i stabl hurio neu ysgol farchogaeth, bydd stand i wylwyr neu gaban gwyllo ar gyfer y manège yn cael ei gyfri'n adeiladwaith parhaol, ond nid adeiladau na stablau'r ysgol farchogaeth neu stablau hurio.
- nad yw'r tir neu gyfleusterau at ddefnydd personol yn unig.

D5.4 Nid yw cyfleuster dan do sydd wedi'i amgáu'n llwyr (e.e. ale fowllo neu stadiwm â tho parhaol) yn cael ei ystyried yn 'dir'.

D6 Beth yw ystyr 'cynnal'?

D6.1 Gall busnesau ffermio fod o dan berchenogaeth neu reolaeth unigolion (person naturiol), grwpiau o unigolion (e.e. partneriaeth); cwmnïau (personau cyfreithiol sydd wedi'u cofrestru gyda Thŷ'r Cwmnïau); grwpiau o gwmnïau; elusennau (wedi'u cofrestru gyda'r Comisiwn Elusennau).

D6.2 Mae gofyn i'r holl fusnesau sy'n gysylltiedig â'r busnes fodloni gofynion y Ffermwr Actif sy'n ceisio a/neu'n hawlio BPS neu daliadau Glastir Organig. Dylech ofyn am gyngor proffesiynol annibynnol i gadarnhau bod unrhyw fusnesau eraill rydych yn gysylltiedig â nhw'n fusnesau ar wahân i'r busnes ffermio sy'n cyflwyno'r SAF 2020.

D6.3 Os ydych yn gwneud cais fel unigolyn neu bartneriaeth am BPS ond eich bod yn cael eich cyflogi gan fusnes arall sy'n cynnal gweithgaredd anamaethyddol, mae'n dal yn bosibl y cewch eich cyfri'n ffermwr actif er hynny, gan gynnwys os ydych yn rheoli busnes sydd wedi'i gofrestru gyda Thŷ'r Cwmnïau ac yn cael eich ystyried yn Berson Cyfreithiol ar wahân.

D6.4 Gallech golli'ch holl Hawliau BPS ac unrhyw daliadau sydd wedi'u gwneud os bydd ein harchwiliadau'n dangos eich bod:

- wedi creu amodau artiffisial i basio'r prawf Ffermwr Actif
- heb ddatgan eich bod yn cynnal un o'r gweithgareddau anamaethyddol hyn.

Os ydw i'n cynnal un o'r gweithgareddau anamaethyddol hyn, a ga' i dal ceisio a hawlio'r BPS a/neu daliadau Glastir Organig?

D6.5 Os ydych yn cynnal gweithgaredd anamaethyddol, byddwch yn cael eich cyfri'n ffermwr actif os ydych yn bodloni o leiaf un o'r amodau hyn:

- Mae'r Taliadau Uniongyrchol a delir yn werth o leiaf 5% o'ch enillion o weithgareddau anamaethyddol.

I fodloni'r amod hwn bydd angen llythyr gan gyfrifydd siartredig sy'n rhestru'ch enillion o weithgareddau anamaethyddol yn y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar y ceir gwybodaeth amdani.

- Mae'ch daliad amaethyddol yn fwy na 21 hectar.

I fodloni'r amod hwn, bydd gofyn fod gennych 21 hectar o dir amaethyddol cymwys rydych wedi'i ddatgan ar eich SAF 2020.

- Mae cyfanswm yr enillion o weithgarwch amaethyddol yn werth o leiaf 40% o holl enillion y busnes yn y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar y ceir tystiolaeth amdani.

I fodloni'r amod hwn bydd angen llythyr gan gyfrifydd sy'n rhestru holl enillion eich busnes, gan gynnwys y rheini o weithgareddau anamaethyddol, yn y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar y ceir gwybodaeth amdani.

ADRAN D: GOFYNION FFERMWR ACTIF

D6.6 Ystyr y termau yn yr amodau uchod:

- Mae taliadau uniongyrchol yn golygu'ch taliad BPS, cyn tynnu unrhyw symiau o ganlyniad i gynnal archwiliadau cydymffurfio a thrawsgydymffurfio. Oddi wrth Llywodraeth Cymru y daw'r ffigur hwn. Os na wnaethoch gyflwyno cais yn y flwyddyn ariannol dan sylw, byddwn yn cyfrif gwerth bras sy'n seiliedig ar nifer yr hectarau cymwys wedi'u lluosu â chyfartaledd cyfradd dalu'r flwyddyn honno
- Gweithgareddau anamaethyddol yw unrhyw enillion ariannol o weithgareddau busnes sydd heb gysylltiad â gweithgareddau amaethyddol y busnes.
- Enillion o weithgareddau amaethyddol yw'r arian a gewch am gynnal gweithgarwch amaethyddol, gan gynnwys:
 - taliadau uniongyrchol
 - taliadau cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, fel Glastir
 - unrhyw gynlluniau cymorth cenedlaethol cyfatebol o dan Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, fel cytundebau rheoli adran 15 gyda Cyfoeth Naturiol Cymru.
 - yr arian a gewch am brosesu cynhyrchion amaethyddol cyn belled â'u bod yn dal yn gynhyrchion amaethyddol a'u bod yn dal yn eich meddiant.
- Cyfanswm eich enillion yw'r holl arian mae'r busnes yn ei wneud.

D6.7 Mae'n bwysig bod llythyrau Cyfrifwyr Siartredig yn dangos y ffigurau gros cyn tynnu unrhyw symiau am bethau fel TAW.

D6.8 Ar ôl ichi gyflwyno'ch SAF 2020 a'ch dogfennau ategol, efallai y bydd angen inni edrych yn fanwl ar eich cyfrifon fel rhan o'r archwiliadau gofynnol.

D7 Beth yw'r gofynion ar gyfer tir sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr sy'n addas ar gyfer ei drin neu ei bori?

D7.1 Os oes mwy na hanner eich tir amaethyddol yn perthyn i'r categori 'ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei drin a'i bori' h.y. twyni tywod a morfeydd heli, rhaid ichi gynnal o leiaf un o'r gweithgareddau canlynol ar y tir hwnnw hefyd:

- tyfu neu fagu cynhyrchion amaethyddol
- cynnal o leiaf y lefel pori ofynnol (o leiaf 0.01 i 0.05 Uned Da Byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd)
- rheoli planhigion estron goresgynnol.

ADRAN E: TRAWSGYDYMFFURFIO

E1 Cyflwyniad

E1.1 Gofyniad rheoleiddiol gan y DU ac Ewrop yw Trawsgydymffurfio y mae'n rhaid i ffermwyr gadw ati er mwyn cael taliadau'r PAC, gan gynnwys cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yr ymunwyd â nhw ers 1 Ionawr 2007.

E1.2 Chi sy'n gyfrifol am ofalu'ch bod yn deall ac yn cadw at y gofynion a safonau Trawsgydymffurfio sydd wedi'u seilio ar ddeddfau Prydeinig ac Ewropeaidd.

E1.3 Mae dwy elfen i'r drefn Drawsgydymffurfio:

- Y Gofynion Rheoli Statudol (SMR)
- Safonau ar gyfer cadw tir mewn 'Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da' (GAEC).

E1.4 Maen nhw'n cynnwys rhwymedigaethau manwl o dan ddeddfau Prydain ac Ewrop y dylai ffermwyr fod yn eu cyflawni p'run bynnag, mewn perthynas ag:

- yr amgylchedd, y newid yn yr hinsawdd a GAEC
- iechyd cyhoeddus, iechyd anifeiliaid ac iechyd planhigion
- lles anifeiliaid.

E2 Effaith Trawsgydymffurfio

E2.1 Rhaid cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio gydol y flwyddyn ar holl dir amaethyddol eich daliad a hefyd ar unrhyw dir anamaethyddol sy'n dod o dan rai cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020. Mae hynny'n cynnwys yr holl dir sydd ar gael i chi ar 15 Mai bob blwyddyn, p'un a ydych yn defnyddio Hawliau BPS ar y tir hwnnw neu beidio. Er enghraifft: os oes gennych sied ar eich tir sydd mewn cyflwr gwael ac a all felly greu problemau lles i'ch anifeiliaid, rydych wedi torri un o'ch amodau Trawsgydymffurfio er nad yw arwynebedd y sied ei hun yn cyfrannu at eich taliad BPS.

E2.2 Os ydych yn rhentu tir i mewn neu allan yn ystod y flwyddyn, mae'n bwysig eich bod yn ystyried amodau'r cytundeb rhyngoch chi a'r sawl sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir. Gofalwch eich bod yn diogelu'ch buddiannau rhag ichi gael y bai am dramgwydd sy'n cael ei wneud gan y ffermwr sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir.

E2.3 Mae ffermwyr sy'n hawlio BPS yn ymrwmo i gadw at yr amodau Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr gyfan. Os caiff tir ei rentu rhwng ffermwyr sy'n hawlio BPS, taliad y ffermwr sy'n gyfrifol am dorri'r amodau fydd yn cael ei leihau neu ei atal. Os nad yw meddiannydd newydd y tir yn hawlio BPS yn y flwyddyn honno (ar unrhyw dir), y meddiannydd gwreiddiol sydd wedi hawlio BPS yn y flwyddyn honno fydd yn cael ei gosbi os caiff amodau eu torri, hyd yn oed os cânt eu torri ar ôl i'r tir gael ei drosglwyddo.

ADRAN E: TRAWSGYDYMFFURFIO

E2.4 Yn achos taliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, taliadau'r ffermwr sy'n eu hawlio fydd yn cael ei lleihau neu eu hatal. Os ydych yn gosod tir neu'n gwerthu tir i ffermwr arall nad yw'n hawlio arno am ran o'r flwyddyn ac os bydd yn torri amod Trawsgydymffurfio ar y tir hwnnw, eich taliad chi fydd yn cael ei gosbi gan mai'ch cyfrifoldeb chi yw cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio.

E2.5 Os bydd ffermwr yn torri'r rheolau tagio a chofrestru gwartheg a/neu ddefaid/geifr, ceidwad yr anifeiliaid fydd fel arfer yn cael ei gosbi. Fodd bynnag, os ydych yn gadael i anifeiliaid ffermwr arall bori'ch tir, gofawch fod y ceidwad wedi'u cofrestru yn ôl y gofyn, gan gynnwys rhoi gwybod i Wasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS) yn achos gwartheg, EIDCymru yn achos defaid neu'r gwasanaeth AML2 ar gyfer moch, os caiff yr anifeiliaid eu symud i neu o'ch tir. Os na fyddwch chi neu rywun sy'n gweithredu ar eich rhan neu o dan eich rheolaeth yn cadw at y rheolau Trawsgydymffurfio, gallem leihau'ch taliadau mewn cysylltiad â cheisiadau a wnaethoch yn y flwyddyn galendr pan welwyd bod yr amod wedi'i dorri.

E2.6 Os bydd yr amodau Trawsgydymffurfio yn cael eu torri unrhyw le ar dir comin, gallai'r ffermwr neu'r ffermwyr sy'n gyfrifol golli'u taliad neu ran ohono.

E2.7 Ar gyfer ffermwyr sydd â thir mewn mwy nag un wlad, mae trefniadau wedi'u gwneud gyda'r Asiantaethau Talu eraill i wneud yn siŵr bod pob taliad yn cael ei leihau neu ei atal yn unol â'r gofyn, am dorri amodau Trawsgydymffurfio.

E3 Cosbau am dorri amodau Trawsgydymffurfio

E3.1 Darllenwch Adran G y llyfryn hwn am ragor o wybodaeth ynghylch sut i gyfrif a chymhwyso cosbau Trawsgydymffurfio. Yn ogystal, gallai torri SMR arwain at eich erlyn gan y corff gorfodi arbenigol priodol.

E4 Gwybodaeth am Drawsgydymffurfio

E4.1 Mae taflenni ffeithiau '*Canllaw'r Ffermwr i Drawsgydymffurfio*' yn rhoi disgrifiad manwl o'r gofynion Trawsgydymffurfio. Mae'r taflenni'n cynnwys hefyd gwybodaeth ynghylch beth i'w ddisgwyl mewn archwiliad, canllaw arferion da i helpu ffermwyr i sicrhau eu bod yn cydymffurfio wrth eu gwaith a rhestr o gysylltiadau defnyddiol.

E4.2 Mae'r canllaw '*Pan ddaw'r archwilydd*' yn cynnwys gwybodaeth am yr hyn i'w ddisgwyl mewn archwiliad a chynghor ar arferion da i helpu ffermwyr i sicrhau eu bod yn cydymffurfio wrth eu gwaith.

E4.3 Fe welwch gopi o '*Canllaw'r Ffermwr i Drawsgydymffurfio*', '*Safonau Dilysadwy*' a '*Matrics Cosbau Trawsgydymffurfio*' ac enghreifftiau o sut i gyfrif costau trawsgydymffurfio ar wefan Llywodraeth Cymru. Os oes gennych ymholiadau, cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

E4.4 Chi sy'n gyfrifol am ofalu'ch bod yn deall gofynion a safonau Trawsgydymffurfio sydd wedi'u seilio ar ddeddfau Prydain ac Ewrop a chadw atyn nhw.

E4.5 Byddwn yn cyhoeddi negeseuon pwysig a newidiadau a diweddariadau yn e-gyrchlythyr Gwlad.

ADRAN E: TRAWSGYDYMFFURFIO

E5 Tabl yn dangos yr SMR a'r GAEC

Gofynion Rheoli Statudol (SMR)	Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC)
SMR 1: Parthau Perygl Nitradau	GAEC: 1: Dŵr – Sefydlu Lleiniau Clustogi
SMR 2: Adar Gwyllt	GAEC 2: Dŵr – Defnyddio Dŵr i Ddyfrhau'r Tir
SMR 3: Gwarchod Ffawna a Fflora (Bioamrywiaeth)	GAEC 3: Dŵr – Dŵr Daear
SMR 4: Cyfraith Bwyd a Phorthiant	GAEC 4: Pridd a Stoc Garbon – sicrhau lefel ofynnol o orchudd ar y pridd
SMR 5: Cyfyngiadau ar Ddefnyddio Betaweithyddion a Sylweddau sy'n cael Effaith Hormonaidd neu Thyrostatig ar Anifeiliaid Fferm	GAEC 5: Pridd a stoc garbon – Cyfyngu ar waith trin tir i ddiogelu pridd rhag erydiad
SMR 6: Adnabod a Chofrestru Moch	GAEC 6: Pridd a Deunydd Organig – Eu Diogelu
SMR 7: Adnabod a Chofrestru Gwartheg	GAEC 7: Cadw Nodweddion y Tirlun
SMR 8: Adnabod Defaid a Geifr	
SMR 9: Atal, Rheoli a Dileu Enseffalopathïau Sbyngffurf Trosglwyddadwy (TSE)	
SMR 10: Cyfyngiadau ar Ddefnyddio Cynnyrch Amddiffyn Planhigion	
SMR 11: Safonau Lles i Amddiffyn Lloi	
SMR 12: Safonau Lles i Amddiffyn Moch	
SMR 13: Safonau Lles i Amddiffyn Anifeiliaid Fferm	

F1 Manylion y busnes

F1.1 I gofrestru manylion eich busnes am y tro cyntaf, bydd angen ichi lenwi'r [ffurflen gofrestru ar-lein](#). Darllenwch y [canllaw ar sut i gofrestru](#) i gael rhagor o fanylion. Gallwch newid y rhan fwyaf o fanylion eich busnes ar-lein. Ond os ydych am gofnodi newidiadau mawr, efallai y bydd Llywodraeth Cymru'n gofyn ichi am ragor o fanylion. Ffoniwch y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid am ragor o wybodaeth.

F1.2 Os ydych yn gysylltiedig â mwy nag un busnes ffermio, peidiwch â chymryd yn ganiataol y caiff y busnesau hynny eu trin fel busnesau ar wahân wrth wneud cais am gyllid amaethyddol cyffredin y DU neu'r UE, hyd yn oed os ydyn nhw'n gyrff ar wahân o safbwynt y gyfraith, fel partneriaethau neu gwmnïau cyfyngedig. Diben hyn yw sicrhau nad ydych yn creu amodau artiffisial i gael taliad.

F1.3 Dim ond os ydy'r busnes yn cael ei redeg fel busnes ar wahân yn unol ag amodau penodol y dylech gyflwyno cais ar wahân ar ei gyfer. Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried:

- statws cyfreithiol y busnes
- enwau a chyfrifoldebau'r bobl sy'n rhan o'r busnes (gan gynnwys canran eu cyfranddaliadau os oes angen)
- i ba raddau y mae'r busnes yn cael ei redeg ar wahân ar lefel ymarferol o ddydd i ddydd
- a oes ganddo gynlluniau a chyfrifon ar wahân
- i ba raddau y mae penderfyniadau ar y naill fferm yn annibynnol ar y llall
- pwy sy'n gyfrifol am reolaeth ariannol y busnes a phwy sy'n cael yr elw.

F1.4 Nid yw'r un o'r rhain yn ddigon ynddo'i hun i droi'r ddadl ac mae'n bosibl y gofynnwn i chi am fwy o wybodaeth, fel cytundeb partneriaeth, tystysgrif y cwmni, erthyglau'r cwmni a/neu gyfrifon. Eich cyfrifoldeb chi yn y pen draw yw profi i Lywodraeth Cymru fod y busnesau'n rhai ar wahân.

F1.5 Bydd angen asesu busnesau fferm sy'n uno neu'n rhannu bob yn un yn ôl eu hamgylchiadau penodol a'r cyllid amaethyddol y ceisir amdano. Bydd Llywodraeth Cymru am ystyried y ffactorau canlynol:

- unrhyw drefniadau i drosglwyddo/lesio hawliau
- statws y busnes (h.y. a yw'n newydd/yn parhau/ar wahân).

F1.6 Rhaid anfon manylion unrhyw uniadau neu raniadau trwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu drwy lythyr i'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i'w hasesu.

F2 Diweddarw'ch Cofnodion

F2.1 Cofiwch hysbysu Llywodraeth Cymru am unrhyw newidiadau ym manylion eich busnes, gan gynnwys pan fydd strwythur y busnes yn newid e.e. partner yn gadael neu'n ymuno â'r busnes. Os gwelwch wallau yn y manylion sydd wedi'u rhagbrintio ar ffurflenni a llythyrau e.e. rhif ffôn anghywir, camsillafu enw neu gyfeiriad, anfonwch y cywiriadau atom trwy'ch cyfrif Taliadau Gwledig Cymru (RPW) Ar-lein neu drwy

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

lythyr i'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Ni fydd angen i'ch partneriaid arwyddo'r llythyr hwnnw. Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod y cofnodion sydd gennym am eich busnes ffermio yn gywir a chyfredol. Mae hyn yn cynnwys eich dewis iaith (Cymraeg neu Saesneg) ar gyfer llythyru.

F3 Defnyddio Rhifau Yswiriant Gwladol

F3.1 Bydd angen inni gasglu rhifau Yswiriant Gwladol pob aelod o fusnes fferm er mwyn dilysu busnesau all hawlio ddwywaith ar yr un tir a busnesau trawsffiniol i sicrhau eu bod yn cael eu trin yn briodol a hefyd i ddilysu ffermwyr ifanc a newydd.

F3.2 Bydd hawlwy newydd yn gallu ychwanegu eu rhif Yswiriant Gwladol yn ystod y broses gofrestru ar-lein. Os nad ydych yn gwybod beth yw'ch rhif Yswiriant Gwladol, ewch i www.gov.uk/national-insurance neu ffoniwch:

Llinell Cofrestru Yswiriant Gwladol

Ffôn: 0300 200 3500

Ffôn Testun: 0300 200 3519

F4 Taliadau

F4.1 Bydd holl daliadau'r cynllun yn cael eu gwneud trwy BACS. Os bydd eich manylion bancio'n newid, rhaid ichi roi gwybod i Lywodraeth Cymru am hynny er mwyn i'r taliadau gael eu trosglwyddo'n uniongyrchol i'ch cyfrif banc/cymdeithas adeiladu newydd. Dylech roi gwybod am unrhyw newid yn ddi-oed i osgoi oedi wrth wneud taliadau.

F5 Newidiadau i'r tir

F5.1 Rhaid ichi roi gwybod i RPW, os ydych yn newid parcel tir neu'n trosglwyddo tir, cyn pen 30 diwrnod ar ôl i'r newid ddigwydd. Os na fyddwch wedi'n hysbysu o fewn 30 diwrnod, rhowch wybod i Lywodraeth Cymru am y newidiadau cyn gynted â phosibl.

F5.2 Llenwch gais 'Rheoli fy Nhir', gan ddefnyddio'ch cyfrif RPW Ar-lein, i:

- gofrestru parceli tir
- ychwanegu, dileu neu newid nodweddion parhaol
- rhoi gwybod inni'ch bod yn trosglwyddo tir (h.y. prynu / gwerthu / rhentu)
- newid dyddiad olaf rhentu
- rhoi gwybod am newid i'r ffin (uno / holli / symud ffiniau).

Cewch gyngor llawn ar sut i ddefnyddio 'Rheoli fy Nhir' ar [wefan Llywodraeth Cymru](http://wefan.llywodraeth.cymru).

F5.3 Mae'n bwysig bod ffermwyr sydd â chontract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yn cofio y byddan nhw'n cael eu cosbi am beidio â chadw at y terfyn 30 niwrnod.

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

F6 Newid tir sydd ag angen rhif cae newydd

F6.1 Rhaid gwneud cais am rif cae newydd yn 'Rheoli fy Nhir' ar RPW Ar-lein.

F6.2 Bydd angen rhif cae newydd ar gyfer caeau sy'n perthyn i un o'r categorïau isod:

- caeau sydd heb eu cofrestru o'r blaen ar gyfer IACS
- caeau sydd wedi'u rhannu'n barhaol
- caeau sydd wedi'u cyfuno'n barhaol
- caeau sydd â ffin newydd.

F6.3 Bydd 'Rheoli fy Nhir' yn rhoi rhif(au) caeau ichi ar gyfer y newidiadau hyn a dylech eu defnyddio wrth lenwi'ch SAF. Mae hynny'n golygu ychwanegu rhifau caeau newydd yn adran Data Caeau'ch SAF a dileu unrhyw rifau caeau nad ydyn nhw bellach yn bodoli.

Wrth lenwi'r SAF gofalgwch nad ydych yn defnyddio rhif y cae newydd a rhif yr hen gae (os nad ydych yn ei ddefnyddio mwyach) i hawlio taliad rhag ichi gael eich cosbi'n ariannol. Cofiwch ychwanegu rhif y cae newydd yn adran Data Caeau'ch SAF a chlicio ar 'Dileer' i ddileu rhif yr hen gae os nad ydych yn ei ddefnyddio mwyach.

F6.4 Ni fydd angen ichi wneud cais am rifau cae newydd os yw'r cae wedi'i rannu dros dro rhwng dau neu ragor o gnydau neu ddau neu ragor o ymgeiswyr. Dylech ddangos hyn ar eich SAF trwy roi pob un o rannau'r cae os ydyn nhw ar gael ichi eu defnyddio ar 15 Mai ar linellau gwahanol.

F7 Tir sydd heb ei gofrestru

F7.1 Os ydych yn bwriadu datgan tir sydd heb ei gofrestru ar eich SAF, rhaid ichi gyflwyno cais 'Rheoli fy Nhir' cyn pen 30 diwrnod ar ôl cael y tir.

F7.2 Hefyd, pan fyddwch yn cofrestru tir newydd, bydd angen ichi roi prawf mai chi sy'n berchen arno neu fod gennych hawl i'w feddiannu. Os ydych yn berchen ar y tir rydych yn ei gofrestru, rhaid ichi gyflwyno gweithred teitl neu gopi swyddogol o gofrestr teitl ynghyd â map cysylltiedig. Os ydych yn denant ar y tir, rhaid ichi gyflwyno naill ai llythyr oddi wrth y perchennog i gadarnhau ei fod wedi rhoi caniatâd ichi ddefnyddio parcel(i) penodol o dir at ddiben amaethyddol, neu gytundeb tenantiaeth wedi'i arwyddo gan bob parti. Ni fydd tystiolaeth arall yn ddigon ac fe'i gwrthodir.

F7.3 Cofiwch, ni fydd angen ichi gofrestru tir sydd eisoes wedi'i gofrestru gyda Llywodraeth Cymru. Bydd 'Rheoli fy Nhir' yn dangos a yw'r tir wedi'i gofrestru eisoes neu beidio.

F8 Trosglwyddo tir

F8.1 Os ydych yn prynu neu'n gwerthu tir, neu'n ei rentu i mewn/allan, ac os bydd y tir hwnnw ar gael i chi ar 15 Mai, rhaid ichi roi gwybod i RPW cyn pen 30 diwrnod ar ôl trosglwyddo'r tir. Rhaid gwneud hynny ar gais 'Rheoli fy Nhir' ar RPW Ar-lein.

F9 Lleoliad Tir

F9.1 Mae gofyn i Lywodraeth Cymru neilltuo Rhifau CPH sy'n dangos lle mae pob parcel o dir.

F10 Diweddaru mapiau tir amaethyddol yng Nghymru

F10.1 Mae RPW yn diweddaru ei fapiau drwy'r amser gan ddefnyddio'r wybodaeth ddiweddaraf o MasterMap sy'n cael ei darparu gan yr Arolwg Ordnans.

F10.2 Mae'n bosibl bod y parceli tir ar eich daliad wedi newid o ganlyniad i hyn, er enghraifft, trwy newid ffiniau cae a/neu nodweddion parhaol fel adeiladau, ffyrdd, afonydd a phyllau dŵr. Byddwn yn rhoi gwybod ichi am unrhyw newidiadau sy'n effeithio ar eich hawliad fel rhan o broses ddilysu'ch SAF.

F10.3 Mae'n bwysig iawn eich bod yn cadarnhau bod yr adran Data Caeau ar eich SAF 2020 wedi'i llenwi'n gywir. Mae'n bwysig hefyd eich bod yn gofalu bod unrhyw newidiadau yn sgil archwiliad yn 2019 (fe welwch y manylion yn IACS 7A) neu yn sgil apêl, wedi'u gwneud i'ch SAF.

F11 Brasfapiau

F11.1 Mae gofyn i'r RPW fapio rhannau o barsel tir. Bydd y SAF yn gofyn ichi llenwi brasfap electronig lle bo gofyn gwneud hynny fel rhan o'ch cais. Os ydych yn llenwi cais 'Rheoli fy Nhir', darllenwch y llyfryn 'Sut i ddefnyddio Rheoli fy Nhir' am ragor o gyngor. Fe welwch gopi ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

Bydd y SAF yn gofyn ichi am fap electronig pan:

- fydd mwy nag un cnwd yn y cae (heb gynnwys nodweddion parhaol) a
 - bod y cnydau â'r yn wahanol
 - bod y cnydau'n tyfu ar gategoriâu gwahanol o dir
- na fydd y cnydau'n gymwys am rai cynlluniau e.e. mae rhan o'r cae o dan SC3 – Coridor Glan Nant (ddim yn gymwys am BPS) ac mae'r gweddill o dan GR2 – Porfa barhaol (cymwys am BPS):
- fydd newid wedi'i wneud i bwl sy'n gymwys am BPS (PD1) neu'ch bod yn datgan pwl newydd sy'n gymwys am BPS yn y cae
- fydd newid wedi'i wneud i Nodwedd Barhaol neu'ch bod yn datgan Nodwedd Barhaol newydd mewn cae, fel yr isod:

ZZ10 – Coetir – conwydd – grŵp

ADRAN F: NEWIDIADAU I'R BUSNES A'R TIR

YY14	–	Coetir – conwydd – gwasgaredig (> 100/Ha)
ZZ11	–	Coetir – llydanddail – grŵp
YY15	–	Coetir – llydanddail – gwasgaredig (> 100/Ha)
YY16	–	Coetir – boncyffion
ZZ20	–	Rhedyn – grŵp
YY21	–	Rhedyn – gwasgarog
ZZ22	–	Prysgwydd/eithin/mieri – grŵp
YY23	–	Prysgwydd/eithin/mieri – gwasgarog
ZZ40	–	Sgri/creigiau/cnycau/tywod – grŵp
YY41	–	Sgri/creigiau/cnycau/tywod – gwasgarog
ZZ30	–	Pyllau – anghymwys
ZZ31	–	Afonydd a nentydd
TR2	–	Coetir conwydd – heb ei bori (gan gynnwys coed Nadolig)
WS1	–	Coetir llydanddail – heb ei bori
NO1	–	Gweithgareddau anamaethyddol
ZZ89	–	Adeiladau a buarthau
ZZ92	–	Arwynebau caled
ZZ94	–	Heolydd
ZZ97	–	Traciau heb eu pori

- eich bod yn datgan Ardal â Ffocws Ecolegol (AFfE) linellol newydd mewn cae (h.y. perth/gwrych neu wal garreg draddodiadol) nad yw wedi'i nodi ar eich rhan, neu fod hyd AFfE sydd wedi'i nodi ar eich rhan wedi newid
- bod Ardal â Ffocws Ecolegol (AFfE) nad yw'n un llinellol mewn rhan o gae h.y. gwyndwn, coedlan cylchdro byr neu gnydau cloi nitrogen. Rhaid cyflwyno bras-fapiau ohonynt bob blwyddyn tra bo'r AFfE yn y cae, er mwyn i RPW allu cadarnhau eu bod wedi sefydlogi dros amser ar ôl 3 blynedd.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G1 Cyflwyniad

G1.1 Os bydd eich ffurflen SAF a/neu ddogfennau ategol yn ein cyrraedd yn hwyr (h.y. ar ôl 15 Mai 2020) neu os gwelir gwybodaeth anghywir arnynt neu'ch bod wedi torri rheolau'r cynlluniau, bydd eich taliad yn cael ei leihau a gallech gael eich gwahardd yn unol â rheolau'r cynllun.

G2 Ceisiadau hwyr am daliad

G2.1 Rydym yn barod i dderbyn y SAF hyd at 25 diwrnod calendr ar ôl y dyddiad cau, 15 Mai 2020 h.y. erbyn canol nos 9 Mehefin 2020. Yn ôl rheoliadau'r UE a DU rhaid i Lywodraeth Cymru wrthod ffurflenni SAF a'r dogfennau ategol sy'n cyrraedd mwy na 25 diwrnod calendr yn hwyr (h.y. ar ôl 9 Mehefin 2020). Hynny, mewn cysylltiad â'r holl gynlluniau a hawliwyd ar y SAF gan gynnwys taliadau Glastir.

G2.2 Oni bai y bu achos o force majeure neu amgylchiadau eithriadol, os byddwch yn cyflwyno'ch SAF ar ôl y dyddiad cau, 15 Mai 2020, bydd eich taliad yn gostwng 1% am bob diwrnod gwaith y bydd yn hwyr dros y cyfnod o 25 diwrnod calendr hyd at a chan gynnwys 9 Mehefin 2020.

G3 Ceisiadau hwyr am hawliau BPS o'r Gronfa Genedlaethol

G3.1 Os yw'r SAF hefyd yn cynnwys cais am hawliau BPS o'r Gronfa Genedlaethol bydd 3% arall am bob diwrnod gwaith yn cael ei dynnu oddi ar y taliad BPS, am bob diwrnod y bydd yn hwyr dros y cyfnod o 25 diwrnod calendr. Gwrthodir ceisiadau am hawliau BPS o'r Gronfa Genedlaethol sy'n cyrraedd ar ôl y cyfnod hwn.

Enghreifftiau

- Mae SAF sy'n cynnwys cais am hawliau BPS yn cyrraedd ar 27 Mai 2020, 12 diwrnod calendr / 7 diwrnod gwaith yn hwyr ac mae hyn yn arwain at:

ostyngiad o 1% am bob diwrnod gwaith yng ngwerth y taliad i'r ffermwr (gan gynnwys BPS) = 7%.

gostyngiad o 3% am bob diwrnod gwaith yng ngwerth y taliad BPS i'r ffermwr = 21%.
- Mae SAF sy'n cyrraedd ar 10 Mehefin wedi cyrraedd ar ôl y dyddiad cau. Caiff yr hawliad cyfan ei wrthod.

G4 Dogfennau ategol hwyr

G4.1 Rhaid i bob tystiolaeth ddogfennol gyrraedd erbyn 15 Mai 2020. Bydd unrhyw dystiolaeth ddogfennol sy'n cyrraedd ar ôl 15 Mai 2020 ac erbyn 9 Mehefin 2020 yn cael cosb am fod yn hwyr fel y nodir yn y llyfryn hwn. Gwrthodir tystiolaeth ddogfennol sy'n cyrraedd ar neu ar ôl 10 Mehefin 2020. Bydd y gosb am fod yn hwyr yn effeithio ar y taliad lle mae angen y dogfennau i'w ddilysu. Er enghraifft, os bydd y dystiolaeth ddogfennol sydd ei hangen i fodloni prawf y Ffermwr Actif yn hwyr yn cyrraedd, bydd taliad y BPS a thaliad Organig Glastir yn cael eu cosbi.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G5 Peidio â datgan yr holl tir amaethyddol sydd ar y daliad

G5.1 Os na fyddwch wedi datgan yr holl dir amaethyddol y mae gennych reolaeth arno ar eich SAF (yr holl dir rydych yn berchen arno a'r tir rydych yn ei rentu i mewn), ac nid y tir rydych yn ceisio taliadau BPS neu daliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 arno yn unig e.e. coetir/coedwigaeth, traciau, buarthau, wynebau caled ac ati, gallai taliadau'r BPS a'r taliadau Datblygu Gwledig gael eu lleihau.

G5.2 Os oes gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sy'n cael ei ddatgan ar y SAF a chyfanswm y tir amaethyddol y dylai'r ffermwr fod wedi'i ddatgan, bydd taliadau'r cynlluniau yn cael eu gostwng fel a ganlyn:

Gwahaniaeth	Gostyngiad
Hyd at 3%	Dim gostyngiad
Mwy na 3% a hyd at 20%	1% o ostyngiad
Mwy na 20% a hyd at 50%	2% o ostyngiad
Mwy na 50%	3% o ostyngiad

G6 Anghysonderau o ran y tir sydd wedi'i ddatgan ar gyfer BPS a chynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020

G6.1 Os gwelir bod gwir arwynebedd grŵp cnydau yn fwy na'r hyn sydd wedi'i ddatgan ar y SAF, yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan ar y SAF fydd yn cael ei ddefnyddio i gyfri'r taliad.

G6.2 Dyma'r grwpiau cnydau:

- darnau tir sydd wedi'u datgan at ddiben hawlio'r BPS, y taliad Gwyrddu, y taliad Ailddosbarthu a'r taliad Ffermwr Ifanc
- darnau tir sy'n derbyn yr un faint o gymorth, o dan bob cynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

G6.3 Ar gyfer hawlio'r BPS, Premiwm Tir wedi'i Wella, Premiwm Creu Coetir Glastir, Premiymau Creu a Chynnal Glastir, Cynllun Ffermio Organig a/neu Glastir Uwch bydd maint eich taliadau'n dibynnu ar yr arwynebeddau y byddwch wedi'u datgan ar eich SAF 2020.

G6.4 Lle bo cynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yn talu symiau amrywiol o gymorth, defnyddir y cyfartaledd a delir mewn cysylltiad â'r arwynebedd sydd wedi'i ddatgan.

G6.5 Ar gyfer BPS, fe all fod yn bosibl defnyddio swm sydd wedi'i orddatgan mewn un parcel i'w gyfrif mewn parcel arall sydd wedi'i ddatgan, ond dim ond ar ôl archwiliad.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G6.6 Os gwelir bod arwynebedd grŵp cnydau yn llai na'r hyn sydd wedi'i ddatgan ar y SAF, caiff y taliad ei gyfrif ar sail yr arwynebedd lleiaf. Fodd bynnag, os yw'r gwahaniaeth yn yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan ar gyfer yr holl grwpiau cnydau yn llai na 0.10 hectar, bydd taliadau'n seiliedig ar yr arwynebedd a gafodd ei ddatgan.

ANGHYSONDERAU O FEWN GRWPYAU CNYDAU

G7 Cosbau BPS am Orddatgan

G7.1 Os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na 3% neu 2 hectar o'r arwynebedd a welwyd, bydd yr arwynebedd sy'n gymwys am daliad yn cael ei leihau 1.5 gwaith y gwahaniaeth a welwyd.

G7.2 Ni fydd y gosb yn fwy na 100% o'r symiau sy'n seiliedig ar yr arwynebedd gafodd ei ddatgan.

Engbreiffiau:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir BPS cymwys ond gwelir mewn archwiliad mai 98.5 hectar yw'r gwir arwynebedd. Ni chaiff y taliad ei leihau gan nad yw'r gwahaniaeth yn fwy na 3% neu 2 hectar ond bydd y taliad yn seiliedig ar 98.5 hectar
- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir BPS ond gwelir mewn archwiliad mai 90 hectar yw'r gwir arwynebedd. Gan fod 10 hectar o wahaniaeth, bydd taliad y BPS yn cael ei wneud ar 75 hectar, sef 90 hectar minws 15 hectar (10 hectar x 1.5).

G7.3 Ond os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na 3% neu 2 hectar, o'r arwynebedd a welwyd, ond ddim mwy na 10% o'r arwynebedd a welwyd, rhoddir "Carden Felen" i'r gosb ar gyfer y cynllun hwnnw. Mae hynny'n golygu y caiff y gosb ei chyfrif yn unol â'r uchod a'i haneru. Rhoddir y gosb hon ar wahân ar bob cynllun – y BPS, y taliad Gwyrddu, Ailddosbarthu a Ffermwr Ifanc. Os bydd busnes y fferm yn gorddatgan unrhyw arwynebedd cymwys y flwyddyn sy'n dilyn, caiff ei gosbi am orddatgan y tir hwnnw ac yn ogystal, caiff y 50% sy'n weddill o gosb y flwyddyn cynt hefyd ei rhoi.

G7.4 Os caiff cosb am orddatgan ei rhoi ar gynllun o 2016 a bod y gosb yn fwy na 10%, fydd y cynllun hwnnw ddim yn gymwys am 'Garden Felen'. Dim ond unwaith fesul cynllun y caiff 'Carden Felen' ei defnyddio.

G7.5 Os oes cosb ôlweithredol am orddatgan, rhoddir y 'Garden Felen' yn y flwyddyn gyntaf. Ond gan fod y gosb am orddatgan yn cael ei rhoi y flwyddyn ganlynol hefyd, caiff gostyngiad y 'Garden Felen' o 50% ei gasglu ar unwaith.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

Enghraifft:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 100 hectar o dir BPS cymwys ond gwelir mai 88 hectar sydd ganddo. Gan fod yr arwynebedd sydd wedi'i orddatgan yn fwy na 10%, nid oes modd haneru'r arwynebedd sydd wedi'i orddatgan. Caiff y taliad BPS ei wneud ar 70 hectar, sef 88 hectar minws 18 hectar (12 hectar x 1.5)
- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 200 hectar o dir BPS cymwys ond gwelir mai 190 hectar sydd ganddo. Cyfrifir mai 10 hectar x 1.5 = 15 hectar yw'r gosb. Gan fod yr arwynebedd sydd wedi'i orddatgan yn llai na 10%, caiff 'Carden Felen' ei rhoi i'r gosb BPS. Felly, caiff y gosb o 15 hectar ei haneru a chaiff 7.5 hectar ei ohirio. Caiff taliad ei wneud ar 190 hectar – 7.5 hectar = 182.5 hectar
- Gwelir bod cwsmer wedi gorddatgan tir yn 2020 a gwelir i'r gorddatganiad hwnnw ddigwydd yn 2017, 2018 a 2019 hefyd. Defnyddir y 'Garden Felen' yn 2016, ond gan fod tir wedi'i orddatgan yn 2018 hefyd, nid yw'r gostyngiad o 50% yn cael ei gynnig.

G7.6 Os bydd y gwahaniaeth yn fwy nag 20% o'r gwir arwynebedd, ni chaiff y cwsmer daliad ar gyfer y grŵp cnydau dan sylw.

Enghraifft:

- Mae'r cwsmer wdi datgan 250 hectar ond 198 hectar sydd mewn gwirionedd. Y gwahaniaeth yw 52 hectar ac mae hynny'n cyfateb i 26.26% o 198 hectar. Ni chaiff y cwsmer daliad BPS.

G8 Cynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020

G8.1 Os bydd y gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd sydd wedi'i ddatgan a'r arwynebedd sydd wedi'i weld ar gyfer grŵp cnydau yn fwy na naill ai 3% neu 2 hectar ond ddim mwy nag 20% o'r arwynebedd a welwyd, caiff yr arwynebedd sy'n gymwys am daliad ei leihau ddwywaith y gwahaniaeth.

Enghreifftiau

- Mae cwsmer yn datgan mai arwynebedd y grŵp cnydau (arwynebedd o dan Gontract gyda'r un gyfradd dalu) yw 50 hectar ond gwelir mewn archwiliad mai 49 yw'r gwir arwynebedd. Ni fydd cosb gan fod y gwahaniaeth yn llai na 3% neu 2 hectar, ond bydd y taliad yn seiliedig ar 49 hectar
- Mae cwsmer yn datgan mai arwynebedd y grŵp cnydau (arwynebedd o dan Gontract gyda'r un gyfradd dalu) yw 20 hectar ond gwelir mewn archwiliad mai 17 hectar yw'r gwir arwynebedd. Gan mai 3 hectar neu 17.65% yw'r gwahaniaeth, bydd y taliad yn cael ei wneud ar 11 hectar, sef 17 hectar minws 6 hectar (3 hectar x 2).

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G8.2 Os bydd y gwahaniaeth yn fwy nag 20% o'r gwir arwynebedd, ni chaiff y cwsmer daliad ar gyfer y grŵp cynydau dan sylw.

Enghraifft:

- Mae cwsmer yn datgan bod ganddo 28 hectar ond gwelir mai dim ond 22 hectar sydd ganddo. Mae'r gwahaniaeth o 6 hectar yn gyfwerth â 27.27% o'r 22 hectar. Ni chaiff daliad BPS o dan y grŵp cynydau.

G8.3 Os bydd yr arwynebedd sy'n cael ei ddatgan yn fwy na 50% o wir arwynebedd y grŵp cynydau, yn ogystal â pheidio â chael ei dalu ar gyfer 2020, bydd taliad y cwsmer yn y flwyddyn galendr nesaf yn cael ei leihau yn ôl swm sydd yr un faint â'r gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd a gafodd ei ddatgan a'r arwynebedd a gafodd ei weld. Os na fydd modd cymryd y swm cyfan o daliadau'r flwyddyn galendr nesaf, bydd y gweddill yn cael ei gymryd o daliadau'r ddwy flynedd sy'n dilyn. O ran gostwng y taliadau dros y tair blynedd ar ôl gorddatgan, gellir eu cymryd o daliadau BPS a thaliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

G8.4 Bydd y gosb ohiriedig a ddisgrifir ym mharagraff G7.3 yn cael ei chymryd o daliadau BPS a chynlluniau Amaeth-Amgylcheddol Datblygu Gwledig neu Goedwigaeth yn y dyfodol o fewn 3 blwyddyn galendr ar ôl gorddatgan am yr eildro; waeth a yw'r gosb am orddatgan ar dir gwahanol ai peidio.

G9 Yr Elfen Wyrddu

G9.1 Bydd gostyngiadau a chosbau gweinyddol yn parhau i gael eu gweithredu os byddwch yn torri amodau'r taliadau gwyrddu. Cynhelir archwiliadau gweinyddol neu archwiliadau yn y fan a'r lle i weld a ydych wedi torri rheolau.

Ar gyfer Porfa Barhaol

G9.2 Os yw'r gymhareb rhwng porfa barhaol ac arwynebedd amaethyddol Cymru gyfan yn gostwng 5% neu fwy, mae'n bosibl y bydd yn rhaid i rannau o borfa barhaol a gafodd eu troi'n dir â'r yn ddiweddar gael eu newid yn ôl yn borfa barhaol.

G9.3 Bydd unrhyw rannau nad ydynt wedi cael eu newid yn ôl i fod yn borfa barhaol yn dilyn cais gan Lywodraeth Cymru, yn cael eu tynnu o'r rhan sy'n gymwys am daliad gwyrddu yn y flwyddyn sy'n dilyn.

G9.4 Nid yw Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r gymhareb rhwng porfa barhaol a'r arwynebedd amaethyddol ostwng yn sylweddol ond rhaid iddi fonitro unrhyw newidiadau ac o bosibl cyflwyno rheolau newydd fel bod ffermwyr yn gorfod gwneud cais i gael newid porfa barhaol yn dir â'r. Dim ond os bydd y gymhareb yn gostwng 5% neu'n agos at wneud hynny y bydd angen rheolau newydd. Os cânt eu cyflwyno, byddwn yn rhoi gwybod am y gofyn newydd a'r rheolau manwl ar ostwng a chosbi'r taliad gwyrddu, gan gynnwys tynnu unrhyw rannau na chawsant eu cymeradwyo ymlaen llaw i'w newid yn dir â'r o'r rhan sy'n gymwys am daliad gwyrddu.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G9.5 Rhaid ichi gydymffurfio â'r amodau Gwyrddu ar eich holl dir amaethyddol ond yr arwynebedd a ddefnyddir i gefnogi'ch hawliau BPS fydd yn cael ei ddefnyddio i gyfri'ch taliadau gwyrddu ac unrhyw ostyngiadau a chosbau gweinyddol.

Ar gyfer Porfa Barhaol sy'n Amgylcheddol Sensitif

G9.6 Bydd unrhyw dir sy'n cael ei aredig i dyfu cnydau arno neu i'w ailhau, yn cael ei dynnu o'r arwynebedd sy'n gymwys am daliad. Bydd yn rhaid newid y rhan honno'n ôl yn borfa barhaol amgylcheddol sensitif.

Enghraifft: os bydd ffermwr yn aredig 0.5 hectar o borfa barhaol amgylcheddol sensitif, caiff y taliadau gwyrddu eu gostwng 0.5 hectar. Caiff hyn ei dynnu o'r taliad Gwyrddu bob blwyddyn nes bod y borfa barhaol amgylcheddol sensitif yn cael ei hadfer. Ni fydd gostyngiadau/cosbau Gwyrddu'n cael eu rhoi ar y tir hwn os caiff ei adfer yn borfa amgylcheddol sensitif erbyn 15 Mai y flwyddyn sy'n dilyn.

Ar gyfer Tyfu Amrywiaeth o Gnydau

G9.7 Os gofynnir ichi dyfu nifer o gnydau a chithau ddim yn llwyddo i wneud hynny, defnyddir y diffyg i gyfrif 'cymhareb y gwahaniaeth' a chyfri'r arwynebedd i'w dynnu o'r arwynebedd sy'n gymwys am daliad gwyrddu.

Enghraifft: mae gan ffermwr 91.6 hectar o dir â'r, ac o'r tir hwnnw mae'r prif gnwd â'r yn 50 hectar (54.6% o'r tir â'r). 75% yw'r terfyn ar gyfer y prif gnwd. Mae hyn yn **cydymffurfio** â'r rheolau tyfu amrywiaeth o gnydau.

Mae'r ail gnwd â'r yn 38 hectar, felly mae'r ddau brif gnwd yn 88 hectar rhyngddynt (96.1%); 95% (87.02 hectar) yw'r terfyn ar gyfer y 2 brif gnwd. **Nid** yw hyn yn **cydymffurfio** â rheolau tyfu amrywiaeth o gnydau.

Tyfu amrywiaeth o gnydau - cymhareb y gwahaniaeth

Arwynebedd dros 75% (y terfyn ar gyfer y prif gnwd):	<u>0.00 hectar</u>	= 0.00
Arwynebedd a ddylai fod ar gyfer y cnwd sy'n weddill (25%):	22.90 hectar	

Arwynebedd dros 95% (y terfyn ar gyfer y ddau brif gnwd):	<u>0.98 hectar</u>	= 0.21
Arwynebedd a ddylai fod ar gyfer 3ydd cnwd (5%):	4.58 hectar	

Lleihau arwynebedd o dan y rheol Tyfu Amrywiaeth o Gnydau = cymhareb y gwahaniaeth (0.21) x tir â'r (91.6) x 50% = 9.7 hectar.

Pwysig: Os eir dros y ddau drothwy, 75% a 95%, bydd cymarebau'r gwahaniaeth yn cael eu hadio, a'u capio i werth o ddim mwy na 1.

G9.8 Os torrir y rheolau ar dyfu amrywiaeth o gnydau o fewn tair blynedd, defnyddir arwynebedd cyfan y tir â'r i gyfrif cymhareb y gwahaniaeth (yn hytrach na 50%).

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

Ar gyfer Ardaloedd â Ffocws Ecolegol (AFfE)

G9.9 Os gofynnir ichi gydymffurfio â gofynion Ardal â Ffocws Ecolegol ac nad ydych yn troi o leiaf 5% o'ch tir â'r yn Ardal â Ffocws Ecolegol, defnyddir y diffyg i gyfrif 'cymhareb y gwahaniaeth' a'i ddefnyddio i gyfrif yr arwynebedd sydd i'w dynnu o'r arwynebedd sy'n gymwys am daliad.

Enghraifft: mae gan ffermwr 91.6 hectar o dir â'r ac mae 4.40 hectar o hwnnw wedi'i ddatgan a'i weld, ond y gofyn yw neilltuo AFfE o 5% neu 4.58 hectar – **Nid yw hyn yn cydymffurfio** â'r AFfE.

Cymhareb gwahaniaeth AFfE

Diffyg AFfE:	<u>0.18</u>	
Yr AFfE gofynnol (5%):	4.58	= 0.039

Arwynebedd AFfE i'w dynnu = cymhareb y gwahaniaeth (0.039) x tir â'r (91.6)
x 50% = 1.8 hectar.

Pwysig: Os torrir y rheolau AFfE fwy nag unwaith mewn cyfnod o dair blynedd, defnyddir arwynebedd cyfan y tir â'r i gyfrif cymhareb y gwahaniaeth (yn hytrach na 50%).

G10 Cosbau gweinyddol taliadau gwyrddu

G10.1 Os yw'r gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd a gafodd ei ddefnyddio i gyfri'r taliad Gwyrddu a'r arwynebedd a ddefnyddir i gyfri'r taliad Gwyrddu ar ôl y gostyngiadau Gwyrddu yn fwy na 3% neu 2 hectar ond ddim mwy nag 20% o'r arwynebedd a ddefnyddir i gyfri'r taliad Gwyrddu ar ôl y gostyngiadau Gwyrddu, caiff yr arwynebedd sy'n gymwys am y taliad Gwyrddu ei leihau ddwywaith y gwahaniaeth a welwyd.

G10.2 Os bydd y gwahaniaeth yn fwy nag 20%, ni chewch daliad.

G10.3 Os bydd y gwahaniaeth yn fwy na 50%, yn ogystal â pheidio â chael ei dalu ar gyfer 2020, bydd yr hawliad yn y flwyddyn galendr nesaf yn cael ei leihau yn ôl swm sydd yr un faint â'r gwahaniaeth rhwng yr arwynebedd a gafodd ei ddefnyddio i gyfri'r taliad gwyrddu a'r arwynebedd a gafodd ei ddefnyddio i gyfri'r taliad Gwyrddu ar ôl y gostyngiadau Gwyrddu.

G10.4 Os nad ydych yn datgan eich holl dir â'r a'ch bod o ganlyniad yn cael eich eithrio rhag yr amod tyfu amrywiaeth o gnydau a/neu yr AFfE ac/neu os nad ydych yn datgan eich holl borfa barhaol amgylchedd sensitif yn unol â pharagraff G9.6 a bod arwynebedd y tir sydd heb ei ddatgan yn fwy na 0.10 hectar, caiff yr arwynebedd a ddefnyddir i gyfri'r taliad Gwyrddu ar ôl y gostyngiadau Gwyrddu ei leihau 10% arall.

G10.5 Caiff y gostyngiad Gwyrddu a gyfrifir ym mharagraff G9.6, G9.7 a G9.9 ei rannu â 4 a'i gyfyngu i 25% o'r taliad Gwyrddu y byddech wedi'i gael.

G10.6 Os na fydd modd cymryd y gosb gyfan o daliadau'r flwyddyn galendr nesaf, bydd y gweddill yn cael ei dynnu o daliadau a wneir yn y ddwy flynedd

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

ganlynol, yn ôl yr angen. O ran gostwng y taliadau dros y tair blynedd ar ôl gorddatgan, gellir eu cymryd o daliadau BPS a thaliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

G10.7 Os na fydd ffermwr wedi cydymffurfio â'r rheol Tyfu Amrywiaeth o Gnydau mewn tair blynedd wahanol (o'r bron neu ddim), caiff y gostyngiad yn y bedwaredd flwyddyn ei ddyblu. Os na fydd y ffermwr wedi cydymffurfio â rheol AFfE mewn tair blwyddyn wahanol (o'r bron neu ddim), caiff y gostyngiad yn y bedwaredd flwyddyn ei ddyblu. Os na fydd y ffermwr wedi cydymffurfio â rheol Porfa Barhaol mewn tair blwyddyn wahanol (o'r bron neu ddim), caiff y gostyngiad yn y bedwaredd flwyddyn ei ddyblu.

Enghraifft o Gosbau Gweinyddol y Taliad Gwyrddu

9.7 hectar / 81.9 hectar $(91.6 - 9.7) \times 100 = 11.84\%$

Gan fod y gwahaniaeth yn fwy na 3% neu 2 hectar, caiff y taliad Gwyrddu ei gyfrif fel a ganlyn:

Bydd y gosb weinyddol yn ddwywaith y gwahaniaeth a welir, sef $9.7 \times 2 = 19.4$ hectar

Rhennir y gosb weinyddol â 4 i bennu'r cap ar arwynebedd y gosb ar y taliad Gwyrddu

19.4 hectar wedi'i rannu â 4 = 4.85 hectar

Yr arwynebedd sy'n gymwys am daliad Gwyrddu cyn tynnu'r gostyngiadau am anghydymffurfio yw 91.6 hectar

Cyfyngir y gosb weinyddol i 25% o'r swm y byddai'r ffermwr wedi'i gael pe bai wedi bodloni'r gofynion Gwyrddu. $91.6 \times 25\% = 22.9$.

Yr arwynebedd terfynol a ddefnyddir i gyfri'r taliad Gwyrddu yw'r arwynebedd a welwyd minws y gosb weinyddol minws y gostyngiad am anghydymffurfio.

$91.6 \text{ hectar} - 4.85 \text{ hectar} - 9.7 \text{ hectar} = 77.05 \text{ hectar}$.

G11 Taliad Ffermwr Ifanc: Torri'r amodau cymhwysedd

G11.1 Os byddwch yn torri'r amodau cymhwysedd, rhaid eich cosbi. Cynhelir archwiliadau gweinyddol neu archwiliadau ar y fferm i weld a ydych wedi torri rheolau ac os gwelir eich bod, cewch wybod hynny mewn llythyr.

G11.2 Os nad yw'r ymgeisydd yn bodloni neu os gwelir nad yw'n bodloni'r amodau cymhwysedd a ddisgrifir ym mharagraffau B72 – B75 y llyfryn hwn, ni chaiff taliadau ffermwr ifanc eu talu neu bydd yn rhaid eu had-dalu'n llwyr.

G11.3 Os gwelir bod tystiolaeth ffug wedi'i rhoi i brofi cymhwysedd, ni thelir y taliad Ffermwr Ifanc. Hefyd, bydd cosb ychwanegol, sy'n cyfateb i 20% o'r taliad Ffermwr Ifanc a fyddai wedi cael ei dalu, yn gorfod cael ei ad-dalu o daliadau yn y flwyddyn galendr nesaf. Os na fydd modd cymryd y swm llawn o'r

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

taliadau yn y flwyddyn galendr nesaf, bydd y gweddill yn cael ei dynnu o daliadau a wneir yn y ddwy flynedd ganlynol, yn ôl yr angen. O ran gostwng y taliadau dros y tair blynedd ar ôl gorddatgan, gellir eu cymryd o daliadau BPS a thaliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

G12 Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020: Torri amodau cynlluniau

G12.1 Yn ôl rheoliadau'r Ewropeaidd, os byddwch yn torri'r amodau, rhaid eich cosbi. Cynhelir archwiliadau gweinyddol neu archwiliadau ar y fferm i weld a ydych wedi torri rheolau ac os gwelir eich bod, cewch wybod hynny mewn llythyr.

G12.2 Bydd maint y gosb neu'r gwaharddiad yn dibynnu ar ba mor ddifrifol, mawr a pharhaol yw'r tramgwydd ac a yw'n digwydd mwy nag unwaith. O dan amgylchiadau penodol, caiff taliadau blynyddoedd cynt eu gostwng a'u gwahardd. O dan amgylchiadau difrifol iawn, gallai hyn olygu dod â'ch cytundeb i ben a'ch gwahardd rhag ymuno â chynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 arall am hyd at ddwy flynedd.

G12.3 Mae Llywodraeth Cymru yn asesu tramgwyddau yn ôl safonau dilysadwy sy'n cyfateb i'r amodau ar gyfer ymuno â'r cynllun. Mae matrices wedi'i lunio i benderfynu ar lefel y gosb. Mae'r matricesau cosbi a'r safonau dilysadwy i'w gweld ar [wefan Llywodraeth Cymru](#) a'u cael oddi wrth y Ganolfan Gyswilt i Gwsmeriaid.

G12.4 Os ydych yn hawlio taliadau nad ydynt yn seiliedig ar arwynebedd, er enghraifft, i wneud gwaith cyfalaf, ac os bydd Llywodraeth Cymru yn penderfynu'ch bod yn hawlio costau anghymwys, ni chewch eich talu ar gyfer y rhai sy'n anghymwys. Os gwelir bod y costau anghymwys yn fwy na 10% o'r costau cymwys, tynnir swm o'ch taliad sy'n cyfateb i werth y costau anghymwys.

G12.5 Os caiff cais ffug ei wneud, neu os na fydd y ffermwr wedi darparu'r wybodaeth angenrheidiol, bydd hynny'n arwain at wrthod taliadau ym mlwyddyn gweld y cais ffug a bydd yn rhaid ad-dalu unrhyw arian a dalwyd yn y flwyddyn honno. Hefyd, cewch eich gwrthod rhag derbyn cymorth o dan unrhyw gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 ym mlwyddyn gweld y cais ffug ac yn y flwyddyn galendr ganlynol.

Enghraifft: mae ffermwr yn hawlio £110 o gostau gwaith cyfalaf ond mae £13.20 yn anghymwys. Bydd gwerth y swm anghymwys (£13.20) yn cael ei dynnu o'r hawliad ynghyd â chosb o'r un swm (£13.20). Bydd y cwsmer felly yn cael hawlio £83.60, sef £26.40 yn llai na'r cais gwreiddiol.

G13 Gostyngiadau am dorri rheolau Trawsgydymffurfio

G13.1 Yn ôl rheoliadau, os na fyddwch yn dilyn y gofynion a'r safonau ar gyfer Trawsgydymffurfio, rhaid eich cosbi. Cynhelir archwiliadau gweinyddol neu archwiliadau ar y fferm i weld a ydych wedi cadw at y safonau ac os gwelir nad ydych, cewch wybod hynny mewn llythyr.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G13.2 Os na fyddwch wedi bodloni'r Gofynion Rheoli Statudol (SMR) neu ofynion Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC), boed yn fwriadol neu drwy esgeulustod, gallech golli'ch taliad BPS neu daliad Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, neu ran o'r taliadau hynny. Wrth benderfynu ar faint y gostyngiad a'r gwaharddiad, byddwn yn ystyried pa mor fawr, difrifol, parhaol ac ailadroddus y bu'r achos o anghydymffurfio a phwy yn union sy'n gyfrifol amdano.

G13.3 Os bydd ffermwr yn torri'r Rheolau ar Adnabod a Chofrestru gwartheg a/neu ddefaid/geifr, ceidwad yr anifeiliaid fel arfer fydd yn cael ei gosbi am dorri rheol. Ond os ydych yn gadael i anifeiliaid ffermwr arall bori ar eich tir, gofawch fod y ceidwad wedi'i gofrestru yn ôl y gofyn, gan gynnwys rhoi gwybod i Wasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS) yn achos gwartheg neu EIDCymru yn achos defaid neu'r gwasanaeth AML2 yn achos moch, fod anifeiliaid wedi'u symud ar eich tir ac oddi ar eich tir.

G13.4 Os byddwch yn hawlio taliadau unrhyw gynllun sy'n dod o dan amodau Trawsgydymffurfio yn 2020, chi fydd yn gyfrifol am gydymffurfio â'r holl ofynion Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr lawn. Os bydd tir yn cael ei drosglwyddo rhwng ffermwyr sy'n hawlio BPS, dim ond taliad yr hawliwr fu'n gyfrifol am dorri rheol fydd yn cael ei leihau neu ei atal. Fodd bynnag, yn achos taliadau cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, taliadau'r ffermwr sy'n eu hawlio fydd yn cael eu lleihau neu eu hatal. Os ydych yn gosod tir neu'n gwerthu tir i ffermwyr eraill nad ydynt yn hawlio taliad arno am ran o'r flwyddyn ac os byddant yn torri amod Trawsgydymffurfio ar y tir hwnnw, bydd hyn yn effeithio ar eich taliad chi gan mai'ch cyfrifoldeb chi yw cadw at yr amodau Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr. Hefyd, gallai'r corff gorfodi arbenigol perthnasol eich erlyn am dorri SMR.

G13.5 Cofiwch: rhaid cadw at y gofynion Trawsgydymffurfio am y flwyddyn galendr lawn.

G13.6 Os ydych yn trosglwyddo tir neu'n derbyn tir yn ystod y flwyddyn, mae'n bwysig eich bod yn ystyried amodau'r cytundeb rhyngoch chi a'r sawl sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir. Gofawch eich bod yn diogelu'ch buddiannau rhag ichi gael y bai am dramgwydd sy'n cael ei wneud gan y sawl sy'n trosglwyddo neu sy'n derbyn y tir.

G13.7 Dylech gael gwybod gennym am unrhyw reol sydd wedi cael ei thorri o fewn tri mis ar ôl cynnal yr archwiliad. Ar gyfer profion TB hwyr, bydd hyn o fewn tri mis ar ôl i'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion roi gwybod i Lywodraeth Cymru bod prawf TB yn hwyr, nid y dyddiad pan roedd y prawf TB i fod i gael ei gynnal.

G14 BWRIAD

Esgeulustod

G14.1 Os byddwch yn torri un o'r rheolau Trawsgydymffurfio drwy esgeulustod, bydd eich holl daliadau uniongyrchol yn y flwyddyn galendr y gwelwyd bod y rheol wedi'i thorri yn cael eu lleihau. Fel arfer, bydd cyfanswm y taliad sy'n ddyledus yn cael ei

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

ostwng 3%, ond gellid lleihau'r gostyngiad i 0% neu ei gynyddu i 5%, gan ddibynnu ar natur y tramgwydd.

G14.2 Os byddwch yn torri mwy nag un rheol yn yr un maes Trawsgydymffurfio (e.e. iechyd pobl, anifeiliaid a phlanhigion), byddant i gyd yn cael eu hystyried fel un achos o anghydymffurfio.

G14.3 Ers 2015, mae tri maes Trawsgydymffurfio:

- Amgylchedd, newid yn yr hinsawdd a chyflwr Amaethyddol da y tir (SMR1-3 a GAEC 1-7)
- Iechyd pobl, anifeiliaid a phlanhigion (SMR 4-10)
- Lles anifeiliaid (SMR 11-13).

G14.4 Os byddwch yn torri rheolau mewn meysydd Trawsgydymffurfio gwahanol, byddwch yn cael eich cosbi am bob un ar wahân. Bydd y gostyngiadau canrannol yn cael eu cyfrif gyda'i gilydd ond ni fydd y gostyngiad yn fwy na 5% o gyfanswm y taliad os nad ydych torri'r rheol o'r blaen neu os nad yw'r rheol wedi'i thorri'n fwriadol. Mae tabl o daflenni ffeithiau Trawsgydymffurfio i'w weld yn Adran E y llyfryn hwn.

G14.5 Os byddwch yn torri'r un rheol neu safon eto o fewn cyfnod o dair blynedd, bydd y gostyngiad a roddir am dorri'r rheol eto yn cael ei luosi â 3, cyn belled â'ch bod wedi cael gwybod ichi dorri'r rheol y tro cyntaf a'ch bod wedi cael amser i unioni unrhyw gam. Os byddwch yn torri'r un rheol eto wedi hynny, bydd y gostyngiad a gawsoch am dorri'r rheol y tro blaenorol yn parhau i gael ei luosi â 3 nes ei fod yn cyrraedd 15%. Dyna uchafswm y gosb am esgeulustod.

G14.6 Unwaith y bydd cosb am esgeulustod yn cyrraedd yr uchafswm o 15%, os na fyddwch yn cadw at yr un safon neu ofyn unwaith eto o fewn cyfnod o dair blynedd, yna ystyrir eich bod wedi torri'r rheol yn fwriadol. Caiff y gosb am dorri'r rheol yn fwriadol ei chyfrif ar sail y gostyngiad diwethaf a gawsoch cyn cyrraedd y trothwy o 15%. Caiff ei luosi â 3. Bydd y rheolau ar dorri amodau'n fwriadol yn cael eu rhoi ar waith yn awr bob tro y byddwch yn torri'r amod. Mae cosb uwch o lawer am dorri safon yn fwriadol.

Angydymffurfio bwriadol

G14.7 Os ydych yn torri rheol yn fwriadol, caiff eich taliadau cyffredinol eu gostwng 20% ond gellid lleihau'r gostyngiad i 15% neu ei gynyddu i 100% gan ddibynnu ar bwysigrwydd y tramgwydd o'i fesur yn ôl ei faint, ei ddifrifoldeb, a yw'n barhaol neu a yw'n dramgwydd eildro.

G14.8 Os gwelir ichi dorri rheol yn fwriadol mewn cysylltiad â chynllun penodol, cewch eich gwahardd o'r cynllun am y flwyddyn galendr honno.

G15 Asesu cosbau

G15.1 Mae Llywodraeth Cymru yn asesu unrhyw achos o dorri rheol Trawsgydymffurfio ar sail y safonau dilysadwy. Mae matrices yn cael ei ddefnyddio i benderfynu ar lefel y gosb. Mae'r safonau dilysadwy a'r matrices cosbau i'w gweld ar

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

wefan Llywodraeth Cymru.

G16 Crynhoi gostyngiadau

G16.1 Ar gyfer y BPS, bydd gostyngiadau gwahanol yn effeithio ar rannau perthnasol y taliad, gan ddibynnu ai'r hawliau neu'r taliad Gwyrddu, taliad Ailddosbarthu neu'r taliad Ffermwr Ifanc fydd yn cael eu gostwng. Felly, disgrifir pob un ar wahân. Bydd taliadau'n cael eu gostwng yn y drefn ganlynol a bydd pob gostyngiad dilynol yn seiliedig ar y swm sy'n weddill ar ôl y gostyngiad blaenorol:

BPS (sy'n deillio o hawliau)

- gorddatgan tir
- cyflwyno SAF yn hwyr, a chyflwyno cais am hawliau BPS a dogfennau ategol yn hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- capio; gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb y Taliadau Uniongyrchol a'r Ddisgyblaeth Ariannol
- Trawsgydymffurfio.

Taliad Gwyrddu

- torri'r rheolau Gwyrddu a Chosbau Gweinyddol Taliadau Gwyrddu
- cyflwyno SAF yn hwyr a chyflwyno dogfennau ategol yn hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb y Taliad Uniongyrchol a'r Ddisgyblaeth Ariannol
- Trawsgydymffurfio.

Taliad Ailddosbarthu

- gorddatgan
- cyflwyno SAF yn hwyr a chyflwyno dogfennau ategol yn hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb y Taliad Uniongyrchol a'r Ddisgyblaeth Ariannol
- Trawsgydymffurfio.

Taliad Ffermwr Ifanc

- gorddatgan tir a chosb ffermwr ifanc
- cyflwyno SAF yn hwyr a chyflwyno dogfennau ategol yn hwyr

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

- peidio â datgan arwynebedd
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at derfyn y taliad i ffermwr ifanc
- gostyngiadau llinellol er mwyn cadw at gyllideb y Taliadau Uniongyrchol a'r Ddisgyblaeth Ariannol
- Trawsgydymffurfio.

G16.2 Ar gyfer cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, bydd y taliadau'n cael eu gostwng yn y drefn ganlynol a bydd pob gostyngiad dilynol yn seiliedig ar y swm sy'n weddill ar ôl y gostyngiad blaenorol:

- gorddatgan arwynebedd
- torri amod ymuno â chynllun
- cais hwyr
- peidio â datgan arwynebedd
- Trawsgydymffurfio.

G17 Amgylchiadau pan na chaiff taliadau eu lleihau na'u hatal

G17.1 Bydd Llywodraeth Cymru yn barod i dderbyn y gallai force majeure neu amgylchiadau eithriadol rwystro ffermwr rhag cadw at ymrwymïadau penodol. Os felly, bydd y ffermwr yn cadw ei hawl i gael cymorth ar gyfer y tir oedd ganddo ar y pryd pan ddigwyddodd y force majeure neu amgylchiadau eithriadol, ac mae'n bosib na roddir cosb na gofyn am ad-daliad. Force majeure yw amgylchiadau anarferol y tu hwnt i reolaeth y ffermwr, na fyddai'r ffermwr er gwaethaf pob gofal wedi gallu osgoi eu canlyniadau heb aberth ormodol. Dyma enghreifftiau o force majeure ac amgylchiadau eithriadol:

- marwolaeth y ffermwr/rheolwr tir
- cyflwr tymor hir sy'n rhwystro'r ffermwr/rheolwr tir rhag gweithio
- trychineb naturiol ddifrifol sy'n effeithio'n andwyol ar dir y daliad
- damwain sy'n dinistrio adeiladau da byw ar y daliad
- clefyd episootig neu glefyd planhigion sy'n effeithio ar dda byw neu ar gnydau'r ffermwr/rheolwr tir, neu ar rai ohonynt
- colli rhan fawr o'r daliad os nad oedd modd rhagweld hynny ar ddiwrnod cyflwyno'r cais.

G17.2 Rhaid rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am y force majeure neu'r amgylchiad eithriadol trwy lythyr o fewn 15 diwrnod gwaith ar ôl ichi neu rywun ar eich rhan allu gwneud hynny. Bydd pob cais yn cael ei ystyried yn ôl ei rinweddau. Er mwyn i Lywodraeth Cymru allai ei bwysu a'i fesur, rhaid dangos tystiolaeth bendant bod y digwyddiad wedi digwydd. Dylech wneud yn siŵr felly fod y cais yn cynnwys yr holl dystiolaeth berthnasol i gefnogi'ch achos a'i hanfon trwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu i'r

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

G17.3 Ar gyfer BPS, bydd force majeure ac amgylchiadau eithriadol ar gael mewn cysylltiad â:

- chyflwyno cais yn hwyr
- yr hawl i daliad ar dir cymwys sydd wedi'i ddatgan ar y SAF ond nad yw ar gael ichi mwyach
- heb fodloni'r amod BPS bod y tir ar gael ichi ac o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2020
- dyraniad cyntaf o hawliau BPS, gan gynnwys y flwyddyn a ddefnyddiwyd i gyfrif gwerth hawliau BPS
- peidio â defnyddio hawliau BPS
- heb gydymffurfio â rhwymedigaethau Trawsgydymffurfio
- heb fodloni'r amod BPS bod y tir yn gymwys o dan y cynllun gydol y flwyddyn galendr.

G17.4 Ar gyfer cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, bydd force majeure ac amgylchiadau eithriadol ar gael mewn cysylltiad â:

- chyflwyno cais yn hwyr
- yr hawl i daliad ar dir cymwys sydd wedi'i ddatgan ar y SAF ond nad yw ar gael ichi mwyach oherwydd force majeure/amgylchiadau eithriadol
- heb gydymffurfio ag amodau Trawsgydymffurfio
- y gofyn i ad-dalu'r cymorth, neu ran ohono
- cosbau gweinyddol.

G18 Camgymeriadau amlwg

G18.1 Mae Llywodraeth Cymru yn gweithredu'r amod hwn yn unol ag erthygl 4 Rheoliad Gweithredu'r Comisiwn 809/2014 (a gedwir yng nghyfraith y DU ar gyfer BPS 2020) a chaiff ond derbyn y camgymeriadau sydd i'w gweld yn amlwg wrth gynnal archwiliad gweinyddol o'r wybodaeth mewn ceisiadau am gymorth, ceisiadau am gefnogaeth, hawlio taliadau neu ddogfennau ategol.

G18.2 Fel rheol gyffredinol, i gamgymeriad fod yn un amlwg, byddwn wedi gallu ei ddarganfod gan ddefnyddio'r wybodaeth yr oeddech wedi'i chyflwyno ar eich SAF h.y. bod archwiliad gweinyddol o'r dogfennau a'r wybodaeth a gyflwynwyd i gefnogi'r cais (yn enwedig y ffurflen gais, dogfennau ategol, datganiadau ac ati) yn datgelu camgymeriadau o'r fath.

ADRAN G: GOSTYNGIADAU, GWAHARDDIADAU A CHYWIRO CAMGYMERIADAU

G19 Newid ac ychwanegu

G19.1 Cyn belled â bod eich SAF yn cael ei chyflwyno erbyn canol nos 15 Mai 2020, mae gennych tan 1 Mehefin 2020, gan gynnwys y diwrnod hwnnw, i newid eich SAF heb gosb i:

- ychwanegu parseli o dir amaethyddol oedd o dan eich rheolaeth ar 15 Mai 2020
- newid defnydd parseli o dir, a/neu
- hawlio cynllun gwahanol ar barseli unigol o dir.

G19.2 Os byddwch yn newid manylion parseli tir ar ôl 1 Mehefin 2020 bydd cosb o 1% am bob diwrnod gwaith yr oedd yn hwyr. Ni dderbynnir newidiadau ar ôl 9 Mehefin 2020.

G19.3 Ond, os byddwn wedi rhoi gwybod ichi fod camgymeriad ar eich SAF neu fod archwiliad ar gael ei gynnal sydd wedyn yn datgelu camgymeriad, ni chewch gywiro'r camgymeriad na newid manylion eich parseli dan sylw.

G20 Rhoi gwybod am gamgymeriad

G20.1 Cewch roi gwybod i Lywodraeth Cymru trwy lythyr unrhyw bryd os oes unrhyw ran o'ch SAF yn anghywir neu wedi dod yn anghywir ers cyflwyno'r cais. Bydd yr wybodaeth a rowch yn cael ei defnyddio i newid eich cais heb eich cosbi, er na fydd modd ichi gynyddu'ch hawliad trwy'r dull hwn. Ond, ni chewch gywiro camgymeriad os bydd Llywodraeth Cymru eisoes wedi rhoi gwybod ichi am y camgymeriad neu fod archwiliad ar gael ei gynnal sydd wedyn yn datgelu camgymeriad. Enghraifft o hyn fyddai ffermwr sy'n dweud nad oedd cae a gafodd ei ddatgan ar gyfer y BPS ar gael iddo neu o dan ei reolaeth ar 15 Mai 2020.

G20.2 Mae'r rheol rhoi gwybod am gamgymeriad ar gael ar gyfer Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020. Enghraifft o hyn fyddai pe baech yn rhoi gwybod am gae y gwnaethoch ei ddatgan ar gyfer Cynllun Glastir Organig nad yw o dan eich rheolaeth mwyach.

G20.3 Os gwelwch fod camgymeriad neu wybodaeth ar goll ar gofnodion y System Orlhain Gwartheg, rhowch wybod i Wasanaeth Symud Gwartheg Prydain ar unwaith. Gallech osgoi cosbau Trawsgydymffurfio os bydd y cronfeydd data canolog ar symud da byw yn cael eu cywiro cyn i unrhyw archwiliad Trawsgydymffurfio gychwyn neu eich bod yn bodloni'r gofynion o ran rhoi gwybod am gamgymeriadau.

G21 Tynnu'r SAF yn ôl

G21.1 Mae gennych yr hawl unrhyw bryd i dynnu'ch SAF bapur neu ar-lein yn ôl heb gosb, ond nid pan fyddwch wedi cael gwybod bod camgymeriadau arni neu fod archwiliad ar gael ei gynnal.

G21. 2 Rhaid ichi wneud cais i dynnu'r SAF yn ôl naill ai drwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu drwy lythyr at y Ganolfan Gyswilt i Gwsmeriaid. Os byddwch yn tynnu'ch SAF yn ôl, cewch gyfle i gyflwyno cais arall yn y cyfnod cyflwyno. Bydd gofyn ichi ad-dalu unrhyw gostau sy'n gysylltiedig â thynnu'r cais yn ôl, ynghyd â llog.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H1 Archwiliadau

H1.1 Rhaid archwilio canran o ffermwyr bob blwyddyn er mwyn gwneud yn siŵr eu bod yn cadw at reolau'r cynlluniau gwahanol, gan gynnwys Cynllun y Taliad Sylfaenol, y Cynllun Gwyrddu, Cynllun Ffermwr Ifanc, y Taliad Ailddosbarthu, Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 a Thrawsgydymffurfio, yn ogystal ag archwiliadau eraill a wneir gan Adrannau eraill y Llywodraeth neu Gynlluniau Gwarant Ffermydd.

H1.2 Os gwelir bod rheolau wedi'u torri, mae'n bosib y rhoddir cosbau ar daliadau BPS, Gwyrddu, Ffermwr Ifanc ac Ailddosbarthu a thaliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 y byddwch yn eu cael.

H2 Beth yw'r archwiliadau?

H2.1 Rhaid i RPW gynnal archwiliadau rheoli ar y fferm bob blwyddyn i gadarnhau bod ffermwyr yn cadw at reoliadau ac amodau'r cynlluniau. Arolygiaeth Wledig Cymru (RIW) ac Awdurdodau Rheoli Cymwys (CCA) eraill fydd yn cynnal yr archwiliadau hyn.

H2.2 Mae'r ddeddfwriaethyn nodi'r nifer gofynnol o archwiliadau y mae'n rhaid eu cynnal bob blwyddyn, ac maent yn cael eu dewis trwy broses awtomatig sy'n cyfuno asesu risg a dewis ar hap.

H2.3 Canran y ffermydd sy'n gorfod cael eu harchwilio:

- Cynlluniau Tir – 5% o'r holl fuddiolwyr
- Cynllun y Taliad Sylfaenol (gan gynnwys Cynllun Gwyrddu, Cynllun Ffermwr Ifanc a'r Taliad Ailddosbarthu) – 5% o'r holl fuddiolwyr
- Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 – 5% o'r holl fuddiolwyr
- Adnabod Gwartheg – 3% o'r ceidwaid/buddiolwyr
- Adnabod Defaid a Geifr – 3% o'r ceidwaid/buddiolwyr
- Trawsgydymffurfio – 1% o'r holl fuddiolwyr.

H2.4 Mae'n bosibl y bydd angen cynyddu'r canrannau hyn, yn y flwyddyn galendr hon neu'r nesaf os bydd lefel y camgymeriadau a welir mewn archwiliadau yn fwy na'r lefelau a ganiateir yn y rheoliadau. Mae'n bosibl y cynhelir archwiliadau ychwanegol os bydd aelod o'r cyhoedd neu sefydliadau eraill yn cyfeirio achos.

H2.5 Mae rheolau caeth iawn ynghylch rhoi rhybudd bod archwiliad ar fin cael ei gynnal ac mae rheoliadauyn nodi'r union amseriad. Ni fyddwn fel arfer yn rhoi rhybudd ichi, ond o dan amgylchiadau arbennig, mae'n dderbyniol rhoi hyd at 48 awr o rybudd. Fel rheol, un archwilydd fydd yn cynnal yr archwiliad ond ambell waith caiff ei gydweithwyr neu archwilydd eraill (neu'r ddau) fod yn bresennol hefyd.

H2.6 Mae technoleg synhwyro o bell gan ddefnyddio lloerennau yn cael ei defnyddio hefyd i asesu tir, ac os gwelir anghysonderau, caiff archwiliad fferm ei gynnal.

H3 Pam mae angen ymweld â chi?

H3.1 Bydd angen inni ymweld â chi i wneud yn siŵr:

- bod eich datganiadau a'ch hawliadau am daliad yn gywir
- eich bod yn cadw at ofynion Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020
- bod eich anifeiliaid wedi'u tagio a'u cofrestru'n gywir
- eich bod yn cadw at y safonau Trawsgydymffurfio.

H4 Beth byddwn yn ei wneud?

H4.1 Bydd yr archwilydd yn archwilio'ch fferm ac yn edrych, yn ôl y gofyn, ar eich tir, cnydau, da byw ar gofnodion y fferm a'r symudiadau sydd wedi'u hadrodd i Wasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS) ar gyfer gwartheg neu EIDCymru ar gyfer defaid.

H4.2 Ar ôl cyrraedd eich fferm neu wrth drefnu apwyntiad, bydd yr archwilydd yn esbonio:

- pwrpas yr ymweliad
- y rheswm dros yr archwiliad
- beth fydd gofyn ichi ei wneud
- sut y caiff yr archwiliad ei gynnal
- am faint y bydd yr archwiliad yn para (er gallai hyn ddibynnu ar yr hyn a welir yn yr archwiliad).

H5 Sut gallwch baratoi ar gyfer archwiliad?

H5.1 Gallwch baratoi ar gyfer archwiliad drwy:

- sicrhau eich bod wedi ymateb i holl ohebiaeth Llywodraeth Cymru ac wedi ateb unrhyw ymholiadau ynghylch eich ceisiadau
- rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am unrhyw newidiadau yn eich ceisiadau, e.e. sut mae'r tir yn cael ei ddefnyddio, a hynny mewn da bryd
- cadw cofnodion diweddar sy'n gywir ac yn gyflawn.

H5.2 Mae rhestr cyn archwiliad wedi'i darparu ar dudalen 90 y Llyfryn hwn i'ch helpu i baratoi ar gyfer archwiliad.

H5.3 Mae rhagor o wybodaeth ar gael hefyd yn y llyfryn 'Pan ddaw'r archwilydd: Canllaw defnyddiol i ffermwyr' sydd ar gael ar <https://beta.llyw.cymru/archwiliadau-fferm> neu gan y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H6 Sut gallwch chi ein helpu ni?

H6.1 Gallwch ein helpu drwy:

- lenwi'ch hawliadau a datganiadau yn gywir a'u cyflwyno'n brydlon
- cadw copïau o'ch hawliadau a datganiadau er mwyn ichi allu cyfeirio atyn nhw
- cadw'ch cofnodion yn unol â 'Pan ddaw'r archwilydd'
- gofalu bod eich cofnodion a'ch dogfennau'n gyfoes ac wrth law
- mynd gyda'r archwilydd yn ystod yr archwiliad, os medrwch.

H7 Sut gallwn ni eich helpu chi?

H7.1 Os ydych yn pryderu am y ffordd rydych yn cadw cofnodion neu'n cydymffurfio â'r Cynllun, mae Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm (FLS) ar gael bob amser i'ch helpu. Cyn belled â'ch bod yn cysylltu â'r Gwasanaeth, gall edrych ar eich cofnodion i weld a ydych wedi cofnodi'r pethau iawn yn y drefn gywir. Bydd hynny'n tawelu unrhyw ofnau ac yn gwneud ein gwaith yn haws, os bydd yn rhaid inni ymweld. Rydym yn addo na fydd gofyn am gyngor o'r fath yn arwain at archwiliad.

H7.2 Ni chaiff yr FLS eich helpu os bydd dyddiad archwiliad wedi'i gyhoeddi.

H8 Cynlluniau Tir

Pa gynlluniau fydd yn cael eu harchwilio?

H8.1 Dyma'r cynlluniau sy'n cael archwiliadau tir:

- Cynllun y Taliad Sylfaenol (gan gynnwys cynllun Gwyrddu, y taliad i Ffermwyr Ifanc, y Taliad Ailddosbarthu ac archwiliadau Ffermwr Actif)
- Cynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 (fel Glastir Sylfaenol ac Uwch ac ati).

Beth mae'r archwilydd yn ei wneud

H8.2 Bydd yr archwilydd yn sicrhau nad yw'r tir a hawliwyd yn cynnwys tir anghymwys ar gyfer y cynllun a bod gofynion y cynllun yn cael eu bodloni. Bydd hynny'n golygu mesur caeau, gan gynnwys tir dan borfa neu gnydau â'r ar gyfer tyfu amrywiaeth o gnydau, a heb gynnwys nodweddion fel heolydd, pyllau dŵr a thir â mwy na 100 o goed fesul hectar neu adeiladau ac ati.

H8.3 Bydd yr archwilydd am weld dogfennau sy'n cefnogi'ch hawliad e.e.cytundebau rhentu ar dir pori tymhorol. Mae'n bosibl hefyd y bydd rhaid iddo gynnal archwiliadau pellach i ddangos eich bod yn ffermwr actif. Gallai hyn olygu edrych ar dderbynebau ac anfonebau.

H8.4 Os ydych wedi datgan Ardaloedd â Ffocws Ecolegol i fodloni'ch gofynion Gwyrddu, bydd angen i'r archwilydd gadarnhau'r tir perthnasol a mesur yr hyn rydych wedi'i ddatgan.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H8.5 Os ydych yn hawlio taliad y Ffermwr Ifanc, bydd yr archwilydd yn gofyn am dystiolaeth i gefnogi'ch hawliad.

H8.6 Ar gyfer Contractau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020, bydd yr archwilydd yn edrych ar eich amodau ac yn adolygu'r manylion a gofnodwyd yn eich dyddiadur pori/gwath.

H8.7 Byddwn yn cynnal rhai archwiliadau gyda chymorth delweddau lloeren Synhwyro o Bell. Rydym yn eu defnyddio nhw a lluniau o'r awyr i weld faint o dir cymwys sydd gennych heb orfod anfon archwilydd atoch. Os nad oes gennym gwestiynau, wnewch chi ddim clywed gennym. Os oes rhywbeth yn bod, byddwn yn anfon llythyr atoch ac yn gofyn ichi am esboniad neu fe allwn anfon archwilydd i'ch gweld.

Am beth rydym yn chwilio?

H8.8 Bydd yr archwilydd yn edrych i weld:

- bod ffiniau pob cae yn gywir
- bod pob nodwedd anghymwys fel adeiladau, ffyrdd, traciau, rhedyn, prysg ac ati wedi cael ei datgan
- bod pob grŵp o goed a choetir anghymwys wedi cael ei dynnu o ran pori'r cae
- bod gwybodaeth, fel cytundebau rhentu, yn dangos mai chi sydd â'r hawl i ddefnyddio'r tir
- bod gwybodaeth, fel cytundebau rhentu, derbynebau, anfonebau yn dangos mai chi sydd â rheolaeth ar y tir
- bod y manylion yn y dyddiadur pori/gwaith (os oes angen ichi gadw un fel rhan o'ch Contract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020) wedi'u diweddarau
- eich bod wedi cydymffurfio â holl ofynion y Contract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

Sut gallwch chi ein helpu ni?

H8.9 Gallwch ein helpu drwy:

- sicrhau bod pob cae ar y SAF a gwneud yn siŵr bod yr arwynebedd rydych yn ei ddatgan yn gywir
- tynnu pob rhan o dir na ellir ei bori, fel coed, nentydd, adeiladau, rhedyn, prysg ac ati.
- sicrhau bod y manylion yn eich dyddiadur pori/gwaith (os oes angen ichi gadw un fel rhan o'ch Contract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020) wedi'u diweddarau
- cysylltu â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid neu'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm os oes angen help neu arweiniad arnoch gyda rheolau'r cynlluniau.

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H9 Archwiliadau Adnabod Gwartheg

Beth mae'r archwilydd yn ei wneud

H9.1 Bydd yr archwilydd yn rhifo'r anifeiliaid, yn darllen yr holl dagiau clust, yn archwilio pob pasbort ac yn eu cymharu â'r hyn sydd yng nghofnodion y fferm ac ar y System Olrhain Gwartheg (CTS).

Am beth rydym yn chwilio?

H9.2 Prif bwrpas yr archwiliad yw gwneud yn siŵr bod:

- gan y gwartheg ddau dag yn unol â'r rheoliadau presennol, a bod tagiau newydd yn cael eu harchebu a'u gosod yn lle rhai a gollwyd yn briodol
- y gwartheg wedi'u cofrestru'n gywir gyda Gwasanaeth Symud Gwartheg Prydain (BCMS)
- bod genedigaethau, marwolaethau a symudiadau wedi'u cofnodi'n gywir
- bod y BCMS yn cael gwybod am symudiadau i ac o'r fferm o fewn 3 diwrnod calendr
- bod y BCMS yn cael gwybod am farwolaethau o fewn 7 niwrnod calendr.

Sut gallwch chi ein helpu ni?

H9.3 Gallwch ein helpu drwy:

- sicrhau bod gan yr anifeiliaid geidwad cofrestredig
- bod yn barod i grynhoi'r anifeiliaid a gwneud yn siŵr bod y cyfleusterau ar gyfer trin da byw yn addas ac mewn cyflwr da (bydd hyn yn lleihau unrhyw risg i bobl sy'n trin y stoc ac i'r da byw a'r archwilwyr)
- cadw dogfennau adnabod a chofnodion yn gyfoes a chywir
- defnyddio CTS Online i gofrestru a chadarnhau'r wybodaeth sydd ar CTS.

H10 Archwiliadau Adnabod Defaid a Geifr

Beth mae'r archwilydd yn ei wneud

H10.1 Bydd yr archwilydd yn cyfri'r anifeiliaid i gadarnhau bod eich cofnodion yn gywir ac yn cymharu nifer y defaid â'r nifer sydd ar eich cofnodion a'r wybodaeth a roddwyd ar y stocrestr flynyddol, y dogfennau symud a'r anfonebau prynu a gwerthu. Hefyd bydd yn archwilio sampl o'r tagiau clust i wneud yn siŵr bod y defaid wedi'u tagio'n gywir a bod y rhifau wedi'u cofnodi yn y cofnodion lle bo gofyn.

Am beth rydym yn chwilio?

H10.2 Bydd yr archwilydd yn cadarnhau:

- bod llyfr cofnod eich diadell yn gywir ac yn gyfoes

ADRAN H: ARCHWILIADAU

- bod cofnod o nifer yr anifeiliaid sydd ar eich fferm ar 1 Ionawr fel rhan o'r Stocrestr Flynyddol
- bod nifer yr anifeiliaid adeg yr archwiliad yn gyson â'r Stocrestr Flynyddol
- bod eich defaid a'ch geifr wedi'u tagio'n gywir
- eich bod wedi cofrestru'n briodol â'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion
- bod gennych drwyddedau symud cywir, sy'n cyfateb i symudiadau a chofnodion eich anifeiliaid
- eich bod wedi rhoi gwybod am bob symudiad i EIDCymru
- bod gennych gofnod o bob anifail sydd wedi marw
- bod gennych gofnod o bob anifail sydd wedi cael tagiau electronig cyfnewid a newydd.

Sut gallwch chi ein helpu ni?

H10.3 Gallwch ein helpu trwy:

- sicrhau bod gan yr anifeiliaid geidwad cofrestredig
- bod yn barod i grynhoi'r anifeiliaid a gwneud yn siŵr bod y cyfleusterau ar gyfer trin da byw yn addas ac mewn cyflwr da (bydd hyn yn lleihau unrhyw risg i bobl sy'n trin y stoc ac i'r da byw a'r archwilwyr)
- cadw dogfennau adnabod a chofnodion yn gyfoes a chywir
- sicrhau eich bod yn rhoi gwybod am bob symudiad i EIDCymru.

H11 Archwiliadau Trawsgydymffurfio

H11.1 Set o ofynion yw Trawsgydymffurfio y mae'n rhaid i bob cwsmer gydymffurfio â nhw er mwyn medru cael taliad llawn. O dorri'r amodau hyn, caiff eich taliadau eu cosbi.

H11.2 Dyma'r cyfrifoldebau:

Awdurdod Rheolwr Cymwys	Y Maes y mae'r yn gyfrifol amdano
Llywodraeth Cymru	SMRs 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 GAECs 1, 2, 4, 5, 6 a 7
Llywodraeth Cymru (Gyda Cyfoeth Naturiol Cymru)	SMR 1 a GAEC 3
Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion	SMRs 11, 12, 13
Y Gyfarwyddiaeth Meddyginiaethau Milfeddygol (Archwiliadau gan yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion)	SMR 5

ADRAN H: ARCHWILIADAU

H11.3 Caiff mwy nag un archwilydd gynnal archwiliad Trawsgydymffurfio a gallech gael eich archwilio fwy nag unwaith mewn blwyddyn, hynny efallai am fod yr Awdurdod Rheoli Cymwys wedi methu ag archwilio'r holl ofynion y mae'n gyfrifol amdany'n nhw mewn un archwiliad neu am fod mwy nag un Awdurdod wedi dewis archwilio'ch busnes.

H11.4 Bydd pob Awdurdod yn dewis ac yn cynnal archwiliadau ar wahân, a bydd Llywodraeth Cymru yn archwilio gwartheg a defaid ar wahân i'r prif archwiliadau trawsgydymffurfio. Ond, lle y bo'n bosibl o gwbl, byddwn yn ceisio cyfuno a chyd-drefnu archwiliadau.

Yr hyn sydd angen ichi ei wneud cyn yr ymweliad

H11.5 Bydd y rhestr cyn archwiliad ar dudalen 90 y llyfryn hwn yn eich helpu.

Beth byddwn yn ei archwilio

H11.6 Bydd y swyddog archwilio'n cadarnhau bod y Gofynion Rheoli Statudol (SMR) ac amodau'r Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC) yn cael eu bodloni drwy:

- asesu'r tir yn weledol
- archwilio anifeiliaid yn gorfforol
- archwilio cofnodion.

H11.7 O 2015 ymlaen, byddwn hefyd yn sicrhau bod profion TB Gwartheg yn unol ag SMR 4 (Cyfraith ar Fwyd a Phorthiant) yn cael eu cwblhau drwy edrych yn uniongyrchol ar gronfa ddata'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion.

Sut gallwch chi ein helpu ni?

H11.8 Gallwch ein helpu drwy:

- Ddarllen y taflenni ffeithiau am Drawsgydymffurfio. Byddant yn dweud wrthy'ch chi am y prif bwyntiau ar gyfer pob SMR a GAEC
- Gofyn i'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm am help os nad ydych yn siŵr beth i'w wneud
- Sicrhau bod pob prawf TB wedi'i gynnal o fewn yr amser penodol ac erbyn dyddiadau cau yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion.

H12 Cadw cofnodion

H12.1 Rhaid ichi gadw, am hyd at 10 mlynedd, yr holl gofnodion a gwybodaeth angenrheidiol i ddangos eich bod wedi darparu gwybodaeth gyflawn a chywir ar eich SAF, a cheisiadau eraill, a'ch bod wedi gwneud yr hyn y mae angen ichi ei wneud.

H12.2 Rhaid glynu at y gofynion penodol ar gyfer cofnodi da byw hefyd. Rhaid i'r cofnodion hyn fodloni'r rheoliadau presennol o ran cofrestru ac adnabod anifeiliaid, symud anifeiliaid a niferoedd anifeiliaid. Mae llyfrau cofnodi safonol ar gyfer

ADRAN H: ARCHWILIADAU

gwartheg, defaid a geifr ar gael gan y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid a'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm.

H12.3 Os hoffech i Lywodraeth Cymru fwrw golwg ar eich cofnodion i weld a ydynt yn bodloni'r safonau angenrheidiol, dylech gysylltu â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i drefnu apwyntiad gyda'r Gwasanaeth Cysylltwyr Fferm. Nid yw'r gwasanaeth yn cael dweud a yw'r cofnodion yn gywir ond fe fydd yn gallu dweud a yw'r fformat yn bodloni'r rheoliadau gofynnol. Cofiwch na all y gwasanaeth hwn gywiro camgymeriadau os oes archwiliad eisoes wedi'i gyhoeddi na chamgymeriadau sydd eisoes wedi'u gweld mewn archwiliad.

H13 Beth sy'n digwydd ar ôl archwiliad?

H13.1 Ar ddiwedd yr archwiliad corfforol, bydd yr archwilydd yn llenwi ffurflen a fydd yn crynhoi prif ganfyddiadau'r archwiliad ac yn nodi manylion unrhyw amodau fydd wedi'u torri. **Cofiwch**, gallai archwiliad gweinyddol sy'n cael ei gynnal ar ôl yr archwiliad weld bod amodau eraill wedi'u torri.

H13.2 Gofynnir ichi lofnodi'r ffurflen i gydnabod bod yr archwiliad wedi'i gynnal a'ch bod yn deall y prif ganfyddiadau.

H13.3 Byddwch chi'n cadw copi uchaf y ffurflen a bydd yr archwilydd yn cadw'r copi isaf. Weithiau bydd ffurflenni eraill yn cael eu gadael gyda chi, i nodi'r canfyddiadau ychwanegol yn fanwl.

H13.4 Os byddwn wedi cynnal archwiliad gwartheg ac wedi gweld camgymeriadau, byddwn yn gadael ffurflen arall ichi sy'n rhestru rhifau'r tagiau y gwelwyd camgymeriadau arnynt. Byddwn yn mynd ag unrhyw basbort sbâr ac yn rhoi derbynneb ichi amdano.

H13.5 Os byddwn yn cynnal archwiliad o dda byw ac yn gweld bod rhywbeth yn bod ar lawer o dagiau clust neu'n methu â chael hyd i gofnod ar gyfer pob anifail ar y fferm, efallai y byddwn yn gosod gorchymyn ar y fferm i gyfyngu ar symudiadau anifeiliaid.

H13.6 Os oes unrhyw beth ar y ffurflenni nad ydych yn ei ddeall, gofynnwch i'r archwilydd esbonio.

H13.7 Yn achos pob archwiliad, mae'n bosibl y bydd angen cynnal archwiliadau gweinyddol ar ôl yr archwiliad cyn bod cyhoeddi'r manylion.

H13.8 Pan fydd yr holl archwiliadau wedi'u cynnal, bydd y manylion yn cael eu rhoi yn ein cronfa ddata inni allu dilysu'ch hawliad. Byddwn yn anfon llythyr atoch i esbonio effaith unrhyw dramgwydd fydd wedi cael ei weld yn ystod yr archwiliadau.

H13.9 Ni fydd buddiolwyr a cheidwaid anifeiliaid sydd wedi cydymffurfio yn cael llythyr.

H14 Y camgymeriadau mwyaf cyffredin – sy'n arwain at gosbau ariannol

H14.1 Dyma rai o'r camgymeriadau mwyaf cyffredin:

Pob archwiliad:

ADRAN H: ARCHWILIADAU

- heb gadw cofnodion cyfoes, cyflawn a digonol

Da byw:

- heb sicrhau bod tagiau clust yn cael eu cynnal yn briodol

Gwartheg:

- peidio â rhoi gwybod i'r BCMS am symudiadau gwartheg o fewn 3 diwrnod calendr
- peidio â rhoi gwybod i'r BCMS o fewn 7 diwrnod calendr am farwolaeth gwartheg

Contractau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020:

- gwaith cyfalaf heb ei gwblhau'n llwyr o fewn yr amser a nodwyd neu at y safon briodol
- difrod i dir cynefin
- dim dyddiadur stocio na gwaith wedi'i gadw a/neu wybodaeth wedi'i chofnodi'n anghywir
- dewis opsiwn amhriodol (e.e. lleoliad anghywir)
- lefelau stocio neu ofynion gwahardd stoc ddim yn cael eu bodloni
- peidio â datgan newidiadau i dir a nodweddion anghymwys.

H14.2 Mae manylion camgymeriadau cyffredin a nodiadau atgoffa yn cael eu cyhoeddi'n rheolaidd yn e-gylchlythyr Gwlad.

SECTION H: Archwiliadau

H15 Rhestr i ffermwyr o bethau i'w gwneud cyn archwiliad

Fe welwch isod restr i'ch helpu i baratoi ar gyfer archwiliad ac i'ch atgoffa o rai o'r pethau y dylech gadw golwg reolaidd arnyn nhw. Nid yw hon yn rhestr gyflawn a byddem yn eich cynghori i darllen y rhestr hon ar y cyd â'r set gyfan o ofynion.

Pob Archwiliad:
Gwnewch yn siŵr bod eich holl gofnodion, cofrestrau a dyddiaduron yn gyfoes. Enghraifft: gofalgwch fod y cofnodion ar gyfer y canlynol yn gywir: 1 Trawsgydymffurfio (e.e. bod y gofrestr wartheg yn cynnwys dyddiadau geni, symudiadau a marwolaethau; eich bod yn cofnodi'r moddion a Chynnyrch Amddiffyn Planhigion). 2 Contractau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 (e.e. dyddiaduron stocio a gwaith).
Archwilio Tir:
Gwnewch yn siŵr bod yr holl dir sydd ar gael ichi wedi cael ei ddatgan yn gywir, gan gynnwys unrhyw newidiadau ers cyflwyno'r SAF.
Gwnewch yn siŵr bod ffin pob cae yn gywir a bod pob nodwedd anghymwys wedi'i thynnu o'r arwynebedd.
Archwiliadau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020:
Edrychwch ar eich Contract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 i wneud yn siŵr eich bod wedi bodloni pob gofyn, yn enwedig cwblhau gwaith cyfalaf a lefelau stocio.
Os oes gennych ofynion o ran da byw, mae'n bosibl y bydd pob pwynt, neu rai ohonynt, a restrir o dan 'Archwiliadau Da Byw' yn berthnasol.
Archwiliadau Da Byw:
Gwnewch yn siŵr bod yr holl gofnodion yn gyflawn ac yn gyfoes, ac yn cynnwys manylion pob genedigaeth, symudiad a marwolaeth.
Gwnewch yn siŵr nad yw'ch anifeiliaid wedi colli eu tagiau. Os oes tagiau ar goll, bydd angen archebu rhai yn eu lle ac aildagio'r anifeiliaid.
Gwnewch yn siŵr bod gennych basbortau ar gyfer yr holl wartheg ar eich daliad. Dychwelwch basbortau nad oes gennych anifeiliaid ar eu cyfer yn ôl i'r BCMS.
Gwnewch yn siŵr bod y BCMS yn gwybod am bob anifail sy'n marw neu sy'n cael ei werthu.

SECTION H: Archwiliadau

Archwiliadau Da Byw (parhad):

Os oes gennych dir mewn lle ar wahân i'r prif ddaliad neu stoc oddi cartref, holwch eich swyddfa lechyd Anifeiliaid leol a oes angen cadw cofnodion ar wahân a rhoi gwybod am symudiadau.

Gwnewch yn siŵr bod gennych gyfleusterau trin da byw yn ystod yr archwiliad e.e. craets ar gyfer gwartheg.

Archwiliad Trawsgydymffurfio:

Darllenwch y taflenni ffeithiau am Drawsgydymffurfio i fod yn siŵr eich bod yn bodloni'r Gofynion Rheoli Statudol (SMR) ac amodau'r Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC).

Ar ôl cwblhau'r Archwiliad:

Gofynnwch am gael llofnodi ffurflen Crynodeb yr Archwiliad ac unrhyw ffurflenni eraill i gydnabod bod yr archwiliad wedi cael ei gynnal a'ch bod yn deall y prif ganfyddiadau.

Gwnewch yn siŵr bod unrhyw ofynion sydd ar restr Crynodeb yr Archwiliad yn cael eu cyflawni o fewn yr amserlen a nodir.

Ar gyfer archwiliadau gwartheg:

Cewch restr o rifau'r tagiau y gwelwyd camgymeriadau arnynt. Byddwn yn cymryd pasbortau nad oes gennych anifeiliaid ar eu cyfer ac yn rhoi derbynneb ichi ar eich cyfer.

ADRAN I: Y DREFN APELIO A CHWYNO

I1 Y drefn apelio

I1.1 Mae'r 'Broses Apelio Annibynnol ar gyfer Ffermwyr a Choedwigwyr yng Nghymru' yn cynnig trefn apelio annibynnol ichi os ydych yn teimlo nad yw Llywodraeth Cymru wedi dod i benderfyniad cywir yn ôl rheolau cynllun. Bydd y broses yn edrych ar benderfyniadau'n ymwneud â:

- BPS (ac SPS)
- holl gynlluniau Glastir
- problemau a nodwyd ar ôl 1 Ionawr 2007 ar gyfer:
- Cynllun Coetir Ffermydd, Cynllun Premiwm Coetir Ffermydd, y Premiwm Tir wedi'i Wella.

I1.2 Mae'r broses apelio wedi'i rhannu'n ddwy ran:

- Cam 1: RPW i adolygu'r achos
- Cam 2: Panel Apelio Annibynnol i adolygu'r achos (os byddwch yn anhapus â'r penderfyniad yng Ngham 1).

I1.3 Mae'r Panel Annibynnol yn gwneud argymhellion i Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Amgylchedd a Materion Gwledig a fydd yn penderfynu'n derfynol ar y mater gan ddod â'r broses i ben.

I1.4 Nid oes tâl am Gam 1 y broses ond codir tâl ar gyfer Cam 2 – £50 am wrandawriad ysgrifenedig a £100 am wrandawriad llafar. Bydd yr arian hwn yn cael ei dalu'n ôl yn llawn os bydd Cam 2 yn llwyddiannus neu'n rhannol llwyddiannus.

I1.5 Rhaid i apêl, gan gynnwys y dystiolaeth ategol, gyrraedd o fewn 60 diwrnod ar ôl dyddiad y llythyr sy'n disgrifio'r penderfyniad rydych am apelio yn ei erbyn.

I1.6 Mae croeso ichi ohebu â ni yn y Gymraeg a byddwn yn ateb unrhyw lythyr yn y Gymraeg os mai honno yw'r iaith sy'n well gennych ei defnyddio. Ni fydd hyn yn arwain at unrhyw oedi.

I1.7 Er mwyn cael rhagor o wybodaeth am y drefn apelio, cysylltwch â'ch Canolfan Gyswllt i Gwsmeriaid neu ewch i: <https://llyw.cymru/apeliadau-grantiau-thaliadau-gwledig-canllaw>.

I2 Y drefn gwyno

I2.1 Byddwn yn delio â chwynion yn unol â Chod Ymarfer Llywodraeth Cymru ar Gwynion. Cewch fwy o wybodaeth am sut i wneud gan y Tîm Cyngori ar Gwynion:

Y Tîm Cyngori ar Gwynion
Llywodraeth Cymru
Adeiladau'r Goron
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Ffôn: 03000 251378
E-bost: complaints@gov.wales
<https://llyw.cymru/cwyn-am-lywodraeth-cymru>

I2.2 Gallwch gysylltu hefyd ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru:

1 Ffordd yr Hen Gae,
Pen-coed,
CF35 5LJ
Ffôn: 0300 790 0203
Gwefan: www.ombwdsmon.cymru

J1 Deddf Diogelu Data 1998: Hysbysiad Preifatrwydd

J1.1 Mae'r hysbysiad hwn yn esbonio sut y bydd Llywodraeth Cymru'n defnyddio'r wybodaeth y byddwch yn ei rhoi ar Ffurflen y Cais Sengl (SAF) neu unrhyw ddogfen arall a ddefnyddir mewn cysylltiad â'ch cais am gymorth o dan Daliad Uniongyrchol y DU a chynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020. Mae'n esbonio hefyd sut y bydd Llywodraeth Cymru'n prosesu ac yn defnyddio'ch data personol a'ch hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol.

Rheolydd data'r wybodaeth a gyflwynir fel rhan o SAF 2020 yw **Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3NQ**.

Swyddog diogelu data yr wybodaeth honno yw'r **Swyddog Diogelu Data, Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3NQ**.

E-bost: DataProtectionOfficer@gov.wales

J1.2 Bydd Llywodraeth Cymru'n prosesu ac yn rheoli'r wybodaeth y byddwch yn ei rhoi iddi yn unol â'i hymrwymiaadau a'i dyletswyddau o dan y Rheoliadau Ewropeaidd canlynol (fel y'u cedwir gan Ddeddf Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Parhad Deddfwriaethol) 2020 (c.2) a Rheoliadau (DU) 2020/90 a 2020/91):

- Rheoliad y Cyngor (UE) Rhif 1305/2013
- Rheoliad y Cyngor (UE) Rhif 1306/2013
- Rheoliad y Cyngor (UE) Rhif 1307/2013
- Rheoliad y Comisiwn (UE) Rhif 640/2014
- Rheoliad y Comisiwn (UE) Rhif 807/2014
- Rheoliad y Comisiwn (UE) Rhif 808/2014
- Rheoliad y Comisiwn (UE) Rhif 809/2014
- Rheoliad y Comisiwn (UE) Rhif 907/2014
- Rheoliad y Comisiwn (UE) Rhif 908/2014
- Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (UE) rhif 679/2016.

Bydd yr wybodaeth yn cael ei defnyddio gan fwyaf i brosesu ac asesu'r SAF. Ond, caiff Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r wybodaeth hefyd at bwrpasau eraill, gan gynnwys y rheini sy'n gysylltiedig â'i swyddogaethau a'i dyletswyddau o dan Daliad Uniongyrchol y DU a Chymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 a'i hymrwymiaadau amgylcheddol statudol.

J1.3 Sail cyfreithiol y prosesu yw bod ei angen i gyflawni tasg a gynhelir wrth arfer yr awdurdod swyddogol a roddir i Lywodraeth Cymru.

ADRAN J: DATGELU DATA

J1.4 Mae Llywodraeth Cymru'n casglu data personol er mwyn gallu nodi'ch lleoliad chi a busnes eich fferm. Nid yw Llywodraeth Cymru'n casglu data categori arbennig.

J1.5 Prosesir y data trwy broses wedi'i hawtomeiddio o reolau busnes sy'n defnyddio Cyfeirnod y Cwsmer (CRN) fel allwedd i fwyafrif yr adroddiadau.

J1.6 Caiff eich gwybodaeth ei storio yn unol â Rheoliad Gweithredu'r Comisiwn rhif 908/2014, 'Conservation of Accounting Information'.

J2 Rhesymau dros rannu data personol

J2.1 Rhaid i ymgeiswyr fodloni'r safonau Trawsgydymffurfio, ymhlith pethau eraill, cyn cael taliad. Dyma'r asiantaethau sy'n gyfrifol am sicrhau bod cwsmeriaid yn cydymffurfio â'r gofynion hyn ac y caiff Llywodraeth Cymru rannu gwybodaeth â nhw:

- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion
- Y Gyfarwyddiaeth Meddyginiaethau Milfeddygol
- Awdurdodau Lleol Cymru
- Asiantaeth Safonau Bwyd Cymru
- DEFRA
- Swyddfeydd Amaeth eraill Llywodraeth y DU

Yn benodol, defnyddir yr wybodaeth fel a ganlyn:

- croeswrio gwybodaeth a Thrawsgydymffurfio rhwng sefydliadau'r Llywodraeth er mwyn sicrhau nad oes neb yn torri rheolau
- cynhyrchu a chyhoeddi mapiau sy'n dangos y tir sydd wedi cael cyllid amaethyddol
- llunio adroddiadau o ddata o wahanol ffynonellau a/neu grynodedbau ystadegol, ar gyfer eu cyhoeddi
- llywio penderfyniadau sy'n gysylltiedig â newid polisi a chyllid gan gynnwys astudiaethau sy'n cael eu cynnal ar ran Llywodraeth Cymru i lywio gwaith Monitro a Gwerthuso Cynlluniau Datblygu Gwledig
- medru cysylltu â thirfeddianwyr/defnyddwyr mewn argyfwng e.e. rheoli clefydau a rheoli tramgwyddau
- diogelu budd ymgeiswyr mewn cadwraeth tir a materion a all godi yn sgil ymholiadau am ariannu
- caniatáu i bartneriaid allu gwneud eu dyletswyddau cyfreithiol

ADRAN J: DATGELU DATA

- datgelu gwybodaeth i awdurdodau rheoleiddio, fel Tollau a Chyllid Ei Mawrhydi, Awdurdodau Lleol a'r Heddlu
- cyhoeddi gwybodaeth benodol ac ymateb i geisiadau am wybodaeth. Am ragor o wybodaeth, gweler paragraffau J3.2 – J3.3 y llyfryn hwn.

J3 Cyhoeddi a Datgelu Gwybodaeth

J3.1 Caiff yr wybodaeth ei rheoli a'i defnyddio gan Lywodraeth Cymru yn unol â'i hymrwymiaadau a'i dyletswyddau o dan y canlynol:

- Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000
- Deddfwriaeth Diogelu Data
- Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004
- Rheoliad y Comisiwn (CE) Rhif 908/2014.

J3.2 Gall aelod o'r cyhoedd ofyn am gael gweld eich gwybodaeth, gan gynnwys gwybodaeth bersonol amdanoch. Mae'n bosibl y bydd yn rhaid i Lywodraeth Cymru ryddhau gwybodaeth, gan gynnwys gwybodaeth bersonol amdanoch, wrth ymateb i gais o'r fath.

J3.3 Rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi manylion y symiau a dalwyd i fuddiolwyr Polisi Amaethyddol Cyffredin. Cyhoeddir data ar gyfer pob buddiolwr ar wefan y gellir chwilio arni, a bydd yn cynnwys enw a lleoliad y ffermwr/rheolwr tir a manylion y symiau ac enw'r cynllun. Ond, ni ddatgelir enwau'r rheini sy'n cael llai na'r hyn sy'n gyfwerth â €1,250 mewn cymorthdaliadau. Cyhoeddir y data bob blwyddyn ar 31 Mai a bydd y data ar gael am ddwy flynedd o'r dyddiad y cawsant eu cyhoeddi. Bydd yr wybodaeth ar gael ar wefan Defra yn: www.cap-payments.defra.gov.uk.

J4 Hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)

J4.1 Mae'r GDPR yn rhoi hawliau i unigolion mewn perthynas â'r data personol a gedwir amdanynt. Mae'r hawliau hynny'n cynnwys:

- yr hawl i gael gwybod (yr hysbysiad hwn)
- yr hawl i ofyn a chael copïau o'r data personol sydd gan Lywodraeth Cymru amdanynt, er y gall Llywodraeth Cymru gadw peth data weithiau neu wrthod rhoi copïau
- yr hawl, o dan rai amgylchiadau, i rwystro neu gyfyngu Llywodraeth Cymru rhag prosesu data personol
- yr hawl o dan rai amgylchiadau i ofyn am gywiro gwybodaeth anghywir
- yr hawl o dan rai amgylchiadau i gael data wedi'u dileu (eu hanghofio)

ADRAN J: DATGELU DATA

Os hoffech arfer unrhyw un o'r hawliau GDPR hyn, cysylltwch â Llywodraeth Cymru yn y cyfeiriad ar ddechrau'r hysbysiad hwn.

J4.2 Bydd hawl gan unigolion hefyd i ofyn i'r Comisiynydd Gwybodaeth, sy'n gorfodi ac yn cadw golwg ar y GDPR, farnu a fyddwn, wrth brosesu'ch gwybodaeth bersonol, yn debygol o gadw at amodau'r GDPR. Cysylltwch â'r Comisiynydd Gwybodaeth yn:

Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, Wycliffe House, Water Lane, Wilmslow, Cheshire SK9 5AF. Ffôn: 01625 545745 or 0303 123 1113. Gwefan: <https://ico.org.uk/>

K1 Cyfarwyddyd a help i lenwi'ch SAF

K1.1 Mae 'Llawlyfr Sut i Lenwi Ffurflen y Cais Sengl (SAF) 2020' ar gael ichi ei ddarllen ar [wefan Llywodraeth Cymru](#). Fe welwch gyfarwyddyd manwl ynddo ar sut i lenwi pob rhan o'r SAF.

K1.2 Fe welwch gyfarwyddyd penodol o fewn y SAF ei hun:

- Os oes cyngor ar gael am y dudalen rydych chi'n ei llenwi ar hyn o bryd, fe welwch y botwm [Help ar gyfer y Dudalen hon](#) ar gornel dde ucha'r dudalen. Cliciwch ar y botwm i weld esboniad pellach ar bob cwestiwn ac eitem ar y dudalen.
- Bydd rhai cwestiynau ar y SAF yn cynnig help penodol ichi ar sut i ateb. Os oes help penodol ar gael ar gyfer y cwestiwn, fe welwch y botwm .

K1.3 Os ydych yn ei chael yn anodd llenwi'ch SAF, cysylltwch â'ch Canolfan Gyswllt i Gwsmeriaid am ragor o arweiniad (gweler Atodiad 8 am y manylion cysylltu). Bydd staff RPW yn gallu'ch helpu ac esbonio sut y dylech lenwi'r cais.

K1.4 Os ydych yn teimlo y carech fwy o help i lenwi'ch SAF, yn enwedig os ydych yn llenwi'r SAF am y tro cyntaf, gall y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid drefnu cyfrifiadur ar eich cyfer yn un o swyddfeydd RPW ac esbonio'r help personol sydd ar gael mewn sesiwn Cymorth Digidol. Cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i drefnu apwyntiad yn eich Swyddfa Ranbarthol, lle cewch eich tywys trwy'r broses gan aelod o'r staff. Rydym yn rhagweld y bydd tipyn o alw am y gwasanaeth hwn, felly os ydych yn teimlo y bydd angen help ychwanegol arnoch, cysylltwch â ni mewn da bryd.

K1.5 Nodwch y newidiadau i'r apwyntiadau sydd ar gael am Gymorth Digidol.

K1.6 Gall staff yr RPW esbonio sut y dylech lenwi'r ffurflen, ond ni allant fod yn gyfrifol am yr hyn rydych yn ei hawlio neu ddim yn ei hawlio – eich cyfrifoldeb chi yw hynny.

K2 Y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF

K2.1 Rhaid i'ch SAF a'r holl wybodaeth ategol angenrheidiol gyrraedd Llywodraeth Cymru ddim hwyrach na chanol nos dydd Gwener, 15 Mai 2020. Bydd ceisiadau sy'n cyrraedd rhwng 16 Mai 2020 hyd at a chan gynnwys 9 Mehefin 2020 yn cael eu cosbi. Bydd ceisiadau, dogfennau ategol a hawliadau sy'n cyrraedd ar neu ar ôl 9 Mehefin 2020 yn cael eu gwrthod.

K2.2 Mae'r dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF yn berthnasol i rai dogfennau ategol hefyd. O beidio â chyflwyno'ch dogfennau ategol, gallech golli'ch taliad neu ran ohono a gallem wrthod eich cais a'ch hawliadau. Gweler K8 am restr lawn o'r dogfennau ategol y mae'n rhaid ichi eu cyflwyno erbyn y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF.

K2.3 Darllenwch Adran G y llyfryn hwn am fanylion cosbau a gostyngiadau am gyflwyno'r SAF a dogfennau ategol yn hwyr.

K3 Pwy sy'n cael cyflwyno'ch SAF?

K3.1 Dim ond person sydd wedi cael caniatâd y busnes i gyflwyno ceisiadau ar ran y busnes fydd yn cael cyflwyno SAF Ar-lein.

K3.2 Os ydych am i asiant neu drydydd parti gyflwyno cais ar ran y busnes ac nad ydych wedi rhoi'ch caniatâd iddyn nhw wneud hynny, dilynwch y cyfarwyddiadau ar RPW Ar-lein neu gysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid i ofyn am ffurflen 'Awdurdodi Asiant/Asiant Coetiroedd/Undeb Ffermio/Cymdeithas Ffermwyr Taliadau Gwledig Cymru (RPW) Ar-lein'.

K4 Hawlio taliadau ar y SAF

K4.1 Bydd gofyn ichi wneud yn siŵr eich bod wedi hawlio'r holl daliadau rydych am eu hawlio ar eich SAF. Y dudalen 'Hawlio' fydd y dudalen gyntaf a welwch pan fyddwch yn dechrau llenwi'ch SAF a dyma lle bydd yn rhaid ichi ddangos eich bod am hawlio BPS 2020, taliad o dan Gontract Datblygu Gwledig a/neu geisio am Hawliau BPS o'r Gronfa Genedlaethol.

K4.2 Bydd gofyn ichi ddangos hefyd y caeau rydych am eu defnyddio i gefnogi taliad o dan bob cynllun rydych yn ei hawlio. Rhaid gwneud hynny ar dudalen Data Caeau'r SAF.

K4.3 Ar gyfer y cynllun BPS, bydd gofyn ichi nodi'r hawliau pori tir comin rydych am eu defnyddio i hawlio taliad ar y dudalen Tir Comin.

K4.4 I wneud y SAF yn haws ichi ei llenwi, byddwn wedi ticio cynlluniau ar eich rhan ar y dudalen 'Hawlio' a'r dudalen 'Data Caeau'. Ar gyfer cynlluniau Datblygu Gwledig, byddwn wedi ticio'r cynlluniau y mae'n cofnodion yn dangos bod gennych Gontract ar eu cyfer. Ar gyfer BPS 2020, byddwn wedi rhoi tic os byddwch wedi dewis yr opsiwn sy'n caniatáu inni roi tic hawlio ar eich rhan ac os cawsoch daliad BPS 2019.

K4.5 Mae'n bwysig eich bod yn darllen yr wybodaeth fydd wedi'i llenwi ymlaen llaw ar eich SAF er mwyn ichi allu gwneud newidiadau i wneud yn siŵr eich bod yn hawlio taliad ar bob cynllun a darn o dir rydych am ei hawlio.

K4.6 Os na fyddwch yn nodi'r cynlluniau rydych am hawlio'u taliad na'r caeau a hawliau pori tir comin rydych yn eu defnyddio i gefnogi'ch taliad, mae'n bosibl y bydd yn rhaid lleihau'ch taliad neu'ch cosbi neu hyd yn oed beidio â'ch talu o gwbl.

K4.7 Gallwch ddefnyddio tudalen y Crynodeb ar y SAF i gadarnhau bod eich cais yn rhestru'r holl gynlluniau rydych am hawlio'u taliad. Gallwch fynd iddi unrhyw bryd wrth ichi llenwi'ch SAF.

K5 Datgan tir ar y SAF

K5.1 Rhaid ichi ddatgan ar y SAF yr holl dir amaethyddol sydd ar gael ichi ei ddefnyddio ar 15 Mai 2020, gan gynnwys yr holl dir sydd mewn cynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

K5.2 Ni ddylech ddatgan tir rydych yn berchen arno ond yn ei rentu i ffermwr arall (gan nad yw'r tir hwn ar gael i chi a dim ond y ffermwr sy'n ei rentu ddylai ei ddatgan).

K5.3 Byddwch yn gallu datgan y caeau sydd ar gael ichi eu defnyddio ar dudalen 'Data Caeau' eich SAF. Ar y dudalen hon, gofynnir ichi ddatgan yr holl fathau o dir a nodweddion sydd ym mhob cae. Darllenwch Atodiad 3 y Llyfryn hwn am restr lawn o'r codau cynydau y gallwch eu defnyddio i wneud hyn. Hefyd, yn Atodiad 4, cewch fwy o wybodaeth am y codau cynydau y dylech eu defnyddio i nodi'r opsiynau rheoli Glastir rydych yn eu cynnal.

K5.4 Hefyd, rhaid ichi ddatgan yn gywir yr holl nodweddion anghymwys a pharhaol ar y daliad a'r nodweddion anghymwys dros dro. Esbonnir y drefn yn Atodiad 1 y Llyfryn hwn.

K5.5 Rhaid ichi ystyried hefyd unrhyw dir cymwys rydych wedi rhoi'r gorau i gynhyrchu arno am gyfnod byr (e.e. ar gyfer gosod piblin).

K5.6 I wneud y SAF yn haws ei llenwi, byddwn wedi nodi ar eich rhan y caeau sydd yn ôl ein cofnodion ni ar gael ichi eu defnyddio ar 15 Mai 2020. Mae'n bwysig eich bod yn gwneud yn siŵr bod yr holl dir y mae angen ichi ei ddatgan wedi'i nodi ar eich SAF. Bydd angen ichi ychwanegu unrhyw gaeau sydd ar gael ichi ond nad ydym wedi eu nodi ar eich rhan, gan gynnwys tir sydd wedi'i drosglwyddo a thir sydd ar rent tymor byr ar gyfer 2020. Bydd gofyn ichi ddileu caeau nad yn nhw ar gael ichi eu defnyddio mwyach ar 15 Mai 2020.

K5.7 Lle medrwn, byddwn wedi rhoi'r codau cynydau a'r arwynebeddau ar eich SAF ar eich rhan, ar sail yr wybodaeth y gwnaethoch ei datgan yn 2019. Rhaid ichi gadarnhau bod yr wybodaeth yn gywir, a'i newid os oes angen i adlewyrchu'r sefyllfa fel y mae ar 15 Mai 2020. Os na fydd y colofnau "Arwynebedd" a/neu "Cnwd" yn adran Data Caeau eich SAF wedi'u llenwi ar eich rhan ar gyfer unrhyw gaeau, gwnewch yn siŵr eich bod chi yn llenwi'r blychau hyn. Gofalwch fod eich datganiad tir yn adlewyrchu'r sefyllfa fel y mae ar 15 Mai 2020.

K6 Datgan Tir Comin ar y SAF

K6.1 Defnyddiwch adran 'Tir Comin' eich SAF i ddatgan unrhyw hawliau pori tir comin sydd gennych. Os gwnaethoch chi ddatgan hawliau pori tir comin ar eich SAF 2019, byddwn wedi'u llenwi ar eich rhan ar eich SAF. Gofalwch eich bod yn datgan yr holl hawliau pori tir comin sydd ar gael ichi eu defnyddio a rhoi tic yn y blwch BPS i ddangos yr hawliau rydych am hawlio BPS arnyn nhw.

K6.2 Os ydych wedi gwneud cais am rif adnabod cae newydd ar gyfer tir comin sy'n cael ei bori gan un porwr, byddwn wedi'i llenwi ar eich rhan yn yr adran Data Caeau ar eich SAF. Peidiwch â'i ddatgan yn yr adran Tir Comin os mai un porwr sy'n pori'r tir comin.

K7 Gwybodaeth sydd wedi'i llenwi ar eich rhan ar eich SAF

K7.1 Byddwn wedi llenwi gymaint o'ch SAF 2020 â phosibl, gan ddefnyddio'r wybodaeth sydd gan yr RPW ac y gwnaethoch ei datgan yn 2019, fel y gwelwch isod.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

Adran y SAF	Gwybodaeth wedi'i nodi ar eich rhan
Hawlio	Tic i hawlio Cynlluniau Datblygu Gwledig lle bo'n cofnodion yn dangos bod gennych Gontract. Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ganiatáu inni roi tic i hawlio BPS 2020 ar eich rhan. Ni allwn wneud hynny os na chawsoch daliad BPS 2019. Pwysig: Os nad yw ticiau hawlio BPS 2020 wedi'u nodi ar eich rhan a'ch bod am hawlio taliad, gofalwch eich bod yn ticio BPS 2020 yn yr Adran Hawlio.
Hawliau BPS	Yr hawliau sydd gennych yn ôl ein cofnodion ni. Ond nid hawliau sydd wedi'u trosglwyddo a heb eu prosesu eto.
Trefniadaeth y Busnes	Nifer yr unigolion yn y busnes yn ôl cofnodion ein cwsmeriaid.
Tir y tu allan i Gymru	Os ydych yn ffermio tir y tu allan i Gymru, yr Asiantaeth Dalu a dalodd eich BPS 2019.
Trawsgydymffurfio	Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ddewis ein bod yn rhoi'r un atebion ag a gawsom gennych yn 2019.
Tir Comin	Yr hawliau pori tir comin y gwnaethoch eu datgan llynedd. Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ganiatáu inni roi tic wrth dir comin i hawlio BPS 2020. Ni allwn wneud hynny os na chawsoch daliad BPS 2019. Pwysig: Os nad yw ticiau hawlio BPS 2020 wedi'u rhoi ar eich rhan a'ch bod am hawlio taliad, yna rhaid ichi sicrhau'ch bod yn ticio BPS 2020 ar gyfer pob comin rydych am gael taliad ar ei gyfer.
Data Caeau	Caeau sydd yn ôl ein cofnodion ar gael ichi eu defnyddio ar 15 Mai 2020. Lle medrir, cofnodir cnydau, nodweddion parhaol wedi'u mapio ac arwynebeddau. Ticiau i hawlio Cynlluniau Datblygu Gwledig ar gaeau sydd yn ôl ein cofnodion ni, o dan Gontract. Wrth ddechrau'ch SAF, gallwch ganiatáu inni roi tic wrth gnydau cymwys i hawlio BPS 2020. Ni allwn wneud hynny os na chawsoch daliad BPS 2019. Pwysig: Os nad yw ticiau hawlio BPS 2020 wedi'u rhoi ar eich rhan a'ch bod am hawlio taliad, yna rhaid ichi sicrhau'ch bod yn ticio BPS 2020 ar gyfer pob cnwd parhaol rydych am gael taliad ar ei gyfer.
Ardal â Ffocws Ecologol	Y Perthi/Gwrychoedd (EF1) a Waliau Cerrig Traddodiadol (EF2) y mae gennym wybodaeth fapio amdanynt.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

K7.2 Gofalwch eich bod yn darllen yr wybodaeth fydd wedi'i llenwi ymlaen llaw ar eich SAF er mwyn ichi allu ei newid a chyflwyno datganiad cywir ar gyfer 2020. Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod yr wybodaeth, gan gynnwys yr wybodaeth gafodd ei llenwi ar eich rhan, yn gywir.

K8 Dogfennau ategol

K8.1 Mae'r dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'r SAF yn berthnasol i'r dogfennau ategol sydd wedi'u nodi ar y rhestr ganlynol.

Ar gyfer yr hawlwyd hynny sy'n gorfod cyflwyno dogfennau ategol i brofi eu bod yn cynnal gweithgareddau amaethyddol:

- Os bydd y gweithgaredd sy'n cefnogi'ch cais yn cael ei gynnal ar neu cyn 15 Mai 2020, rhaid cyflwyno'r dystiolaeth ddogfennol erbyn 15 Mai 2020.
- Os cynhelir y gweithgaredd ar ôl 15 Mai 2020, rhaid ichi gyflwyno llythyr, e-bost neu neges trwy RPW Ar-lein i gadarnhau y byddwch yn cyflwyno dystiolaeth o fewn 30 niwrnod ar ôl cynnal y gweithgaredd. Ni chaiff taliad ei wneud nes bod y dystiolaeth o weithgarwch amaethyddol yn 2020 wedi'n cyrraedd.

Gweithgarwch amaethyddol	
Os nad ydych yn datgan manylion eich da byw yn yr adran Lefelau Stocio neu os nad ydych yn datgan y cnydau Âr neu Barhaol yn yr adran Data Caea, rhaid ichi roi dystiolaeth eich bod yn cynhyrchu cynnyrch amaethyddol.	Mae'r busnes yn cynhyrchu cynnyrch amaethyddol. Gallai dystiolaeth gynnwys: • cofnodion diadell neu fuches • derbynebau hadau • cofnodion cwotâu llaeth • cofnodion llaeth • derbynebau gwerthu • dystiolaeth filfeddygol • adroddiad gan agronomegydd • derbynebau ffensys • derbynebau perthi • derbynebau had glaswellt • derbynau gwrtaith • derbynebau plaladdwyr. Anfonebau gwerthu silwair, gwywair neu wair. Mae'r busnes yn cadw'r tir mewn cyflwr sy'n addas ar gyfer ei bori a'i drin. Gallai dystiolaeth gynnwys: • copïau o anfonebau a ddefnyddiwyd i reoli chwyn goresgynol estron a phrysgwydd e.e. plaladdwyr • copïau o gofnodion fferm sy'n dangos gwaith rheoli chwyn goresgynol estron a phrysgwydd e.e. tocio, llyfnu, rholio, torri, plaladdwyr • copïau o gontractau neu gofnodion fferm ar gyfer gwaith cynnal a chadw ar ffiniau cadw stoc ee ffensys, plannu/torri perthi.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

Ffermwr Actif	
Os ydych yn cynnal gweithgaredd anamaethyddol e.e. • maes Awyr, • gwasanaeth rheilffordd, • gwaith dŵr, • gwasanaeth gwerthu tir/tai • safle hamdden neu chwaraeon parhaol a'ch bod yn defnyddio'ch cyfrifon busnes achrededig i brofi'ch bod yn gymwys fel Ffermwr Actif.	Datganiad gan Gyfrifydd Siartredig Ardystiedig i brofi un o'r canlynol: • Cyfrifon busnes ardystiedig y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar sydd ar gael i ddangos bod y taliad BPS rydych wedi'i dderbyn yn werth 5% neu fwy o'r enillion o weithgareddau anamaethyddol. Rhaid i'r datganiad eitemeiddio'ch enillion o weithgareddau anamaethyddol y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar sydd ar gael neu • Gyfrifon busnes ardystiedig y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar i ddangos bod yr enillion o weithgareddau amaethyddol yn werth o leiaf 40% y gyfanswm eich enillion. Rhaid i'r datganiad eitemeiddio enillion eich busnes, gan gynnwys y rheini o weithgareddau anamaethyddol, ar gyfer y flwyddyn ariannol fwyaf diweddar sydd ar gael. Dylai datganiad eich Cyfrifydd Siartredig gofnodi ffigurau gros, cyn tynnu unrhyw symiau (fel TAW).

BPS – Elfen Wyrddu	
Os ydych yn defnyddio mathau gwanwyn a gaeaf o'r un cnwd i fodloni'r gofyn i ddefnyddio amrywiaeth o gnydau.	• labeli hadau • anfonebau hadau • tystysgrif ar gyfer hadau a dyfwyd adref. (Bydd angen y dogfennau gwreiddiol. Peidiwch â'u cyflwyno ar-lein.)
Os ydych yn datgan tir organig a'ch bod am gael eich eithrio er mwyn cael cynnal elfen wyrddu'r BPS ar dir sydd wedi'i gofrestru'n organig.	Tystysgrif gan Gorff y Sector Organig. Cofiwch, gallai peidio â chyflwyno Tystysgrif Organig ar gyfer y flwyddyn galendr arwain at oedi cyn talu'ch Taliad Gwyrddu neu at beidio â'i dalu o gwbl.
Os ydych yn datgan AFfE ar gae nad yw wedi'i gofrestru o'r blaen (gan gynnwys caeau wedi'u rhannu neu eu huno nad ydym wedi cael gwybod amdany'n nhw).	Brasfap i ddangos ble mae'r AFfE rydych yn ei hawlio. Gall fod un ai'n fras-fap electronig ar y SAF Ar-lein neu'n fras-fap ar bapur.

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

BPS – Ffermwr Ifanc (Cronfa Genedlaethol a Thaliad)	
Tystiolaeth ffotograffig i gadarnhau'ch dyddiad geni (os nad ydych eisoes wedi'i rhoi).	• Pasbort • trwydded yrru • trwydded dryll. (Bydd angen y dogfennau gwreiddiol. Peidiwch â'u cyflwyno ar-lein.)
Tystiolaeth eich bod yn bennaeth y daliad (os nad ydych eisoes wedi'i rhoi).	• Tystysgrif Cyfrifydd neu Gyfreithiwr i gadarnhau statws y Ffermwr Ifanc – mae ffurflen ar gael gyda'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid neu • cytundeb partneriaeth sy'n dangos y partneriaid a chanran eu cyfrannau/pleidleisiau ac os bu newid, y gwahaniaeth rhyngddo â'r ddogfen bartneriaeth flaenorol gan ddangos y newidiadau i'r ddogfen wreiddiol • cytundeb sy'n rhwymo'n gyfreithiol sy'n dangos cyfrannau'r busnes • cyfrifon y bartneriaeth os ydyn nhw'n dangos cyfrannau'r busnes • cyfrifon banc/llythyr gan gyfrifydd i gadarnhau sut y rhennir yr elw • cyfrifon blyneddol sy'n enwi'r ymgeiswyr a nifer eu cyfrannau/pleidleisiau. • unrhyw dystiolaeth ddogfennol arall allai fod yn briodol.

Newydd-ddyfodiaid – Y Gronfa Genedlaethol	
Tystiolaeth bod y Newydd-Ddyfodiad yn gymwys.	- Tystysgrif Cyfrifydd neu Gyfreithiwr i gadarnhau statws y Newydd-ddyfodiad – mae ffurflen ar gael gyda'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid neu - cadarnhau dyddiad cofrestru'r daliad - cofrestru gyda BCMS/AMLS - cofnodion anifeiliaid - cofnodion Plaladdwyr - tystiolaeth ddogfennol arall i brofi'ch bod yn gymwys.

Glastir Sylfaenol / Glastir Uwch	
Os ydych wedi cynnwys Opsiwn 37 'Bridiau Prydeinig Prin' yn eich contract.	- Tystysgrifau pedigri unigol - llyfr cymdeithas y brid - llythyr oddi wrth y Gymdeithas dan sylw i gadarnhau nifer yr anifeiliaid cymwys ar y daliad ym mlwyddyn cynllun 2020.
Ar gyfer Opsiynau Cylchdroi Glastir Sylfaenol (26B, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 32B, 33 a 34B).	Ffurflen Opsiwn sy'n Cylchdroi ar gyfer unrhyw opsiwn sy'n cylchdroi a fydd yn cael ei sefydlu mewn gwahanol leoliad i'r un yn 2019 a lle y mae mapiau eich contract yn nodi bod SoDdGA neu Nodweddion yr Amgylchedd Hanesyddol o fewn y parcel.

Gorchymynion Cadw Coed – BPS	
Coed sydd â Gorchymyn Cadw Coed i'w hamddiffyn.	- Copi o'r Gorchymyn Cadw Coed ar gyfer y coed rydych yn hawlio BPS arny'n nhw - llythyr oddi wrth yr Awdurdod Cynllunio Lleol sy'n dweud bod y coed rydych yn hawlio BPS arny'n nhw yn destun Gorchymyn Cadw Coed.

K8.2 Os ydych yn cyflwyno'ch dogfennau ategol trwy'r post, yn hytrach na thrwy RPW Ar-lein, gofalwch eich bod yn eu postio mewn da bryd a'ch bod yn rhoi digon o stampiau. Ni fydd Llywodraeth Cymru'n gallu cymryd post heb ddigon o stampiau. Gallai hynny olygu na fydd modd derbyn eich dogfennau na rhoi derbynnwch ar eu cyfer.

K8.3 Rydym yn eich cynghori i ddefnyddio post cofnodedig (*recorded delivery*) ond cofiwch nad yw hyn yn warant y bydd eich dogfennau yn cyrraedd Llywodraeth Cymru erbyn y dyddiadau cau a nodwyd uchod. Nid oes gwahaniaeth pa drefniadau postio a ddefnyddir, na beth yw'r rhesymau dros unrhyw oedi (h.y. dim digon o

stampiau), bydd ceisiadau hwyr yn cael eu cosbi neu'n cael eu gwrthod a gallech golli taliadau.

K9 Cyflwyno'ch SAF

K9.1 Fe welwch Gynodeb sy'n dod gyda'r SAF tuag at ddiwedd y cais. Mae hwn yn crynhoi'ch datganiad a gallwch ei ddefnyddio i wneud yn siŵr eich bod wedi hawlio'r holl gynlluniau ac wedi cynnwys yr holl dir sydd ei angen. Gallwch ddefnyddio'r Crynodeb hefyd i gadarnhau cywirdeb eich datganiad ar gyfer yr Elfen Wyrddu.

K9.2 Adran Cyflwyno'r SAF yw rhan ola'r cais. Mae hon yn cynnwys y dudalen 'Gwallau a Gwybodaeth' fydd yn dangos neu â dolen i'r holl negeseuon gwybodaeth a gwall sy'n dal yn ymddangos ar eich cais. Bydd angen ichi gywiro'r gwallau cyn cyflwyno'ch SAF. Os oes yna negeseuon gwybodaeth yn dal yn y golwg, dylech edrych arnynt ac ystyried a oes angen ichi newid eich datganiad.

K9.3 Cyn cyflwyno'ch SAF, byddwn yn gofyn ichi dicio blwch i gadarnhau'ch bod wedi darllen y 'Datganiadau a'r Ymrwymadau' a'ch bod yn cytuno â nhw. Trwy dicio'r blwch hwn ar eich SAF, rydych yn cadarnhau'ch bod yn cydymffurfio â:

- rheolau cynlluniau'r SAF
- y 'Datganiad a'r Ymrwymadau' ar y SAF
- 'Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2020'
- Y 'Canllaw'r Ffermwr i Drawsgydymffurfio' diweddaraf.

K9.4 Trwy gytuno â'r "Datganiadau a'r Ymrwymadau", rydych yn derbyn mai'ch cyfrifoldeb chi yw sicrhau bod yr wybodaeth rydych chi'n ei datgan ar eich SAF yn gywir. Gellid erlyn unrhyw un sy'n gwneud datganiad ffug neu sydd ddim yn rhoi gwybod i Lywodraeth Cymru am unrhyw newid perthnasol i'r wybodaeth gafodd ei rhoi ar y SAF. Gallai datganiad ffug, anghywir neu anghyflawn neu fethiant i roi gwybod i Lywodraeth Cymru am unrhyw newid perthnasol i'r wybodaeth gafodd ei rhoi ar y SAF arwain at golli'r hawl i daliad a/neu adennill taliadau sydd wedi'u gwneud.

K9.5 Byddwch yn cael cadarnhad ar-lein gennym yn syth ar ôl cyflwyno'ch SAF. Gallwch ei brintio ar gyfer eich ffeiliau. Os na fyddwch wedi cael cadarnhad ar-lein, anfonwch neges ar-lein trwy'ch cyfrif RPW Ar-lein neu cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

K9.6 O fewn diwrnod wedi ichi gyflwyno'ch SAF, dylech gael copi o'ch cais terfynol yn adran 'Negeseuon' eich cyfrif RPW Ar-lein. Yn ogystal â chopi o'r ffurflen, bydd y neges yn cynnwys copi o unrhyw frasapiau rydych wedi'u cyflwyno a chopi o'r Crynodeb. Os na fyddwch wedi cael y neges hon, rhwch wybod inni trwy anfon neges ar-lein atom o'ch cyfrif RPW Ar-lein neu cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid.

K9.7 Rydym yn eich cyngori i ddefnyddio'r copi o'r SAF a gawsoch yn adran 'negeseuon' eich cyfrif RPW Ar-lein i wneud yn siŵr eich bod wedi nodi'r holl gynlluniau a'r tir rydych am eu hawlio. Rhaid rhoi gwybod i'r Ganolfan Gyswllt i

ADRAN K: FFURFLEN Y CAIS SENGL

Gwsmeriaid am unrhyw ddata sy'n eisiau neu wallau sydd angen eu cywiro erbyn 9 Mehefin 2020 er mwyn i'ch cais allu cael ei newid, ond os bydd eich newidiadau'n cyrraedd o 2 Mehefin 2020 tan a chan gynnwys 9 Mehefin 2020, cewch gosb am hawlio'n hwyr.

K10 Ymateb i ymholiadau

K10.1 Dylech ymateb i unrhyw ymholiadau gan Lywodraeth Cymru am eich SAF cyn gynted ag y bo modd. O beidio â gwneud, gallai arwain at oedi o ran taliadau, gostyngiadau ac atal taliadau.

K10.2 Mae croeso ichi ohebu â ni yn y Gymraeg a byddwn yn ateb unrhyw lythyr yn y Gymraeg os mai honno yw'r iaith sy'n well gennych ei defnyddio. Ni fydd hyn yn arwain at unrhyw oedi wrth brosesu'ch SAF.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.1 Cyflwyniad

AN1.1.1 Nodweddion anghymwys yw'r rhannau hynny o gae nad oes modd tyfu porfa na chnydau arnynt. Maen nhw'n cynnwys rhannau a wnaed gan ddyn, fel adeiladau, arwynebau caled, traciau na ellir eu pori a nodweddion dŵr a rhannau naturiol, fel creigiau, sgri (mannau moel), prysgwydd, rhedyn a grwpiau o goed.

AN1.1.2 Dylech ddatgan darnau anamaethyddol o dir, fel gerddi, paneli solar, parciau carafanau a chylchoedd marchogaeth ar eich SAF fel nodweddion anghymwys gan ddefnyddio'r cod cnydau cywir (NO1) gan eu bod yn anghymwys.

AN1.1.3 Rhaid datgan y nodweddion anghymwys hyn ar eich SAF gan defnyddio'r cod cywir a thynnu'r arwynebedd anghymwys o arwynebedd cyfan y cae. Fe welwch restr lawn o'r holl nodweddion anghymwys yn Atodiad 3 y llyfryn hwn.

AN1.2 Gwybodaeth bwysig am dynnu coed/coetir

AN1.2.1 Mae'r rheolau bellach yn gofyn am drefn lymach ar gyfer caeau â choed a nodweddion gwasgaredig anghymwys.

AN1.2.2 Os oes grŵp o goed, caiff y darn tir cyfan o dan goed ei dynnu o arwynebedd cymwys y cae (nid dim ond arwynebedd y boncyffion). Gallai hynny olygu leihad yn eich arwynebedd cymwys.

AN1.2.3 Os oes mwy na 100 o goed yn tyfu fesul hectar o'r arwynebedd cymwys mwyaf, ni chewch daliad BPS ar y cae hwnnw.

AN1.2.4 Os oes 100 neu lai o goed yn tyfu yn wasgaredig fesul hectar o'r arwynebedd cymwys mwyaf, bydd angen ichi dynnu arwynebedd boncyffion y coed a'r gwreiddiau sydd yn y golwg i weld faint o'r cae y gellir ei bori.

AN1.3 Beth yw'r Arwynebedd Cymwys Mwyaf?

AN1.3.1 Arwynebedd Cymwys Mwyaf cae yw'r arwynebedd sydd ar ôl wedi tynnu'r holl nodweddion anghymwys o arwynebedd y cae cyfan.

AN1.3.2 I gyfrif Arwynebedd Cymwys Mwyaf eich cae ac i fesur arwynebedd y darn gwasgaredig o goed, tynnwch yr holl nodweddion anghymwys o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn ganlynol:

- 1 tynnwch arwynebedd y nodweddion anghymwys a wnaed gan ddyn gan gynnwys pyllau dŵr artiffisial
- 2 tynnwch arwynebedd nodweddion dŵr: afonydd (100m² a mwy), nentydd (100m² a mwy) a phyllau naturiol (dros 0.10 hectar)
- 3 tynnwch arwynebedd grwpiau o ddarnau moel naturiol o dir, fel creigiau/sgri sydd 100m² a mwy
- 4 tynnwch arwynebedd grwpiau o brysgwydd/rhedyn sydd 100m² a mwy
- 5 tynnwch arwynebedd grwpiau o goed sydd 100m² a mwy
- 6 cynhaliwch asesiad o nodweddion naturiol gwasgaredig sydd lai na 100m²:

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

- a. darnau moel naturiol o dir (creigiau/sagri)
- b. prysgwydd/rhedyn.

AN1.4 Cyfrif 100 coeden yr hectar (100 coeden/hectar)

AN1.4.1 Ar ôl cyfri'r Arwynebedd Cymwys Mwyaf, bydd angen asesu a oes 100 o goed yr hectar yn yr Arwynebedd Cymwys Mwyaf, gan gynnwys grwpiau gwasgaredig o lai na 100m²

- Os oes mwy na 100 coeden/hectar, ni chewch daliad BPS o gwbl ar y cae hwnnw. Gweler enghraifft (a) yn AN1.4.2 isod
- Os oes 100 coeden/hectar neu lai, mae'r cae'n gymwys am BPS ond rhaid tynnu'r arwynebedd sydd o dan goed. Gweler enghraifft (b) yn AN1.4.2 isod.

Enghraifft:

Cyfanswm maint cae yw 5.50 hectar.

Cyfanswm arwynebedd y nodweddion a wnaed gan ddyn, y nodweddion dŵr a'r nodweddion naturiol anghymwys sy'n fwy na 100m² (gweler camau 1-5 yn AN1.3.2 uchod) yw 1.25 hectar.

Cynhelir asesiad pellach o'r creigiau a'r rhedyn gwasgaredig (camau 6a – 6b yn AN1.3.2 uchod) a gwelir bod ganddynt arwynebedd anghymwys o 0.25 hectar. Yr Arwynebedd Cymwys Mwyaf felly yw:

Maint y Cae	= 5.50 hectar
Tynnu'r Arwynebedd Anghymwys	= 1.25 hectar (Swm cam 1-5 uchod)
Tynnu'r asesiad o nodweddion gwasgaredig	= <u>0.25 hectar</u> (Swm cam 6a-b uchod)
Arwynebedd Cymwys Mwyaf	= 4.00 hectar

AN1.4.2 Enghreifftiau o 100 coeden/hectar

- (a) 4.00 hectar yw Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn ac mae mwy na 400 o goed yn tyfu arno. **Nid yw'r cae cyfan felly'n gymwys am BPS.**
- (b) 4.00 hectar yw Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn a dim ond 50 o goed gwasgaredig sy'n tyfu arno. Mae'r cae yn gymwys am y BPS, ond **dylech gynnal asesiad i fesur arwynebedd y coed gwasgaredig a dylech dynnu'r arwynebedd hwn o Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae:**

Arwynebedd Cymwys Mwyaf	= 4.00 ha
Tynnu'r Asesiad	= 0.25 ha (o goed gwasgaredig)
Arwynebedd Cymwys y Cae	= 3.75 ha

AN1.5 Sut mae nodi'r Nodweddion Anghymwys a'u cyfrif?

AN1.5.1 Rhaid ichi gael hyd a nodi'r holl nodweddion anghymwys ym mhob cae rydych yn ei ddatgan yn eich SAF a'u mesur mewn hectarau.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.5.2 I fesur arwynebedd nodwedd mewn hectarau, dylech fesur ei hyd a'i lled mewn metrau, eu lluosu a rhannu'r canlyniad â 10,000m² (arwynebedd 1 hectar). Er enghraifft: adeilad sy'n 10m x 10m = 100m², ac yna ei rannu â 10,000m² = 0.01 hectar.

AN1.5.3 Rhaid datgan arwynebedd hyd at 2 bwynt degol, dylech felly ei dalgrynnu i'r rhif agosaf; er enghraifft, dylech dalgrynnu 0.005 hectar i 0.01 hectar, a dylech dalgrynnu 0.014 hectar i 0.01 hectar.

AN1.6 Mapiau Rhyngweithiol SAF 2020

AN1.6.1 Ar RPW Ar-lein, cewch ddefnyddio'r erfyn mapio rhyngweithiol a lluniau o'r awyr i'ch helpu i ddangos a mesur nodweddion anghymwys yn eich cae.

AN1.6.2 Mae'r cyngor sy'n dilyn yn esbonio sut i nodi, mesur a datgan pob math o nodweddion anghymwys ym mhob cae.

Nodweddion a wnaed gan ddyn

AN1.7 Beth yw nodwedd a wnaed gan ddyn?

AN1.7.1 Adeiladwaith sydd wedi'i adeiladu, fel adeiladau, arwynebau caled, traciau na ellir eu pori, ffyrdd a phyllau dŵr, yn hytrach na rhywbeth sy'n bod yn naturiol yw nodwedd a wnaed gan ddyn. Fe welwch restr lawn o'r nodweddion o waith dyn yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn.

AN1.7.2 Sut mae mesur arwynebedd nodweddion a wnaed gan ddyn a nodweddion anamaethyddol?

- Nodwch y nodwedd a wnaed gan ddyn yn y parcel tir
- mesurwch hyd a lled y nodwedd.

Enghraifft: mae adeilad 20m wrth 10m yn 200m² o faint – dylech ei ddatgan fel 0.02 hectar; mae trac 100m wrth 3m yn 300m² o faint – dylech ei ddatgan fel 0.03 hectar.

- Os oes mwy nag un o'r un math o nodweddion yn y cae, dylech adio arwynebedd pob un.

Enghraifft: mae dau adeilad mewn cae, un yn 0.01 hectar a'r llall yn 0.02 hectar. Adiwrch nhw at ei gilydd a chyfanswm arwynebedd yr adeiladau felly yw 0.03 hectar (0.01 hectar + 0.02 hectar).

- Os ydy arwynebedd nodwedd unigol yn 0.01 hectar neu fwy, dewiswch y cod priodol yn Atodiad 3 y Llyfryn a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen
- dylech ddatgan yr arwynebedd a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Beth os yw arwynebedd y nodwedd unigol a wnaed gan ddyn yn llai na 0.01ha?

AN1.7.3 Os yw arwynebedd nodwedd a waith dyn yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes nodweddion eraill a wnaed gan ddyn yn y cae, yna ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.7.4 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r un nodwedd yn y cae, e.e. tylcau, yna dylid cynnal asesiad o'r cae cyfan ac adio arwynebedd pob un o'r nodweddion unigol hyn. Fe welwch gyfarwyddiadau sut i gynnal asesiad yn AN1.12 y Llyfryn hwn.

AN1.7.5 Os oes mwy nag un math o nodwedd anghymwys yn y cae, ac os yw eu harwynebedd o'u hadio at ei gilydd yn 0.01 hectar neu fwy, yna dylech ddatgan cyfanswm arwynebedd yr holl nodweddion hyn ar y SAF wrth y brif nodwedd.

Enghraifft: mae adeilad 0.004 hectar o faint, arwyneb galed 0.004 hectar o faint a thrac 0.003ha yn y cae. Cyfanswm arwynebedd y tri yw 0.01 hectar (0.004 hectar + 0.004 hectar + 0.003 hectar = 0.011 hectar). Dylech ei ddatgan wrth y cod ZZ89.

Pryd mae pwll a wnaed gan ddyn yn gymwys?

AN1.7.6 Rhaid datgan pob pwll o waith dyn fel nodwedd; ond mae pyllau sydd wedi cael eu hadeiladu diolch i gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 ac sy'n llai na 0.10 hectar yn gymwys am BPS. Gweler y codau cynydau ar gyfer pyllau dŵr yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn.

Nodweddion dŵr

AN1.8 Beth yw nodwedd dŵr?

AN1.8.1 Mae nodweddion dŵr yn cynnwys nentydd, afonydd a phyllau naturiol (mwy na 0.01 hectar). Fe welwch restr lawn o'r holl nodweddion dŵr yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn.

AN1.8.2 Sut mae mesur arwynebedd nodweddion dŵr?

- Nodwch yr holl nodweddion dŵr yn y cae; afonydd a nentydd a phyllau (0.01 hectar neu fwy).
- mesurwch eu hyd a'u lled.

Enghraifft: mae afon 55 m o hyd wrth gyfartaledd o 6 m yn 330 m² – dylech ei datgan yn afon/nant 0.03 hectar.

- Os oes mwy nag un o'r nodweddion hyn yn y cae, rhaid adio pob un.

Enghraifft: mae dwy afon mewn cae, mae un yn 0.01 hectar a'r llall yn 0.02 hectar. Dylech adio arwynebedd y ddwy afon. Cyfanswm arwynebedd y ddwy gyda'i gilydd yw 0.03 hectar (0.01ha + 0.02ha).

- Os ydy arwynebedd nodwedd unigol yn 0.01 hectar neu fwy, dewiswch y cod priodol yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn (ZZ30 ar gyfer pyllau, ZZ31 ar gyfer afonydd/nentydd) a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

- dylech ddatgan yr arwynebedd a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

Beth os yw arwynebedd y nodwedd dŵr unigol yn llai na 0.01ha?

AN1.8.3 Os yw arwynebedd nodwedd dŵr yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes nodweddion dŵr eraill yn y cae, yna ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.8.4 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r un nodwedd dŵr yn y cae, e.e. nifer o nentydd ac afon, dylid cynnal asesiad o'r cae cyfan ac adio arwynebedd pob un o'r nodweddion unigol hyn. Fe welwch gyfarwyddiadau sut i gynnal asesiad yn AN1.12 y Llyfryn hwn.

Pryd bydd pwll yn gymwys?

AN1.8.5 O dan Gynllun y Taliad Sylfaenol, mae pyllau naturiol a phyllau sydd wedi'u creu o dan gynllun Datblygu Gwledig sydd hyd at 0.10 hectar o faint yn gymwys am y BPS. Gweler y cod cymwys yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn.

Tir moel naturiol

AN1.9 Beth yw Tir Moel Naturiol?

AN1.9.1 Mae tir moel naturiol sy'n 100 m² neu fwy, yn cynnwys sgri, creigiau, meini, cnycâu a thywod, hynny yw tir nad yw ar gael i dda byw ei bori.

AN1.9.2 Darllenwch y tabl sy'n disgrifio'r cyfrannau o sgri, meini a chreigiau ym mharagraff AN1.14 y Llyfryn hwn.

AN1.9.3 Sut mae mesur arwynebedd tir moel naturiol anghymwys?

- Nodwch y darnau moel o dir anghymwys yn y cae sy'n 100m² neu fwy
- mesurwch arwynebedd y nodweddion ar wahân
- os oes mwy nag un o'r nodweddion hyn yn y cae, rhaid ichi adio pob un o'r nodweddion sy'n 100m² neu fwy at ei gilydd.

Enghraifft: mae dau glwt mawr o sgri a meini mewn cae. Mae'r sgri yn 0.92 hectar o faint ac arwynebedd y meini yw 0.47 hectar. Arwynebedd y sgri a'r meini gyda'i gilydd felly yw 1.39 hectar (0.92 hectar + 0.47 hectar) o dan sgri/cnycâu/meini/tywod.

- Sewiswch y cod priodol yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen
- dylech ddatgan yr arwynebedd a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Beth os yw arwynebedd y grwpiau unigol yn llai na 100m²?

AN1.9.4 Os yw arwynebedd y grŵp unigol yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes darnau eraill o dir moel yn y cae, ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.9.5 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r darnau moel yn y cae, e.e. nifer o grwpiau ar wahân ar wasgar yn y cae neu nodweddion nad ydyn nhw'n gwbl anghymwys (gweler y tabl sy'n disgrifio cyfrannau'r nodweddion anghymwys yn AN1.14 y Llyfryn hwn), dylech gynnal asesiad o'r tir moel naturiol ar lefel y cae.

AN1.9.6 Fe welwch y manylion sut i gynnal asesiad yn AN1.14 y Llyfryn hwn.

Grwpiau o brysgwydd a rhedyn

AN1.10 Beth yw prysgwydd a rhedyn?

AN1.10.1 Clystyrau o lwyni yw prysgwydd, yn ddigon trwchus naill ai i gadw anifeiliaid allan neu i gadw'r borfa rhag tyfu (e.e. Eithin, Llwyni, Drain Gwynion, Mieri). Mae rhedyn yn blanhigyn tal â ffrondiau llabedog bras sy'n tyfu'n drwch, yn enwedig ar fryniau ac mewn coedwigoedd.

- Grŵp o Brysgwydd – Darn 100m² neu fwy sy'n rhy drwchus i dda byw allu mynd iddo, heb arwydd bod llwybrau trwyddo.
- Grŵp o Redyn – Darn 100m² neu fwy sy'n rhy drwchus i dda byw allu mynd iddo, heb dystiolaeth bod llwybrau trwyddo. Hefyd, bydd trwch o ddail marw wedi crynhoi'n haen organig oddi tano yn lle pridd, i gadarnhau eu bod wedi ymgasglu dros flynyddoedd.

AN1.10.2 Mae'r tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn yn disgrifio'r cyfrannau posibl o brysgwydd a rhedyn.

AN1.10.3 Sut mae mesur arwynebedd grŵp anghymwys o brysgwydd neu redyn?

- Nodwch y nodweddion cwbl anghymwys yn y cae sy'n 100m² neu fwy
- mesurwch arwynebedd y nodweddion ar wahân
- os oes mwy nag un o'r nodweddion hyn yn y cae, rhaid ichi adio pob un o'r nodweddion sy'n 100m² neu fwy at ei gilydd.

Enghraifft: mae dau ddarn mawr o brysgwydd mewn cae, y naill yn 0.25 hectar a'r llall yn 0.56 hectar. Dylech adio'r ddau ddarn o brysgwydd a chyfanswm arwynebedd y prysgwydd fydd 0.81 hectar (0.25 hectar + 0.56 hectar).

- Dewiswch y cod priodol yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn a datgan arwynebedd y nodwedd wrth y cae ar y ffurflen.

AN1.10.4 Mae angen datganiad ar wahân ar gyfer grwpiau o brysgwydd a grwpiau o redyn a dylech ddatgan eu harwynebedd a'u tynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Beth os yw arwynebedd y grwpiau unigol yn llai na 100m²?

AN1.10.5 Os yw arwynebedd grŵp unigol yn llai na 0.01 hectar ac os nad oes nodweddion eraill yn y cae, yna ystyrir bod y nodwedd yn un ddi-nod ac nad oes angen ei datgan.

AN1.10.6 Fodd bynnag, os oes mwy nag un o'r un nodweddion yn y cae, e.e. nifer o grwpiau ar wahân ar wasgar yn y cae neu nodweddion nad ydyn nhw'n gwbl anghymwys (gweler y disgrifiad o gyfrannau'r nodwedd anghymwys yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn), dylech gynnal asesiad o'r prysgwydd a'r rhedyn ar lefel y cae.

AN1.10.7 Fe welwch y manylion sut i gynnal asesiad yn AN1.12 y Llyfryn hwn.

Grwpiau o goed

AN1.11 Beth yw grŵp o goed?

AN1.11.1 Ystyr grŵp o goed yw tair coeden neu fwy (nad ydyn nhw'n rhan o ffin draddodiadol) sy'n tyfu'n agos at ei gilydd ac sy'n creu canopi o ganghennau sy'n ffurfio gorchudd dros y llawr o 100m² neu fwy (10m x 10m).

AN1.11.2 Yr arwynebedd o dan y canopi ac nid yr hyn sydd o dan y boncyffion ddylai gael ei ddefnyddio i gyfrif yr arwynebedd anghymwys sydd o dan grŵp o goed. Er enghraifft, bydd gan grŵp o goed ynghanol cae, gyda chanopi o ryw 25m x 25m, arwynebedd anghymwys o 625m², sef 0.06 hectar.

AN1.11.3 Planhigyn prenaidd lluosflwydd yw coeden, fel arfer ag un coesyn neu fonyn sy'n gallu tyfu'n eithriadol o dal (fel arfer dros 1.3m) gyda changhennau'n tyfu o'r bonyn ychydig bellter o'r llawr. Mae gan rai coed fwy nag un coesyn/bonyn yn tyfu o'r bôn, ond un goeden ydynt serch hynny.

AN1.11.4 Mae un llinell o ddwy goeden neu fwy o fewn perth (gwrych) neu ffin draddodiadol sy'n cael ei hystyried o dan y GAEC yn nodwedd ar y dirwedd, yn gymwys. Nid oes angen tynnu arwynebedd.

AN1.11.5 Rhaid gwahaniaethu rhwng coed collddail a choed conwydd. Fe welwch restr lawn o godau ar gyfer coed anghymwys yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn.

AN1.11.6 Mae perllannau, coedlannau cylchdro byr a choed sydd o dan Orchymyn Cadw Coed yn gymwys am daliadau'r BPS ac ni ddylech eu defnyddio i gyfrif grwpiau anghymwys o goed. Dylech fesur arwynebedd y coed hyn a'i ddatgan ar y SAF gan ddefnyddio'r codau crydau priodol yn Atodiad 3 y Llyfryn hwn.

AN1.11.7 Sut mae mesur arwynebedd grŵp anghymwys o goed?

- Nodwch y grŵp o goed a'u math, sy'n 100m² neu fwy yn y cae
- mesurwch arwynebedd y grwpiau a'r mathau gwahanol o goed
- os oes mwy nag un o'r grwpiau hyn yn y cae, rhaid ichi adio arwynebedd pob grŵp o goed sy'n 100m² neu fwy.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Enghraifft: mae tri grŵp o goed llydanddail mewn cae, mae un yn 0.30 hectar, yr ail yn 0.25 hectar a'r trydydd yn 0.56 hectar. O'u hadio at ei gilydd, cyfanswm arwynebedd y grŵp o goed collddail yw 1.11 hectar (0.30 hectar + 0.25 hectar + 0.56 hectar).

- Dewiswch y cod priodol yn Atodiad 3 y llyfryn hwn a datgan arwynebedd y math hwn o goeden wrth y cae ar y ffurflen
- mae angen datganiad ar wahân ar gyfer pob math o grŵp o goed a'i dynnu o arwynebedd y cae cyfan yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

Beth os yw'r cae cyfan o dan y canopi?

AN1.11.8 Os yw canopi'r coed yn gorchuddio'r cae cyfan, yna dylech ddatgan y cae cyfan naill ai yn goetir conwydd di-stoc neu'n goetir llydanddail di-stoc.

AN1.11.9 Mewn sefyllfa o'r fath, bydd angen datgan a thynnu arwynebedd anghymwys nodweddion a wnaed gan ddyn, nodweddion dŵr a darnau moel o dir ond ni fydd angen mesur a oes 100 coeden/hectar.

Beth os yw arwynebedd y grŵp unigol o goed yn llai na 100m² neu os mai dim ond coed unigol sydd yn y cae?

AN1.11.10 Os yw arwynebedd grŵp unigol o goed yn llai na 100m² (0.01 hectar) neu os oes coed unigol yn tyfu ar wasgar ar y cae, rhaid cynnal asesiad i weld a oes 100 coeden/hectar yn y cae.

AN1.11.11 Cewch fanylion sut i asesu a oes 100 coeden/ha yn AN1.13 y Llyfryn hwn.

Asesiad ar gyfer nodweddion anghymwys gan gynnwys y rheini sy'n llai na 100m²

AN1.12 Beth yw Asesiad?

AN1.12.1 Amcangyfrif yw asesiad o faint o dir y cae cyfan sy'n anghymwys oherwydd nodweddion gwasgaredig (tir moel naturiol, prysgwydd a rhedyn) ac y bydd yn rhaid ichi ei ddatgan ar eich SAF a'i dynnu o arwynebedd cyfan eich cae.

AN1.12.2 Bydd angen asesiad:

- os oes modd pori peth o'r gyfran sydd o dan y nodwedd ac nad yw felly'n gwbl anghymwys

a/neu

- os yw arwynebedd y nodweddion cwbl anghymwys yn llai na 100m².

AN1.12.3 Cyfrifir yr asesiad technegol trwy luosi arwynebedd y nodwedd wasgaredig â'r ganran sydd o dan y nodwedd anghymwys yn ôl y cyfrannau a ddisgrifir yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Enghraifft: Mae darn 5 hectar o dir o dan redyn gwasgaredig, mae 30% ohono'n anghymwys. Mae'r asesiad yn dangos felly bod $5 \text{ hectar} \times 30\% = 1.50 \text{ hectar}$ o arwynebedd y rhedyn gwasgaredig yn anghymwys.

Sut mae dweud pa nodweddion gwasgaredig y mae angen cynnal asesiad ohonynt?

AN1.12.4 Dylid cynnal yr asesiad ar lefel y parcel tir os yw'r nodweddion gwasgaredig yn gorchuddio'r cae cyfan e.e. rhedyn neu'n gorchuddio un neu fwy o rannau penodol y cae e.e. sgri/meini.

AN1.12.5 Darllenwch y tabl sy'n disgrifio'r cyfrannau o dir moel naturiol, prysgwydd a rhedyn yn AN1.14 y llyfryn hwn i ddewis y disgrifiad sy'n cyfateb orau i'r nodweddion gwasgaredig ar y cae.

AN1.12.6 Os mai dim ond un math o nodwedd wasgaredig sydd yn y cae e.e. rhedyn a bod y nodwedd yn gorchuddio'r cae cyfan yn drwch cyson, gellir cynnal asesiad o'r nodwedd wasgaredig honno ar lefel y cae cyfan.

AN1.12.7 Fodd bynnag, os oes mwy nag un math o nodwedd wasgaredig yn y cae e.e. rhedyn a sgri, ac os ydyn nhw'n gorchuddio cyfrannau gwahanol neu os nad ydyn nhw'n gorchuddio'r cae cyfan, bydd angen cynnal asesiad o'r rhannau penodol hynny lle ceir nodweddion gwasgaredig yn y cae.

Sut mae dweud pa gyfran o dir sydd o dan nodwedd anghymwys a pha ganran o ostyngiad sydd ei angen?

AN1.12.8 Ar sail y disgrifiad o wahanol gyfrannau o dir moel naturiol, prysgwydd a rhedyn yn y tabl yn AN1.14 yn y llyfryn hwn dylech ddewis disgrifiad sy'n cyfateb orau i'ch nodweddion gwasgaredig. Mae gan bob disgrifiad ystod gynrychioliadol o ganrannau ar gyfer pob nodwedd. Nid yw'r canrannau hyn yn rhai pendant a dylid eu defnyddio fel canllaw wrth benderfynu pa gyfran i'w defnyddio i gyfrif arwynebedd terfynol y nodweddion gwasgaredig yn y cae, ac sydd felly'n anghymwys. Byddwch yn ofalus wrth wneud hyn ac os nad ydych yn siŵr, datganwch yr arwynebedd cymwys isaf.

Asesiad ar lefel y parcel

AN1.12.9 Os mai dim ond un math o nodwedd wasgaredig e.e. rhedyn sydd mewn cae, a'i bod o'r un trwch dros y parcel cyfan, gallwch gynnal asesiad ar lefel y parcel cyfan.

- Cynhelir yr asesiad o'r cae cyfan heb y darnau sydd wedi'u tynnu eisoes o arwynebedd y cae cyfan ar gyfer nodweddion a wnaed gan ddyn, nodweddion dŵr, grwpiau o nodweddion anghymwys sydd 100m^2 neu fwy
- dewiswch y ganran i'w thynnu o'r ystod yn Atodiad AN1.14 y Llyfryn hwn
- lluoswch yr arwynebedd yr ydych yn cynnal asesiad ohono â'r ganran o ostyngiad rydych wedi'i dewis, i fesur arwynebedd y nodweddion gwasgaredig sy'n anghymwys

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

- dyma'r arwynebedd y dylech ei ddatgan a'i dynnu o gyfanswm maint y cae (yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod).

Enghraifft: cyfanswm arwynebedd parcel yw 10.20 hectar.

- Rydych wedi cyfrif bod 0.70 hectar ohono'n nodweddion o waith dyn, yn nodweddion dŵr, yn grwpiau o nodweddion anghymwys sy'n 100m² neu fwy ac wedi'i dynnu, gan adael arwynebedd o 9.50 hectar i gynnal asesiad ohono
- rydych yn amcangyfrif gostyngiad o 5% ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.16 y Llyfryn hwn: 'Cyfran fwy yn glytiau o redyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddynt yn ddirwystr. Ychydig o ddeiliach marw ar y llawr ond gyda phorfa'n tyfu trwyddo' Ystod 3 – 9%
- mae'r asesiad wedi cyfrif bod gennych 0.48 hectar (9.50 hectar x 5% yn anghymwys) o redyn anghymwys
- datganwch yr arwynebedd hwn o 0.48 hectar wrth y cae hwn ar eich SAF gan ddefnyddio'r cod YY21
- Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn nawr yw 9.02 hectar (9.50ha – 0.48ha ar gyfer rhedyn gwasgaredig) a dyna'r arwynebedd sydd ar gael ar gyfer cynnal y rheol 100 coeden/hectar.

Asesiad ar gyfer darn penodol o fewn parcel

AN1.12.10 Os oes un nodwedd mewn parcel ond bod ei chyfran anghymwys yn amrywio mewn rhannau gwahanol o'r cae neu os oes mwy nag un math o nodwedd wasgaredig e.e. rhedyn a sgri, gellir cynnal asesiad o rannau ar wahân a phenodol o nodweddion gwasgaredig cyn belled â bod yr holl arwynebeddau anghymwys yn cael eu hadio i roi un arwynebedd anghymwys ar gyfer y nodwedd wasgaredig a nodir ar eich SAF.

- Mesurwch arwynebedd y rhannau rydych yn cynnal asesiad ohonynt
- dewiswch y ganran i'w thynnu o'r ystod yn Atodiad AN1.14 y Llyfryn hwn
- lluoswch yr arwynebedd yr ydych yn cynnal asesiad ohono â'r ganran o ostyngiad rydych wedi'i dewis, i fesur arwynebedd y nodweddion gwasgaredig sy'n anghymwys o fewn y rhan benodol honno
- adiwch yr holl arwynebeddau anghymwys o'r asesiadau ar gyfer pob math o nodwedd
- dewiswch y cod priodol o Atodiad 3 y llyfryn hwn a datgan yr arwynebedd sydd wedi'i gyfrif ar gyfer y nodwedd wrth y cae
- bydd angen datganiadau gwahanol ar gyfer tir moel naturiol (sgri/meini/creigiau/tywod), Prysgwydd a Rhedyn a dylech dynnu eu harwynebedd o gyfanswm maint y cae yn y drefn yn AN1.3.2 uchod.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Enghraifft: cyfanswm arwynebedd parcel yw 10.20 hectar:

- rydych yn nodi bod darnau ar wahân o redyn gwasgaredig, yn mesur rhyngddynt 5.00 hectar a dau ddarn gwahanol o sgri gwasgaredig, y naill yn mesur 2.30 hectar a'r llall yn mesur 1.50 hectar
- rydych yn amcangyfrif faint o ganran i'w thynnu ar gyfer pob darn gwahanol:
 - a. 5% ar gyfer rhedyn, ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn 'Cyfran fwy yn glytiau o redyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddynt yn ddirwystr. Ychydig o ddeiliach marw ar y llawr ond gyda phorfa'n tyfu trwyddo'. Ystod 3 – 9%.
 - b. 15% ar gyfer y darn sgri mwyaf, ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y llyfryn hwn 'Creigiau a meini gwasgaredig yn ffurfio darnau mân o dir lle ceir ond ychydig o borfa'. Ystod 15 – 19%
 - c. 40% ar gyfer y darn arall o sgri, ar sail y disgrifiad yn y tabl yn AN1.14 y Llyfryn hwn 'Creigiau a meini moel yn ffurfio darnau mwy o dir lle ceir ond ychydig o borfa'. Ystod 20 – 50%
- cyfrifir eich asesiad o'r nodweddion gwasgaredig fel a ganlyn:
 - a. cyfrifir bod gennych 0.25 hectar o redyn gwasgaredig anghymwys (5.00 hectar x 5% yn anghymwys)
 - b. cyfrifir bod gennych 0.35 hectar o sgri/creigiau anghymwys (2.30 hectar x 15% yn anghymwys).
 - c. cyfrifir bod gennych 0.60 hectar o sgri/creigiau anghymwys (1.50 hectar x 40% yn anghymwys).
- ar lefel y parcel, mae'r asesiad wedi cyfrif bod 0.25 hectar o redyn gwasgaredig a bod 0.95 hectar (0.35 hectar + 0.60 hectar) o sgri/craig
- byddwch yn datgan yr 0.25 hectar a 0.95 hectar wrth y cae ar eich SAF gan ddefnyddio'r cod YY21 ar gyfer y cyntaf a'r cod YY41 ar gyfer yr ail.

Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae hwn nawr yw 9.00 hectar (10.20 hectar – 1.20 hectar ar gyfer rhedyn a sgri gwasgaredig) a dyma'r arwynebedd sydd ar gael ar gyfer cynnal y rheol 100 coeden/ha.

AN1.13 Trwch coed (100 o goed yr hectar)

AN1.13.1 O 2015 ymlaen, os oes mwy na 100 o goed yn tyfu ar wasgar fesul hectar o arwynebedd cymwys mwyaf y cae, ni chewch daliad BPS ar y cae hwnnw – bydd y cae cyfan yn anghymwys o ran y BPS.

AN1.13.2 Ar y llaw arall, os oes 100 neu lai o goed yn tyfu fesul hectar o arwynebedd cymwys mwyaf y cae, bydd angen ichi gyfrif yr arwynebedd o dan y coed a'i dynnu o arwynebedd y cae y gallir ei bori.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.13.3 Planhigyn prenaidd lluosflwydd yw coeden, fel arfer ag un coesyn neu fonyn, sy'n gallu tyfu'n eithriadol o dal (fel arfer dros 1.3m) gyda changhennau'n tyfu o'r bonyn ychydig bellter o'r llawr. Mae gan rai coed fwy nag un coesyn/bonyn yn tyfu o'r bôn, ond un goeden ydynt serch hynny.

AN1.13.4 Mae un llinell o ddwy goeden neu fwy o fewn perth (gwrych) neu ffin draddodiadol sy'n cael ei hystyried o dan y GAEC yn nodwedd ar y tirlun, yn gymwys. Nid oes angen tynnu arwynebedd.

Beth yw'r diffiniad o goed gwasgaredig?

AN1.13.5 At bwrpas cyfrif a oes 100 coeden/hectar, diffinnir coed gwasgaredig fel a ganlyn:

- coed unigol lle nad yw eu canopi yn cyffwrdd â choed eraill
- un llinell o ddwy neu fwy o goed yn tyfu'n agos iawn at ei gilydd gan greu canopi o fewn cae ond heb fod yn rhan o ffin draddodiadol
- grwpiau o goed ag arwynebedd anghymwys o lai na 100m².

Sut mae cyfrif a oes gennyf 100 coeden/hectar?

AN1.13.6 Gellir meddwl am 100 coeden/hectar fel 100 o goed ar arwynebedd o 10,000m². Mae hynny'n golygu mai arwynebedd coeden unigol ar gyfartaledd yw 100m² neu ei bod yn gorchuddio darn 10m x 10m o dir. Felly byddai gorchudd o goed gwasgaredig â llai na 10m o fwllch rhwng pob un mewn unrhyw gyfeiriad yn croesi'r trothwy o 100 coeden/hectar. Rhagwelir felly y byddai coed â llai na 10m o fwllch rhyngddynt yn cael eu hystyried yn grŵp o goed ac y dylid eu tynnu o'r cyfanswm yn ôl y gofyn. Gweler AN1.11 uchod.

AN1.13.7 Ar gyfer y datganiad ar eich SAF, gellir cyfrif trwch y coed trwy luosi'r Arwynebedd Cymwys Mwyaf â 100 i weld beth yw cyfanswm y coed yn y cae. Os gwelir bod 100 coeden/hectar neu fwy, mae'r cae yn anghymwys ar gyfer y BPS a dylech ei ddatgan gan ddefnyddio'r cod cnydau priodol (YY15 neu YY14).

Enghraifft: Cyfrifwyd mai 9.50 hectar yw Arwynebedd Cymwys Mwyaf cae (maint y cae cyfan 10.20 hectar, llai 0.70 hectar ar gyfer nodweddion cwbl anghymwys. Y nifer mwyaf o goed ar gyfer yr arwynebedd hwnnw yw 950 o goed (9.50ha x 100 coeden/ha). Aamcangyfrifir/cyfrifir bod 950 o goed yn Arwynebedd Cymwys Mwyaf y cae. Y mae felly yn anghymwys ar gyfer y BPS.

- dylech ddatgan yr arwynebedd cymwys mwyaf ar eich SAF â'r cod cnydau priodol – YY14 ar gyfer coed conwydd neu YY15 ar gyfer coed collddail.

Beth os oes llai na 100 coeden/hectar?

AN1.13.8 Os oes llai na 100 o goed yr hectar, mae arwynebedd cymwys mwyaf y cae yn gymwys am y BPS, ond rhaid cynnal asesiad i gyfrif faint sydd i'w dynnu ar gyfer yr arwynebedd o dan foncyffion y coed.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.13.9 Unwaith eto, gallwch gynnal yr asesiad naill ai ar yr arwynebedd cymwys mwyaf neu ar ddarn(au) penodol o fewn yr arwynebedd cymwys mwyaf os ceir darnau amlwg eu ffiniau o goed gwasgaredig. Dylech ei gynnal fel a ganlyn:

- Cadarnhau'r arwynebedd o goed rydych am gynnal asesiad ohono (arwynebedd cymwys mwyaf neu ddarn amlwg ei ffiniau)
- cadarnhau'r ganran i'w thynnu o'r tabl yn Atodiad AN1.14 yn y Llyfryn hwn
- lluoswch yr arwynebedd rydych yn cynnal asesiad ohono â'r ganran o ostyngiad rydych wedi'i dewis, i fesur arwynebedd anghymwys y boncyffion coed
- yna dylech ddatgan yr arwynebedd gan ddefnyddio cod YY16 Boncyffion (Trwch o lai na 100 o goed yr hectar) a'i dynnu o gyfanswm maint y cae yn y drefn a nodir yn AN1.3.2 uchod.

AN1.14 Disgrifiadau o gyfrannau'r nodweddion sy'n anghymwys

AN1.14.1 Mae'r asesiad yn mesur trwch pedwar math o nodwedd y mae'n rhaid eu datgan ar eich SAF:

Disgrifiad o'r Cnwd	Cod Cnydau
Boncyffion (Llai na 100 o goed yr hectar)	YY16
Rhedyn	YY21
Prysgwydd gan gynnwys eithin a mieri	YY23
Sgri/cnycau/meini/tywod	YY41

AN1.14.2 Dylech ddefnyddio'r tabl canlynol i benderfynu ar gyfran y nodwedd anghymwys a'r ganran o ostyngiad ar gyfer y nodwedd anghymwys.

- Mae pob nodwedd wedi'i rhannu'n categorïau gydag ystod o ostyngiad ar gyfer pob categori, wedi'i fynegi ar ffurf canran. Dewiswch y categori sy'n disgrifio'r nodwedd wasgaredig orau
- mae gan bob disgrifiad ystod gynrychioliadol o ganrannau ar gyfer pob nodwedd
- nid yw'r canrannau hyn yn rhai pendant a dylid eu defnyddio fel canllaw wrth benderfynu pa gyfran i'w defnyddio i gyfrif arwynebedd terfynol y nodweddion gwasgaredig yn y cae, ac sydd felly'n anghymwys
- dyma'r disgrifiadau y bydd Arolygiaeth Wledig Cymru yn eu defnyddio ac ar gyfer archwiliadau synhwyro o bell.

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

AN1.14.3 Tabl cyfrannau nodweddion sy'n anghymwys

Tabl Cyfrannau Nodweddion sy'n Anghymwys				
Lefel y gyfran	Sgri/Cnycau/ Craig/Meini/ Tywod (YY41)	Prysgwydd gan gynnwys eithin a mieri (YY23)	Rhedyn (YY21)	Boncyffion (Llai na 100 o goed/ha) (YY16)
Disgrifiad Lefel 1	Craig foel wasgaredig o fewn cae sy'n cael ei bori.	Llawer o lwyni unigol (e.e, Eithin, Drain Gwynion) lle bo tir ar gael i'w bori.	Peth tystiolaeth o redyn i'w gweld yn y lluniau o'r awyr.	Coed unigol gwasgaredig lle na fyddai arwynebedd y boncyffion a'r coed o'u cyfuno yn 100m ² (0.01ha).
Ystod % anghymwys lefel 1	1 – 4%	1 – 4%	1 – 2%	0%
Disgrifiad Lefel 2	Creigiau a meini gwasgaredig yn ffurfio darnau mân o dir lle ceir ond ychydig o borfa.	Llawer o lwyni gwasgaredig yn bresennol gan ffurfio clystyrau mewn rhai mannau. Porfa ar gael oddi tanynt a rhyngddynt.	Cyfran fwy yn glytiau o redyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddynt yn ddirwysr. Ychydig o ddeiliach marw ar y llawr ond gyda phorfa'n tyfu trwyddo.	Coed niferus gwasgaredig gyda phorfa oddi tanynt a rhyngddynt. Coetir agored (e.e deri, llarwydd) lle nad yw'r canopi'n gysgod ac nad yw'r deiliach yn rhwystro tyfiant porfa oddi tanynt.
Ystod % anghymwys lefel 2	5 – 19%	5 – 9%	3 – 9%	1 – 9%
Disgrifiad Lefel 3	Creigiau a meini moel yn ffurfio darnau mwy o dir lle ceir ond ychydig o borfa.	Modd pori'r rhan fwyaf ond llawer clwstwr o lwyni, bob un yn ddigon trwchus naill ai i gadw stoc allan neu i rwystro porfa rhag tyfu.	Y rhan fwyaf yn rhedyn trwchus, ond stoc yn dal yn gallu mynd iddo. Rhedyn yn pydru'n gorchuddio llawr y safle ond heb fod o drwch mawr. Porfa'n tyfu trwy'r deiliach.	Amh
Ystod % anghymwys lefel 3	20 – 49%	10 – 39%	10 – 39%	Amh

ATODIAD 1: DATGAN A THYNNU NODWEDDION ANGHYMWYS

Tabl cyfrannau nodweddion sy'n anghymwys				
Lefel y gyfran	Sgri/Cnycau/Craig/Meini/Tywod (YY41)	Prysgwydd gan gynnwys eithin a mieri (YY23)	Rhedyn (YY21)	Boncyffion (Llai na 100 o goed/ha) (YY16)
Disgrifiad Lefel 4	Nid yw'n bosibl pori dros hanner y cae oherwydd craig foel, rwbwl chwareli ac ati.	Darnau o lwyni trwchus, gydag ond ychydig o borfa oddi tanynt – rhaid wrth lwybrau i fynd atynt. Mieri'n bresennol. Gellioedd ar lethrau serth ar lan nentydd, ychydig iawn o oleuni, ychydig iawn o borfa – rhaid wrth lwybrau i fynd atynt.	Rhedyn tal a thrwchus sy'n cyfyngu symudiadau stoc i lwybrau. Trwch o ddeiliach ar lawr.	Amh
Ystod % anghymwys lefel 4	50 – 99%	40 – 99%	40 – 99%	Amh
Disgrifiad Lefel 5	Darnau o graig, graean a sbwriel cloddio a chwareli, lle nad oes tir pori ar gael.	Ardal drwchus o brysgwydd neu eithin, amhosibl i stoc fynd iddi. Dim arwydd o lwybrau.	Rhedyn trwchus amhosibl mynd trwyddo. Da byw yn cadw draw oddi wrtho y rhan fwyaf o'r flwyddyn. Trwch o ddeiliach ar lawr, wedi crynhoi'n haen organig yn lle pridd, i gadarnhau ei fod wedi bod yn casglu dros flynyddoedd.	Grŵp(iau) o dair neu fwy o goed (nad ydynt yn rhan o ffin draddodiadol) yn tyfu'n agos iawn i'w gilydd gan greu canopi o ganghennau sy'n ffurfio gorchudd di-dor uwchben).
Ystod % anghymwys lefel 5	100% yn anghymwys	100% yn anghymwys	100% yn anghymwys	100% yn anghymwys
	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.	Dylid datgan darnau sydd fwy na 100m ² yn grŵp anghymwys a'u tynnu o arwynebedd y cae.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

AN2.1 Cyflwyniad

AN2.1.1 Mae'r Atodiad hwn yn diffinio pob un o'r Ardaloedd â Ffocws Ecolegol (AFfE) yng Nghymru ac yn disgrifio'r gofynion ar gyfer pob un. Mae'n esbonio sut y dylech ddatgan nodweddion tir AFfE sydd ar gael i fwy nag un ffermwr. Ceir enghreifftiau o senarios gwahanol i ddangos a yw ymylon neu rimynnau coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig draddodiadol wrth ymyl tir â'r neu beidio. Ni chaiff Cynhyrchion Amddiffyn Planhigion eu defnyddio mewn cnydau cloi nitrogen na gwyndwn.

AN2.2 Gwyndwn

AN2.2.1 Diffiniadau Cyffredinol

- Rhaid ei gynnal ar dir â'r.
- Ni chaiff fod ar dir pori parhaol. Os ydych yn meddwl ei gynnal ar gae sydd neu sydd wedi dod yn dir pori parhaol, rhaid troi'r tir hwnnw yn dir â'r yn gyntaf (trwy dyfu cnwd â'r arno). Os byddwch yn plannu cnwd â'r ar ôl 15 Mai ar gae o borfa barhaol, rhowch wybod i Lywodraeth Cymru i ddiweddarau manylion yr ail gnwd y gwnaethoch ei ddatgan ar eich SAF a newid statws y tir i dir â'r.
- Ni chaiff fod ar borfa barhaol amgylcheddol sensitif.
- Ni chaiff fod ar dir lle tyfir cnwd parhaol.
- Ni chaniateir unrhyw fath o gynhyrchu amaethyddol arno h.y. dim cnwd a dim pori na storio bêls, silwair, gwellt, tail na pheiriannau fferm arno. Cewch docio'r gwyndwn yn ystod cyfnod y gwyndwn ond dim ond i reoli chwyn niweidiol yn unol â'r Ddeddf Chwyn e.e. ysgall y maes. Rhaid cadw'r torion o fewn ffiniau'r gwyndwn.
- Nid yw'r busnes fferm yn cael defnyddio'r hyn sy'n tyfu yn ystod y cyfnod gwndwn. Felly, peidiwch â'i bori na chywain y gwair ar ôl i'w gyfnod fel gwyndwn ddod i ben. Dylech adael y tir am weddill y flwyddyn galendr a pheidio â'i ddefnyddio i bori anifeiliaid, neu dylech dorri'r tyfiant a gadael y torion ar y llawr i bydru, yn hytrach na'u symud, eu llosgi neu eu defnyddio.

AN2.2.2 Manylebau

- Rhaid cadw'r tir yn wyndwn am o leiaf cyfnod di-dor o 6 mis, rhwng 1 Chwefror a 31 Gorffennaf.
- Bydd o leiaf 2m o led.
- Bydd o leiaf 0.01 hectar o faint.
- Caiff fod yn borfa dros dro cyn belled â'i fod yn rhan o gylchdro â'r ac yn gyson â'r diffiniadau a'r manylebau o wyndwn.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

- Ystyrir bod tir sydd wedi'i ddatgan yn wyndwn at ddiben yr AFfE yn parhau'n rhan o gylchdro â'r cyhyd â'i fod wedi'i ddatgan yn wyndwn at ddiben yr AFfE.
- Ni chewch fêlio na phori gorchudd o borfa dros dro ar ôl i'r cyfnod fel gwyndwn ddod i ben os cafodd ei hau cyn ei droi'n wyndwn. Er mwyn hau gorchudd o borfa yn ystod y cyfnod fel gwyndwn, rhaid bod hynny'n ofynnol, er enghraifft, o dan gytundeb cynllun Amaeth-amgylcheddol Datblygu Gwledig neu Natura 2000.
- Ni chewch hau cnwd â'r arno tra'i fod yn wyndwn ar gyfer ei gynaeafu ar ôl ei gyfnod yn wyndwn ond fe gewch hau cnwd â'r ôl i'r cyfnod fel gwyndwn ddod i ben.
- Caniateir ichi hau gorchudd adar gwyllt neu ffynhonnell neithdar i gynnal anifeiliaid gwyllt a phryfed peillio – ni fydd yn gnwd y gellir ei gynaeafu a bydd yn gymysgedd o ddwy rywogaeth fan leiaf.
- Rhaid ichi ddangos y math o wyndwn sydd gennych trwy ddatgan un o'r canlynol: Gwyndwn – Porfa wedi'i hau – FA4, Gwyndwn – Aildyfiant Naturiol – FA3, Gwyndwn – Gorchudd Bywyd Gwyllt wedi'i hau – FA5.
- Cewch ddefnyddio tir sydd wedi'i ddatgan yn wyndwn fel rhan o gontract Datblygu Gwledig (Glastir Sylfaenol, Glastir Uwch neu Glastir Organig) yn AFfE ond mae rheolau Ewrop yn ystyried hyn yn enghraifft o dalu ddwywaith.
- Ni chewch roi plaladdwyr ar wyndwn yn ystod ei gyfnod fel gwyndwn.
- Ni chaiff busnes y fferm ddefnyddio unrhyw beth sydd wedi tyfu ar dir sy'n wyndwn. Felly:
 - Peidiwch â gadael i anifeiliaid ei bori yn ystod ei gyfnod fel gwyndwn nac am weddill y flwyddyn galendr.
 - Os ydych yn torri tyfiant, gadewch y torion i bydru ar y tir. Peidiwch â'u cynaeafu na'u llosgi na'u defnyddio.

AN2.3 Cnwd cloi nitrogen

AN2.3.1 Gallwch ei blannu fel cnwd ar ei ben ei hun neu'n gymysgedd o gnydau cloi nitrogen. Ond ni chewch blannu cymysgedd o gnydau cloi nitrogen gyda chnydau eraill yn yr un cae gan y byddwn yn ystyried hynny fel cnwd cymysg neu borfa dros dro ac ni fydd yn bodloni'r gofyn ar gyfer cnwd cloi nitrogen e.e. nid yw porfa gyda meillion yn gymysg ynddo yn cyfrif fel cnwd cloi nitrogen. Ni chewch ddefnyddio Cynhyrchion Amddiffyn Planhigion ar gnwd cloi nitrogen am oes y cnwd hwnnw, o'r hadau i'r cynaeaf.

Diffiniadau Cyffredinol

AN2.3.2 Dyma'r cnydau sy'n cyfrannu at gloi nitrogen mewn pridd ac sy'n gymwys o dan yr AFfE hon:

Medicago sativa – alffalffa / liwsern
Medicago lupulina – maglys

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfe

Lotus corniculatus – pys-y-ceirw

Cicer arietinum – ffacbyg

Phaseolus vulgaris – ffa gwyrdd / ffa fava / ffa tew

Vicia faba – ffa tew

Vicia sativa – pupys

Vicia villosa – ffacbysen y tir âr

Trifolium repens – meillion gwyn

Trifolium pratense – meillion coch

Trifolium incarnatum – meillion gwaetgoch

Pisum sativum – pys maes / pys dringo

Lens culinaris – corbyg

Glycine max – ffa soia

Melilotus albus – yr wyrdro wen

Lupinus spp. – bysedd y blaidd (rhywogaethau amrywiol)

Vigna radiata – ffa mwng

Onobrychis viciifolia – ffawlys.

AN2.3.3 Rhaid:

- ei sefydlu ar dir âr
- i'r cnwd fod yn bresennol yn ystod y tymor tyfu h.y. wedi'i hau erbyn 15 Mai ac yn bresennol am 14 wythnos ar ôl ei hau neu tan 1 Awst, pa un bynnag sydd hwyraf
- peidio â'i gynaeafu na'i bori yn y tymor tyfu
- defnyddio'r cnydau at eich diben eich hun neu i'w gwerthu.

AN2.3.4 Bydd cnwd cloi nitrogen a chnwd nad yw'n cloi nitrogen yn yr un cae yn cael eu hystyried yn gnwd cymysg neu'n borfa dros dro ac ni fydd yn bodloni'r gofyn o ran cnydau cloi nitrogen e.e. nid yw porfa gyda meillion yn gymysg ynddo yn cyfrif fel cnwd cloi nitrogen.

Manylebau

AN2.3.5 Cewch gynnal AFfe Cloi Nitrogen ar unrhyw dir âr yng Nghymru ac nid yw wedi'i gyfyngu i Barthau Perygl Nitradau.

AN2.4 Ymylon neu rimynnau coed neu goed mewn llinell

AN2.4.1 Diffiniadau Cyffredinol

- rhes o lwyn neu goed sy'n ffrufio perth (gwrych) neu rimyn o goed sy'n:
 - nodwedd yn y dirwedd ar gyfer nodi ffiniau ar y tir neu fel cyfrwng i amgáu anifeiliaid, a/neu
 - nodwedd yn y dirwedd o fewn caeau, sy'n gynefin i anifeiliaid gwyllt neu'n goridor i anifeiliaid gwyllt allu ei ddefnyddio i fynd o gynefin i gynefin.
- I fod yn gymwys fel AFfe, rhaid i'r perthi neu'r rhimynnau coed neu'r goed mewn llinell fod ar neu wrth dir âr. Ystyrir bod perthi neu rimynnau coed neu goed

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

mewn llinell 'wrth' dir â'r pan fydd ochr hira'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell yn cyffwrdd â'r tir â'r hwnnw ac nad oes nodwedd sy'n anghymwys am BPS ac sy'n fwy na 5 m o led yn eu rhwystro rhag cyffwrdd â'r tir â'r (e.e. byddai trac neu ffos anghymwys 6 m nad yw'n rhan o'r tir â'r yn y cae yn golygu na fyddai'n gymwys defnyddio'r berth neu'r rhimyn o goed sydd wrtho). Os oes ffens rhwng y berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell a'r cae, ystyrir eu bod ar dir â'r cyn belled nad ydynt yn fwy na 10 m o led (waeth am y ffens).

- I fod yn gymwys am AFfE, rhaid i'r berth neu'r rhimyn coed fod ar gael at ddefnydd y ffermwr. Pan fydd perth neu rimyn coed yn ffin rhwng dau gae, yna at ddiben y BPS, ystyrir bod y ffin yn rhedeg trwy ganol y berth neu'r rhimyn coed. Mae hynny'n golygu pan fydd perth neu rimyn coed yn ffin rhwng tir sydd at ddefnydd dau ffermwr gwahanol, yna rhennir cyfanswm arwynebedd yr AFfE sy'n berth neu'n rhimyn coed yn gyfartal rhwng y ddau ffermwr h.y. at bwrpas pwysoli / trosi, byddai'r ddau yn defnyddio 50%.
- Os ydy'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell yn ffinio â'r heol fawr, gallwch ddatgan y berth neu'r rhimyn coed gyfan os mai chi sy'n gyfrifol am gynnal a chadw dwy ochr y'r nodweddion hynny, gan yr ystyrir eu bod at eich defnydd chi.
- Rhaid eich bod yn datgan y tir â'r y mae'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell arno neu wrtho.
- Os ydych yn torri tyfiant, gadewch y torion i bydru ar y tir. Peidiwch â'u casglu na'u llosgi na'u defnyddio.

AN2.4.2 Manylebau

- Ni chaiff y berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell fod yn fwy na 10 metr (5m bob ochr i'r ffin) o led ar ei hyd. Os oes darnau sy'n fwy na 10 m o led, gan gynnwys canopi coed, ni chaiff y rheini eu cyfrif fel AFfE. Ni chyfrifir y lled fel cyfartaledd.
- Nid oes hyd lleiaf.
- Ystyrir bod bylchau, gan gynnwys bylchau caeau, hyd at 4 metr, yn rhan o'r berth neu rimyn coed; dylech nodi unrhyw fylchau lletach na hyn, gan gynnwys canopi coed unigol neu linell o goed, ac ni chewch eu cyfrif at hyd y berth neu'r rhimyn o goed ar gyfer AFfE.
- Mae coed mewn llinell yn cael eu diffinio fel coed â diamedr coron o 4 metr a chanopi â llai na 5 metr rhyngddynt.
- Mae'r ymyl 'dim trin' o 1 metr sy'n ofynnol o dan GAEC 7 Trawsgydymffurfio yn cael ei ystyried yn dir â'r os oes mwy nag 1 metr ond llai na 5 metr heb ei drin ac yr ystyrir bod y berth neu'r rhimyn o goed yn ffinio â'r tir â'r.
- Os oes gennych dir â'r sy'n ddi-gnwd o dan ymrwymiad Amaeth-amgylcheddol Datblygu Gwledig, caiff ei statws â'r ei rewi dros oes y cytundeb. Felly, ni fyddai ymylon neu rimynnau o wyndwn â'r gafodd eu creu neu sy'n cael eu cynnal o dan gytundeb Glastir (waeth beth yw eu lled) yn rhwystro perth neu rimyn coed (neu

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

wal gerrig draddodiadol) rhag ffinio â thir âr. Pan ddaw'r ymrwymiad Amaeth-amgylcheddol i ben e.e. Tir Gofal, bydd y cyfnod 5 mlynedd o gylchdroi tir âr yn ailddechrau a daw'r tir yn borfa barhaol os bydd yn parhau heb gnwd.

- Nid yw'r gwaith plannu newydd ar gyfer creu neu adfer perth yn cael ei gyfrif fel AFfE, oni bai bod y tyfiant yn ddigonol i fodloni'r manylebau.
- Mae ymylon neu rimynnau o goed neu goed mewn llinell sydd wedi'u bondocio yn gymwys fel AFfE.
- Nid oes rhywogaethau penodol o lwyni y bydd angen eu plannu yn y berth neu'r rhmiyn coed. Pwysig: nid yw rhedyn yn gymwys gan nad yw'n rhywogaeth brennaidd, felly dylid ystyried clwt o redyn 4 metr neu fwy o hyd fel bwlch.
- Os yw'r holl berthi, rhimynnau coed neu goed mewn llinell at eich defnydd chi a'i bod rhwng cae âr a chae o borfa barhaol, mae'r perthi, rhimynnau coed neu goed mewn llinell cyfan yn cyfrif at bwrpas yr AFfE.

AN2.5 Waliau Cerrig Traddodiadol

AN2.5.1 Diffiniadau Cyffredinol

- Yn nodwedd yn y dirwedd ar gyfer nodi ffiniau ar y tir neu fel cyfrwng i amgáu anifeiliaid.
- Yn nodwedd yn y dirwedd o fewn caeau.
- Cynhwysir cloddiau Sir Benfro, sef waliau lle bo'r wall allanol o gerrig neu lechi yn amgáu craidd o bridd neu rwbel. Nid yw'r math hwn o AFfE wedi'i gyfyngu i Sir Benfro yn unig. Ceir waliau tebyg ar hyd a lled y wlad.
- Ni fydd unrhyw beth sydd wedi'i wneud o sment yn gymwys.
- Nid yw'n angenrheidiol ei bod yn gallu dal stoc.
- Os yw'r ffermwr wedi plannu perth neu rimyn coed neu goed mewn llinell ar ben wal gerrig, y wal gerrig fydd yr AFfE cyn belled â'i bod yn cyffwrdd â'r tir âr.
- I fod yn gymwys am AFfE, rhaid i'r wal gerrig fod ar neu wrth dir âr. Ystyrir bod wal gerrig 'wrth' dir âr pan fydd ochr hira'r wal gerrig yn cyffwrdd â'r tir âr ac nad oes nodwedd sy'n anghymwys am BPS dros 5 metr o led yn ei rhwystro rhag cyffwrdd â'r tir âr (e.e. trac neu ffos anghymwys 6 metr nad yw'n rhan o'r tir âr yn y cae).
- I fod yn gymwys am AFfE, rhaid i'r wal gerrig fod ar gael at ddefnydd y ffermwr. Pan fydd wal yn ffin rhwng dau gae, yna at ddiben y BPS, ystyrir bod y ffin yn rhedeg trwy ganol y wal. Mae hynny'n golygu pan fydd wal yn ffin rhwng tir sydd at ddefnydd dau ffermwr gwahanol, rhennir cyfanswm arwynebedd yr AFfE sy'n wal yn gyfartal rhwng y ddau ffermwr h.y. at bwrpas pwysoli / trosi, byddai'r ddau yn defnyddio 50%.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

- Os ydy'r berth yn ffinio â thir anamaethyddol fel heol fawr, gallwch ddatgan y wal gyfan os mai chi sy'n gyfrifol am ei chynnal a'i chadw o'r ddwy ochr, gan yr ystyrir ei bod at eich defnydd chi.
- Rhaid eich bod yn datgan y tir â'r y mae'r wal arno neu wrtho.

AN2.5.2 Manylebau

- Ni fydd bylchau yn y wal. Os oes bwlch, gan gynnwys bwlch cae, dyna fydd diwedd y wal.
- Bydd y wal o leiaf 1m o uchder; nid oes uchder mwyaf.
- Ni fydd y wal yn fwy na 4 m o led; nid oes lled lleiaf.
- Rhaid iddi fod yn wal sych o gerrig neu lechi. Cynhwysir cloddiau Sir Benfro (sef waliau lle bo'r wall allanol o gerrig neu lechi yn amgáu craidd o bridd neu rwbel).
- Ni chynhwysir cloddiau pridd, gan gynnwys cloddiau ag wyneb o gerrig ar un ochr.

AN2.6 Nodwedd y dirwedd ar AFfE sydd ar gael i fwy nag un ffermwr

AN2.6.1 Ffin – mewn sefyllfaoedd gwahanol, gellir datgan ymylon neu rimynnau coed neu goed mewn llinell a waliau cerrig traddodiadol fel AFfE gan un neu fwy o ffermwyr, gan ddibynnu pwy sy'n gyfrifol am eu cynnal a'u cadw a phwy sy'n datgan y tir â'r cysylltiedig.

Beth sydd bob ochr i'r berth neu rimyn o goed?	Faint i'w gyfrif fel AFfE
Tir â'r ar y ddwy ochr	Cyn belled â'ch bod chi'n gyfrifol am ddwy ochr y berth neu'r rhimyn o goed (bod y caeau at eich defnydd chi), gallwch ddatgan dwy ochr y berth neu'r rhimyn o goed fel nodweddion AFfE. Os mai am un ochr yn unig rydych yn gyfrifol, cewch gyfrif dim ond hanner y berth neu'r rhimyn coed fel nodwedd AFfE oni bai'ch bod yn gallu dangos tystiolaeth ddogfennol bod y berth neu'r rhimyn coed cyfan at eich defnydd chi.
Tir â'r ar un ochr y berth; tir arall yr ochr arall	Os mai chi sy'n gyfrifol am ddwy ochr y berth neu'r rhimyn coed, cewch gyfrif yr holl berth neu rimyn coed neu goed mewn llinell fel nodwedd AFfE. Os ydych yn gyfrifol am ochr tir â'r y berth neu'r rhimyn coed yn unig, cewch gyfrif dim ond ei hanner fel nodwedd AFfE.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfe

Tir âr ar un ochr a thir anamaethyddol (e.e. heol neu goetir) ar y llall	Os mai chi sy'n gyfrifol am ddwy ochr y berth neu'r rhimyn coed, cewch gyfrif y berth neu'r rhimyn cyfan fel nodwedd AFfE.
Tir âr ar y naill ochr a'r tir ochr arall o dan reolaeth rhywun arall (e.e. cymydog)	Os ydych yn gyfrifol am ochr tir âr y berth neu'r rhimyn coed yn unig, cewch gyfrif dim ond ei hanner fel nodwedd AFfE. Os mai chi sy'n gyfrifol am ddwy ochr y berth neu'r rhimyn o goed, cewch gyfrif y berth neu'r rhimyn coed cyfan fel nodwedd AFfE. Os ydych yn gyfrifol yn unig am y tir nad yw'n dir âr, ni chewch gyfrif yr hanner hwnnw yn nodwedd AFfE.

AN2.7 Coedlannau cylchdro byr

Diffiniadau Cyffredinol

AN2.7.1 Tir wedi'i blannu â chnydau pren lluosflwydd gyda'r gwreiddgyff neu'r 'cadeiriau' yn cael eu gadael yn y tir ar ôl eu cynaeafu, gydag egin newydd yn ymddangos yn y tymor canlynol. Y rhywogaethau a ganiateir yw:

Gwern (Alnus)
Bedw Arian (Betula Pendula)
Ynn (Fraxinus excelsior)
Castan Pêr (Castanea sativa)
Helyg (Salix)
Poplys (Populus)
Cyll (Corylus avellana)
Pisgwydd (Tilia cordata)
Masarn (Acer pseudoplatanus).

AN2.7.2 Manylebau

- Peidiwch â defnyddio gwrtaith mwynol (caniateir tail, compost madarch, slwtsh carthion wedi'i drin a chompost).
- Peidiwch â defnyddio cynnyrch amddiffyn planhigion ac eithrio i sbot-chwynnu rhywogaethau tramor goresgynnol e.e. Rhododendron, Clymog Japan a Jac y Neidiwr a chwyn niweidiol goresgynnol e.e. llysiau'r gingroen, am y ddwy flynedd. gyntaf ar ôl eu plannu.
- Cewch eu cynnal ar unrhyw dir amaethyddol ar y daliad.
- Y cylch cynhaeaf hiraf (y cyfnod rhwng cynaeafau) yw 20 mlynedd.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

AN2.8 Tir wedi'i goedwigo fel rhan o ymrwymiad cynllun Rhaglen Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig 2014 – 2020 (dim ond os y defnyddiwyd y tir hwnnw i hawlio taliadau SPS arno yn 2008)

AN2.8.1 Diffiniadau Cyffredinol

Mae'n cynnwys tir sydd wedi'i goedwigo o dan y cynlluniau canlynol ac y talwyd y Cynllun Taliad Sengl (SPS) arno yn 2008:

- Cynllun Grantiau Coetir (WGS 3).
- Cynllun Premiwm Coetir Ffermydd (FWPS).
- Coetiroedd Gwell i Gymru (BWW).
- Premiwm Tir wedi'i Wella (ILP).
- Glastir – Creu Coetir (GWC).
- Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP).

AN2.8.2 Hawliwyd SPS ar y tiroedd hyn o dan y codau cnydau BW1 a CW1 cyn 2015.

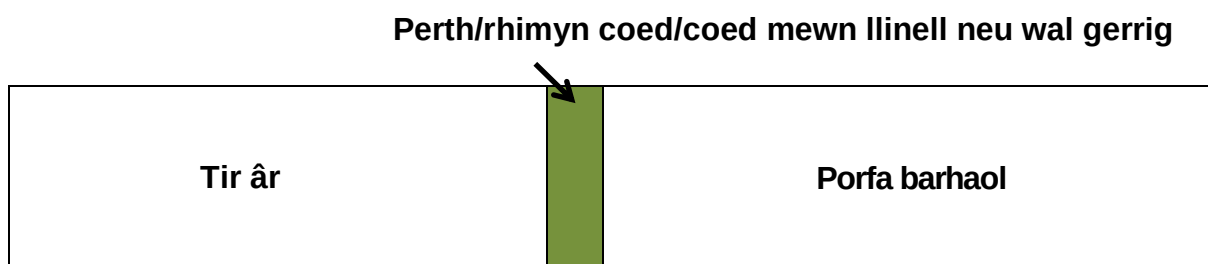
AN2.8.3 Manylebau

- Cewch eu cynnal ar unrhyw dir amaethyddol ar y daliad.

AN2.9 Lleoliad Enghreifftiau o AFfE

Mae'r enghreifftiau canlynol yn dangos a yw perth neu rimyn coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig draddodiadol wrth dir â'r neu beidio.

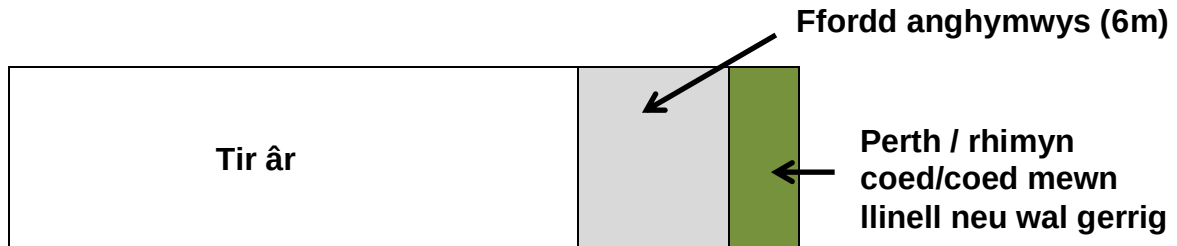
Enghraifft 1 – Perth neu rimyn coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig wrth dir â'r.

Mae ochr hira'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig wrth dir â'r. Caiff yr holl berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell felly fod yn AFfE.

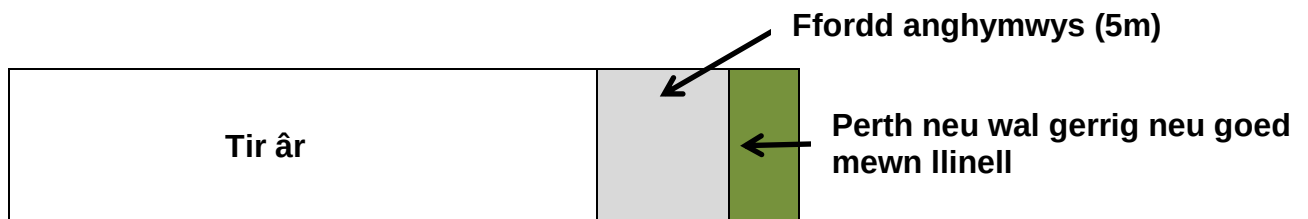
ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

Enghraifft 2a – Nodwedd anghymwys(>5m) wrth berth neu rimyn coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig.

Oherwydd y ffordd anghymwys, nid yw'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal yn ffinio â'r tir âr. **Ni all** felly fod yn AFfE.

Enghraifft 2b – Nodwedd anghymwys ($\leq 5m$) wrth berth neu rimyn coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig.

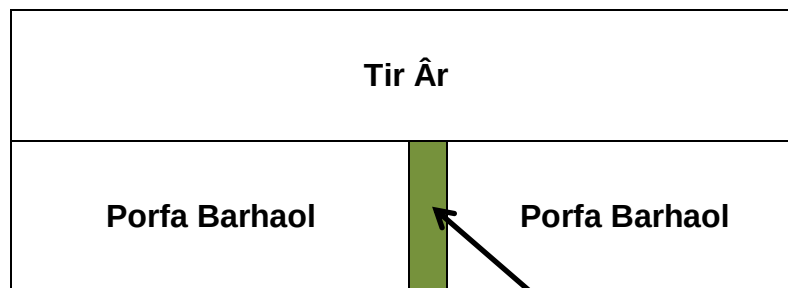

Mae'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig yn ffinio â ffordd anghymwys ond o fewn 5m i dir âr. Caiff ei ystyried felly fel AFfE bosibl.

Pwysig: O dan yr amodau Trawsgydymffurfio, rhaid ichi beidio â thrin (e.e. aredig, rotofatio, llyfnu ag oged bigau/ddisg) o fewn 1m i berth, clawdd neu ddŵr wyneb; na rhoi plaladdwyr neu wrtaith o fewn 2m o ddŵr wyneb. Mae gan y darnau tir hyn yr un statws â'r tir âr sy'n ffinio â nhw.

Pan fydd ffermwr yn dewis peidio â thrin cornel cae neu stribedi o dir am sawl blwyddyn o'r bron a bod eu lled yn fwy na 5m, efallai y caiff y tir ei ystyried yn borfa barhaol (neu'n anghymwys os oes prysgwydd yn tyfu arno). Ni chaiff unrhyw nodwedd AFfE sy'n fwy na 5m o dir âr ei ystyried yn AFfE bosib.

Enghraifft 3 – Nid yw'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig yn cyffwrdd â'r tir âr ar hyd ei ochr hiraf.

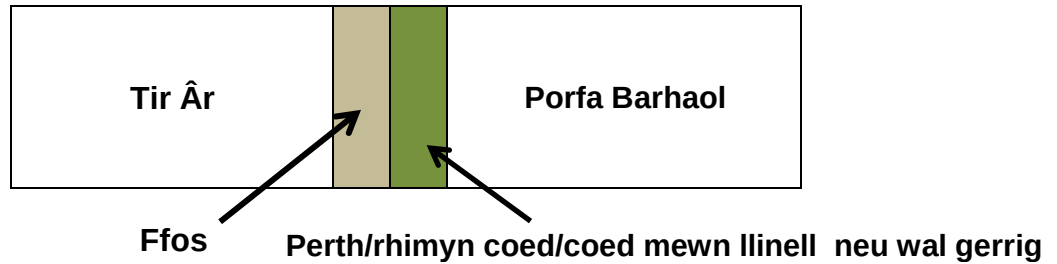

Perth/rhimyn coed/ coed mewn llinell neu wal gerrig

Nid yw ochr hira'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal yn cyffwrdd â'r tir âr. Nid yw felly wrth y tir âr ac **ni chaiff** felly fod yn AFfE.

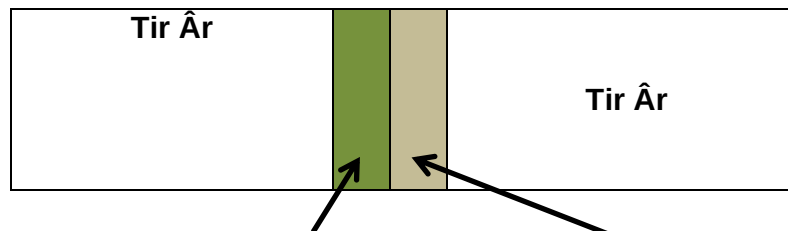
ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU A'R AFfE

Enghraifft 4 – Perth neu rimyn coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig wrth ffos sydd wrth dir âr.

Yn yr enghraifft hon, mae'r ffos (nad yw'n AFfE ond sy'n cael ei hamddiffyn gan Drawsgydymffurfio) yn ffinio â thir âr ac mae'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig wrth y ffos. Felly, caiff y berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig fod yn AFfE.

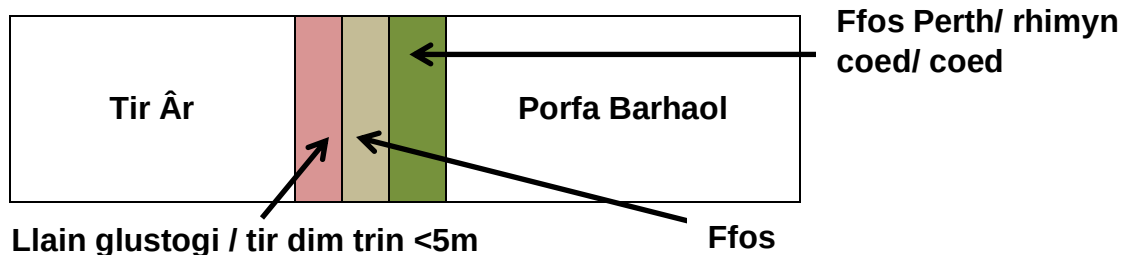
Enghraifft 5 – Perth neu rimyn coed neu goed mewn llinell neu wal gerrig a ffos yn ffinio â thir âr.

Perth/rhimyn coed/coed mewn llinell neu wal gerrig **Ffos**

Yn yr enghraifft, mae'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig ar neu wrth barseli o dir âr, felly gallai'r ddau fod yn AFfE.

Enghraifft 6 – Llain glustogi ar gae âr, gan roi'r ffos wrth dir âr a'r berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig wrth y ffos.

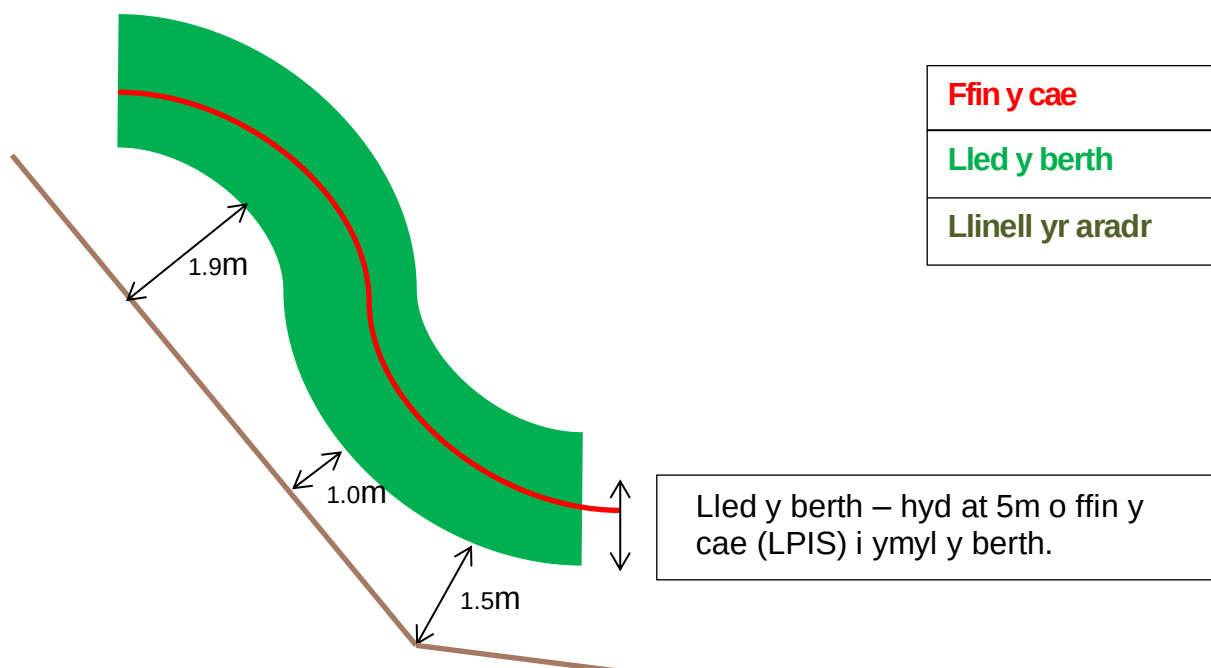

Mae'r llain glustogi ar y tir âr, mae'r ffos wrth dir âr. Mae'r ffos yn gymwys am y BPS (o dan GAEC), felly gan fod y berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig yn ffinio â'r ffos sydd wrth y tir âr, caiff y berth neu'r rhimyn coed neu'r coed mewn llinell neu'r wal gerrig fod yn AFfE.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU AC AFfE

Atodiad 2 – Mesur perthi neu rimynnau coed a waliau cerrig traddodiadol.

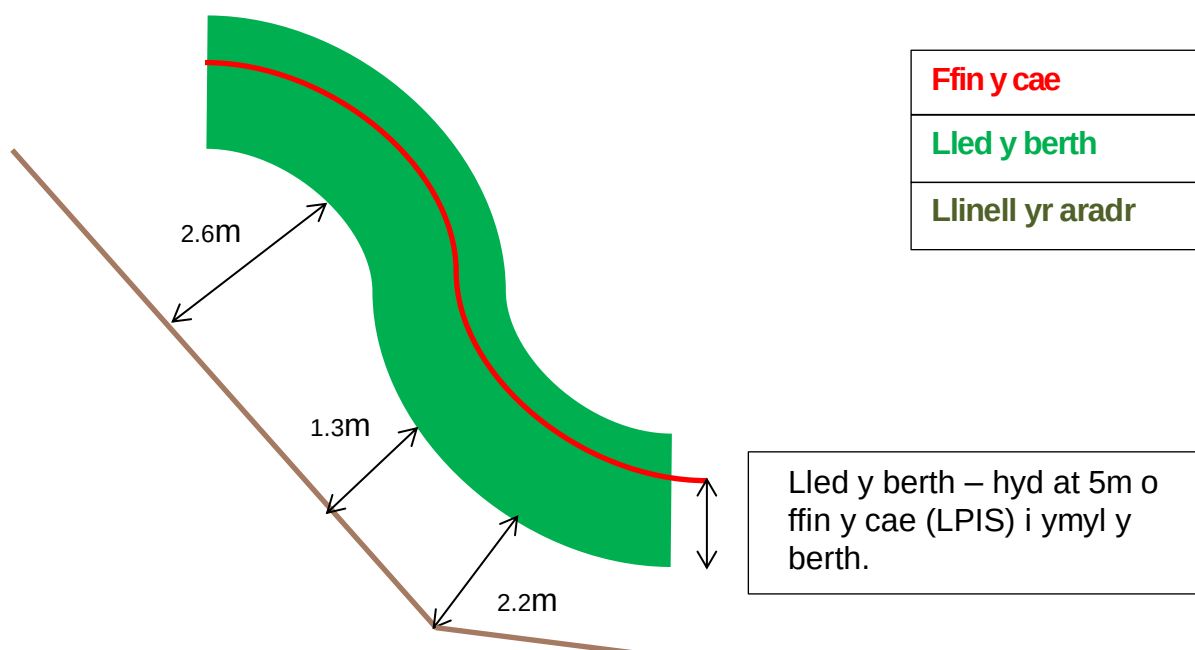
Diagram 1: Y Llain Glustogi yn ffin glustogi Trawsgydymffurfio o dan GAEC 7 – AFfE Gymwys.

Mae'r llain glustogi rhwng ymyl y berth a llinell yr aradr yn llai na 2 metr o led yn ei fan lletaf ar hyd y berth gyfan. Gellir ystyried y llain glustogi gyfan yn nodwydd Trawsgydymffurfio o dan GAEC 7.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU AC AFfE

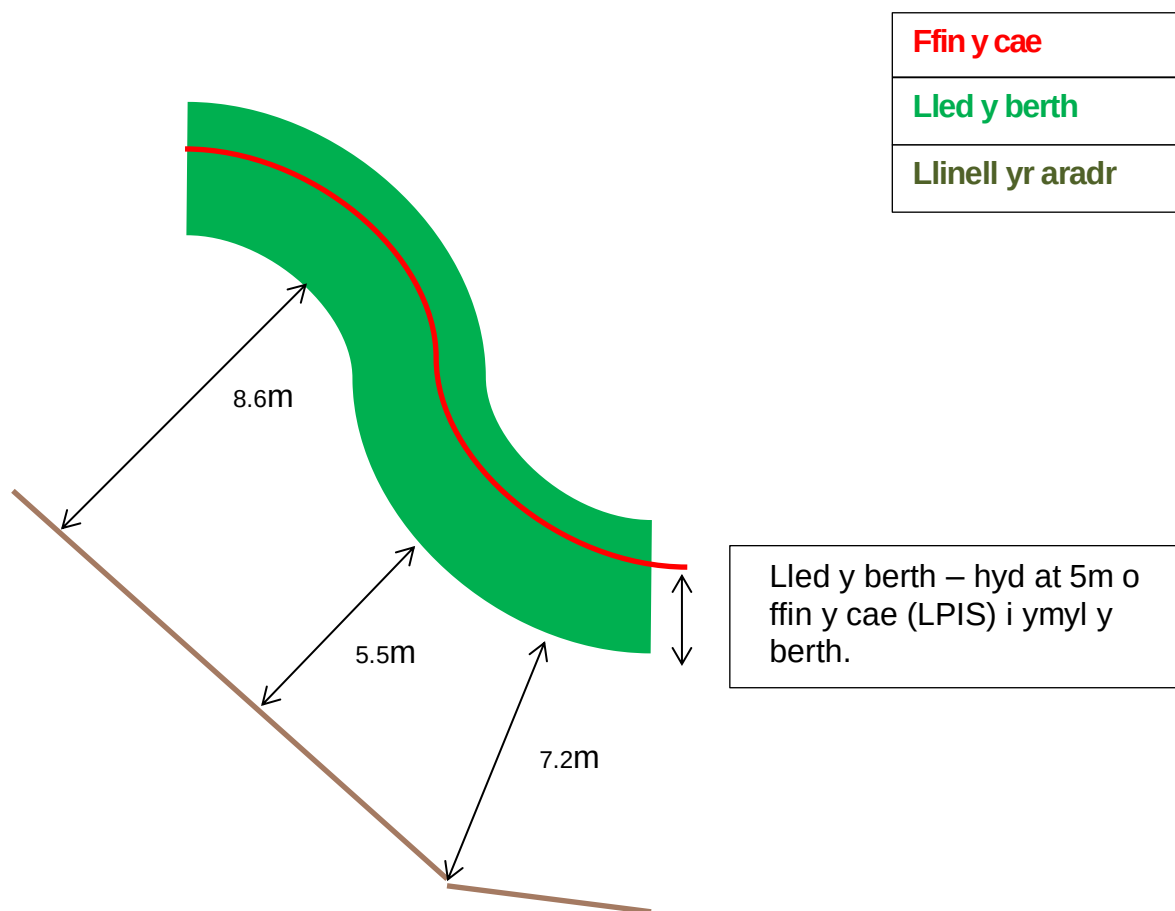
Diagram 2: Lleiniau Clustogi Ymylon Caeau – AFfE Gymwys.

Mae'r llain glustogi rhwng ymyl y berth a llinell yr aradr yn fwy na 2 fetr o led mewn sawl man gwahanol ar hyd y berth. Mae angen datgan y llain glustogi'n gyfan o dan God Cnydau gwahanol sydd wedi'i neilltuo ar gyfer y Llain Glustogi yn y cae.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU AC AFfE

Diagram 3: Llain Glustogi Ymyl Cae yn fwy na 5 metr o led.

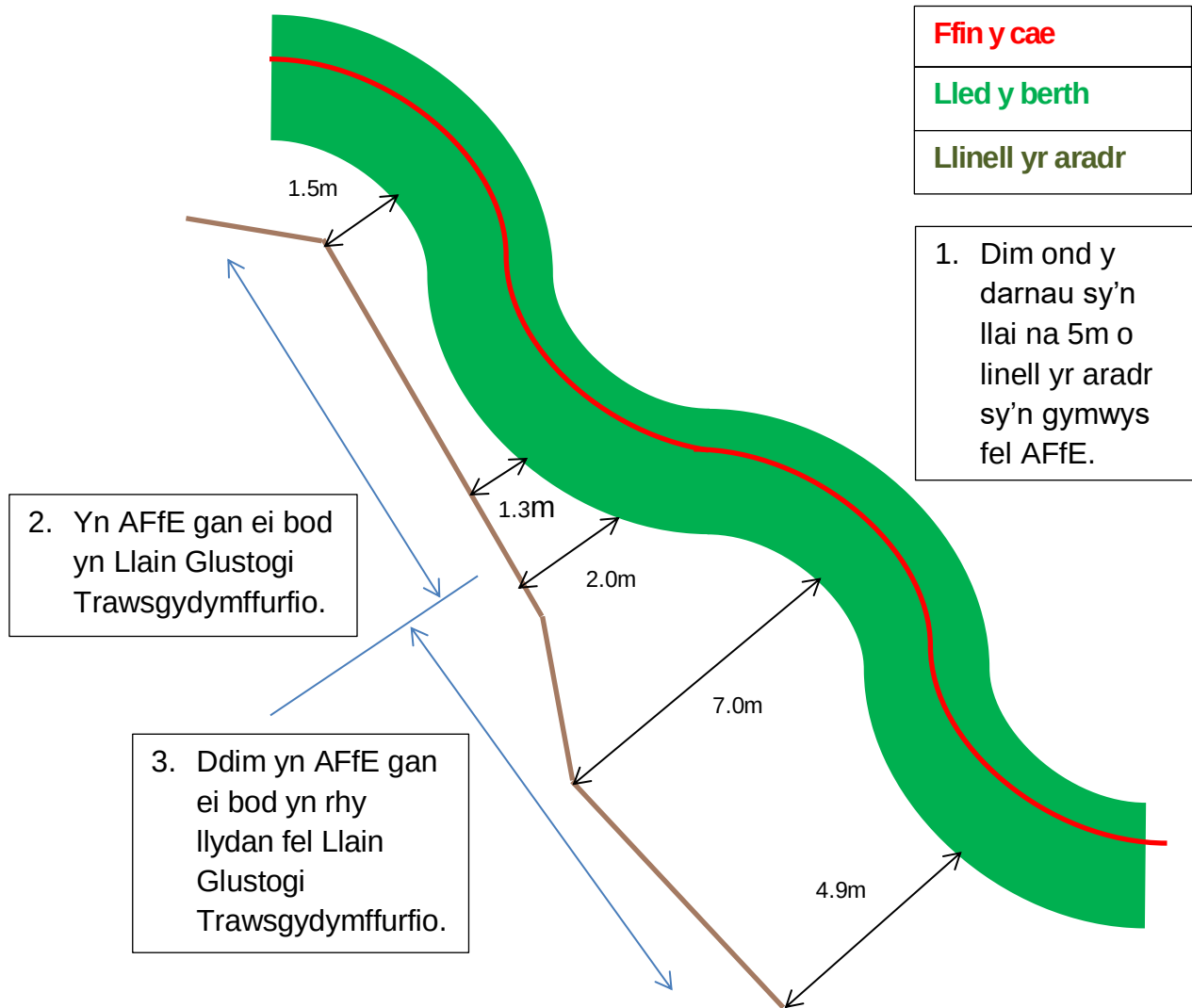
Mae'r llain glustogi rhwng ymyl y berth a llinell yr aradr yn fwy na 5 metr o led ar hyd y berth.

Mae angen datgan y llain glustogi'n gyfan o dan God Cnydau gwahanol sydd wedi'i neilltuo ar gyfer y Llain Glustogi yn y cae.

- Os mai cod y Llain Glustogi yw GR1 (neu gnwd Tir Âr arall), yna bydd yr AFfE yn dal yn gymwys am y taliad Gwyrddu.
- Os mai cod y Llain Glustogi yw GR2 (neu Borfa Barhaol arall), ni fydd yr AFfE yn gymwys am y taliad Gwyrddu.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU AC AFfE

Diagram 4: Llain Clustogi Ymyl Cae – AFfE Gymwys ac Anghymwys.

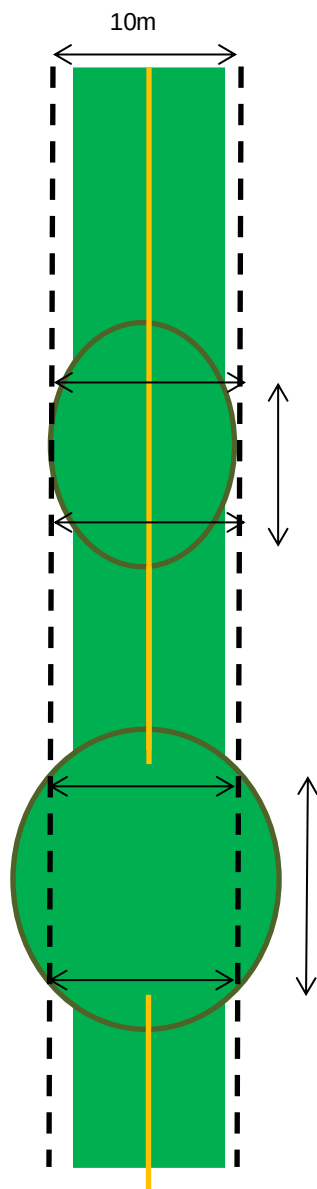

Mae lled y llain glustogi rhwng ymyl y berth a llinell yr aradr yn cyfri'r borfa arw/tir gwlyb ar hyd rhan o'r berth.

1. Cyn belled â bod llain glustogi ymyl y berth yn llai na 2m o led, gellir ei hystyried yn llain Trawsgydymffurfio a'i datgan fel rhan o'r arwynebedd dan gnwd.
 2. Os ydy'r llain glustogi'n fwy na 2m, bydd angen ei datgan o dan God Cnydau gwahanol sydd wedi'i neilltuo ar gyfer Llain Glustogi yn y cae.
- Os mai GR1 neu GR2 yw cod y llain (llai na 5m), bydd yr AFfE yn dal yn gymwys am y taliad gwyrddu waeth beth yw lled y Llain Glustogi.
 - Os mai GR2 (neu Borfa Barhaol arall) yw cod y Llain Glustogi a'i bod yn fwy na 5m am 4m o hyd neu fwy, nid yw'r AFfE sy'n ffinio â hi yn gymwys gan ei bod yn fwy na'r 5m a ganiateir ar gyfer hyd y bwlch a ganiateir. Yn yr enghraifft hon, byddai pen pella'r AFfE wrth y man lle byddai lled y llain yn mynd dros 5m gyntaf; a byddai AFfE newydd yn dechrau lle byddai'r llain yn 5m neu lai unwaith eto.

ATODIAD 2: MANYLEBAU GWYRDDU AC AFfE

Diagram 5: Peidio â chynnwys AFfE linellol os yw'n fwy na 10m o led

AFfE gymwys – Lled Perth/Rhimyn coed – hyd at 10m.

Yn yr enghraifft hon, mae'r berth yn llai na 10m o led, ond mae canopi un goeden yn fwy na 10m o led.

Nid yw canopi'r goeden yn fwy na'r 10m a ganiateir i fod yn gymwys fel AFfE. Cynhwysir y darn hwn wrth fesur yr AFfE linellol.

Mae'r canopi'n fwy na'r 10m a ganiateir i fod yn gymwys fel AFfE. Nid yw'r darn sy'n lletach na 10m yn cael ei gynnwys wrth fesur yr AFfE linellol.

AFfE linellol

Lled y berth

Canopïau'r coed

Yn yr enghraifft hon, dylech gofnodi dau ddarn gwahanol o AFfE.

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Mae'r tabl isod yn nodi'r holl godau cynydau ar gyfer tir a nodweddion a allai fod yn bresennol yn y cae. Rhaid ichi ystyried y codau hyn a'u cofnodi yn adran Data Caeau'ch SAF i ddatgan yr arwynebeddau a'r nodweddion yn y caeau sydd ar gael ichi eu defnyddio. Rhaid ichi ddarllen hefyd unrhyw godau sydd wedi'u cofnodi ar eich rhan a'u newid yn ôl y gofyn.

Pwysig: Rhaid datgan nodweddion/cnwd/tir gwahanol mewn cae ar linellau ar wahân ar eich SAF wrth rif y cae.

Enghraifft: Ar gae o 5.00 hectar, mae 4.95 hectar o borfa barhaol (GR2), 0.02 hectar o wyneb galed (ZZ92) a 0.03 hectar o drac heb ei bori (ZZ97). Rhaid datgan pob rhan ar linellau ar wahân o dan rif y cae.

Mae'r tabl isod hefyd yn nodi a yw'r cnwd yn gymwys am daliad dan y Cynllun Taliad Sylfaenol (BPS), cynlluniau Glastir Sylfaenol a Uwch a Glastir Organig.

Esbonnir y rheolau ar gyfer datgan nodweddion y dirwedd a thir anghymwys ar eich daliad yn Atodiad 1 y llyfryn hwn. Mae'n bwysig asesu'r tiroedd hyn ar eich daliad. Gallai peidio â gwneud arwain at orddatgan arwynebedd cymwys a gallai hynny arwain at leihau'ch taliad a chosbau.

Codau cynydau ar gyfer Coetir

Mae grwpiau o goed a darnau tir â mwy na 100 o goed gwasgaredig yr hectar yn cael eu hystyried yn anghymwys am BPS.

Mae Atodiad 1 y llyfryn hwn yn esbonio sut i asesu'r tiroedd hyn er mwyn ichi allu eu datgan ar eich SAF, gan ddefnyddio'r codau cynydau canlynol:

ZZ10 – Coetir – conwydd – grŵp (ddim yn gymwys am BPS)

ZZ11 – Coetir – llydanddail – grŵp (ddim yn gymwys am BPS)

YY14 – Coetir – conwydd – gwasgaredig â mwy na 100 o goed yr hectar (ddim yn gymwys am BPS)

YY15 – Coetir – llyndanddail – gwasgaredig â mwy na 100 o goed yr hectar (ddim yn gymwys am BPS).

Mae caeau â 100 o goed gwasgaredig neu lai yr hectar yn gymwys am BPS. Ar gyfer y tir hwnnw, defnyddiwch y cod cynydau sy'n briodol ar gyfer y math o dir, e.e. GR2 (porfa barhaol – dros 5 oed). Dylech hefyd ddatgan YY16 (Coed – boncyffion unigol – ddim yn gymwys am y BPS) lle bydd cyfanswm yr arwynebedd o dan foncyffion yn y cae yn fwy na 50m².

Elfen Wyrddu'r BPS

I'n helpu i weld faint o wahanol fathau o dir sydd ar eich daliad, mae'r tabl cynydau yn rhestru Categori Gorchudd Tir pob cod cnwd fel naill ai **Tir Âr**, **Porfa Barhaol**, **Cnwd Parhaol** neu **Arall**. Gallwch ddefnyddio'r categorïau hyn i'ch helpu gydag Elfen Wyrddu'r BPS.

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Lle rydym wedi nodi cod y cnwd ar eich rhan ar eich SAF, byddwn hefyd wedi nodi'r Categori Tir.

Pwysig: mae Categori Gorchudd Tir PD1 (Pyllau sy'n gymwys am BPS) yn dibynnu ar y tir yn y cae sy'n amgylchynu'r pwll. Er enghraifft, os yw'r pwll ar dir GR2 (Porfa Barhaol – dros 5 oed) sy'n perthyn i Gategori Gorchudd Tir **Porfa Barhaol**, yna **Porfa Barhaol** fydd Categori Gorchudd Tir y pwll hefyd. Ond os ydy'r pwll ar dir BA4 (Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf) sy'n perthyn i'r Categori Gorchudd Tir **Tir Âr**, yna **Tir Âr** fydd Categori Gorchudd Tir y pwll.

Rydym yn esbonio'r rheolau ar gyfer Tyfu Amrywiaeth o Gnydau ym mharagraffau B54 – B63 y llyfryn hwn. Er mwyn eich helpu i ddeall pa gnydau sy'n cyfrif fel rhai ar wahân o ran Tyfu Amrywiaeth o Gnydau, mae Tabl 2 yn nodi genws y codau cnydau sy'n cael tyfu ar dir âr. Lle bydd cnydau'n cyfrif fel rhai ar wahân oherwydd eu rhywogaeth, mae'r rhywogaeth hefyd wedi ei nodi.

Esbonnir rheolau'r Ardaloedd â Ffocws Ecolegol (AFfE) ym mharagraffau B64 – B70 y llyfryn hwn. Mae colofn yr AFfE yn Nhablau 2 a 3 yn nodi'r codau cnydau y gallwch eu defnyddio i ddatgan eich AFfE.

Gweithgareddau heb fod yn rhai Amaethyddol

Mae paragraffau B24 y llyfryn hwn yn rhestru gweithgareddau anamaethyddol ar gyfer BPS. Rhaid defnyddio Cod NO1 pan gynhelir y gweithgareddau hyn ar y tir.

Defnyddio Codau Cnydau/Defnyddio Tir ar gyfer Porfa

Mae tir sydd wedi bod o dan borfa am 5 mlynedd neu fwy'n cael ei ystyried yn dir pori parhaol felly defnyddiwch y cod GR2.

Ar gyfer tir sydd wedi bod o dan borfa am lai na 5 mlynedd ar ôl tyfu cnwd âr, defnyddiwch GR1. Dim ond os cafwyd cylchdro cnydau âr ar y tir yn y 5 mlynedd diwethaf y gallwch newid y categori o GR2 i GR1.

Os yw tir pori parhaol wedi bod o dan borfa am fwy na 5 mlynedd ac wedi'i ail-hau â phorfa yn y 12 mis diwethaf, dylech ddefnyddio'r cod GR8.

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 1: Codau Cnydau ar gyfer Ardaloedd â Ffocws Ecolegol (AFfE) Ilinellol

Atodiad 3: Tabl 1: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd
Perthi (gwrych)	EF1
Walïau Cerrig Traddodiadol	EF2

Atodiad 3:Tabl 2: Codau Cnydau i ddatgan cynydau yn yr adran Data Caeau

Rhaid i hawlwyf Glastir ddarllen Atodiad 4 i weld pa godau cynydau y bydd angen eu datgan wrth gynnal Opsiynau Rheoli Glastir.

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Afalau	AP4	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Artisiog	AR2	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Bambŵ	BA2	Cnwd Parhaol				Na	Ydy	Ydy
Basil	BA6	Âr		Ocimum		Ydy	Ydy	Ydy
Berwr dŵr	CR5	Âr		Nasturtium	officinale	Ydy	Ydy	Ydy
Berwr - salad	CR4	Âr		Lepidium	sativum	Ydy	Ydy	Ydy
Berwr y Gerddi (rocet)	RO2	Âr		Eruca	sativa	Ydy	Ydy	Ydy
Betys/Mangolds	BT1	Âr		Beta		Ydy	Ydy	Ydy
Bresych a brassica eraill – wedi'u hau yn y gwanwyn	CA21	Âr		Brassica	oleracea	Ydy	Ydy	Ydy
Bresych a brassica eraill – wedi'u hau yn y gaeaf	CA22	Âr		Brassica	oleracea	Ydy	Ydy	Ydy
Brwyn	RU1	Arall				Na	Ydy	Na
Bysedd y blaidd pêr	LU1	Âr	Cloi Nitrogen	Lupinus		Ydy	Ydy	Ydy
Camelina	CA18	Âr		Camelina		Ydy	Ydy	Ydy
Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn	OA5	Âr		Avena		Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Ceirch – wedi'i hau yn y gaeaf	OA4	Âr		Avena		Ydy	Ydy	Ydy
Cennin pedr	DA1	Âr		Narcissus		Ydy	Ydy	Ydy
Cnau castan	NU2	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Cnau cyll / cob	NU5	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Cnau Ffrengig	NU4	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Cnau pistasio	PI1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Cnydau Âr – cymysg	MC3	Âr				Ydy	Ydy	Ydy
Cnydau cloi nitrogen – cymysg	MN1	Âr	Cloi Nitrogen			Ydy	Ydy	Ydy
Coed â gorchymyn cadw coed	TP8	Arall				Ydy	Ydy	Ydy
Coedlan cylchdro byr	CO4	Cnwd Parhaol	Coedlan cylchdro byr			Ydy	Ydy	Ydy
Coetir conwydd – pori Opswn 176 Glastir	CG1	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Coetir llydanddail – pori Opswn 176 Glastir	BG1	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Corbys	LE1	Âr	Cloi Nitrogen	Lens		Ydy	Ydy	Ydy
Coridor glan nant – heb fod yn BPS	SC3	Arall				Na	Ydy	Na
Crambe	CR2	Âr		Crambe	maritima	Ydy	Ydy	Ydy
Cyrs	RE1	Arall				Na	Ydy	Na
Cywarch	HE2	Âr		Cannabis		Ydy	Ydy	Ydy
Dil	DL1	Âr		Anethum		Ydy	Ydy	Ydy
Eirin/Eirin Gwyrdd/Ceirios/Almonau	PL2	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Eirin Mair/Cyrens coch/Cyrens duon/Cyrens gwyn	BS3	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Erfin	SW4	Âr		Brassica	napa	Ydy	Ydy	Ydy
Gellyg	PE10	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Ffa gwyrdd	BN2	Âr	Cloi Nitrogen	Phaseolus		Ydy	Ydy	Ydy
Ffa maes – wedi'i hau yn y gwanwyn	BN4	Âr	Cloi Nitrogen	Vicia		Ydy	Ydy	Ydy
Ffa maes – wedi'i hau yn y gaeaf	BN5	Âr	Cloi Nitrogen	Vicia		Ydy	Ydy	Ydy
Ffa mwng	BE11	Âr	Cloi Nitrogen	Vigna		Ydy	Ydy	Ydy
Ffa soia	BN3	Âr	Cloi Nitrogen	Glycine		Ydy	Ydy	Ydy
Ffawlys	SF1	Âr	Cloi Nitrogen	Onobrychis		Ydy	Ydy	Ydy
Ffenigl	FE2	Âr		Foeniculum		Ydy	Ydy	Ydy
Ffenigrig	FE1	Âr	Cloi Nitrogen	Trigonella		Ydy	Ydy	Ydy
Garddwriaeth cynnyrch cymysg	MP1	Âr				Ydy	Ydy	Ydy
Grawnwin	GR7	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Grug	HE9	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Gwenith – wedi'i hau yn y gaeaf	WT1	Âr		Triticum		Ydy	Ydy	Ydy
Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	WT2	Âr		Triticum		Ydy	Ydy	Ydy
Gwenith y Gors	BU1	Âr		Fagopyrum		Ydy	Ydy	Ydy
Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn	SP8	Âr		Triticum	spelta	Ydy	Ydy	Ydy
Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gaeaf	SP9	Âr		Triticum	spelta	Ydy	Ydy	Ydy
Gweundir pori	HE7	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Gwyndwn – aildyfiant naturiol	FA3	Âr	Gwyndwn			Ydy	Ydy	Ydy
Gwyndwn – gorchudd bywyd gwyllt wedi'i hau	FA5	Âr	Gwyndwn			Ydy	Ydy	Ydy
Gwyndwn – dim elfen wyrddu (plannu'r cnwd cyn 15 Gorff)	FA6	Âr				Ydy	Ydy	Ydy
Gwyndwn – Porfa wedi'i hau	FA4	Âr	Gwyndwn			Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Had Blodau'r Haul	SU2	Âr		Helianthus		Ydy	Ydy	Ydy
Had Llin – wedi'i hau yn y gwanwyn	LI4	Âr		Linum		Ydy	Ydy	Ydy
Had Llin – wedi'i hau yn y gaeaf	LI5	Âr		Linum		Ydy	Ydy	Ydy
Had Pefrwellt/pefrwellt	CY1	Âr		Phalaris		Ydy	Ydy	Ydy
Had porthiant glas	HE8	Âr		Lolium		Ydy	Ydy	Ydy
Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn	BA5	Âr		Hordeum		Ydy	Ydy	Ydy
Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf	BA4	Âr		Hordeum		Ydy	Ydy	Ydy
Helyg gwiall	OS1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Hopys	HO1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Indrawn	MA6	Âr		Zea		Ydy	Ydy	Ydy
Lafant	LA1			Lavandula		Ydy	Ydy	Ydy
Letys	LE3	Âr		Lactuca		Ydy	Ydy	Ydy
Liwsérn	LU2	Âr	Cloi Nitrogen	Medicago		Ydy	Ydy	Ydy
Llus / Llygaeron	BS2	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Llyriad	PL3	Âr		Plantago		Ydy	Ydy	Ydy
Llysiau'r Cwlwm	CO5	Âr		Symphytum		Ydy	Ydy	Ydy
Llysiau'r lliw	WO1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Madarch	MU2	Âr		Agaricus		Ydy	Ydy	Ydy
Maglys Du	ME6	Âr	Cloi Nitrogen	Medicago		Ydy	Ydy	Ydy
Maip/Teiffon/Colza	TU5	Âr		Brassica	rapa	Ydy	Ydy	Ydy
Maro/Pwmpenni/Sgwash/Courgette	MA5	Âr		Cucurbita	pepo	Ydy	Ydy	Ydy
Mefus	ST1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Meillion	CL4	Âr	Cloi Nitrogen	Trifolium		Ydy	Ydy	Ydy
Meillion – pys y ceirw	TR9	Âr	Cloi Nitrogen	Lotus		Ydy	Ydy	Ydy
Meillion melys	CL3	Âr	Cloi Nitrogen	Melilotus		Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Meithrinfa – coed	NU11	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Melonau	ME3	Âr		Cucumis	melo	Ydy	Ydy	Ydy
Melonau dŵr	ME5	Âr		Citrullus	lanatus	Ydy	Ydy	Ydy
Melyn yr hwyr	EV1	Âr		Oenothera		Ydy	Ydy	Ydy
Merllys	AS1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Miled	MI1	Âr		Pennisetum		Ydy	Ydy	Ydy
Miscanthus	MI5	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Morfa Heli – i'w phori	SM2	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Moron	CA20	Âr		Daucus		Ydy	Ydy	Ydy
Mwstard	MU3	Âr		Sinapsis	alba	Ydy	Ydy	Ydy
Mwstard brown	MU5	Âr		Brassica	juncea	Ydy	Ydy	Ydy
Mwyar duon/Mwyar logan/Mafon	BS1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Oregano	OR2	Âr		Origanum		Ydy	Ydy	Ydy
Pannas	PA2	Âr		Pastinaca		Ydy	Ydy	Ydy
Perllan – cymysg	OR3	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Persli	PA1	Âr		Petroselinum		Ydy	Ydy	Ydy
Planhigyn wy	AU1	Âr		Solanum	melongena	Ydy	Ydy	Ydy
Porfa barhaol – dros 5 oed	GR2	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf	GR8	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Porfa dros-dro – llai na 5 oed	GR1	Âr				Ydy	Ydy	Ydy
Prysgwydd/Eithin/Mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS	GS2	Arall				Na	Ydy	Na
Pupys	VE3	Âr	Cloi Nitrogen	Vicia		Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Pyllau - cymwys am BPS (darllenwch baragraff B18)	PD1					Ydy	Na	Ydy
Pŷs - ffacbys	PE3	Âr	Cloi Nitrogen	Cicer		Ydy	Ydy	Ydy
Pŷs (dringo ac eraill) – wedi'u hau yn y gwanwyn	PS2	Âr	Cloi Nitrogen	Pisum		Ydy	Ydy	Ydy
Pŷs (dringo ac eraill) – wedi'u hau yn y gaeaf	PS3	Âr	Cloi Nitrogen	Pisum		Ydy	Ydy	Ydy
Pŷs-y-Ceirw	TR5	Âr	Cloi Nitrogen	Lotus		Ydy	Ydy	Ydy
Radis	RA2	Âr		Raphanus	sativus	Ydy	Ydy	Ydy
Rêp had olew – wedi'i hau yn y gwanwyn	RA8	Âr		Brassica	napa	Ydy	Ydy	Ydy
Rêp had olew – wedi'i hau yn y	RA7	Âr		Brassica	napa	Ydy	Ydy	Ydy
Rêp Porthiant	RA9	Âr		Brassica	napa	Ydy	Ydy	Ydy
Riwbob	RH1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Rhosynnau	RO1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Rhuddygl	RA4	Âr		Armoracia	rusticana	Ydy	Ydy	Ydy
Rhyg – (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn	RY4	Âr		Secale		Ydy	Ydy	Ydy
Rhyg – (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gaeaf	RY5	Âr		Secale		Ydy	Ydy	Ydy
Rhygwenith – wedi'i hau yn y gaeaf	TC3	Âr		Triticosecale		Ydy	Ydy	Ydy
Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	TC4	Âr		Triticosecale		Ydy	Ydy	Ydy
Saets	SA9	Âr		Salvia		Ydy	Ydy	Ydy
Saffrwm	SA1	Âr		Crocus		Ydy	Ydy	Ydy
Salsiffi	SA3	Âr		Tragopogon		Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 2: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Genws	Rhywogaeth	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Sbinaets	SP3	Âr		Spinacia		Ydy	Ydy	Ydy
Scorzonera	SC1	Âr		Scorzonera		Ydy	Ydy	Ydy
Seleriac	CE2	Âr		Apium		Ydy	Ydy	Ydy
Sicori	CH5	Âr		Chichorium		Ydy	Ydy	Ydy
Sorgwm	SO3	Âr		Sorghum		Ydy	Ydy	Ydy
Tafod yr ych	BO1	Âr		Borago		Ydy	Ydy	Ydy
Tatws	PO1	Âr		Solanum	tuberosum	Ydy	Ydy	Ydy
Tatws melys	PO2	Âr		Ipomoea		Ydy	Ydy	Ydy
Tir nad oes modd ei ddefnyddio – dros dro	TT99	Arall				Na	Ydy	Na
Tiwlipau	TU4	Âr		Tulipa		Ydy	Ydy	Ydy
Tomatos	TO2	Âr		Solanum	lycopersicum	Ydy	Ydy	Ydy
Traciau pori	GT1	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Twyni tywod	SD1	Porfa Barhaol				Ydy	Ydy	Ydy
Tybaco	TO1	Âr		Nicotiana	tabacum	Ydy	Ydy	Ydy
Winwns/Cennin/Sialóts/Garlleg	ON2	Âr		Allium		Ydy	Ydy	Ydy
Ymylon caeau	FM1	Arall				Ydy	Ydy	Ydy
Ysgall bwyta	TH1	Cnwd Parhaol				Ydy	Ydy	Ydy

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 3:

Codau Cnydau i ddatgan tir yn yr adran Data Caeau, sydd dan Gontract Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 -2020 **ac sy'n gymwys am y BPS dan amodau penodol** (darllenwch baragraffau B21 am arweiniad) h.y. ystyrir bod y tir yn dir wedi'i neilltuo'n segur o dan ymrwymiad Amaeth-amgylcheddol neu wedi'i goedwigo o dan gynllun creu coetir.

Unwaith y daw'r Contract Glastir Sylfaenol neu Uwch i ben, daw unrhyw ymrwymiad neilltuo tir yn segur hefyd i ben. Rhaid datgan y tir hwn gan ddefnyddio cod defnyddio tir priodol o dabl 2. Os ydych yn datgan tir yn dir wedi'i neilltuo ar ôl i Gontract Glastir ddod i ben, gallem leihau'ch hawliad a'ch cosbi am orddatgan.

**** Nodwch** bod **BW1** a **CW1** ond yn gymwys fel **Ardal â Ffocws Ecolegol** os yw'r tir wedi'i goedwigo dan Gynllun Grantiau Coetir (WGS), Cynllun Premiwm Coetir Ffermydd (FWPS), Coetiroedd Gwell i Gymru (BWW), Cynllun Premiwm Tir wedi'i Wella (ILP), Glastir – Creu Coetir (GWC), Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP), Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP) a/neu gynllun Cynllun Creu (Coetir) Glastir (GCM).

Atodiad 3: Tabl 3: Disgrifiad o'r Cnwd / Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Math o AFfE	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Coetir conwydd – di-stoc – yn gymwys am BPS	CW1	Arall	Coedwigo**	Ydy	Ydy	Na
Coetir llydanddail – di-stoc – yn gymwys am BPS	BW1	Arall	Coedwigo**	Ydy	Ydy	Na
Coridor glan nant	SC2	Arall		Ydy	Ydy	Na
Coridor glan nant – wedi'i greu ar gyfer Glastir	GC1	Arall		Ydy	Ydy	Na
Corneli caeau neu ymylon coetir di-stoc	GC3	Arall		Ydy	Ydy	Na
Cors / gwely cyrs di-stoc	RE3	Arall		Ydy	Ydy	Na
Gweundir di-stoc	HE6	Arall		Ydy	Ydy	Na
Llain clustogi pwll, ar gyfer Glastir	GC2	Arall		Ydy	Ydy	Na
Morfa Heli di-stoc	SM1	Arall		Ydy	Ydy	Na
Porfa di-stoc	GR9	Arall		Ydy	Ydy	Na
Prysgwydd/eithin/mieri di-stoc	GS1	Arall		Ydy	Ydy	Na

ATODIAD 3: CODAU DATGAN A DEFNYDDIO TIR

Atodiad 3: Tabl 4:

Nodweddion parhaol sydd ddim yn gymwys am BPS a rhai contractau Cymunedau Glwedig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 i'w datgan yn yr adran Data Caeau.

Atodiad 3: Tabl 4: Disgrifiad o'r Cnwd/Gorchudd Tir	Cod y Cnwd	Categori Gorchudd Tir	Cymwys am BPS	Taliad Glastir	Taliad Organig
Coetir – conwydd – grŵp	ZZ10	Arall	Na	Ydy	Na
Coetir – llydanddail – grŵp	ZZ11	Arall	Na	Ydy	Na
Coetir – conwydd – gwasgaredig	YY14	Arall	Na	Ydy	Na
Coetir – llydanddail – gwasgaredig	YY15	Arall	Na	Ydy	Na
Coetir – boncyffion	YY16	Arall	Na	Ydy	Na
Coetir – conwydd – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS	TR2	Arall	Na	Ydy	Na
Coetir – llydanddail – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS	WS1	Arall	Na	Ydy	Na
Rhedyn – grŵp	ZZ20	Arall	Na	Ydy	Na
Rhedyn – gwasgaredig	YY21	Arall	Na	Ydy	Na
Prysgwydd/eithin/mieri – grŵp	ZZ22	Arall	Na	Ydy	Na
Prysgwydd/eithin/mieri – gwasgaredig	YY23	Arall	Na	Ydy	Na
Pyllau – anghymwys	ZZ30	Arall	Na	Na	Na
Afonydd a Nentydd	ZZ31	Arall	Na	Na	Na
Sgri/creigiau/cnycau/tywod – grŵp	ZZ40	Arall	Na	Na	Na
Sgri/creigiau/cnycau/tywod – gwasgaredig	YY41	Arall	Na	Na	Na
Adeiladau a Buarthau	ZZ89	Arall	Na	Na	Na
Arwynebau caled	ZZ92	Arall	Na	Na	Na
Heolydd	ZZ94	Arall	Na	Na	Na
Traciau heb eu pori	ZZ97	Arall	Na	Na	Na
Gweithgareddau anamaethyddol	NO1	Arall	Na	Na	Na

ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A DEFNYDDIO TIR GLASTIR

Mae'r Adran hon yn berthnasol yn unig i'r rheini sydd â Chontractau Glastir Sylfaenol a Uwch.

Rydym yn eich cyngori'n gryf i edrych eto ar yr opsiynau rheoli yn eich Contract Glastir cyn llenwi Adran Data Caeau/Parseli Tir eich SAF.

Mae'r tabl isod yn rhestru enghreifftiau o godau defnyddio tir/cnydau y gellir eu defnyddio ar gyfer tir o dan Opsiwn Rheoli Glastir. Dylech ddefnyddio'r codau sy'n disgrifio'r gorchudd sydd ar y tir ar 15 Mai 2020.

Gofalwch hefyd eich bod wedi datgan yr holl Nodweddion Parhaol (e.e. creigiau, coed, pyllau dŵr a thywod ac ati) sydd yn y cae.

Mae ddau colofn ola'r tabl yn dangos a yw'r opsiwn ar gael ar gyfer Glastir Sylfaenol a Uwch.

Pwysig: Peidiwch â nodi codau ar gyfer opsiynau gwaith cyfalaf tan fod y gwaith wedi'i gwblhau. Cyn cwblhau'r gwaith cyfalaf, dylech ddefnyddio'r codau cnydau/defnyddio tir sy'n disgrifio'r gorchudd sydd ar y tir nawr, fel y'i rhestrir yn Atodiad 3.

Bydd adran ar y SAF fydd yn caniatáu ichi ddatgan a ydych wedi cynnal y gwaith sydd ei angen i fodloni pob un o Opsiynau Rheoli Glastir ar gyfer 2020, hynny yn unol â'ch Contract Glastir.

Mae'n bwysig cofio hefyd, os ydych yn dangos nad ydych wedi cwblhau'ch Opsiwn Rheoli, efallai y byddai hynny'n cyfrif fel tramgwydd os na fyddwn wedi cytuno ymlaen llaw i lacio'r rheolau neu i newid eich Contract.

Ar gyfer tir sy'n rhan o gynllun coedwigo cymwys:

Ar gyfer tir sy'n rhan o gynllun coedwigo cymwys, os cawsoch daliad SPS ar y tir hwnnw yn 2008 a'i fod yn gymwys am yr SPS neu'r BPS pan gafodd ei blannu y tro cyntaf, gellid ystyried ei fod yn gymwys am y BPS tra bydd gofyn iddo fodloni amodau a thelerau'ch Contract.

Cynllun Coedwigo	Opsiyndau Rheoli Cymwys	
Cynllun Grant Ceotir (WGS 3)	LEAP	Coetir lle mae stoc wedi'i wahardd
	NB	Plannu newydd â chyfraniad Tir Gwell
	NC	Plannu coedlan newydd
	NK	Plannu coedlan newydd gyda chyfraniad tir gwell
	NP	Plannu newydd
	NS	Plannu newydd sy'n gymwys fel neilltir
	NZ	Plannu newydd trwy aildyfiant naturiol (neilltir)
Cynllun Premiwm Ceotir Fferm (FWPS) *	Tir Âr – tu allan i'r ALFf	
	Tir Âr – Dan Anfantaïs	
	Tir Âr – Dan Anfantaïs Fawr	

ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A DEFNYDDIO TIR GLASTIR

Cynllun Coedwigo	Opsiyndau Rheoli Cymwys	
Coetiroedd Gwell i Gymru (BWW) Premiwm Tir wedi'i Wella (ILP)	PLTD	Coetir newydd eisoes wedi'i blannu
Glastir – Creu Coetir Premiwm Creu Coetir Glastir (GWCP)	PLTD	Coetir newydd
Glastir – Creu Coetir Premiwm Creu Coetir Glastir (GCP) Cynnal Creu Coetir Glastir (GCM)	PLTD	Coetir newydd, wedi'i blannu ers 2015

*Ar gyfer y Cynllun Premiwm Coetir Fferm, gallai'ch Contract gynnwys y cyfnod ar ôl ichi gael eich taliadau blyneddol pan na fydd hawl gennych dorri coed.

Ar dir y plannwyd coed arno o dan un o'r contractau coedwigo uchod, rhaid defnyddio un o'r codau canlynol:

- BW1 – Coetir Llydanddail Di-stoc – l'w ddefnyddio os cawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 a bod opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract.
- CW1 – Coetir Conwydd Di-stoc – l'w ddefnyddio os cawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 a bod opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract.
- WS1 – Coetir Llydanddail Di-stoc – l'w ddefnyddio os na chawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 neu nad oes opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract.
- TR2 – Coetir Conwydd Di-stoc – l'w ddefnyddio os na chawsoch daliad SPS ar y tir yn 2008 neu nad oes opsiwn rheoli cymwys yn cael ei gynnal ar y tir sydd o dan Gontract.

Dim ond tir y cynhelir gwaith 'plannu newydd' arno sy'n gymwys am BPS o dan y cynlluniau coedwigo hyn. Os ydych wedi arwyddo un o'r cytundebau hyn, edrychwch a yw'ch Contract yn cynnwys un o'r opsiynau 'plannu newydd' ar gyfer y tir hwnnw.

Os ydych yn datgan tir fel BW1/CW1 a'n bod yn gweld nad yw'ch Contract yn cynnwys opsiwn cymwys, ni fydd y tir yn gymwys am daliad BPS a chewch eich cosbi am orddatgan.

ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A DEFNYDDIO TIR GLASTIR

Unwaith y byddwch wedi cyflawni'ch ymrwymiad coedwigo, ni chewch barhau i ddatgan y tir ar gyfer BPS a rhaid ichi ddatgan y tir fel WS1 neu god coetir arall.

Tir sy'n rhan o Gytundeb Rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC)

Efallai bod Cyfoeth Naturiol Cymru (neu ei ragflaenydd) wedi dynodi peth o'ch tir, gan gynnwys ardaloedd cadwraeth arbennig ac ardaloedd gwarchodaeth arbennig, yn Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA).

Bydd y polisi rheoli y cytunwyd arno yn esbonio pam ac yn cynnwys trefniadau rheoli penodol y bydd yn rhaid ichi gadw atynt. Gallai hynny, ambell dro, gynnwys cadw stoc allan o ardaloedd pori.

Gan y gellir ystyried bod tir yn gymwys am y BPS os cynhelir y gweithgarwch amaethyddol lleiaf sy'n ofynnol arno, gan gynnwys cadw tir mewn cyflwr addas ar gyfer ei bori a'i drin (gweler adran B), bydd tir sydd o dan gytundeb rheoli'r CNC yn gorfod bodloni'r un amodau o ran y BPS.

Dylech ddatgan y gorchudd tir sy'n disgrifio cyflwr eich tir orau, fel y mae ar 15 Mai bob blwyddyn e.e. GR2 ar gyfer porfa barhaol neu ZZ11 ar gyfer grwpiau o goed llydanddail.

Ni ddylech ddatgan coetir fel BW1/CW1 os ydy'r tir hwnnw yn rhan o gytundeb rheoli CNC gan y cewch eich cosbi am orddatgan pan fydd ein harchwiliadau'n dangos nad yw'r cytundeb rheoli'n rhwystro'r tir rhag bod yn gymwys am y BPS.

ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A DEFNYDDIO TIR GLASTIR

Rhaid datgan cod defnyddio tir i hawlio ar eich opsiynau rheoli Glastir. Os byddwch yn defnyddio cod anghymwys, gallem leihau'ch hawliad Glastir a'ch cosbi. **Pwysig: mae'r holl Godau Defnyddio Tir sydd mewn rhes gyfatebol yn gymwys ar gyfer yr opsiynau; e.e. ar gyfer opsiynau Glastir 7a, 7b, 8, 9a a 9b, mae'r holl Godau Defnyddio Tir GC1, SC2, SC3 GS1 a GS2 yn gymwys.**

Opsion Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
3	Sefydlu rhimyn o goed	BW1 – Coetir Llydanddail Di-stoc – os yn gymwys am BPS WS1 – Coetir Llydanddail Di-stoc – os nad yw'n gymwys am BPS CW1 – <i>Coetir Conwydd Di-stoc</i> - os yn gymwys am BPS TR2 – <i>Coetir Conwydd Di-stoc</i> - os yn gymwys am BPS <i>Defnyddiwch y codau cyfatebol ar gyfer coetir conwydd os ydy'ch Contract Glastir yn dweud bod coetir conwydd wedi'i ganiatáu.</i> GC3 – Cornel cae ar ffin coetir (di-stoc) GS1 – Prysgwydd/eithin/mieri (di-stoc) ar gyfer Glastir GS2 – Prysgwydd/eithin/mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS	✓	
7a	Creu coridor glan nant (1 ochr)	GC1 – Coridor glan nant wedi'i greu ar gyfer Glastir	✓	
7b	Creu coridor glan nant (2 ochr)	SC2 – Coridor glan nant		
8	Parhau i reoli coridor glan nant	SC3 – Coridor glan nant nad yw'n gymwys am BPS		
9a	Creu coridor glan nant a phlannu coed (1 ochr)	GS1 – Prysgwydd/eithin/mieri (di-stoc) ar gyfer Glastir		
9b	Creu coridor glan nant a phlannu coed (2 ochr)	GS2 – Prysgwydd/eithin/mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS		

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
10	Troi tir â'r sydd â safle archeolegol yn borfa	GR1 – Porfa (dros dro – llai na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n llai na 5 oed GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed GR8 – Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf (ym mlwyddyn gyntaf yr ymrwymiad) GR9 – Porfa (di-stoc) FA4 – Porfa gwyndwn wedi'i hau	✓	
11	Adfer perllan draddodiadol	AP4 – Afalau	✓	
12	Creu perllan newydd	NU2 – Cnau castan NU4 – Cnau Ffrengig PL2 – Eirin/eirin gwyrdd/ceirios/cnau almwn PE10 – Gellyg OR3 – Perllan gymysg – i'w ddefnyddio yn unig os oes llai na 0.01ha o'r un math o goed ffrwytha /cnau unigol TP8 – Coed â gorchymyn cadw coed		

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
15	Tir pori parhaol heb fewnbynnau	GR1 – Porfa (dros dro - llai na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n llai na 5 oed	✓	✓
15b	Tir pori parhaol ag ychydig o fewnbynnau	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed		
15c	Tir pori parhaol heb fewnbynnau a phori cymysg	GR8 – Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf (ym mlwyddyn gyntaf yr ymrwymiad)		
15d	Tir pori parhaol ag ychydig o fewnbynnau a phori cymysg			
16	Gweundir yr ucheldir	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed	✓	
17	Cyforgors	HE7 – Gweundir (pori)		
18	Glaswelltir yr ucheldir			
19	Glaswelltir gwlyb ar dir isel			
19b	Glaswelltir gwlyb ar dir isel (pori cymysg)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed	✓	✓
20	Gweundir arfordirol a llawr gwlad	HE7 – Gweundir (pori)		
20b	Gweundir arfordirol a llawr gwlad (pori cymysg)			

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
21	Morfa heli	SM2 – Morfa heli (pori)	✓	✓
21b	Morfa heli (pori cymysg)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed		
22	Cynnal gweirglodd	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed	✓	✓
23	Gadael i gorneli caeau droi'n borfa	GC3 – Corneli caeau/ymylon coetir (di-stoc)	✓	
24	Ymyl coetir i ymestyn dros y ffin i gae cyfagos			
25	Twyni tywod	SD1 – Twyni tywod	✓	✓
25b	Twyni tywod (pori cymysg)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed		

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwyn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
26	Ymyl o borfa arw (sefydlog)	Os bydd yr ymyl yn ffinio â gwreiddgnwd ac na chaiff felly ei sefydlu tan ar ôl 15 Mai, dylech ddatgan y cnwd sy'n bresennol ar 15 Mai, ond bydd gofyn ichi gofnodi un o'r canlynol yng ngholofn yr Ail Gnwd ar y SAF: FA4 – Gwyndwn wedi'i hau â phorfa os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir â neu GR9 – Porfa barhaol (stoc wedi'u cadw allan) os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir pori. FM1 – Ymylon caeau NEU Os caiff yr ymyl ei sefydlu erbyn 15 Mai, dylech ddefnyddio: FA4 – Gwyndwn wedi'i hau â phorfa os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir â neu GR9 – Porfa barhaol (stoc wedi'u cadw allan) os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir pori. FM1 – Ymylon caeau <u>O flwyddyn 2 yr Opsiwn Rheoli</u> Os ydy'r ymyl wedi bod yn rhan o gylchdro ers y flwyddyn cynt, defnyddiwch y codau cynydau fel y'u disgrifir uchod. Os ydy'r ymyl wedi'i gadw yn yr un lle ers y flwyddyn cynt, defnyddiwch FA4 neu GR9 (neu FM1) yn ôl yr angen gan ddibynnu a gafodd yr ymyl ei sefydlu'n wreiddiol ar dir â neu ar dir pori.	✓	
26b	Ymyl o borfa arw (mewn cylchdro)			
27	Ymyl o wyndwn	FA3 – Aildyfiant naturiol ar wyndwn FM1 – Ymylon caeau	✓	✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
28	Cadw sofr y gaeaf	BA4 – Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA4 – Ceirch – wedi'i hau yn y gaeaf OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY5 – Rhyg (gan gynnwys meslin) – wedi'i hau yn y gaeaf RY4 – Rhyg (gan gynnwys meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn SP9 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gaeaf TC3 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gaeaf TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT1 – Gwenith – wedi'i hau yn y gaeaf WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	✓	✓
29	Ydau â chnwd wedi'i hau oddi tanynt wrth gwrs dŵr	BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY4 – Rhyg (gan gynnwys meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	✓	

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
30	Ydau neu godlysiâu heb eu chwistrellu	BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY4 – Rhyg – wedi'i hau yn y gwanwyn TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn BN2 – Ffa gwyrdd BN3 – Ffa soia BN4 – Ffa maes – wedi'u hau yn y gwanwyn PS2 – Pŷs – wedi'u hau yn y gwanwyn BE11 – Ffa mwng LU1 – Bysedd y blaidd MC3 – cnwd â'r cymysg (gyda chadarnhad o'r gymysgedd) SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn	✓	✓
31	Ydau heb eu chwistrellu, gyda sofr dros y gaeaf	BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY4 - Rhyg (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn	✓	✓
32	Gwreiddgnydau heb eu chwistrellu (wedi'u drilio)	BT1 – Bety's/Mangolds SW4 – Erfin TU5 – Maip/Teiffon/Colza <i>I'w nodi yng ngholofn yr Ail Gnwd ar y SAF os caiff ei sefydlu ar ôl 15 Mai</i>	✓	

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
32b	Gwreiddgnydau heb eu chwistrellu (heb eu drilio)	BT1 – Betys/Mangolds SW4 – Erfin TU5 – Maip/Teiffon/Colza <i>I'w nodi yng ngholofn yr Ail Gnwd ar y SAF os caiff ei sefydlu ar ôl 15 Mai</i>	✓	✓
33	Cnwd gorchudd i anifeiliaid gwyllt	FA5 – Gorchudd bywyd gwyllt wedi'i hau ar wyndwn	✓	✓
34	Talar o ŷd heb ei gynaeafu	BA4 – Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA4 – Ceirch – wedi'i hau yn y gaeaf OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY5 – Rhyg (gan gynnwys meslin) – wedi'i hau yn y gaeaf RY4 – Rhyg (gan gynnwys meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn SP9 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gaeaf TC3 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gaeaf TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT1 – Gwenith – wedi'i hau yn y gaeaf WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	✓	✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
34b	Talar o ŷd heb ei chwistrellu na'i wrteithio	BA4 – Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA4 – Ceirch – wedi'i hau yn y gaeaf OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY4 – Rhyg (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gwanwyn RY5 – Rhyg (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gaeaf SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn SP9 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gaeaf TC3 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gaeaf TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT1 – Gwenith – wedi'i hau yn y gaeaf WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn	✓	✓
35	Creu pwll dŵr (opsiwn 2012)	PD1 – Pyllau dŵr (yn gymwys am BPS) – i'w ddefnyddio os yw'r pwll hyd at 0.10 hectar o faint	✓	
35b	Creu pwll dŵr	ZZ30 – Pyllau (ddim yn gymwys am BPS) – i'w ddefnyddio os yw'r pwll yn fwy na 0.10 hectar o faint		
36	Llain glustogi o gwmpas pwll dŵr	GC2 – Llain glustogi o gwmpas pwll dŵr, wedi'i greu ar gyfer Glastir	✓	
39	Clirio prysgwydd ar nodweddion hanesyddol	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) GR9 – Porfa barhaol (stoc wedi'u cadw allan)	✓	

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
41a	Pori ar dir agored	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed)	✓	✓
41b	Pori ar dir agored (pori cymysg)	HE7 – Gwaun – pori		
100	Coetir – di-stoc	BW1 – Coetir Llydanddail Di-stoc – os yn gymwys am y Cynllun Taliad Sylfaenol WS1 – Coetir Llydanddail Di-stoc – os nad yw'n gymwys am y Cynllun Taliad Sylfaenol		✓
101/ 420	Coed a phrysgwydd – eu sefydlu trwy blannu	CW1 – Coetir Conwydd Di-stoc – os yn gymwys am y Cynllun Taliad Sylfaenol TR2 – Coetir Conwydd Di-stoc – os yn gymwys am y Cynllun Taliad Sylfaenol		
102/ 421	Coed a phrysgwydd – eu sefydlu trwy aildyfiant naturiol	GC3 – Cornel cae ar ffin coetir (di-stoc) GS1 – Prysgwydd/eithin/mieri (di-stoc) ar gyfer Glastir GS2 – Prysgwydd/eithin/mieri - di-stoc – ddim yn gymwys am BPS		
103	Prysgwydd di-stoc	GC2 – Llain glustogi o gwmpas pwll dŵr, wedi'i greu ar gyfer Glastir		

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
104	Coetir pori	ZZ10 – Coetir – conwydd – grŵp		✓
106	Parciau a gerddi hanesyddol	ZZ11 – Coetir – llydanddail – grŵp		
		YY14 – Coetir – conwydd – gwasgaredig		
		YY15 – Coetir – llydanddail – gwasgaredig		
		CG1 – Coetir conwydd – pori Opsiwn 176 Gastir		
		GR2 – Porfa (porfa barhaol dros 5 oed)		

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
109	Glaswelltir metelaidd	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) HE7 – Gweundir (pori)		✓
115	Gweundir sych ar lawr gwlad gyda llai na 50% yn eithin mân			
116	Gweundir sych ar lawr gwlad gyda mwy na 50% yn eithin mân			
117	Gweundir gwlyb ar lawr gwlad gyda llai na 60% yn laswellt y gweunydd			
118	Gweundir gwlyb ar lawr gwlad gyda mwy na 60% yn laswellt y gweunydd			
119	Ehangu cynefin gweundir llawr gwlad ar laswelltir			
120	Glaswelltir asidig heb ei wella ar lawr gwlad			
121	Glaswelltir asidig heb ei wella ar lawr gwlad – ei adfer yn dir pori			
122	Glaswelltir asidig heb ei wella ar lawr gwlad – ei adfer yn gaeau gwair			

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
123	Glaswelltir niwtral heb ei wella ar lawr gwlad – pori	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) HE7 – Gweundir (pori)		✓
124	Glaswelltir niwtral heb ei wella ar lawr gwlad – gweirglodd			
125	Glaswelltir niwtral heb ei wella ar lawr gwlad – ei adfer yn dir pori			
126	Glaswelltir niwtral heb ei wella ar lawr gwlad – ei adfer yn gaeau gwair			
128	Glaswelltir calchaid heb ei wella ar lawr gwlad			
129	Glaswelltir calchaid heb ei wella ar lawr gwlad – ei adfer yn dir pori			
130	Glaswelltir calchaid heb ei wella ar lawr gwlad – ei adfer yn gaeau gwair			

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
131	Troi tir âr yn laswelltir (heb fewnbynau)	GR1 – Porfa (dros dro – llai na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n llai na 5 oed		✓
132	Troi glaswelltir wedi'i wella yn laswelltir wedi'i led-wella (caeau gwair)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed)		
133	Glaswelltir gwlyb ar lawr gwlad	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed)		✓
134	Glaswelltir gwlyb ar lawr gwlad – ei adfer yn dir pori	HE7 – Gweundir (pori)		
139	Mawnogydd yr iseldir a chorsydd asidig â llai na 50% yn laswellt y gweunydd			
140	Mawnogydd yr iseldir a chorsydd asidig â mwy na 50% yn laswellt y gweunydd			
141	Mawnogydd yr iseldir a chorsydd asidig – ei adfer (dim pori)	RE3 – Gwely cyrs/Cors (di-stoc) GS1 – Prysgwydd/eithin/mieri (di-stoc) GS2 – Prysgwydd/eithin/mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS HE6 – Gweundir di-stoc GR9 – Porfa barhaol (di-stoc)		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
142	Mawnogydd yr iseldir a chorsydd asidig – ei adfer (dim pori)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) HE7 – Gweundir (pori)		✓
143	Ffen yr iseldir			
144	Ffen yr iseldir – ei adfer (dim pori)	RE3 – Gwely cyrs/Cors (di-stoc) GS1 – Prysgwydd/eithin/mieri (di-stoc) GS2 – Prysgwydd/eithin/mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS HE6 – Gweundir di-stoc GR9 – Porfa barhaol (di-stoc)		✓
145	Ffen yr iseldir – ei adfer (tir pori)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) HE7 – Gweundir (pori)		✓
146	Gwely cyrs – di-stoc	RE3 – Gwely cyrs/Cors (di-stoc)		✓
147	Gwely cyrs – ei greu			
148	Glaswelltir yr arfordir (clogwyni a llethrau arforol)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) SD1 – Twyni tywod		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
149	Morfa heli – ei hadfer (dim pori)	SM1 – Morfa heli (di-stoc)		✓
150	Morfa heli – ei chreu	SM2 – Morfa heli (pori)		✓
151	Twyni graean a thywod â llystyfiant – eu creu	SD1 – Twyni tywod GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed)		✓
153	Gwyndwn o feillion coch	CL4 – Meillion		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
156	Lleiniau clustogi i rwystro erydiad ac i ddal dŵr ffo o laswelltir	GR1 – Porfa (dros dro – llai na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n llai na 5 oed		✓
157	Lleiniau clustogi i rwystro erydiad ac i ddal dŵr ffo o laswelltir – tirwedd ffosydd	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n fwy na 5 oed		
158	Lleiniau clustogi i rwystro erydiad ac i ddal dŵr ffo o dir dan gnwd âr	GR8 – Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf		
159	Rheoli glaswelltir heb fewnbynnau rhwng 15 Hydref a 31 Ionawr			
160	Dim calch ar laswelltir wedi'i wella na'i led-wella ar bridd mawn			
161	Rheoli glaswelltir ar gyfer y frân goesgoch (bwydo)			
162	Cnwd yd yr hydref heb ei chwistrellu er lles bras yr yd (nythu a bwydo)	BA4 – Haidd – wedi'i hau yn y gaeaf OA4 – Ceirch – wedi'i hau yn y gaeaf RY5 – Rhyg (gan gynnwys Meslin) – wedi'i hau yn y gaeaf SP9 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gaeaf TC3 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gaeaf WT1 – Gwenith – wedi'i hau yn y gaeaf		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
163	Cnwd haidd y gwanwyn heb ei chwistrellu er lles bras yr ŷd (nythu a bwydo)	BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn		✓
164	Rheoli glaswelltir er lles y gylfinir (nythu a bwydo cywion)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) GR1 – Porfa (dros dro – llai na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r porfa'n llai na 5 oed GR8 – Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf GT1 – Traciau Pori		✓
165	Rheoli glaswelltir er lles y gylfinir (bwydo adar llawndwf)			
166	Rheoli gweirglodd er lles y gylfinir (nythu)			
167	Rheoli glaswelltir er lles y cwtiad aur (bwydo)			
168	Rheoli glaswelltir er lles y gornchwiglen (nythu a bwydo)			

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
169	Ydau gwanwyn, rêp had olew, had llin neu fwstard er lles y gornchwiglen (nythu)	BA5 – Haidd – wedi'i hau yn y gwanwyn OA5 – Ceirch – wedi'i hau yn y gwanwyn RY4 – Rhyg – wedi'i hau yn y gwanwyn TC4 – Rhygwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn WT2 – Gwenith – wedi'i hau yn y gwanwyn LI4 – Had Llin – wedi'i hau yn y gwanwyn MU3 – Mwstard MU5 – Mwstard coch RA8 – Rêp had olew – wedi'i hau yn y gwanwyn MC3 – Cnwd â'r cymysg SP8 – Gwenith yr almaen – wedi'i hau yn y gwanwyn		✓
170	Lleiniau gwyndwn heb gnydau er lles y gornchwiglen (nythu)	FA3 – Aildyfiant naturiol ar wyndwn		✓
171	Rheoli glaswelltir ar gyfer mwyalchen y mynydd (bwydo)	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed) GR1 – Porfa (dros dro – llai na 5 oed) – i'w ddefnyddio os yw'r borfa'n llai na 5 oed GR8 – Porfa barhaol – wedi'i hailhau yn y 12 mis diwethaf GT1 – Traciau Pori		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
172	Rheoli perllannau	AP4 – Afalau NU2 – Cnau castan NU4 – Cnau Ffrengig PL2 – Eirin/eirin gwyrdd/ceirios/cnau almwn PE10 – Gellyg OR3 – Perllan gymysg – i'w ddefnyddio yn unig os oes llai na 0.01ha o'r un math o goed ffrwythau / cnau unigol TP8 – Coed â gorchymyn cadw coed		✓
173	Rheoli coridor glan nant	GC1 – Creu coridor glan nant ar gyfer Glastir SC2 – Coridor glan nant SC3 – Coridor glan nant nad yw'n gymwys am BPS GC3 – Cornel cae ar ffin coetir (di-stoc) GS1 – Prysgwydd/eithin/mieri (di-stoc) GS2 – Prysgwydd/eithin/mieri – di-stoc – ddim yn gymwys am BPS		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
174	Lleiniau clustogi o borfa arw i rwystro erydiad ac i ddal dŵr ffo o dir o dan gnwd âr	<u>Blwyddyn gynta'r Opsiwn Rheoli hwn:</u> Os bydd yr ymyl yn ffinio â gwreiddgnwd ac na chaiff felly ei sefydlu tan ar ôl 15 Mai, dylech ddatgan y cnwd sy'n bresennol ar 15 Mai, ond bydd gofyn ichi gofnodi un o'r canlynol yng ngholofn yr Ail Gnwd ar y SAF: FA4 – Gwyndwn wedi'i hau â phorfa os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir âr, neu GR9 – Porfa barhaol (stoc wedi'u cadw allan) os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir pori FM1 – Ymylon caeau NEU Os caiff yr ymyl ei sefydlu erbyn 15 Mai, dylech ddefnyddio: FA4 – Gwyndwn wedi'i hau â phorfa os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir âr, neu GR9 – Porfa barhaol (stoc wedi'u cadw allan) os caiff yr ymyl ei sefydlu ar dir pori FM1 – Ymylon caeau <u>O flwyddyn 2 yr Opsiwn Rheoli</u> Defnyddiwch FA4 neu GR9 (neu FM1) yn ôl yr angen gan ddibynnu a gafodd yr ymyl ei sefydlu'n wreiddiol ar dir âr neu ar dir pori.		✓
175	Rheoli porfa arw – tir wedi'i amgáu	GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed)		✓

**ATODIAD 4 - OPSIYNAU RHEOLI A CHODAU CNYDAU A
DEFNYDDIO TIR GLASTIR**

Opsiwn Glastir		Codau Defnyddio Tir ar gyfer Opsiynau Rheoli Glastir	Glastir Sylfaenol	Glastir Uwch
176	Coetir – pori ysgafn	BG1 – Coetir llydanddail sy'n cael ei bori'n benodol ar gyfer Opsiwn 176 Glastir ZZ11 –Coetir – llydanddail – grŵp YY15 – Coetir – conwydd - gwasgaredig <i>Efallai y bydd angen ichi ddefnyddio'r codau cyfatebol ar gyfer coetir conwydd a restrir yn Atodiad 3 y llyfryn (ZZ10, YY14, CG1).</i> GT1 – Traciau pori YY16 – Coetir – boncyffion YY21 – Rhedyn – gwasgaredig YY23 – Prysgwydd/eithin/mieri – gwasgaredig ZZ20 – Rhedyn – grŵp ZZ22 – Prysgwydd/eithin/mieri – grŵp GR2 – Porfa (barhaol – mwy na 5 oed)		✓

ATODIAD 5: DYDDIADAU PWYSIG

Dyddiad	Digwyddiad
1 Ionawr 2020	Dechrau blwyddyn y BPS.
1 Ionawr 2020	Trawsgydymffurfio'n dechrau ar gyfer 2020.
1 Chwefror i 31 Gorffennaf 2020	Cyfnod gwyndwn yr AFfE.
2 Mawrth 2020	SAF 2020 ar gael.
3 Mawrth 2020	Dechrau cynnal apwyntiadau Cymorth Digidol.
1 Mai i 15 Gorffennaf 2020	Cyfnod tyfu'r amod Tyfu Amrywiaeth o Gnydau.
30 Ebrill 2020	Cyfnod Trosglwyddo a Lesio Hawliau BPS 2020 yn cau.
1 Mai i 15 Gorffennaf 2020	Cyfnod gwyndwn yr amod Tyfu Amrywiaeth o Gnydau.
15 Mai 2020	Dyddiad cau ar gyfer derbyn SAF 2020 heb gosb.
15 Mai 2020	Dyddiad cau ar gyfer cyflwyno tystiolaeth ddogfennol i gefnogi hawliadau o dan SAF 2020 heb gosb.
15 Mai 2020 ac yn bresennol am 14 wythnos ar ôl eu hau neu tan 1 Awst 2020, p'un bynnag yw'r hwyraf	Cyfnod tyfu cnydau cloi nitrogen.
1 Mehefin 2020	Y diwrnod olaf ar gyfer newid manylion y tir ar eich SAF 2020 (heb gael cosb) ar ffurflenni a gyflwynwyd erbyn 15 Mai 2020.
9 Mehefin 2020	Y diwrnod olaf ar gyfer cyflwyno SAF 2020 (er y bydd cosbau am ei chyflwyno hyd at hynny). Gwrthodir pob SAF fydd yn cyrraedd ar ôl 9 Mehefin.
9 Mehefin 2020	Caiff tystiolaeth ddogfennol ein cyrraedd rhwng 16 Mai a 9 Mehefin ond bydd cosb ariannol. Gwrthodir pob tystiolaeth ddogfennol sy'n cyrraedd ar ôl 9 Mehefin.
19 Mehefin 2020	Y diwrnod olaf i ymateb i'r llythyr 'Archwiliadau Cychwynnol: Nodweddion Parhaol a Chaeau Dwbl' i osgoi cosb.
30 Mehefin 2020	Os ydych yn hau cywarch ar ôl 15 Mai, rhaid cyflwyno labeli had erbyn 30 Mehefin fan bellaf.
1 Rhagfyr 2020	Dechrau cyfnod talu'r BPS.
31 Rhagfyr 2020	Diwedd blwyddyn y BPS.

ATODIAD 6: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
ACA	Ardaloedd Cadwraeth Arbennig.
AFfE	Ardaloedd â Ffocws Ecolegol.
AGA	Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig.
Arwynebedd wedi'i gadarnhau (mewn archwiliad)	- Ar gyfer cynlluniau arwynebedd, arwynebedd y tir lle mae'r ffermwr/rheolwr tir wedi bodloni'r amodau a'r ymrwymadau ar gyfer cael cymorth, waeth faint o hawliau i daliad sydd ar gael at ddefnydd ffermwr/rheolwr tir; - ar gyfer mesurau cymorth ar sail arwynebedd, arwynebedd y clytiau neu'r caeau sydd wedi'u cadarnhau trwy archwiliadau gweinyddol ac ar y fferm.
Asiantaeth Dalu	Yr Asiantaeth Dalu yw'r sefydliad sy'n gweinyddu cynllun ac yn gwneud taliadau o fewn gwlad unigol. Dyma asiantaethau dalu gwledydd Prydain: - Cymru – Taliadau Gwledig Cymru - Yr Alban – Rural Payments Scotland - Gogledd Iwerddon – Yr Adran Amaethyddiaeth, Amgylchedd a Materion Gwledig (DAERA) - Lloegr – Rural Payments Agency (RPA).
BACS	Bankers Automated Clearing System.
BPS	Cynllun y Taliad Sylfaenol.
Buddiolwr	Ffermwr fel y'i diffinnir uchod sy'n ffermwr actif, sy'n bodloni'r amodau Trawsgydmffurfio ac sy'n derbyn taliadau uniongyrchol neu ffermwr/rheolwr tir sy'n derbyn cymorth datblygu cefn gwlad.
CE	Y Comisiwn Ewropeaidd.
Ceidwad	Gweler y diffiniad yn Llawlyfr Gwartheg y BCMS a'r Llawlyfr Defaid a Geifr.
CNC	Cyfoeth Naturiol Cymru.
Cnydau Parhaol	Cnydau heblaw am dir pori barhaol, nad ydynt yn rhan o gylchdro, sy'n tyfu am bum mlynedd neu fwy ac sy'n cael eu cynaeafu dro ar ôl tro. Yn cynnwys meithrinfeydd a choedlannau cylchdro byr.
Coedlan cylchdro byr	Coedlan sydd wedi'i phlannu â choed i gynhyrchu cnydau pren lluosflwydd lle mae'r gwreiddgyff a'r boncyffion yn cael eu gadael yn y pridd ar ôl cynaeafu'r pren ac yn blaguro yn y tymor canlynol a lle mae'r cylch cynaeafu hiraf yn 20 mlynedd.

ATODIAD 6: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
CPH	Rhif y Sir, Plwyf, Daliad. Cyfeirir ato fel Rhif y Daliad. Yn dangos lleoliad y daliad. Efallai y bydd gan ffermwyr fwy nag un CPH ond bydd pob CPH wedi'i gysylltu ag un CRN.
Creu amodau artiffisial	Ffermwyr sy'n creu amodau artiffisial i gael mantais o unrhyw rai o'r rheolau sy'n ymwneud â thalu'r BPS, gan gynnwys i osgoi cael eu capio ac i osgoi'r amodau gwyrddu, hynny drwy ddatgan/peidio â datgan tir sydd ar gael iddynt ei ddefnyddio ac ati. Byddwn yn ymchwilio i'r mater ac mae'n bosibl y gallwn gadw taliadau'n ôl, gwrthod eu talu neu ofyn am eu had-dalu. Mae hyn yn cynnwys y Taliad Ffermwyr Ifanc, y taliad Gwyrddu a hawliau o'r Gronfa Genedlaethol.
CRN	Cyfeirnod y Ffermwr. Rhif unigryw i adnabod y busnes sy'n dilyn y fformat A0098765.
Daliad	Yr holl unedau a ddefnyddir ar gyfer cynnal gweithgareddau amaethyddol ac sy'n cael eu rheoli gan ffermwr o fewn tiriogaeth yr un aelod wladwriaeth (yn cynnwys y tir y mae'r ffermwr yn berchen arno a thir y mae'n ei rentu).
ESPG	Ardaloedd a ddynodwyd fel Porfeydd Parhaol Amgylcheddol Sensitif sy'n cael eu defnyddio i gadw Porfa Barhaol dan yr Elfen Wyrddu. Dyma'r ardaloedd:- • Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) • Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) • ac ardaloedd mewn 'Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SDdGA) biolegol (nid y rheini sydd wedi'u dynodi oherwydd eu nodweddion daearegol/gwyddor daear).
Ffermwr	Person naturiol neu Berson Cyfreithiol neu grŵp o bobl naturiol neu Gyfreithiol sy'n cynnal gweithgarwch amaethyddol ar ddaliad yn Nhiriogaeth y Gymuned.
GAEC	Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da.
GWCP	Premiwm Creu Coetir Glastir.

ATODIAD 6: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
Gweithgarwch amaethyddol	- Cynhyrchu, magu neu dyfu cynhyrchion amaethyddol. Mae hynny'n cynnwys cynaeafu cnydau neu cadw anifeiliaid ar gyfer eu godro, eu bridio neu at bwrpas amaethyddol arall. - Cadw tir amaethyddol mewn cyflwr sy'n ei wneud yn addas ar gyfer ei bori neu ei drin ond heb ei baratoi yn fwy na thrwy ddulliau neu beiriannau amaethyddol arferol. Yng Nghymru, mae hyn yn golygu rheoli chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd. - Cynnal gweithgarwch sy'n bodloni gofynion sylfaenol ar dir amaethyddol sy'n cael ei gadw'n naturiol mewn cyflwr addas ar gyfer ei pori neu ei drin. Yng Nghymru, morfeydd heli a thwyni tywod yw'r tir hwnnw. Rhaid ichi o leiaf bori gydag o leiaf 0.01 i 0.05 uned da byw yr hectar y flwyddyn ar gyfartaledd ar y tir hwn, neu reoli chwyn estron goresgynnol a phrysgwydd.
Gwerthu	Yn golygu gwerthu neu drosglwyddo tir neu hawliau i berchennog arall. Nid yw'n cynnwys gwerthu tir os yw hynny'n golygu trosglwyddo tir i awdurdod cyhoeddus neu i'w ddefnyddio er budd y cyhoedd a lle bo'r trosglwyddiad yn digwydd at ddiben anamaethyddol.
Gwlad – e-gylchgrawn	Cylchgrawn sy'n cael ei gyhoeddi ar-lein gan Lywodraeth Cymru i ffermwyr ac aelodau eraill cymunedau cefn gwlad.
Gwledydd eraill y Deyrnas Unedig	Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon.
IACS	System Integredig Gweinyddu a Rheoli. Dyma'r system y ar gyfer rheoli Taliad Uniongyrchol y DU a chynlluniau Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020.
ILP	Premiwm Tir wedi'i Wella.
Les	Cytundeb rhentu neu drefniant dros dro tebyg.
LU	Unedau Da Byw.

ATODIAD 6: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
Meithrinfeydd	Tir lle mae'r planhigion prenaidd ifanc canlynol yn cael eu tyfu yn yr awyr agored er mwyn eu trawsblannu'n ddiweddarach. Maent yn cynnwys: • meithrinfeydd gwreiddgyff a chyffion gwinwydd • meithrinfeydd coed ffrwythau ac aeron • meithrinfeydd coed addurnol • meithrinfeydd coed coedwig heb gynnwys y rheini sy'n cael eu tyfu o fewn coedlannau i'w plannu ar y daliad • meithrinfeydd coed a llwyni i'w plannu mewn gerddi, parciau, ar ymyl ffyrdd ac ar gloddiau (e.e. coed perthi, coed rhosod a llwyni addurnol eraill, coed conwydd addurnol) gan gynnwys gwreiddgyff a glasbrennau.
Opsionau Rheoli Glastir	Dyma ddarnau o dir y mae'ch Contract Glastir yn gofyn ichi eu rheoli mewn ffordd benodol. Bydd y gofynion rheoli yn wahanol gan ddibynnu ar ba opsiwn y byddwch yn ei ddewis neu'r Contract y byddwch wedi'i lofnodi. Mae hyn yn cynnwys contractau Glastir Sylfaenol a Glastir Uwch a thir y telir taliadau premiwm a thaliadau cynnal Creu Coetir Glastir arno.
PAC	Polisi Amaethyddol Cyffredin.
Porfa barhaol / Tir pori parhaol / Glaswelltir parhaol	Tir sy'n cael ei defnyddio i dyfu porfa a phorthiant glas arall arno trwy aildyfiant naturiol (ei hau ei hun) neu drwy ei drin a'i hau ac nad yw wedi bod yn rhan o gylchdro cnydau'r daliad am bum mlynedd neu fwy, ac eithrio tir a gafodd ei neilltuo'n segur o dan gynllun Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig Cymru 2014 – 2020 yn y cyfnod hwnnw.
Porthiant glas	Unrhyw blanhigyn glaswelltog a geir yn draddodiadol ar dir pori naturiol neu sy'n cael ei gynnwys fel arfer mewn cymysgeddau o hadau i'w hau ar dir pori neu ddolydd. Gall y cymysgeddau hyn gynnwys liwsern, ffawlys, pupys porthi a meillion.
RPW Ar-lein	Taliadau Gwledig Cymru ar-lein - System ar-lein Llywodraeth Cymru. Gall ffermwyr a'u Hasiantwyr/Undebau Amaethyddol gofrestru ar y system er mwyn cyflwyno ceisiadau, gweld gohebiaeth, taliadau, mapiau ac ati ac i gysylltu ag RPW.
SAF	Ffurflen y Cais Sengl.
SoDdGA	Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig.

ATODIAD 6: RHESTR TERMAU

Acronymau a Thermau	Esboniad
SMR	Gofynion Rheoli Statudol.
Tir amaethyddol	Unrhyw dir sy'n dir â, yn borfa barhaol neu'n dir pori barhaol, neu'n gnydau parhaol.
Tir â	Tir sy'n cael ei drin i gynhyrchu cnydau a thir sydd ar gael ar gyfer tyfu cnydau arno ond sydd yn awr yn wyndwn, gan gynnwys tir sydd wedi'u neilltuo'n segur.
Trawsgydymffurfio	Y Gofynion Rheoli Statudol a chadw tir mewn Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da.
Trosglwyddo	Lesio neu werthu tir neu hawliau taliad neu eu hetifeddu'n wirioneddol neu ragweld eu hetifeddu neu unrhyw drosglwyddiad diffiniol arall ohonynt; nid yw'n cynnwys dychwelyd hawliau pan ddaw les i ben.

ATODIAD 7: RHESTR O DDOGFENNAU CYFEIRIO

Isod, fe welwch restr o ddogfennau sydd ar gael i ffermwyr yng Nghymru. Mae llawer o wybodaeth a chynghor am amrywiaeth o agweddau ar y cynlluniau sy'n rhan o Ffurflen y Cais Sengl wedi'u cyhoeddi hefyd yn e-gylchlythyr Gwlad a'u rhoi ar [wefan Llywodraeth Cymru](#).

Dogfen	Am beth mae'n sôn
Taflen Ffeithiau i Ffermwyr: Trawsgydymffurfio	Gwybodaeth fanwl i helpu ffermwyr i fodloni'r Gofynion Rheoli Statudol (SMRs) a'r safonau ar gyfer cadw tir mewn Cyflwr Amaethyddol ac Amgylcheddol Da (GAEC), hefyd ble i fynd am ragor o wybodaeth.
Canllaw'r SAF	'Llawlyfr Sut i Lenwi Ffurflen Cais Sengl (SAF) 2020' 'Llyfryn Rheolau Cais Sengl 2020'.
Cynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) – Trosglwyddo Hawliau	Canllaw ar broses trosglwyddo Hawliau BPS.

ATODIAD 8: MANYLION CYSYLLTU

Mae [gwefan Llywodraeth Cymru](#) a'r e-gylchgrawn Gwlad yn cynnwys gwybodaeth allweddol am y BPS a chynlluniau eraill sydd yn y SAF.

RPW Ar-lein

Ewch i'r gwasanaeth RPW Ar-lein trwy [wefan Llywodraeth Cymru](#). I ofyn am gael mynd ar RPW Ar-lein neu os oes gennych gwestiynau am ddefnyddio'r system ar-lein, ffoniwch y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid ar 0300 062 5004 (Llun – Iau 8:30am – 5:00pm, Gwener 8.30am – 4.30pm).

Ymholiadau gan Ffermwyr – Y Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid

Y lle cyntaf i'w ffonio neu ei e-bostio os oes gennych gwestiwn yw'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid lle bydd staff wrth law i roi gwybodaeth ac i ateb cwestiynau.

Gallwch ddefnyddio'r dudalen 'Negeseuon' yn eich cyfrif RPW Ar-lein i holi'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Fel arall, defnyddiwch y manylion cysylltu canlynol:

Ffôn: 0300 062 5004

Cyfeiriad Blwch Swyddfa Bost: Taliadau Gwledig Cymru, Blwch Post 251, Caernarfon, LL55 9DA

Swyddfeydd Rhanbarthol ac Ardal

Bydd apwyntiadau ar gyfer Cymorth Digidol ar gael o 3 Mawrth 2020. Mae'n rhaid i apwyntiadau gael eu trefnu ymlaen llaw drwy'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid. Ffoniwch y Ganolfan Gyswllt i wybod oriau agor swyddfeydd a'r apwyntiadau am gymorth digidol sydd ar gael. Gall oriau agor gwahanol swyddfeydd amrywio.

Swyddfa Ranbarthol Caerfyrddin
Adeiladau'r Llywodraeth
Teras Picton
Caerfyrddin SA31 3BT

Swyddfa Ardal Cyffordd Llandudno
Sarn Mynach
Cyffordd Llandudno
Conwy LL31 9RZ

Swyddfa Ranbarthol Caernarfon
Llywodraeth Cymru
Doc Fictoria
Caernarfon
Gwynedd
LL55 1TH

Taliadau Gwledig Cymru
Llywodraeth Cymru
4ydd Llawr
Parc Cathays
Caerdydd CF10 3NQ

Swyddfa Ranbarthol Llandrindod
Adeiladau'r Llywodraeth
Spa Road East
Llandrindod LD1 5HA

Swyddfa Ranbarthol Aberystwyth
Llywodraeth Cymru
Rhodfa Padarn
Llanbadarn Fawr
Aberystwyth
Ceredigion SY23 3UR

Mynediad at Swyddfeydd RPW i bobl ag anableddau neu anghenion arbennig

Os oes gennych anghenion arbennig a'ch bod yn teimlo nad yw ein cyfleusterau yn ateb eich gofynion, cysylltwch â'r Ganolfan Gyswllt i Gwsmeriaid ar 0300 062 5004 i

ATODIAD 8: MANYLION CYSYLLTU

gael swyddogion Llywodraeth Cymru wneud trefniadau addas ar eich cyfer.

Gwefan Llywodraeth Cymru

Am yr wybodaeth ddiweddaraf am Amaethyddiaeth a Materion Gwledig, ewch i [wefan Llywodraeth Cymru](#) a chofrestru am e-gylchlythyr Materion Gwledig fydd yn cael ei e-bostio atoch.

Gwlad

E-gylchlythyr Gwlad yw e-gylchlythyr Llywodraeth Cymru i ffermwyr, busnesau coedwigaeth a phawb sydd â diddordeb mewn ffermio ac yng nghefn gwlad Cymru. Mae'n llawn newyddion, cyngor a gwybodaeth hawdd eu ffeindio a'u deall. I sicrhau eich bod yn clywed am y newyddion a'r datblygiadau diweddaraf gallwch gofrestru i dderbyn e-gylchlythyr Gwlad trwy fynd i: <https://beta.llyw.cymru/cofrestrwch-ar-gyfer-newyddion-amaethyddiaeth-choedwigaeth-gwlad>.